BÜYÜK ESERLER KİTAPLIĞI

ANDRÉ MAUROIS

SONBAHAR GÜLLERİ

roman

VARLIK YAYINLARI

ANDRÉ MAUROIS

Sonbahar Gülleri

roman

Çeviren:
SAMİH TİRYAKİOĞLU

İkinci Basılış

VARLIK YAYINEVİ
Ankara Caddesi, İstanbul

BÜYÜK ESERLER KİTAPLIĞI : 76

Bu kitabın ilk baskısı
Kasım 1957 de yapılmıştır.

Varlık Yayınları, sayı : 1130
İstanbul'da Ekin Basımevi'nde basılmıştır
Mayıs, 1965

BİRİNCİ BÖLÜM

I

Bu roman bir romandır; bu şahıslar da şahıslardır. Bunda ölü veya diri, gerçek yaratıklar bulup çıkarmağa çalışan kişi, bir romanın ne olduğunu, şahısların da neler olduklarını bilmediğini ispat etmiş olur.

Sisli, tatlı bir akşamdı. Boulogne Ormanı'nın yollarında, ipek gibi hışırdayan kuru yapraklardan meydana gelme bir halının üzerinde ilerliyorlardı. Hervé Marcenat arkadaşının hareketlerindeki çabukluğun, gölgesindeki narinliğin, gözlerindeki parıltının onu beklenmedik bir tarzda genç gösterdiğini düşünüyordu. Onu kitaplarından söz açmağa zorlamak istedi. Guillaume Fontane durdu, bastonunu öfkeyle havaya kaldırdı:

"Hayır dostum, hayır!" dedi. "Bahsetmiyelim bu zavallı eserlerden. Yapmacık sanacaksınız ama ben hepsini unuttum onların... Bundan tabiî de ne var? Hem, bir kitap nedir ki? Bir anlık bir düşüncenin katılaşması değil mi? Yazar, filân anda, düşüncelerinin bir... şey... kalıbını çıkarır... Fakat on yıl, yirmi yıl sonra rastladığınız adam, o aynı anın insanı değildir; sizin çok sevmiş olduğunuz o kitabı yazan kimse ile aralarında ancak çocukluk hâtıraları vardır, o da bir dereceye kadar... Sizin şu övmek nezaketini gösterdiğiniz "Denemeler" i yoksul bir odada yazmış olan Guillaume Fontane var ya, ben onu bir yabancı gibi düşünüyorum artık... İşte bundan dolayıdır ki yazar için, eskiden yazmış olduğu eserlere karşı derin bir kayıtsızlık başlar. O eserleri yeniden okumak zorunda kalırsa o zaman da çekilmez bir can sıkıntısı duyar. Siz de öğreneceksiniz zamanla bunları."

"Evet, ama, üstadım, Balzac kahramanları hakkında söz etmeden hoşlanırdı."

"Balzac eşine ender rastlanan acaip bir adamdı: Sapına kadar romancıydı o... Ama ben... Ben hiç romancı olmayan Montesquieu kadar bile romancı değilim."

"Evet ama, romanlarınız..."

"Dostum, beni daha iyi tanıdığınız zaman romanlarımın nasıl doğduklarını da anlıyacaksınız. Siz de her halde hani şu ateşli, çılgın genç kızlardan söz edildiğini duymuşsunuzdur. Hayran oldukları erkeğe giderler: "Senden bir çocuğum olsun istiyorum!.." derler. Tamam mı? Şimdi tasavvur edin ki bir kadın da gelip bana: "Sen roman yazasın istiyorum," demiş olsun. İşte o zaman gerçeğe epey yaklaşmış olursunuz. Ben de dayanamadım, zaten insan hep dayanamaz. Pek övünülecek bir rol değil bu ama ne yaparsınız. Onun için ben de birkaç defa... şey... günah işledim, romanlarım işte bu zaaflardan doğdu... Fakat, bu geçici heves mahsulü şeylerin gözümde büyük bir değeri olduğunu da söyliyemem."

"Peki, gözünüzde büyük değeri olan şey nedir?"

Guillaume Fontane bastonunu bulutlara doğru kaldırdı:

"Söyliyeyim," dedi, "her şeyden önce, düşünme zevki... Düşünceleri yazmak için değil ha... Düşünceleri kendim için, okuyarak... Değeri olan şey dediniz değil mi? Bir kütüphanede âvare âvare dolaşmak, rastgele bir kitabı açmak, tam sayfayı çevireceğim sırada hoşlandığım bir cümleye rastlamak; gençliğimde bana arkadaşlık etmiş bir yazarı tekrar okumak; heyecanımın taptaze, yepyeni olduğunu görerek sevinmek... Değeri olan şey, dedinizdi değil mi? Dostluk. Ama kıskanan, çekemiyen dostluk değil de, duygulu iki insanın anlaşmasından meydana gelme, karşılıklı saygı halindeki dostluk; hele bir erkekle bir kadın arasındaki dostluk. Ama, şehvetin ısıttığı, fakat... şey... kıskançlığın yakmadığı bir dostluk."

"Peki, işinizi sevmiyor musunuz?"

"Sevmez olur muyum... Daha doğrusu, tembellikle geçen uzun çalışma yılları sonunda Voltaire'in "Safoğlan" gibi, Baudelaire'in "Les Fleurs du Mal" i gibi bir şaheser yaratmak isterdim... Yavaş yavaş "Özdeyiş"ler, "Karakter"ler toplamak isterdim. Biz hepimiz çok defa yazıyoruz. Bunu da isteyerek yapıyor değiliz ha. Fakat böyle yapmağa zorluyorlar bizi. Sonra, geçinmek de lâzım, değil mi ya... Bakın dostum, madem ki bu mesleğe -buna meslek diyorlar şimdi- girdiyorsunuz, size şimdilik kaydiyle, birkaç tane ahlâk kuralı göstereceğim... Onlara aldırmayacaksınız tabiî... Nitekim ben aldırmıyorum, ama yine de çok faydalıdır onlar... Paris'te

oturmayın.. Tanımanız gereken çevreleri incelemek için arada bir Paris'e gelin ama, daima yalnızlık içinde çalışın. Sakın bir yayınevi, ya da bir gazete idare etmeğe kalkışmayın. Gerekirse, onlarla mektuplaşın. Onların yaptıkları teşebbüslere de, verdikleri öğütlere de aldırış etmeyin... Bir kitabın ticarî değeriyle uğraşmayın. Boileau kitaplarını satmıyor, sadece **veriyordu.** Vakıa Racine için: "Aydın bir insan emeğinden meşru bir menfaat sağlayabilir; bu yüzden de usanç verici bir iş yapmış olmaz," demişti ama bunu dostluğun verdiği bir çeşit... şey... hoşgörürlükle söylemişti. Fakat aslında Racine'i tasvip etmiyordu... Eşinizin, metresinizin, ya da bir dalkavuğun öğütlerini sakın dinlemeyin... Az yayınlayın. Elinizi, ancak dolduğu zaman açın. Ve hele, şekil denen o şeye büyük önem verin... Şekil denen şey var ya, eserlerin devamlılığını sağlayan işte odur. onunun hiç önemi yoktur. Theokrides birkaç ev kadının konuşmalarını bir yana kaydederdi; Cicero birtakım yavan idarî dâvalarda avukatlık yapardı; Pascal, hayalinde yarattığı birtakım cizvitlerle, bugün ölmüş olan bir anlaşmazlık yüzünden, tartışıp dururdu. Yüzlerce yıl sonra bu adamlar hâlâ okuyucu bulabiliyorlarsa bu, sırf şeklin o sert kalıbına bağlı kaldıkları içindir... Ancak odur ki hayatın üzerine insanın damgasını basar... Bence bir roman yazmaktansa bir şiir yazmak daha iyidir... İşte, ben de şiir olmaktan çok uzak bulunan romanlar yazıyorum. Fakat bunları da sevmiyorum dostum; sevmiyorum, iyi bilin bunu. **Vidco meliore proboque...**"

Guillaume Fontane bu sözleri bastonu ile yoldaki çakıllara vurarak, ateşli bir eda ile söylemişti.

Hervé Marcenat: "Ne kadar da insafsızsınız!" dedi, "romanlarımızda şairane taraflar da var. Üslûbunuzun şekline gelince, ben ondaki o gösterişsiz sadeliği, her bir kelimenin ayrı ayrı parıldadığı o üslûp cambazlıklarına tercih ederim doğrusu."

Orman'ın Saint-James kapısına gelmişlerdi. Guillaume Fontane demir parmaklıklı kapıların arasında durdu, genç adamın karşısına dimdik dikildi, tam o sırada Orman'a girmekte olan bir araba az daha onu ezecekti:

"Yo! Hayır!" dedi, "müsaade edin de imkânlarımı bilmek hakkı benim olsun."

"Fakat düşünceniz böyleyse üstadım, neden sizin hoşu-

nuza gitmeğe çalışmamalı? Siz hür bir insansınız, kimseye muhtaç olmayacak kadar ününüz de var, paranız da. O halde ne diye canınızın istediğini yapmıyorsunuz?"

Guillaume Fontane: "Dostum," dedi, "siz hayat denen şeyi bilmiyorsunuz henüz. Hayat, demir gibi iradeye sahip bir aşiftedir. O da ötekiler gibi altediverir sizi... Hem sonra, zengin olduğumu da sanmayın ha!.. Ama tersinedir bu!.. Vaktiyle zengin bir kadınla evlendim, burası doğru, ama harp geldi çattı, frankın değeri düşünce karım Pauline de yoksul düşüverdi. Ama hâlâ zengin bir kadının zevklerine sahip, ve alıştığı hayatı ona yaşatabilmek için ben kendimi harcamak zorundayım... İşte mesele bu!.. Geldik artık. Karşı kaldırıma geçelim!"

Guillaume Fontane Neuilly'de, Richard Wallace bulvarı ile Ferme sokağının köşesinde bulunan bir evde oturuyordu: Bir bahçenin ortasında, süslü püslü pencereleri, balkonları olan iddialı bir villâydı bu. Şu veya bu devirden çalma olan üslûbunun tek gerçek tarafı, 1900 üslûbuna olan uygunluğu idi. Guillaume Fontane arkadaşını bahçeye soktu. Burada, bir vilâyet konağı bahçesinde olduğu gibi, morlu sarılı menekşeler dikili, yumurta biçimi tarhlar vardı. Bastonunu kaldırarak tiksinti ile evin önyüzünü gösterdi:

"Şuna bakın!" dedi, "bir yazar evi mi bu zengin görünüşlü ve... şey... korkunç suratlı ev? İnsan ya güzel manzaralı bir yerde, ya da bir höcrede yaşamalı. Ama neyle? Karıma bu... amt diyelim, ilk kocasından kaldı... İnsanın geçmişten kendini koparıp kurtarması güç, hattâ imkânsızdır... Buyurun, girin biraz... Müdafaa tesislerimi göstereyim size. Çünkü ne de olsa insan hemen bir müdafaa teşkilâtı kuruyor.."

Guillaume Fontane, Hervé Marcenat'yı zemini siyahlı beyazlı mermerlerle döşeli, sütunlu bir antreye aldı. Bir otel holünü andırıyordu burası. Sonra bir kaç basamak merdiven inip bir kütüphaneye girdiler. Ciltler ardsız arasız sıralar halinde yaldızlı ışıltılara gömülmüşler, parıldayıp duruyorlardı. Guillaume Fontane etrafına bakındı:

"Hiç olmazsa burada kimse bana karışamaz," dedi. "Buyurun şu koltuğa dostum."

Kapıya hafifçe vuruldu, içeriye beyaz ceket giymiş, yaşlı bir adam girdi. Şişman vücutlu, resmî edalı, hiylekâr gö-

rünüşlüydü. Yumuşak ve gevşek tavırlariyle komedilerde rastlanan papaz tiplerini andırıyordu.

"Hanımefendi: beyefendiye söyle, akşam yemeğini sefarette yiyeceğiz, saat yediye geldi, yemeğe de frak giyerek gitmek lâzım, diye haber gönderdi," dedi.

Guillaume Fontane içini çekti, gözlerini havaya kaldırdı, sonra misafirine dönerek:

"Frak," dedi, "frak da giyecekmişiz!.. Bir de kimse bana karışamaz, diyordum değil mi?.. Şu frak da köle elbisesi gibi bir şey!.. Neyse... Beş dakika daha oturun, dostum..." Sonra uşağa döndü, ünlü hatip Mirabeau'nun vaktiyle parlâmentoda kralın askerlerine söylediği sözleri değiştirerek: "Alexis," dedi, "git hanımına söyle: Ben şiir perilerinin iradesiyle burada bulunuyorum ve ancak alışkanlıkların zoru ile çıkabilirim buradan."

Alexis hoşgörür ve yumuşak bir tavırla gülümsiyerek gevşek adımlarla kapıya yöneldi. Guillaume Fontane da yine Hervé Marcenat'nın yanına geldi:

"Allah müstahakını versin bu sefaretlerin," dedi. "Kralar nasıl bir yere tam saatinde gitmeği terbiye alâmeti sayarlarsa, sanatçılar da geç kalmayı öylece bir terbiye alâmeti sayarlar... Evet ya... Sanatçı eseriyle olduğu kadar, basmakalıp bir takım âdetlere baş kaldırması ile de hoşa gider. O, hürriyetin âdeta... şey... canlı bir timsali olmalıdır. Kendi hallerinde insanlar yapmacık bir öfkeyle: "Canım şu Rimbaud, şu Verlaine de amma lâflar etmişler ha!" derler ama aslında çok da memnundurlar ha... Meselâ, beni ikide bir yemeğe çağıran şu otomobil fabrikası sahibi var ya... Neydi adı onun? Biliyorsunuz pekâlâ canım, hani onun evinde rastlamıştım size."

"Larivière mi?"

"Tamam, Larivière... yaşadığımız çevrenin ve evlilik hayatının zorlamalarına rağmen, ben her yere geç giderim, âvareyimdir filân ya, işte o adam bu yüzden minnet besler bana: kendisi öyle hareket etmeğe cesaret gösteremez de ondan... Zavallı karım saygı dolu bir eda ile: "İşiniz!" der bana. -Çünkü bunca yıllık evliyizdir ama senli-benli konuşmayız onunla.- İş! İşin kutsallığı! Tanrı diyor ki: "Sen ekmeğini roman yazarak kazanacaksın..." Neden? Ya sofular yanılmışlarsa! Ya hayat sadece zevk için yaşanıyorsa! Bence

dünyada her şey yanlış kıstaslara dayanmaktadır..."

Böylece belki yarım saat kadar konuştu durdu ve ancak Mme Fontane'ın üçüncü ihtarında boyun eğmek zorunda kaldı. Mme Fontane bu ihtarı bizzat yapmak için oraya kadar gelmişti. Bir suare elbisesi giymişti. Omuzları çıplak ve sertti. Saçlarının arasına hilâl biçimi bir elmas iğne iliştirmişti. Ziyafet, balo röportajları yapan gazetecilerin vaktiyle bahsettikleri "kadife bakışlı gözler", insanın içine işleyen parıltılarını hâlâ kaybetmemiştiler. Mme Pauline Fontane'ın tıpkı, karşılarındakini farkında olmaksızın kıran o utangaç kraliçeler gibi bir hali vardı. Hervé Marcenat'ya düşmanca bir bakışla baktı:

"Çok rica ederim," dedi, "bırakın da kocam giyinsin. Çoktan yola çıkmış olmalıydık halbuki. Guillaume; hiç doğru değil bu haliniz," dedi.

Guillaume Fontane: "Allahaşkına Pauline," dedi, "doğruluğu bu gibi işlere karıştırmayalım... Neyse, Allahaısmarladık dostum, yine beklerim ha!"

Mme Fontane: "Evet," dedi, "yine bekleriz. Bir gün öğle yemeğine buyurun. İşini yarıda bıraktırmadan Guillaume'u görmek için en iyi çare bu."

Dışarıda ay epeyce yükselmiş, gölgeleri kısa, sert çizgiler halinde aksettiriyordu. Issız, sonsuz, iç örtücü bir bulvarın yanı sıra, solgun ışıklı fenerleri görülmekteydi. Hervé Marcenat epey uzak olan metro istasyonuna doğru yürürken, Guillaume Fontane'ın yaptığı bu acı şakaların altında ne gibi bir şey saklı olduğunu düşünüyordu. Baş kaldıran bir isyan mıydı bu, yoksa gevezelikle karışık bir tevekkül mü? Pauline Fontane'ın durumu neydi? Değerli bir akıl hocası mı, yoksa kazak bir kadın mı? Bunu o da bilmiyordu. Sonra, hiç kimse ile konuşmaz diye bildiği bu adamın böyle çabucak samimiyetine girivermiş olmaktan da hayret duyuyordu.

Edmée Larivière Béthune rıhtımı üzerindeki eski bir binanın gayet güzel tanzim edilmiş bir dairesinde oturuyordu. Hervé Marcenat yirmi dakikadanberi onun sokaktan gelmesini beklemekteydi. Duvarlardaki çiğ renkli, sivri köşeli tabloların, XV. Louis stilinde oymalı, tavanlara yaklaşan tahta kaplamalar ve beyaz Çin vazoları ile tezat yaratılmak için oraya asılmış olduklarını farketti. Hervé ayağa kalkarak

raflardaki kitapların adlarını okudu ve aynı buruk lezzeti yine hissetti: "Kuzinim Edmée çok ince, çapraşık bir insandır doğrusu," diye düşündü.

Bu iri yapılı genç adam, Limoges dolaylarından gelmişti. Kendi yaşıtları gibi sert tavırlı, sallapati huylu değildi. insanları kusurlu bulmaktansa anlamağa çalışmaktan daha çok zevk alıyordu.

O sırada kapı açıldı, Edmée içeriye girdi. Çok sade, gri bir tayyör giymişti. Kırk yaşındaydı ama hâlâ genç bir kızı andırıyordu. Taze, pırıl pırıl olan teninin rengi, sakin bir ruhun aynası gibiydi. Hervé Marcenat, kuzininin temiz yüzünden, açık elâ gözlerinden, berrak sesiyle berrak düşüncelerinden daima zevk alır, fakat onun bazen hiç pazarlığa gelmez fikirleri karşısında da belli belirsiz bir kaygı duyardı.

Genç kadın: "Affedersin Hervé," dedi, "geç kaldım."

"Yok canım, pek de geç kaldın sayılmaz. Tablolarını seyrediyordum."

"Vlaminck'in şu tablosu ne hoş, değil mi?.. İşlerin nasıl? Gazetelere göndereceğin kitapları imzaladın mı?"

Edmée Larivière, Paris'te edebiyat hayatına atılan bu taşralı hısımının koruyucusu ,akıl hocası sayıyordu kendini.

Hervé Marcenat: "Evet," dedi, "bitirdim bu işi. Ama ithafları yazarken epey güçlük çektim hani."

"Aldırma canım; kimse okumaz onları. Mektup aldın mı hiç?"

"Bir tek mektup aldım ama çok hoşuma gitti: Guillaume Fontane'dandı."

"Ne? Guillaume Fontane mektup mu yazdı sana?"

"Hem de ne hoş bir mektup, görsen."

"Bu çok iyi bak... Çünkü dostumuz Guillaume Fontane pek öyle her önüne gelene mektup yazmaz. Beğeniyor musun onu? Senin yaşındakilerin artık onu pek beğenmediklerini sanıyordum da."

"Hayranıyım diyeceğim ama, ona benzeyen taraflarım olduğunu söylersem daha yerinde bir söz olur bu, Zaaflarını biliyorum; bunlar da hoşuma gidiyor doğrusu."

"Öyleyse onu gördün demek?."

"Evet, gördüm. Beraber Boulogne Ormanı'nda bir de gezinti yaptık; hattâ onu evine kadar da götürdüm..."

"Evden de karısı seni hemen sepetlemiştir her halde..."

"Sepetledi diyemem pek ama, kocasına hemen sahip çıkıverdi... Nasıl bir kadındır bu Mme Pauline Fontane, biraz anlatır mısın bana Edmée?"

Genç kadın biraz düşündü: "Pauline Fontane mı?" dedi. "Çok eskiden tanırım onu. Daha ben küçükken annemle babama misafir gelirdi. O zamanlar Börsch adında bir bankerle evliydi. Babamın yayınevinin sermayesini bu Börsch vermişti... Güzel, kudretli, mütehakkim bir kadındır... Ne öğrenmek istiyorsun onun hakkında? Babasının adı Langlois'dır. Ailece üniversite'ye mensupturlar. Babası Nancy'de rektörlük etmişti. Felsefeciydi. Babam Langlois'nın Felsefe Lûgati'ni yayınlamıştı... Pauline Fontane bir profesörler çevresinde yetişti. Kültürsüz insanların dedikleri gibi, "kültürlü" bir kadındır... Yahut hiç olmazsa çok bilgili bir kadındır diyebilirim ona."

"Öyleyse ne diye bir bankerle evlenmişti?"

"Neden evlenmesin? Ben de bir otomobil imalâtçısı ile evlenmedim mi?" Pauline'in Börsch'le evli olduğu zamanla ilgili pek uzun boylu bir şeyler bilmiyorum. Nancy'de olmuştu bu iş... Börsch kızdan çok daha yaşlıydı ama onu oranın kraliçesi gibi bir şey yapmıştı. Langlois ailesi çok ayak diredi. Gözü yükseklerde olan Pauline de sonunda razı oldu... Zaten Börsch de evlendikten hemen sonra ölüvermek... nezaketini diyelim, gösterdi. Yirmi iki yaşında dul kalan karısına Nancy'de bir evle, Neuilly'de başka bir ev bıraktı. Şimdi Fontane'lar Neuilly'deki bu evde oturuyorlar. Ayrıca Lorraine'de bir yazlık evle hatırı sayılır bir servet de bıraktı, ki Pauline bunun bir kısmını edebiyatı korumağa, daha doğrusu edipleri kullanmağa harcamıştır."

"Peki, Fontane'la nasıl tanıştı?"

"Evine birçok yazarlar misafir gelirdi. Bunu da bir çeşit "takas" olsun diye yapıyordu galiba; bir rektörün kızı olan Pauline, bir iş adamı ile evlenmiş olmayı aşağılatıcı bir şey sayıyordu. Belki de haksız olarak, onun şöhretleri artmağa başlayan bazı ediplerle ahbaplığı ilerlettiğini ileri sürenler oldu. Sonra da Guillaume Fontane çıkageldi. Onun şöhreti bütün ötekileri gölgede bıraktı. Guillaume Fontane'ı Pauline keşfetmişti. Bununla övünüyordu. Önceleri Pauline Guillaume'un istikbali parlak olduğunu sandığı için ona bağlandı. Hemen peşi sıra da sevgi başladı ama bu sevgi Pau-

line'in hayatını dolduruverdi... Zaten onun hoşa giden tarafı da budur... Korkunç derecede kocasını kıskanır. Dikkat etmek lâzımdır âdeta... Fakat doğrusunu söylemek gerekirse, hep bildiğimiz bugünkü Fontane'ı yoktan vareden de odur."

"Yoktan varetmek mi? Amma da aşırı gidiyorsun Ermée! Yoktan varedilmek için Fontane'ın kimseye ihtiyacı yoktu ki. Pauline'i tanımadan önce yolunu tutmuştu o zaten."

"Ah toy delikanlı ah! İstidatla şöhret ayrı ayrı şeylerdir. Bazen ikisinin bir arada bulunduğu, bazen de bulunmadığı olur. Birtakım adamlar vardır, herkes onları âdeta tanrılaştırmıştır: "Bu sabah hava kapalı, onun için yün fanilâ giymeğe karar verdim," gibilerden, pestenkerani bir şey de yazsalar herkes "aman ne dahi adam!" diye haykırır. Ama öyle dahiler de vardır ki herkes onların dehalarını ancak ölümlerinden sonra kabul eder."

"Evet, muhakkak ki öyle. Bu gibi insanlar poh pohtan, çatafattan hoşlanmazlar da ondan. Meselâ Stendhal törenlerde, toplantılarda ukalâlık etmektense ya Mètilde konusunda heyecanlanır, ya da Mérimée ile çene yarıştırmaktan hoşlanırdı. İstediğini de elde etti o. Zaten insan hep istediğini elde eder."

"Tamam... Guillaume de Pauline'i tanımazdan önceki zamanlarında başarı ayağına bile gelse onu tepiyordu. Bir kenara çekilerek ömür sürüyordu, bu ömrü de saadeti arayıp bulmağa hasretmişti: Şehvetten, âvarelikten, kitap okumaktan meydana gelme bir saadetti bu. Bu arada pek az eser veriyordu... Zaten tarihlere bak, yeter. Guillaume elli sekiz yaşındadır. Yirmi yıl önce ne yazmıştı? "Konuşmalar" ya "Denemeler" i değil mi? Çetin bir edebiyat çeşidiydi bu... Sonra birden, yılda bir iki kitap yazmağa başladı... Birbiri peşi sıra Légion d'Honneur nişanının chevalier, commandeur rütbelerini aldı. Oxford Üniversitesi kendisine fahrî doktor payesini verdi. Pauline istediği anda Académie'ye de girecektir ama karısı daha önce Guillaume Nobel Armağanını kazansın istiyor. O da olacak maamafih... Bu payeler, bu unvanlar neden böyle yağmur gibi yağıverdi acaba dersin? Fontane yine o Fontane'dı ama işleri Pauline idare ediyordu."

"Ne yapıyordu yani?"

"Ne yapacak, tenkitçilerin biraz daha övücü sıfatlar kullanmalarını, Fontane'dan bahsedilirken kabiliyetli bir adam yerine, dahi bir adam denilmesini sağlıyordu. Profesörleri harekete getiriyordu. Çünkü ailesi dolayısiyle bunlar nezdinde az çok itibarı vardı. Sorbonne Üniversitesi'ni harekete getiriyordu. Yabancılarla dostluklar kuruyordu. Zayıf karakterli, fakat meşhur kocası makaleler yazsın, dünyanın her tarafına seyahat etsin diye zorluyordu onu. Böylelikle bir basamaktan öbür basamağa derken, o şair ruhlu adamı Pauline sinema yıldızı gibi bir şeyler yapıverdi."

"Ciddî görünüşlü, hoş tavırlı bir kadınsın ama insafsızsın Edmée. Conra haksızsın da: Çünkü Fontane hiçbir zaman bayağı bir şey yazmamıştır. Fontane halka gitmiş değildir. Aksine halk ona gelmiştir."

"Orası öyle şüphesiz. Ama bana ağzımdan çıkmayan sözleri söyletmiş olma. Bizim Guillaume Fontane hiçbir zaman aptal değildir; zaten elinden gelmez bu onun. Fakat şimdi yazdıklarında eksik bir şeyler var: Heyecan mı diyeyim buna, esrar mı, bilmem... Romanları güzel mi? Evet, güzel belki. Bizi vaktiyle yazdığı "Denemeler"i gibi sarıyor mu? Onu pek sanmıyorum bak... Unutma ki Pauline yabana atılacak bir kadın değildir ha. Vaktiyle birkaç mektup yazmıştı bana: Hepsi de hoş, itinalı, ustalıkla yazılmış şeylerdi. Sonra Guillaume'a sevgiden daha fazla bir şey besler: Ona tapınır âdeta. Ama öyle sanıyorum ki, kocasının asıl menfaati nerede olduğunu görmekten yana biraz aldanıyor galiba. Onu... nasıl söyleyeyim bilmem ki... derin olacak yerde, parlak bir yazar haline sokuyor. Halbuki Guillaume'un asıl tabiatı bu değildir. Guillaume karısının bu etkisinin onu değiştirdiğini, benliğinden uzaklaştırdığını hissetmeğe başlıyor. Bazen boyunduruk altında isyan ettiği de oluyor... Bu ise Pauline için tehlikeli olabilir."

"Burası doğru bak, Edmée. Geçen gün de karısı geldi. Kütüphanede Guillaume'u bilmem hangi akşam yemeği için hırpaladı. O zaman ben de Guillaume'un biraz dikkafalılık ettiğini sezer gibi oldum."

Edmée Larivière'in yüzünde yavaş yavaş bir sevinç parıltısı belirdi:

"Hah!" dedi, "aferin!.. Görüyorsun ya, biz kadınlar bir

erkeği isteklerimizle, öfkelerimizle, huysuzluklarımızla çileden çıkmağa hazır duruma getiririz. Ama erkek tam çileden çıkacağı sırada zınk diye durmasını da bilmeliyiz. Yoksa karı-kocalık bir anda yıkılıverir. Sokaklardaki trafik işaretleri var ya: Pauline de şimdi onların karşısında. "Dur!" diyen kırmızı ışık henüz yanmadı ama, "Geç!" diyen yeşil ışık sönmüş bulunuyor. Gör bak, bundan sonra neler olacak."

II

Sonraki haftalar içinde Hervé Marcenat bir kitap ödünç almak, yahut akıl danışmak gibi çeşitli sebeplerle Guillaume Fontane'ın evine gitti. Bu ziyaretler dolayısiyle gururdan değil de, sevgiden ileri gelen bir zevk duymaktaydı. Guillaume Fontane'ın kaygılı, hattâ bahtsız gibi bir hali vardı. Fakat genç adama sızlanmış, ah vah etmiş de değildi. Sözleri yine öyle alaycı idi. Fakat hoş ve biraz da resmî nezaketinde bir yorgunluğu, belki de bir umutsuzluğu güç gizler gibi bir hal vardı.

Hervé Marcenat, Guillaume Fontane'a bağlanmakla beraber, biraz da hayal kırıklığına uğradığını düşünmekten kendini alamıyordu. Taşranın ücra bir köşesindeyken Guillaume Fontane'ı tanımak, onun için erişilmez bir emel halindeydi. Tanrı saydığı bu adamın kendisini birden bire bir arkadaş, hattâ bir eşit gibi karşıladığını görmüştü. Fakat şimdi karşısında ne çeşit bir adam vardı? Boyuna sızlanan, alaycı ve biraz havaî bir adam; öyle bir adam ki başkalarını çekip çevirecek kabiliyette değildir de, kendisine bir kılavuz, bir yol gösterici aramaktadır. Aslında Fontane'ın inandığı şey neydi? Hayatla ölüm hakkında ne düşünüyordu? Ahlâkta, politikada, dinde prensipleri, inançları nelerdi? İnsan onu saatlerce dinlese bu bakımdan fazla bir şey öğrenemezdi. Çünkü Fontane bir yanda bir adım atar atmaz, onun tersi yönde de başka bir adım atmağı hiç ihmal etmiyordu. Onun bu davranışını okuyucuları da kabul eder, hoş görür olmuşlardı. Çünkü Guillaume Fontane artık o, sayıları pek az olan seçkinler arasına girmiş bulunuyor, herkes onun susuşlarını birer bilmece, kaçamaklarını da birer incelik sayıyordu.

Hervé Marcenat, Mme Fontane'ın vaktiyle yarım-ağızla

yaptığı öğle yemeği davetini çoktan aklından çıkarmıştı. Zaten Mme Fontane bu öğle yemeği için bir gün belirtmemeğe de itina göstermişti. Günün birinde bu öğle yemeğinin tarihi belli oluverdi: Fakat Pauline Fontane bunun için ona şahsiyetsiz bir mukavva parçası değil de, kendi eliyle yazdığı bir mektup göndermişti: Gelecek pazar öğle yemeğine buyurmasını rica ediyor, serbestçe konuşabilmek için de bu yemeğe başka kimseyi çağırmadığını ilâve ediyordu.

Hervé Marcenat kendi kendine: "Allah Allah," diye düşündü, "hiç serbest olmayan bu kadın, bu kadar pervasız bir serbestlikle neden bahsetmek istiyor acaba?"

Sonra da yemek davetini kabul etti. Papaz gibi gevşek, yumuşak edalı uşak onu kaçamaklı, terbiyeli bir gülümseyişle karşıladı: Bu gülümseyişte, misafiri evin yakın dostu haline sokar gibi bir eda vardı. Guillaume Fontane genç adamı her zamanki gibi sevinçle karşıladı. Fakat daha yeni bir acaiplik de vardı ki, o da şuydu: Hervé Marcenat içeriye girer girmez Mme Pauline Fontane'ın yüzü de güler gibi oldu. Hervé kendi kendine: "Acaip," diye düşündü, "benden bir şey istiyecek gibi bir hali var. Ben gibi bir zavallının bu önemli, kudretli insana ne faydası dokunabilir?" Bununla beraber aldanmamıştı. Renkli camların loşluk verdiği yemek odasına girip de sofranın başına oturdukları zaman. Mme Pauline Fontane hemen söze başladı:

"Yalnız gelmenizi rica ettik sizden efendim," dedi, "bir fikrimiz vardı da, her halde ilgilenirsiniz buna diye düşündük... Bir İngiliz kitapçı, kocama bir mektup yazmış. Henüz hayatta olan yazarların kısa kısa hal tercümelerini seri halinde yayınlamak niyetindeymiş. Bunlar arasına bir kaç fransız yazarını, bu arada Guillaume'u da katmağı düşünmüş. Yalnız bu hal tercümelerinin genç yazarlar tarafından yazılmasını istiyor... Evet, iki kuşağı böylece karşı karşıya getirmek için... Fena bir fikir değil. Biz de düşündük, bu iş sizi ilgilendiriyorsa, Guillaume hakkındaki kitabı siz yazasınız dedik. Zaten onun eserlerini çok iyi bildiğinizi görmüş bulunuyoruz. Hayatı hakkında gerekli bütün bilgileri de size ben veririm..."

Fontane konuşmaya o ana kadar hiç karışmamıştı. Biraz sıkılmış gibi bir hali vardı. Elini kaldırarak karısına:

"Evet ama," dedi, "bakalım bu iş delikanlının hoşuna

gidiyor mu? Sonra, yazacak kendi kitapları da var onun. Onun için benim hayatımla uğraşmağa neden ihtiyaç duysun, ve hele bunu böyle ısmarlama, sipariş üzerine ne diye yapsın?"

Hervé Marcenat: — "Yooo," dedi, "sipariş hoşuma gitmedi sanmayın sakın. Fakat siz de en güzel kitaplarınızdan bazılarını sipariş üzerine yazmadınız mı? Yalnız, meslekten bir tenkidci acaba bu işi daha iyi yapamaz mı, diyorum kendi kendime..."

Mme Pauline Fontane hemen atıldı: — "Ama söz konusu olan bir tenkid değil, bir portredir. Yani Guillaume'un hal tercümesine, kendi intibalarınızı da katacaksınız... Bakın ben nasıl düşünüyorum bu kitabı..."

Guillaume Fontane masanın üzerinde parmaklarıyla piyano çalar gibi sabırsız sabırsız hareketler yapıyordu. Karısına:

"Yavrucuğum," dedi, "bu kitabın sizin nasıl düşündüğünüzü bilmeğe kimsenin ihtiyacı yok. Yazmağı kabul ederse, onun kitabı olacak bu, onu da nasıl isterse öyle yazacak. Yani, onu da mı... şey... çekip çevirmek, ona da mı akıl öğretmek iddiasındasınız yoksa?"

Hervé Marcenat bu karı-koca kavgasından sıkıldı, ilk defa olarak Mme Fontane'dan yana çıktı, lâkırdıyı değiştirmeğe çalıştı. Fontane'ı tek başına uzun uzun konuşturmanın en kolayı, onun en çok sevdiği yazarlardan birinin adını söyleyivermekti. Hervé de Joubert hakkında birkaç söz söyleyince Guillaume hemen onunla ilgili bir sürü fıkralar anlatmağa, eserlerinden parçalar okumağa başladı. Böylelikle de patlamak üzere olan fırtına uzaklaştı, gitti.

Yemekten sonra kahveler salona getirilince Pauline Fontane kocasına:

"Unutmayın Guillaume," dedi, "bu akşam ajanslara Ronsard hakkındaki o söylevi vermeği vaadetmiştiniz; ancak vakit var buna."

Guillaume Fontane: — "Haaa, sahi," dedi, "hem de Ronsard! Onun için iyi bir şey olmalı bu söylev... Affedersiniz dostum."

Hervé Marcenat Mme Pauline Fontane'la yalnız kaldı. Kadının istediği de buydu zaten. Kesin bir tavırla:

"Ey," dedi, "yazacak mısınız bu kitabı?"

"Vallahi, kitapçı ile kitabın kahramanı isterlerse, yazayım efendim. M. Fontane'ın eserleri, onun etkisi hayatımda o kadar büyük bir rol oynadı ki..."

"Evet, kuzininiz Edmée Larivière de söyledi bunu bana. Hem göreceksiniz bakın: Guillaume'u daha iyi tanıdığınız zaman onun bir insan sıfatiyle de, eserleri kadar ilgi çekici olduğunu anlayacaksınız. Gurur denen şey hiç yoktur onda... Belki yeter derecede yoktur, demek istiyorum yani... Ama şimdi bahis konusu olan bu değil... Şu halde mutabıkız, değil mi? Beraber hazırlayacağız bu kitabı."

Hervé Marcenat irkildi: "Yok artık," diye düşündü, "Kocasının dediği gibi ben de kendimi bu kadına çekip çevirtecek değilim ya!"

Fakat yine ses çıkarmadı. Bu sözüm ona işbirliğinin kendisine, Fontane ailesiyle daha samimî olmak imkânını vereceğini düşünmüştü çünkü.

IV

O günden sonra da artık her vesile ile eve girip çıkmağa başladı. Çoğu zaman sabahları Pauline Fontane ona telefon ediyor: "Size faydası dokunacak bazı şeyler buldum. Saat altıda gelir misiniz?" diyordu. Eve gittiği zaman Hervé Marcenat onu mektuplara, elyazılarına gömülmüş buluyordu. Mme Fontane şaşırtıcı bir tahlil kudretiyle bunlar hakkındaki düşüncelerini bir bir açıklıyordu. Kocasının duyguları, düşünceleri sanki bir makineymiş de o da bunun bütün parçalarını sökmüştü: Guillaume Fontane'ı o kadar iyi biliyor, tanıyordu. Fakat yine de ona karşı hayranlık beslemekteydi. Kocasına sadık bir şekilde hizmet ediyor, fakat kendisi de onun hizmetinden faydalanıyordu.

Hervé Mme Pauline Fontane'ın kendisinden ne beklemekte olduğunu çok çabuk anladı. Evlenmeden önce Fontane Rendes'de edebiyat hocalığı yapmaktaymış. Orada rastladığı genç bir kadınla uzun zaman beraber yaşamış. Resimlerine bakılırsa bu genç kadının pek körpe, pek dokunaklı bir hali vardı. Fakat kadın düşünceden yana pek yaya, pek yalınkat bir şeymiş. Adı da Minnie imiş. Guillaume Fontane evlenirken, zavallı Minnie kendini öldürmeğe kalkışmış. Merhamet tarafı değil de, ustalık tarafı baskın bir hekim onu ame-

liyatla kurtarmış. Sonra da zavallı kaderine razı olmuş.

Hervé Marcenat Mme Pauline Fontane'a sordu: "Peki, sonra ne olmuş bu kadın?"

"İki yıl önce öldü. Ailesiyle oturmak için Bretanya'ya dönmüştü."

Mme Pauline Fontane'ın Hervé Marcenat'dan istediği şuydu: Guillaume Fontane'ın eserlerini tahlil eden tenkidciler, ötedenberi, bunları ikiye ayırıyorlar; Fontane'ın gençliğinde, yani Minnie'yi tanıdığı sıralarda yazdığı eserlerin daha orijinal, daha şahsiyetli olduklarını ileri sürüyorlardı. İşte Hervé, yazacağı kitapta bunun doğru olmadığını savunacaktı.

Hervé Marcenat Guillaume Fontane'la yalnız kaldığı zaman bu konuya şöyle bir dokundu. Guillaume Fontane kederli kederli:

"Bakın dostum," dedi, "yazı hayatına ilk atıldığım yılları yazacaksınız, parlak, neşeli renkler bulmağa çalışın. Ben o zamanlar insanların hainliğini, didinmelerimizin boş, her şeyin faydasız olduğunu aklımın kenarından bile geçirmemiştim. İçimde bir güven duygusu vardı, hem de önce kendime karşı. Biliyordum ki tek yapacağım şey, kullanacağım sıfatlarda daha dikkatli olmak, bir de genç bir kadının gözlerinden mutlu bir parıltı geçirtmekten ibaretti. Ama bugün öyle mi ya... Sanat mı? Evet, bu beni hâlâ oyalıyor; yalnız, benim o şahsî üslûbum, duygu ve düşüncelerim var ya, benliğim gibi onları da herkes öğrendi, tamdı artık. Siz bile oturursanız, benim gibi kitap yazabilirsiniz... Dostluk mu? Zaman zaman başarı kazandım, zaman zaman da sıkıntıya düştüm. İşte hele bu sıkıntı devrelerinde, en çok güvendiğim kimselerin benden yüz çevirdiklerine şahit oldum."

Guillaume Fontane'ın o gün de çenesi açılmıştı: Boyuna ah vah edip duruyordu. Hervé Marcenat itiraz etti:

"Müsaadenizle, biraz nankörlük ediyorsunuz gibi geliyor bana üstadım," dedi. "Yani bu dünyada sızlanmaya hakkı olmayan bir tek kişi varsa o da sizsiniz. Karınız sizin için çırpınıp duruyor. Eserleriniz sizden daha uzun ömürlü olacaklar muhakkak. Dostlarınız, tanıdıklarınız bu devrin en göze çarpan insanları. Daha ne istiyorsunuz?"

"Bir şey istediğim yok benim, dostum. Ben hayatı acı,

boş buluyorum, işte o kadar... Belki on, on beş yıl daha yaşayacağım. Ama, bu bir daha yerlerine konamayacak dakikalar nasıl geçiyor? Bir kitap yazıyorum ama kendim de inanmıyorum ona; birtakım yabancılarla konuşuyorum ama, beni anlamıyorlar. Benim ise güneşin son ışıklarından faydalanmaktan, birkaç şairi, birkaç bilgeyi tekrar okumaktan, gençlerle düşüp kalkarak yaşama zevkini tekrar bulmaktan gayrı emelim yok."

Hervé: "Öyleyse bu sefer de ben anlamıyorum," dedi, "arzularınız gerçekten bunlarsa, daha kolay ne var? Yalnız kendi zevkiniz için yazın. Gençlere gelince, onlar sizin etrafınızı almaktan, sizinle konuşmaktan ancak zevk duyarlar. En başta ben örnek değil miyim buna?"

"Orası öyle, dostum, orası öyle... Ama ben kendime çömez aramıyorum ki; hiçbir zaman da başkalarının düşüncelerini değiştirmeyi, onlara biçim vermeği, aklımdan geçirmiş değilim. Size gelince, siz başkasınız: Benim hulyalarımı, sızlanmalarımı dinlemek zahmetine katlanıyorsunuz. Fakat, beni olduğum gibi kabul ettiğiniz içindir ki, kendi benliğimden kurtaramıyorsunuz. Bir yenileşme, bir başkalaşma bana apayrı, saf insanlardan gelebilir: Öyle insanlar ki bana her şeyden bahsedecekler ama kendimden bahsetmeyecekler... Tabiîliğe, dostum, âdeta hayvanca bir tabiîliğe susadım ben, ama aksi gibi bundan da yoksunum."

Hervé Marcenat Guillaume Fontane'ı o akşam halinden o kadar şikâyetçi buldu ki ertesi gün Mme Fontane'la konuşurken kocasının içinde bulunduğu bu kederli, hüzünlü hali ona anlatmaktan kendini alamadı. Ayrıca da yaşayış tarzlarını değiştirseler iyi olacağını söyledi.

Mme Pauline Fontane hafifçe omuz silkti: "Aldırmayın canım," dedi, "bir kitabı bitirip ötekine başlayacağı sırada hep öyledir o. Aslını ararsanız, Guillaume bir Cyclothymique'tir. Eserini yaratma safhasındayken, ferahlık anları geçirir. Eserini bitirdiği andan itibaren bir çeşit nasıl söyleyeyim bilmem, gebelik haline girer ki başlangıçta bu, onun için ıztıraplıdır. Ben kaç defa onun: "Artık ihtiyarladım, yazı yazmaktan yoruldum, söyliyecek lâfım kalmadı, seçtiğim konunun hiçbir değeri yok!" diye feryad ettiğini duymuşumdur. Ama ben dinler ve... beklerim. Bir gün gelir ki iş

heyecan alır. O zaman anlarım ki kriz geçmiştir artık."

Pauline Fontane'da, hastalarının birinden bahseden bilgin bir ruh hekimi edası vardı.

Hervé Marcenat: "Onu benden daha iyi tanıyorsunuz," dedi, "ama başka çevreler görmeğe, daha genç insanlarla konuşmağa muhtaç olduğunu da sanmıyor musunuz acaba?"

Pauline Fontane acı acı: "Evet, anlıyorum," dedi, "kuzininiz Edmée Larivière benim Guillaume'u âdeta hapsettiğimi. çok kıskanç olduğumu, onun genç kadınlarla konuşmasını önlediğimi, yazacağı eserlere zararım dokunduğunu söylemiş olmalı size her halde."

"Edmée bana hiç bir şeyler söylemedi."

"Edmée söylememişse kızkardeşi, ya da yakınlarından biri söylemiştir... Evet, hakkımızda bu türlü şeyler söylendiğini biliyorum. Ama bizimle daha sıkı-fıkı olunca bunların asılsız şeyler olduğunu göreceksiniz. Evet, evliliğimizin ilk yıllarında kıskançtım, kabul ediyorum bunu. Bugün ise Guillaume artık genç değil. Biz evleneli yirmi beş yıl oldu. Serbestçe gezip tozsun diye onu kendi haline bırakıyorum. Bunu yapmıyorsa, istekli olmadığından yapmıyor. Ara sıra üniversiteli bir kızdan şöyle güzel bir mektup aldığı zamanlar, bir an için hayale dalıyor. Sonra hemen yine yazı masasının başına geçiyor, gerçek saadete de o zaman kavuşuyor. Aynı zamanda bana dönüyor, çünkü artık ben de onun iş âletlerinden biri haline geldim: Tıpkı kalemi gibi, lûgat kitabı gibi bir şey oldum artık onun için."

Sonradan aralarında geçen uzun konuşma esnasında Hervé Marcenat Pauline Fontane'ın akıllı, soğukkanlı bir kadın olduğunu gördü ve üstadın iyi ellerde bulunduğuna hükmetti.

V

Larivière'lerin evine sık sık bir ressam kız gelmekteydi, adı Wanda Nedjanine'di. Kara kalemle portreler yapıyordu. Edmée'nin oğullarından birinin arkadaşıydı. Wanda yapmacık derecesine varan bir sadelikle giyiniyordu. Edmée Larivière'in sanat bahislerinde hiç hoşgörür tarafı yoktu ama Wanda'nın resimlerinden saygı ile, beğenerek bahsediyor; bu düşüncelerinde samimî olduğunu da onun resimlerinden

birini Chagall'la Dufy'nin tabloları arasına asarak açığa vuruyordu.

Bir gün Edmée Larivière, Hervé Marcenat'ya sordu:

"Doğru söyle, Hervé, dehaya benzer bir şeyler yok mu bu kızda?"

HervZ: "Deha öyle rastgele kullanılacak bir söz değildir," dedi, "ama muhakkak ki kuvvetli, sanat tarafı çok kuvvetli. Nerden çıkmış acaba?"

"Wanda mı nerden çıkmış?.. Vallaha, ben de senden fazla bir şey bilmiyorum... Ailesi beyaz, yahut "pembe" Rusmuş, ihtilâl sırasında Paris'e sığınmışlar. Wanda hem Rus kızı, hem de Fransız kızı gibi yetiştirilmiş. Onun için fransızca konuşurken hafif dilî çalıyor... Çalışmağa başlayalı beri anababasiyle oturmuyor, atölyesinde yatıp kalkıyor... Rennes sokağında, bir avlunun nihayetinde bir atelye... Gittim, orada ziyaret ettim onu... Güzelliği sayesinde sipariş de alıyor... François'nın patronu Larraque resmini yaptırdı ona. Hem Allah bilir ya, pek sabırsız bir adamdır! Mamafih Wanda'nın hayranlarına pek fazla yüz verdiğini sanmıyorum... Rus göçmeni ama, bizim oğlanların söylediklerine göre, politikada epey "ileri" görüşleri varmış... Ama aslında onun böyle sola kaymasını ben ideolojik değil de, daha ziyade hissî bir şey buluyorum. Yalnız, hepimizden nefret ettiğine de eminim, bak."

Hervé Marcenat, genç kız hakkındaki bu teşhisin yerinde olduğunu birkaç gün sonra öğrendi. Edmée Larivière birkaç arkadaşiyle oturmuş, bugünkü hayat şartlarının güçlüğünden bahsediyordu. Wanda ise hiç ses çıkarmadan dinlemekteydi. Hervé Marcenat gidip onun yanına oturdu:

"Siz bir şey söylemiyorsunuz bakıyorum," dedi.

"Ne söyleyeyim? Onları kırmak istemiyorum da ondan susuyorum. Bir Edmée Larivière kalksın da "hayat şartlarının güçlüğü"nden bahsetsin, olacak iş mi bu? Kendisi de pekâlâ biliyor ki bir çekin altına bir imza attı mı yiyeceğini, giyeceğini, süstünü püsünü bir anda sağlayıverir. Bir yere gitmek gerekti mi kapısının önünde hazır duran, uzun kocaman otomobiline binmenin, ya da bir asansör düğmesine basıvermenin kâfi olduğunu sanır... Hayatı bir sıra mûcizelerden ibaret... Eksik tarafı şu: yağmur altında hiç otobüs beklememiş; tâ altıncı kata asansörsüz tırmanmamış; ayın yir-

mi beşinde cebinde kalan son parayı tekrar tekrar saymamış..."

Wanda bu sözleri alçak sesle söylemişti, gözleri öfke ile parıldıyordu.

Hervé: "Hakkınız var," dedi, "ama paradan yana, siz de pek sıkıntıdaymışa benzemiyorsunuz hani."

"Eh, bir yıldanberi fena değilim çok şükür. Ama iki korkunç sene geçirdim ki, sormayın... Geberiyordum az daha... Şimdi işleri züppelik tarafından almağa başladım... Madem ki böyle bir cereyan var, bundan faydalanmak lâzım. Ama bu da geçer."

Hervé genç kıza baktı: Çok güzel bir kızdı bu Wanda. Siyah saçları yüzünün temiz, hoş çizgilerini daha da belirtiyordu. O sırada aklına bir şey geldi: İngiliz kitapçı, yazılacak kitap için kapak resmi olarak Guillaume Fontane'ın bir portresini istemişti. Ne diye bu portreyi Wanda'ya ısmarlamasındı? Bunu Wanda'ya söylediği zaman genç kız:

"Guillaume Fontane mı?" dedi, "evet biliyorum, çok meşhurdur o, ama yazdıklarından iki satır bile okumuş değilim. İyi yazıyor mu acaba? Öyle geliyor bana ki pek resmî, pek teklifli bir üslûbu var galiba."

Hervé güldü: "Hem züppelerle alay ediyorsunuz," dedi, "hem de kendiniz züppeliğe sapmaktasınız. Siz ve arkadaşlarınız arasında Fontane belki eskisi kadar "moda" bir yazar değildir: Vaktiyle onu o kadar pohpohladılar ki, şimdi ondan bahsetmek için tek çarenin onu çekiştirmek olduğunu sanıyorlar. Ama ben onun öyle olmadığını biliyorum. Nitekim okursanız siz de anlayacaksınız; onun da Chateaubriand gibi, Flaubert gibi fransız klâsikleri arasında yer almağa namzet olduğunu göreceksiniz..."

"Vallahi ben fransız değilim. Sonra ne Chateaubriand'ı severim, ne de Flaubert'i."

"Kimi seviyorsunuz öyleyse?"

"Kendi yurdumun insanlarını: Puşkin'i, Gogol'ü, Dostoyevski'yi, Çehov'u seviyorum... Sizden de... Proust'u oldukça severim."

"İyi seçmişsiniz Proust'u, ama o da Chateaubriand'a... Flaubert'e hayrandı."

Wanda başını salladı: — "Belki de öyledir," dedi, "ama aslında Proust'u da sevmem ben. O da o çeşit adamlardandır

ki, hayat onun için Malesherbes bulvarında başlar. Hoş zaten bu işte benim zevklerimin hiçbir önemi yok. Bir adamın portresini yapmak için muhakkak ona hayran olmak lâzım gelmez ya. Yoluna koyun bu işi, Hervé, çok memnun olurum bundan."

"Yalnız bir güçlük var: Siz biraz fazlaca güzelsiniz. Mme Pauline Fontane telâşlanacak bundan... Durun, Mme Fontane her pazar misafir kabul eder, siz de benimle gelin, olmaz mı?"

Fontane'ların o kapanık çevresinde, yeni bir çehre hemen göze batıveriyordu. Wanda da orada merak uyandırdı. Uşak Alexis genç kızın, taş gibi göğüslerinin dikleştirdiği siyah kazağına pek beğenmeksizin, şöyle bir baktı. Fakat Pauline Fontane Wanda'yı iyi karşıladı. İngiltere için yazılacak hal tercümesine çok önem veriyordu. Sonra Edmée Larivière de Wanda'nın yaptığı krokileri ona göstererek zemini hazırlamıştı.

Mme Pauline Fontane: "Çok güzel buldum onları," demişti, "arkadaşımızın doğru, titiz çizgileri var... Bazı yeni yetişme ressamlar sırf kendilerine ün sağlamak için modellerini yüzlerini gülünç hale sokuyorlar ama Wanda'nın böyle bir şey yapacağını sanmıyorum... Çok güzel düşünmüşsünüz."

Bu ilk ziyaretten sonra Wanda'nın portreyi Neuilly'de, Guillaume Fontane'ın çalışma odasında yapması kararlaştırıldı. Böylelikle Guillaume Fontane işinden kalmış olmayacaktı. On beş gün sonra Wanda, Hervé'ye Edmée Larivière'in evinde rastladığı zaman ona teşekkür etti:

"Çok güzel bir iş buldunuz bana..." dedi. "Her şeyden önce, şeker gibi adam; bana çok hoş şeyler söylüyor. İyi poz veriyor. Hattâ, hoşuma giden bir utangaçlık bile var onda... sonra, arkadaşlarım arasında bile öyle büyük bir itibarı var ki, bilemezsiniz."

"Anlıyorum bunu: Zaten size de söylememiş miydim?"

"Evet, biliyorum... Yalnız, sizin zevkinize pek güvenemiyordum doğrusu, Hervé'ciğim... Ama benim şu iki arkadaşım, Bobb'la Bobby var ya... Her modayı günü gününe takibederler, onlar bile işi duyunca "amma da yağlı kuyruğa çatmışsın ha, Wanda," dediler, "sakın elden kaçırma bunu."

Hervé sordu: "Kaçmağa kalkışıyor mu ki? Böyle yaparsa şaşarım doğrusu."

Wanda: "Doğrusunu söylemek gerekirse, ben de şaşarım," dedi.

Sonra biraz zalim bir eda ile güldü. Hervé onun gayet kalın, kuvvetli bir boynu olduğuna dikkat etti: Yüzünün inceliği ile tezat halindeydi bu âdeta.

VI

Bir pazartesi sabahı Pauline Fontane Hervé'ye telefon etti. Bunda şaşılacak bir şey yoktu ama Pauline'in sesindeki ton genç adamı şaşırttı. Bu kuvvetli, kendinden emin kadın heyecanlı, kaygılı görünüyordu:

"Dün gelmediniz," dedi, "Guillaume de hasta. Ateşi var. Doktor getirttik. Zatülcenb başlangıcı diyor... Zaten Guillaume cumadanberi öksürüyordu. Dün pazardı ya, o kötü havada sokağa çıktı. "Montparnasse'a gidip ecnebi bir kitapçı ile yemek yemem lâzım muhakkak," diyordu. Pazardır diye arabayı da almadı. Her halde taksi bulamadığı için yağmurda epeyce dolaşmış olmalı ki, eve döndüğü zaman adamakıllı hastalanmıştı. Şimdi en azından sekiz gün yatakta yatacak ama kabahat onun."

"Mühim bir şey olmadığına eminsiniz, değil mi?"

"Tamamen eminim. Dr. Gaulin yemin etti buna. Hattâ Guillaume'a sizinle görüşmesi için izin bile verdi. Ben de onun için telefon ettim... Bugün gelmenizi çok istiyor. Bir iki gün beklese daha iyi olurdu ama sağ olsun, bir şeyi kafasına koydu mu..."

"Öğleye doğru gelirim efendim. Kolay bu."

Hervé geldiği zaman Mme Pauline Fontane'ı kütüphanede buldu. Postayı açmış, erkek yazısını hatırlatan güzel elyazısiyle acele mektuplara cevap veriyordu.

Hervé'yi görünce: "Hah," dedi, "pek sevindim geldiğinize. Guillaume "hâlâ gelmedi mi?" diye üç defa sordu... Yaptığını çocuk yapmaz onun... Hastalığında çok huysuzlaşır. Buyurun!"

Pauline Fontane'la birlikte üst kata çıktılar. Hervé burasını hiç görmemişti. Kadın: "Benim odamdan geçelim," dedi.

Uçlarında tombul yüzlü, yaldızlı melekler bulunan sütunlara, Régence stilindeki geniş karyolanın iki yanındaki ipekli perdeler gerilmişti. Duvarlarda Boucher'nin pembe renkleri pek fazla bir tablosu ile Guillaume Fontane'ın bir portresi vardı. Banyonun zemini mozaik döşeliydi. Aynanın önünde kesme kristalden bir sürü şişe vardı. Banyonun kilvetine ise volanlı bir kılıf keçirilmişti ki, Hervé bunu pek gülünç buldu. Mme Pauline Fontane bir kapıya vurduktan sonra açtı. Kocasına:

"İşte geldi," dedi.

Fontane beyaz bir pijama giymişti. Saçları dağınıktı. Sakalı uzamıştı. Öksürerek:

"Günaydın dostum," dedi, "zahmet oldu size... Şöyle karyolanın yanına oturun... Pauline, bir iskemle yok mu orada? Hah, şimdi de başbaşa konuşalım sizinle."

Pauline Fontane iskemleyi getirdi, sonra gidip karyolanın ayak ucuna dayandı:

"Ne yiyeceksiniz Guillaume?" dedi. (Hasta kocasına o her zamanki resmî eda ile "siz" diyordu). Dr. Gaulin diyor ki..."

Guillaume Fontane sabırsızlandı: "Adam sen de," dedi, "sonra düşünürüz bunu. Şimdilik bizi yalnız bırakın lütfen."

Sonra gıcık geldi, öksürmeğe başladı. Pauline Fontane alınmıştı ama işi uzatmadı:.

"Fazla geliyorsam gideyim bari..." dedi. Kapıyı aralık bırakarak banyo odasının bulunduğu taraftan çıktı. Fakat Hervé'ye, kadın gitmemiş de orada kalmış gibi bir his geldi. Bir ara, önünde bir perde olan kapıyı kapamak için ayağa bile kalkıyordu ama Mme Fontane ordaysa bu hareketin ona kaba ve şüpheli görüneceğini düşünerek vazgeçti. Guillaume Fontane Hervé'nin bu tereddüdünü farketmemişti. Daha yakına gelmesi için ona işaret etti. Ateş, ya da herhangi kuvvetli bir duygu ona pek hareketli bir hal vermişti. Yüzü de kıpkırmızıydı.

Alçak sesle: "Şöyle daha yakın gelin dostum," dedi, "büyük bir iyilik isteyeceğim sizden... Bugün öğleden sonra, Wanda ile buluşacaktık... Evet, bu kızı ilgi çekici, zekî buluyorum, ara sıra buluşuyorum onunla... Bugün de atelyesine gidip çay içecektim. Şimdi gidemem tabiî. Ona bunu haber vermem lâzım... Ne yapmalı?"

Hervé: "Bunun güç bir tarafı yok ki," dedi, "Mme Fontane bilmiyor mu bu işi?"

"Bilmiyor tabii. Hiçbir şeyden haberi yok! Zaten dün akşam Wanda ile yemek yediğimi de bilmiyordu. Bir kötülük yok bu işlerde, Pauline başka bir kadın olsaydı hepsini pekâlâ ona söyleyebilirdim, ama siz bilmezsiniz onu..."

Hervé Marcenat Guillaume Fontane'ın ateşlenip yine uzun uzun konuşacağını gördü. Karısının da dinleyebileceği bir takım itirafları önlemek istedi:

"Emredersiniz üstadım," dedi. "Buradan çıkar çıkmaz bir telefon ederim, olur biter."

"Teşekkür ederim dostum... Ama daha bitmedi... Yarın Wanda'nın yaş günü. Hediye olsun diye Picasso'nun küçük bir desenini satın almıştım ona. Bugün Ezec galerisine uğrayıp resmi alacaktım. Seine sokağında, Institut'nün arkasında, bildiniz değil mi?.. Oraya kadar siz zahmet etseniz de resmi Wanda'ya kendiniz götürseniz diyorum... Durun, bir çek vereyim size... Şurada, konsolun üst gözünde çek karnesi var, verin lütfen onu bana. Hah, Şu masanın üzerindeki dolma kalemi de verir misiniz?"

Hervé Marcenat ayağa kalktı, aralık duran kapıdan, siyah bir robun eteğini gördü: Pauline Fontane oradaydı. Tekrar gelip hastanın yanına oturduğu zaman esrarlı bir tavır takınmağa çalışarak parmağını dudaklarının üzerine koydu ama Fontane bir şey anlamadı:

"İşte," dedi, "çeki sizin adınıza yaptım. Böylelikle sorgu-suale de lüzum kalmaz. İmzayı attınız mı parayı alırsınız... Her halde güzel Wanda'yı ziyaretten de hoşlanırsınız gibime geliyor... Ah dostum, benim yaşımda böyle... şey... sahici, katıksız bir zevk bulmak ne demek, bilemezsiniz. O kıza bakmak, onun yaşayışını seyretmek, sözlerini dinlemek öyle hoş ki... Geçen hafta (öksürük yüzünden sözü yarıda kaldı)... onun için bir şiir okurum size ama yayınlamayacağım bunu tabii, Goethe ne demiş hani: "Bu kitap iyi insanlar için değil." Ne yaman adamdır o, şanslıdır da sonra! Bettina'ya yazdığı mektupları fırsat bulsam da bir daha okusam... O sıralarda Goethe yetmişinde idi. Bettina ise henüz on sekizinde, çiçeği burnunda bir kızdı... Bu macera Goethe'yi kafa, düşünce bakımından öylesine gençleştirmişti ki... Ama

Goethe idi o, sonra serbest bir insandı... Ben ise bir köleyim."

"Aman üstadım, biraz aşırı gidiyorsunuz galiba!"

"Hayır dostum, hayır... Siz karımın ne çeşit bir kadın olduğunu bilemezsiniz! Çok iyi huyları da vardır ha, inkâr ediyorum sanmayın hani. Her şeyini verdi bana o; sırf benim için yaşadı; çok şeyler istemesini de tabiî görmek lâzım. Ömrümün bir kısmını büyüledi âdeta. Yalnız. üstümde iyi etkiler uyandıran tarafı tükendi artık... Şunu hiç unutmayın dostum: Evli bir insan artık kendi benliğinin kanunlarına uygun olarak hareket edemez. Benliğinin bir yarısı daha vardır ki o da karısıdır. Bu kadın onun düşüncelerine bile takılıp kalmıştır. Bu halde böyle bir insan durumunda değişiklik yapmak, yani yaşamağa devam etmek istiyorsa bunu ancak karısını değiştirmek şartiyle yapmağa hak kazanabilir."

Sözünün burasında öksürdü, tükürdü, bir müddet sık sık soluk aldı. Hervé:

"Pek fazla konuşmayın üstadım," dedi, "rahatsız oluyorsunuz, hem sonra..."

"Durun... Daha bitmedi... Belki bunların bir gün faydası dokunur size. Şu yaşadığımız devri bir düşünün... Bir hercümerce doğru gidiyor bu devir. Pauline'le benim mensup olduğumuz sınıf tıpkı vaktiyle, yani ihtilâl'den önce, 1788 de asiller nasıl mahkûm idiyseler, öylece mahkûm bulunuyor. Evet, öyle. Bunun iyi bir şey olduğunu söylemiyorum. Ortada bir olay var, onu tesbit ediyorum sadece... Genç kalmak demek, kendi devrinin gençleriyle birlikte duymağa devam etmek demektir. İçinde bulunduğumuz şu anı kabul etmek demek, geçmişi inkâr demek değildir: Yarın yeni bir âlemin geçmişi olacak olan şeyi yaratmak demektir bu... İşte ben, bunu yapmağa kudret görüyorum kendimde... Evet, gerçekten de böyle bu... Şana, şerefe, zenginliğe, müktesep vaziyetlere benim kadar aldırış etmeyen birisi az bulunur... İstediğim ne? Beyaz duvarlı bir höcre, yerde bir şilte, su ve meyve. Ben artık bir keşiş, ya da bir peygamber olacak yaşa geldim... Ama yine de, artık sadece iskelet haline gelmiş bir topluma karımın inci kolyesiyle, yahut yine karımın boynuma doladığı kırmızılı-mavili nişan kurdeleleriyle bağlanmış bulunuyorum. Ben kendi hesabıma hiçbir hırs, hiçbir

emel beslemedim ama o kadın yok mu... Ah o kadın... Akıllıdır, beceriklidir, bana bağlıdır, kibirlidir, inatçıdır... Ama ta tepeye çıkmak için hep beni kullanmıştır... Neyin tepesine? Ne bulacak orada? Pazar günleri evine gelen misafirleri, değil mi? Bunlar artık şöhretin, servetin son basamaklarına ulaşmışlar diye parlak, seçkin sanıyor onları... Evet, onlar erişmişler oraya ama, ne hale de girmişler... Her şeyin ta tepesine çıkmak iyi şeydir ama tepeler ıssızdır, soğuktur, ebedî karlarla kaplıdır... Kendimi kurtaramazsam oradan, mahvolacağım azizim."

"Vallaha üstadım, eğer böyle düşünüyorsanız muhit değiştirin... Gerekiyorsa Tolstoy gibi çıkıp gidin. Büyük tarafı da vardır bunun."

"Yapamam bunu, dostum, yapamam. Hem bunun için bir vesile de yok ki. Pauline mükemmel bir kadındır, en ufak bir kusuru yoktur..."

Hervé Marcenat biraz sabırsızlandı: "Şüphesiz," dedi, "Mme Fontane lâyık değil böyle bir şeye. Yalnız, huysuzluklarınızla hayatını zehirlemenize de lâyık değil, doğrusu."

Genç adam ayağa kalktı. Bir kere daha, tasalı tasalı, kapıdan yana baktı.

Fontane: "Gidiyor musunuz?" dedi. "Hadi bakalım. Söylediklerimi unutmayın... Telefon edeceksiniz... Ezec galerisine uğrayacaksınız... Güle güle dostum... Yine beklerim ha!"

Hervé Marcenat merdiven başında Mme Pauline Fontane'la karşılaştı. Mme Fontane ona sabit, mütehakkim ve acı bir bakışla baktı:

"Gitmeden önce bir dakikanızı rica edeceğim," dedi.

VII

Sonra da tek kelime söylemeksizin Hervé Marcenat'nın önü sıra merdivenden indi, ilk kattaki küçük bir odaya gitti. Burası Guillaume Fontane'ın çalışma odasından daha küçüktü. Mme Pauline Fontane hep burada otururdu. Duvarlarda bir sürü resim vardı. Bunlar karı-koca dünyanın çeşitli yerlerinde: Ehramların önünde, Toledo'da, Floransa'da, Oxford'da (Fontane'ın sırtında doktor cübbesi vardı), Eyub Mezarlığı'nda, Weimar'da iken çekilmişti. Resimlerin en eskileri artık sararmağa yüz tutmuştu ama bunlarda Pauline'in narin ve genç olduğu farkediliyordu. Modası geçmiş saç bi-

çiminin altında yüzü inceydi. Daha net olan daha yeni resimlerde ise Pauline gittikçe şişmanlamaktaydı. Otuz yaşındayken giydiği kısa ceketlerle epey gülünç olan Fontane da, sonraları artık bugün herkesin bildiği yüz çizgilerini edinmeğe başlıyordu. Elbiseleri ise daha iyi dikilmişti.

Mme Fontane kendisini başka seferler de bu odaya almış; Hervé Marcenat bu iki insanın hayatının nasıl birbirine karışmış, girift bir halde olduğunu -epey de hüzün duyarak- görmüştü. Fakat o gün ancak karşısındaki kadının solgun, altüst olmuş yüzüne dikkat edebildi. Mme Pauline Fontane kendisini gotik stilinde, acaip bir koltuğa bıraktı:

"Konuştuklarınızın hepsini duydum," dedi.

"Biliyordum efendim, ve... müsaade ederseniz..."

"Lüzum yok, çok rica ederim... Bildiğinizden benim de haberim vardı... Verdiğiniz ölçülü cevaplardan da, duyduğunuz çekingenliğin derecesini anladım... Belki inanmazsınız ama, sizi Guillaume'un odasında bırakırken bu konuşmayı dinlemek için en ufak bir arzu yoktu içimde... Bir takım ilâçlar getirmişlerdi, onları yerleştireyim diye banyo odasında kaldım... Fakat bu inanılmaz itirafların ilk cümlesini işitince birden şaşırdım. Odamın kapısını açarsam gürültü ederim, Guillaume orada olduğumu anlar, öfkelenir diye düşündüm... Velhasıl, kımıldamağa cesaret bulamadım kendimde... Zaten insan böyle anlarda niçin, nasıl böyle davrandığını bilebilir mi ki?.. Olan oldu bir kere: Her şeyi işittim, ve, tasavvur edersiniz ne türlü bir darbe oldu bu benim için."

Titriyordu; geniş kemerli burnu birden balmumu gibi sapsarı olmuştu. Hervé Marcenat ona cânı gönülden acıyordu ama bu işte hak vermek gereken biri varsa onun Guillaume Fontane olduğunu düşünüyordu:

"Acı şeyler bunlar efendim," dedi, "ama kabahat..."

Pauline, can çekişen bir insanın umutsuzluğu ile, genç adamın koluna iki eliyle yapıştı:

"İşimiz yok da kabahat kimde, onu mu arayacağız?" diye bağırdı. "Onun için çırpınıp didiniyorum ben, kendim için değil. Babası olacağı bir kızla gezmiş, yahut gezmemiş, bana ne! Bana söyleseydi, engel olur muydum sanıyorsunuz buna? Evet, vaktiyle kıskançtım, hem de nasıl... Ama şimdi onu kıskanmıyorum!"

"Gerçekten böyleyse bu, telâşınızı anlayamıyorum efendim. Mademki bu işe göz yummağa hazırdınız..."

"Ben ihtiyarlamakta olan bir erkeğin besliyebileceği şehvet duygusuna göz yummağa hazırdım ama, onun evliliğimizi inkâr etmesine değil! Asıl gücüme giden de, beni size anlatış şekli oldu: Yani ben emelleri, ihtirasları olan bir kadınmışım da, bilmem hanki tepelere erişmek için onu kullanmışım... Her şeyi unutmuş demek!.. Ben Guillaume'u tanıdığım zaman kimsenin bilmediği küçücük bir öğretmendi. Yazı yazıyordu, hem çok iyi yazıyordu şüphesiz, ama okuyucusu yoktu... Büyük emeller, ihtiraslar peşinde olsaydım böyle bir adama mı bağlanıp kalırdım? Hem neymiş bu emeller, ihtiraslar? Her şeyim vardı benim. Gençtim, serbesttim. Evime politika ve edebiyat âleminin en seçkin insanları misafir geliyordu... Lise ikide edebiyat hocası olan, yazdığı bir ciltlik "deneme" ye alıcı bulamayan o Fontane zavallısına ne ihtiyacım vardı?.. Fakat onu seviyordum. Ona ne asıldım, ne de yapıştım. İtibar, kudret namına elimde ne varsa onun için harcadım. Benimle evleneceğini henüz bilmeden ona metreslik ettim. Benim gibi yetişmiş, terbiye görmüş bir kadın için en büyük sevgi deliliydi bu. Nitekim, bunu size itiraf etmek de yine öyle bir sevgi delilidir... Sonra o da beni seviyordu... Şimdi bunları pek hatırlamaz ama, o zamanlar bana yazdığı mektupları gösterebilirim size..."

Titriyerek masanın gözlerinden birine doğru eğildi. Bu hareketi yaptığı sırada gür saçları dağılıverdi, onları tutan bağa taraklar da yerlere saçıldı. Bu gözleri yerinden oynamış, deli gibi kadını görenler onun o ihtişamlı, kibirli Mme Fontane olduğuna kabil değil ihtimal vermezlerdi.

"Anahtarlarımı bulamıyorum," diye mırıldandı, "nereye koydum anahtarları?.. Gözlerim de bir şey görmüyor ki."

"Anahtar soldaki kilidin deliğinde ama, lüzum yok buna ki..."

Karton bir dosyadan kurdelelerle bağlanmış bir tomar mektup çıkardı. Hervé Marcenat Guillaume Fontane'ın yazısını tanıdı: Harfleri eğri, sevimli ve bile bile eski, modası geçmiş bir eda verilmiş bir yazıydı bu. Pauline Fontane kurdeleyi çözmeğe uğraştı:

"Hay Allah, düğümü çözemiyorum ki," dedi, "bakın, okuyun..."

Hervé Marcenat pek sıkılmıştı. İçi heyecanla dolu olduğu halde, birkaç mektuba şöyle bir göz attı. Nihayet ken-

disine bir sevgili ve bir ilham perisi bulan erkeğin, -tıpkı aşkın kendisi gibi- hem alelâde, hem ulvî şekilde içini dökü-şüydü bunlar.

Pauline yalvaran, soran gözlerle genç adama bakıyordu. Fakat Hervé Marcenat bu gizli mektupları onun önünde okumaktan utandı, tomarı ona geri verdi. Mme Fontane biraz yatışmış gibiydi, artık titremiyordu. Ayağa kalktı, bir aynaya bakarak:

"Aman ne çirkin şey," dedi, "saçım bakım darına dağın!.. Çok affedersiniz."

Sonra saçlarını toplayıp kıvırdı, tarakları yine yerlerine yerleştirdi:

"Guillaume iyi düşündüğü zaman bu geçmişin ne olduğunu pekâlâ anlar," dedi. "Bu güne, bu ana gelince benim, onun yaşadığı zamanı anlamasına engel olduğunu sanıyor! Bu yüzden yaptığı takazalar sadece hayalinde yer etmiştir. Kendi de pekâlâ bilir bunu... Genç bir kızı sevip okşamağa heveslenmiş ya, aklınca buna böyle faziletli bir de bahane uydurmuş... Ben geri kafalı, ben eski düşünceliymişim ha? Çılgınlık, bu canım! Politika beni sıkar... Guillaume'un kendi halinde, münzevî bir ömür sürmekten daha çok hoşlanacağını bilsem hemen onunla beraber Paris'ten uzağa giderdim... Ama onun böyle bir şey istediği yok... Ne diyordu size: "Beyaz duvarlı bir höcre" ile de yetinirmiş, değil mi? O bunu hep söyler durur ama gerçek değildir bu... Bir kere bütün kitaplarının yakınında, elinin altında olması lâzım. Her yanı kitap dolu bir ev kendi başına temizlenmez, derlenip toplanmaz... Sonra Guillaume akşam yemeğine hep bir iki misafir alıkoyar. Bir akşam yemeği de öyle hemencecik hazırlanıvermez. Bir geminin yolcuları kömürlükte olup bitenleri ne kadar bilirlerse, erkekler de mutfakta olup bitenleri o kadar az bilirler... Halbuki geminin sorumlu kaptanı benim... Açık söyleyin Allah aşkına... Bu varını yoğunu terketme ihtiyacı, başarıyı bu şekilde hor görmek, bu lâfta yalan alçak gönüllülük... Hepsi yalan değil mi bunların?"

"Vallahi bilemem efendim. Yalnız, bu yalanlar, farkına varılmadan söylenmiş olsalar gerek... O samimî olarak inanıyor ki..."

Mme Fontane artık sakinleşmiş, biraz önceki cadalozun yerini yine o her zamanki hanımefendi almıştı:

Mme Fontane artık sakinleşmiş, biraz önceki cadalozun yerini yine o her zamanki hanımefendi almıştı:

"Samimî olarak mı? Pek de öyle değil... Meselâ bakın, benim pazarları misafir kabul etmemden sızlanıyor ama, o gün dostlarının gelmesinden, kendisi herkes içinde parlayıp sivrilmekten pekâlâ da hoşlanıyor... Hem zaten o kız da Montparnasse'da ne yapıyor? O da onun için aynı çeşit toplantılar tertibetmiyor mu?.. Evet, haberim var, Edmée'nin oğlu Dominique söyledi çünkü, o Wanda olacak deli kız, geçen hafta atelyesinde Guillaume şerefine bir kokteyl-parti vermiş!.. O kızın arkadaşları çay değil, cin içerler. Sonra, Baudelaire'den fazla Lautréamont'u okurlar. Gün meselesi bütün bunlar.. Bu modalar da geçecek."

O sırada evin içinde uzun, sabırsız zil sesleri işitildi. Mme Pauline Fontane içini çekti: "Guillaume çağırıyor beni," dedi, "gidip bakayım ne istiyor... Hadi, siz de gidin de verilen işi yapın... Ha, sonra dikkat edin, çeki imzalamış mı?.. İmzalamayı çok zaman unutur da bin türlü dırıltı çıkar bu yüzden."

VIII

Hervé Marcenat çeki uzattığı zaman, ihtiyar Mme Ezec gülümsedi:

"Ah şu M. Fontane, ah!" dedi. "Başını amma da derde sokuyorlar onun!"

Hervé resmi de alıp Rennes sokağına gitti. Kapıyı ona Wanda açtı. Gri bir pantalon, kırmızı bir gömlek giymişti. Bu haliyle hem kız, hem de oğlanı andıran bir şekli vardı.

Hervé: "Benim Wanda," dedi, "telefonda da söyledim ya, üstad hasta yatıyor... Yaş günün için bu resmi gönderdi sana."

Wanda: "Yaaa!" dedi. "Bahse girerim ki, Mme Ezec'teki Picasso'nun resmi bu. Çok hoş doğrusu... Ama neden içeriye girmiyorsun Hervé? Pardesünü koyuver bir yere. Merdivenin trabzanına as, yahut yere at, sonra otur... Evet, tamam: Picassonun deseniymiş... Ne tatlı adam şu Guillaume! Hastalığına çok üzüldüm... Karısının zoru ile hastalanmamıştır ya inşallah?"

"Sahiden hasta o, Wanda. Ateşi vardı, tir tir titriyordu.

İç paralayıcı şekilde öksürüyordu. Sonra, seninle buluşamıyacağı için de pek öfkeliydi... Ama madem ilk önce Mme Fontane'dan sen söz açtın, bu durum hakkında da birkaç kelime söylemeliyim sana."

"Hangi durum?"

"Senin ortaya attığın durum canım: Karı-koca arasına kara kedi gibi giriverdin çünkü... Evet, Wanda'cığım, evet!.. İstiyerek mi yaptın, istemiyerek mi, onu bilmem ama, bir faciaya sebep oldun bu yüzden... Bu sabah Fontane'ı ziyarete gitmiştim. Onunla konuşurken karısı da bitişik odadaymış. Kocasının bana söylediklerini işitince bitkin bir hale geldi, karşımda hüngür hüngür ağladı."

"Neymiş bu sözler? Çok acaipsin bugün, Hervé. Karmakarışık, bilmece gibi sözler söylüyorsun, söyle açıkça!.. Guillaume ne dedi sana?"

"Evlilik hayatından dert yandı, içinde yaşadığımız devri bilmediğini söyledi, seni övdü. Yani bir yığın şey... Ama karısı için bunları duymak da hoş olmadı tabiî."

"Madem ki kapıdan dinlemiş, cezasını bulmuş öyleyse."

"Yok yok, şaka bir yana... Acıdım kadına doğrusu."

Wanda serbest bir tavırla bir sigara yaktı:

"Sonra?" dedi. "Ne demek istiyorsun yani?"

"Asıl ben sorayım: Ne demek, daha doğrusu ne yapmak istiyorsun? Fontane'ı baştan çıkarmakla eline ne geçecek? Sen gençsin, güzelsin. Guillaume Fontane ise altmışına geldi. Karısını boşatıp onunla evlenecek değilsin ya!"

"Evlenmenin aleyhindeyim ben. Sen de biliyorsun bunu. Bağımsızlığa benim kadar âşık bir insan daha yoktur."

"O halde ona metreslik de etmek istemiyorsundur tabiî."

"Hervé, yavrum, bir şey söyliyeceğim sana, çok şaşacaksın: Hiçbir plânım, tasarladığım hiçbir şey yok. Fontane'ı baştan çıkarıp da ne yapacağım diye soruyorsun, değil mi? Ben de bilmiyorum... Evvelâ baştan çıkarmak mı olur bu? Sanmam pek... Fontane'ın beni hoş bulduğunu, benimle görüşmekten hoşlandığını biliyordum. Ama karısının bu yüzden telâşlanacağını hiç sanmazdım. Sahiden böyleyse, doğrusu övünürüm bundan."

"İyi ama Wanda, sen onu sevemezsin ki!"

"Sevmek mi? Amma da üstü kapalı bir söz ha! Hepsi

var içinde: Hayvanca bir kavga, bir şefkat, bir hastalık... Hem neden Guillaume'u sevemiyecekmişim? Sen onu tanımıyorsun. Benimle başbaşa olduğu zamanlar öyle tonton, öyle şeker ki.. Gülüyor, söylüyor... Hem de ne güzel şeyler söylüyor... Bazen kırlara gidip yemek yiyoruz. Bazı akşamlar da Paris'teki şaraphanelerde karnımızı doyuruyoruz... Zavallı Guillaume! Bana sokulmak, beni kolumdan, belimden tutmak için çocukça bahaneler arıyor âdeta. Nasıl da belli ediyor bunları... O kadar şirin ki. Sonra oyuncu, çocuksu bir tarafı da var. Divanın üzerine uzanıp: "Hadi, biraz eğlendir beni.." deyişi var ki, âdeta dokunuyor bana... Ne kadar az şey verirsem vereyim, bundan heyecanlanıyor, minnet duyuyor... Hem nasıl, onun üzerinde nüfuzum da var sanıyorum. Önce çevresinin düşüncelerinden nefret ettiğimi söyledim. O da bana: "Benim çevrem değil ki orası," dedi. Sonra politikaya merakım olduğunu anladı, beni o tarafımdan yakalamağa çabalıyor... Bir dereceye kadar da başarıyor ha... Şaka bir yana, Hervé, tam seçim sırasında Fontane gibi bir adam, o zamana kadar bilmemezlikten geldiği dâvalar hakkındaki düşüncelerini söyleyiverse ne müthiş yankı uyandırır bu, farkında mısın?.. Bomba gibi patlar vallahi... İşte benim elde etmeğe çalışacağım şey de bu, ama karısı yolumun üzerine dikilmeğe kalkışırsa, onu da ezerim ha..."

"Yani, kocasını elinden almağa kadar vardıracak mısın işi?"

"Elimden gelirse evet, hiç şüphe yok buna."

"Ama bir cinayet olur bu. Bir el ateş etmişçesine öldürürsün kadıncağızı."

Wanda bir sabırsızlık ânı geçirdi: "Cinayet mi? Ama yeryüzünde de ihtiyar bir karı-koca kadar korkunç şey tasavvur olunabilir mi yani? İkisi de birbirlerine karşı -Guillaume olsa böyle derdi- "sahici" bir arzu beslemedikleri anda, bu gibi karı-kocalar ayrılmalıdır... Bak meselâ, ben her sabah bu evde oturan bir karıkoca ile karşılaşıyorum... Kapıcının söylediğine göre, kırk yıldanberi her Allah'ın günü gezintiye çıkarlarmış!.. İnsaf yahu! Bana sorarsan, küçük adımlarla sürüklenen bu iki sarsak, bitkin yaratığın hali bulantı verir insana."

"İyi ama, onların her biri yalnız olsaydı daha mı iyi olurdu sanki?" Hem zaten Fontane'la karısı ne sarsak, ne de bitkin... Tam tersine... Sahiden insanlık duygusu yok sende Wanda."

"Hayır! Asıl bende insanlık duygusu var, sen ise birtakım basmakalıp geleneklere bağlı kalıyorsun. Ben Rusum, azizim, doğuştan doğruyu söylemeğe ihtiyacım var benim. Siz Fransızlarsa her şeyinizi içinize atarsınız. Duygularınızı, arzularınızı kendinizden bile gizlersiniz... Tabiî ya!.. Son nefesinize kadar da ihtiyarlık günleriniz için para biriktirirsiniz. Sonra, tam can çekiştiğiniz akşam bir de bakarsınız ki, enayilik etmişsiniz, hayatınızı boşuna harcamışsınız; ama iş işten geçmiş, hapı yutmuşsunuzdur artık... İşte ben Guillaume'u böyle bir şeyden kurtarmak isterim."

"Karısını öldürerek mi?"

Wanda, Hervé Marcenat'ya doğru eğildi; alaylı bir meydan okuyuşla onun gözlerinin ta içine baktı:

"Ne yapayım, taşyürekliyim ben Hervé'ciğim," dedi, "daha önemli bir amaca erişmek için bence hiç önemi olmıyan bir kimseye kötülük yapmam gerekirse, çekinmeden yaparım bunu, inan bana. Ne düşünüyorsun?"

"Düşünüyorum ki, hayatta çok acı çekmiş olmalısın sen... Taşyürekllik hemen daima bir çeşit öcalmadır... Öyle geliyor bana ki..."

Wanda güldü:

"Vay efendim vay!" dedi. "Ahlâk dersi mi vereceksin bana?.. Evet azizim, çok acı çektim ben... Yemin ederim ki ne yufka yürekli, ne de korkak olmağa fırsat bulabildim."

"Peki, ya şimdi."

"Şimdi mi?.. Ne kadar da sabırsızsın canım! Daha yeni başlayan bir hikâyenin hemencecik sonunu öğrenmeğe kalkışıyorsun... Göreceksin elbet... Göreceğiz, daha doğrusu... Sonu ne olacak, ben de senin kadar farkında değilim bunun... Neyse, bir çay içer misin? Guillaume gelecek diye pasta da almıştım.. Madem ki üstad gelmedi, çömezini besliyelim bari... İşin masraf faslına yazarız bunu, olur biter."

Wanda minicik mutfağında çay suyunu kaynatırken Hervé o her zamanki merakıyle genç kızın kitaplarını gözden geçirdi. Kütüphanesinde bütün büyük Rus yazarları, Hemingway'in, Faulkner'in tercümeleri; Goethe'nin eserlerinin

Almancaları; Rimbaud'nun, Lautréamont'un, Malroux'nun, Sartre'ın kitapları vardı. Rafın en sonunda da Fontane'ın daha yepyeni beş kitabı duruyordu. Hervé bunlara baktı: yalnız birkaç sayfaları kesilmişti. O sırada Wanda mutfaktan geldi.

Beraber çay içtiler.

IX

Dergilerde Fontane'ın Wanda tarafından yapılmış portresi yayınlandı. Fontane da portresinin önünde durup resmini çektirmişti. Fontane'la Wanda arasındaki bu macerayı bazıları eğlenceli, bazıları gülünç bulmaktaydılar. Mme Pauline Fontane'ın çok hasta olduğu, artık kocasıyla birlikte ziyaretlere, toplantılara gitmediği, telefon edilince cevap vermediği söyleniyordu. Üç hafta boyunca Fontane'lardan haber alamayınca, Hervé Marcenat onların evlerine gitti. Kapıyı açan uşak Alexis bu sefer onu kederli bir gevşeklikle karşıladı:

"Evin hali çok değişti efendim," dedi, "hanımefendi hiç iyi değil."

Hervé Marcenat'yı Guillaume Fontane karşıladı. Genç adam ona İngiltere'ye gönderilecek kitabı hemen hemen bitirmiş olduğunu söyledi.

"Ya! Öyle mi? Maamafih, önemi yok bunun. Daha mühim işlerim var şimdi. Pauline'in hali beni çok düşündürüyor. Nesi var, Dr. Gaulin bile bilmiyor. Diyeceksiniz ki, hekimler zaten bunu bilmezler, hiç kimse de hiçbir şey anlamaz. Ama ne de olsa tıp adamları hastalıklarımızı birtakım sınıflara ayırmışlardır ki, bu bile sırasına göre güven verir insana... Hastalıkların adlarını koymak bile onları bir dereceye kadar... şey... önlemek demektir. Gel gelelim, karımın hastalığının ne olduğunu bile söylemek imkânsız görünüyor."

"Acaip şey. Peki, nesi var? Ne hissediyor?"

"Nasıl anlatayım bunu size? Her sabah yataktan kalkıyor, giyinmek istiyor. Ama ossaat başı dönmeğe başlıyor, yatağa uzanıyor, bütün gün öylece yatıyor. Ağzına bir lokma bir şey koysa hemen midesi bulanmağa başlıyor. Vaktiyle sevdiği en lezzetli yemekleri yaptırttım. Ne onları yi-

yor, ne de başka şey, gözle görünürcesine zayıflıyor... Çok tuhaf, çok acı bir iş."

Guillaume Fontane samimî olarak üzgün görünüyordu. Çok da şaşkın bir hali vardı.

Hervé: "Peki, işleriniz ne âlemde?" diye sordu.

"Ah, hiç sormayın o tarafını! Ben zayıf karakterli bir insanım. Beni kamçılayan onun iradesiydi, şimdi ise hiçbir iş göremiyorum... Bütün gün en sevdiğim yazarların kitaplarını elime alıp şimdiki gençlerin dedikleri gibi "dalga geçiyorum." Sonra akşam olunca avunmak için lokantalarda, hattâ tiyatrolarda sürtüp duruyorum. Genç arkadaşımız Wanda da yalnızlığıma acıyor, benimle geliyor."

"Mme Fontane biliyor mu bunu?"

"Benden değil, tabiî, azizim!.. Ona hiç bahsetmiyorum bunlardan. Ve inşallah başkaları da bahsetmek gibi bir zalimlik yapmıyorlardır. Zaten ona kimsenin gelip gittiği yok ki."

Hervé Marcenat Fontane'la bu konuştuklarını Edmée Larivière'e anlattığı zaman Edmée her iki kadını da kabahatli buldu. O her zamanki açık, kesin sesiyle:

"Pauline'e acıyorum," dedi, "ama ektiğini biçiyor o. Kocasının dizginlerini o kadar sıktı ki, sonunda adamcağızda bir kaçma ihtiyacı uyandırdı. Biraz hoşgörür olsaydı, biraz şakacı ve güleryüzlü davranabilseydi hiç olmazsa asıl önemi olanı elinden kaçırmayabilirdi. O ise hepsini elinde tutmak istedi, şimdi ise herşeyi kaybetmek tehlikesiyle karşı karşıya. Bunu kendisi de biliyor, onun için hastalık "numarası" yapıyor. Sevgi yolu ile elde edemediğini de, böylece, merhamet yolu ile elde etmek istiyor."

"Evet ama Edmée, Mme Fontane'ın numara filân yaptığı yok! Onu tedavi eden Dr. Gaulin ne bir şarlatan, ne de bir dalkavuktur. Çok kaygı duyduğunu gizlemiyor... Mme Fontane'ın ciddî şekilde hasta olduğuna inanıyor."

"Ben de inanıyorum buna. Ama Talleyrand'ın bir sözü vardır: **"Mme de Duc iyileşmeğe ve yataktan kalkmağa karar vermiştir,"** der. Mme Fontane da hastalanmağa ve yatağa düşmeğe karar verdi. Guillaume'un dediği gibi, kadınlar istediler mi, "sahiden" hasta olurlar. Hattâ kibirleri uğruna öllürler bile."

"Ne diye sevgileri uğruna demiyorsun?"

"O da kapıya çıkmaz mı?.. Ötekine, yani küçük Wanda'ya gelince, o kız da çelik kadar sert. "Fontane benim işime yarar," diye düşünüyor... Daha genç bir erkeği tercih ederdi şüphesiz ama, kader karşısına Fontane'ı çıkardı. "Pek âlâ!" dedi, şimdi Fontane kozunu oynuyor. Onu bu oyundan hiçbir şey vazgeçiremiyecek... Ama, elimizden ne gelir ki... Her neyse... İyi oldu gelip bunları söylediğin, çünkü ben de sana oldukça çetin bir işten söz açacaktım... Bertier var ya, hani gazeteci Bertier; bir gün onunla birlikte bizde öğle yemeği yemiştin: Fontane'la görüşmek istiyor da. Ben Bertier'ye iyilik yapmak isterim. Çünkü yazılarında kocamın firması için çok iyi şeyler yazıyor. Ama işin esası şu: Pauline sokağa çıkmaz olalıdanberi Guillaume sakalını o vurulduğu kıza kaptırdı. Yavuklusu çağırılmazsa hiçbir yemek davetini kabul etmiyor... Hiç doğru bulmuyorum beni bunu ama, durum böyle... Wanda'yı çağırmadan yalnız onu çağırayım dedim. Akla hayale gelmez bir mazeret uydurdu. Haibuki beni sever de ha! Bütün öbür dostlarına, Hélène de Thianges'a, Claire Ménétrier'ye, Isabelle Schmitt'e de aynı şekilde red cevabı verdi. Buna karşılık nihayet yola gelip Wanda'yı da davet eden Denise Holmann, bir ayda üç daveti de Fontane'a kabul ettirebildi! Ben doğru bulmadım bunu ama, ne yapayım? Guillaume neyse odur... Hem bana kalsa, bu kızı seve seve davet ederim. İstidadı var, istikbali parlak... Yalnız ortada Pauline var. Bunu duyarsa beni hiç affetmez ve haklıdır da. Onun hastalığından faydalanıp kocasını başka bir kadınla çağırmayı doğru bulmuyorum ben. Ne dersin buna?"

"Ben de senin gibi düşünüyorum. Mme Fontane'a karşı ayıp olur bu. Yalnız, korkarım ki yine de yapacaksın bunu."

Edmée Larivière güldü: "Yetişiyorsun bakıyorum," dedi, "öyleyse salı günü Fontane, Wanda ve Bertier ile öğle yemeğine gelir misin bana?"

"Ooo! Sen kararını vermişsin bile! Ne diye benim fikrimi soruyorsun öyleyse?"

"Çünkü "olmaz" deyip ayak direseydin, seni bu işe sokmıyacaktım. Ama bakıyorum da, gösterdiğin tepki pek gevşek. Anlatabildim mi bilmem?"

"İyi ama, ne yapayım Edmée? Hepiniz Denise Holmann gibi yola geliyorsunuz... Sonra, durum da epey çapraşık. Ben yalnız Mme Fontane'ı tanısaydım öbürü ile karşılaşmağa pek yanaşmazdım. Ama Wanda da benim arkadaşım nihayet. Ne yapmalı bilmem ki?"

"Adaam sende. İnsan kötü bir hareketi haklı göstermek istedi mi, iyi deliller de bulur muhakkak. Bana gelince evet, kalleşlik yapıyorum ama, bunu açıkça söylemenin daha namuslu bir hareket olduğu fikrindeyim. Yaptığım da işte bundan ibaret."

Hervé Marcenat itiraz etti: "Yok canım, kalleşlik filan yok bunda. Hem sonra, Fontane ailesinde Guillaume'un, benim için daha büyük önemi var."

Edmée güldü: "Ah şu erkekler!" dedi. "Gerçekleri hiçbir zaman olduğu gibi kabul etmezler."

Yemekte Wanda az konuştu ama, Fontane'ın üzerindeki haklarını belirtmek için her seferinde kesin bir tavırla hep **"biz"** diye söz etti:

"Dün gece, Bertre meydanında bir lokantada yemek yedik... Yarın gidip Komaroff koleksiyonundaki tabloları göreceğiz..."

Wanda yaptığı portreleri Ezec galerisinde teşhir etmek niyetindeydi. Hervé Marcenat bu sergiyi ne zaman açacağını sordu ona. Wanda böbürlenerek cevap verdi:

"8 Haziran'da... Sergi kataloğunun önsözünü de Guillaume yazacak."

Edmée ters bir tavırla: "Doğru olmaz onun bunu yapması," dedi.

Wanda hemen atıldı: "Neden olmazmış efendim? Claudel yaptı pekâlâ. Valéry de, başka on kişi de yaptılar bunu."

Edmée: "Onlarınki bambaşkaydı," dedi.

"Hangi bakımdan?"

"Madem ki ısrar ediyorsunuz, açıkça söyliyeyim öyleyse: Çünkü dostumuz Fontane'ın size olan hayranlığını herkes biliyor. Bunun hatır için yapılmış bir önsöz olduğunu söyliyecekler. Bu ise, ne sizin için, ne de onun için iyi olacak."

Wanda öfkeden kireç gibi oldu. Her zamankinden daha fazla Rus şivesiyle konuşarak:

"Peki ama," dedi, "acaba Claudel'le Valéry de övdükle-

ri o sanatçılara hayranlık duymuyorlar mıydı?"

Edmée omuz silkti: "Siz de pekâlâ biliyorsunuz ki," dedi, "hayranlık" sözünü ikimiz de aynı anlamda kullanmıyoruz."

Sonra lâkırdıyı değiştirdi. Fontane'la Wanda arasındaki münasebet belki uzun sürecekti. Onları gücendirmek istemiyordu. Guillaume Fontane tamamen Wanda'nın hükmü altına girmişti; hayatından epey de memnun görünüyordu. Yalnız ona Pauline'den haber sorulunca iş değişmekteydi. O zaman kederleniveriyor, havaya bakıp başını sallıyordu.

Wanda ile Fontane, geldikleri gibi yine beraberce çıkıp gittiler.

X

Pauline Fontane, Edmée Larivière'in evindeki bu öğle yemeğini haber aldı. Önce Guillaume'la, sonra Edmée'yi evine çağırıp onunla bu yüzden bir temiz kavga etti. Ondan sonra Guillaume birkaç gün ihtiyatlı davrandı. Wanda ile yine buluşuyordu ama, genç kızın atelyesine gidiyordu. Onunla birlikte çağırıldığı yerlere artık gitmez olmuştu. Bir akşam Hervé Marcenat'ya:

"Bu akşam bize buyurun da yemeği beraber yiyelim," dedi.

Yemekten sonra genç adamı bahçeye çıkardı; orada, yıldızlı göğün altında ona kederli kederli içini dökerek:

"İşte böyle, dostum," dedi, "ben ki hayatı hep hoş tarafından almağa alışmış bir adamım, şimdi acıklı bir durumda bulunuyorum... Evet, acıklı bir durum... Başka türlü anlatamam bunu. Çünkü ne de olsa karımın bana gösterdiği o derin bağlılığı, sevgiyi hiçbir zaman inkâr edemem. Edersem nankörlük etmiş, ayıp etmiş olurum. Evet, birtakım istekleri de var, ama sevgisinin aşırılığından ileri geliyor bu... Ne de olsa, içimdeki o duygudan acı duymaksızın vazgeçeded: Öyle bir duygu ki, eriyip bitmiş bir kalbin son alevi âdeta. İşin doğrusu şu ki, tamamen bir çıkmazda bulunuyorum ve çok bahtsızım; saadetime bir engel var: Karım... Karımı üzen kimse ise çok sevdiğim bir... arkadaşım."

"İyi ama üstad, yeni bir şeyler mi var? Epeydir sizin bu gönül işleriniz hakkında bir şey bilmiyorum."

"Ne yazık ki iş çok basit! Pauline'in hastalığı günden güne artıyor, şüphe yok buna. Hiç yemek yiyemiyor, acınacak şekilde zayıfladı. On iki on beş kilo kaybetti... Korkunç bir şey yani... Dr. Gaulin de bu işin sonunun pek fenaya varabileceğini gizlemiyor benden. Pauline sabırlı, tahammüllü davranmağa çalışıyor ama, ben onun bu haline pek inanmıyorum. Hastalığı vücutla değil de, ruhla ilgili. İsbatı da şu: Meselâ geçen hafta olduğu gibi, hiç evden çıkmazsam, hekimler onun durumunda hemen ufak bir iyileşme görüyorlar. Ama âdetleri üzere bunu hemen kendi verdikleri şu veya bu ilâca, şu veya bu tedavi şekline yoruyorlar. Ama o zaman da Wanda kızıyor, onu böyle yüzüstü bırakırsam bıkıvereceğini söylüyor. Ondan vazgeçmek de benim elimde değil. Velhasıl, tahammülüm kalmadı. O kız hayatıma girdi gireli bambaşka bir insan oldum... Gelin, şu sıraya oturalım."

Yanıbaşlarındaki bir hanımeli fidanından çok hoş bir koku geliyordu.

Fontane devam etti: "Evet, bambaşka bir adam oldum... Daha geçenlerde çalışma kudretimi kaybettim diye sızlanmıştım hani size ya... Böyle bir şey yok şimdi... Wanda'nın sayesinde uzun bir hikâye üzerinde çalışmağa başladım. Bir fırsat bulup okursam siz de çalışma kudretimin nasıl canlandığını göreceksiniz... Biliyorsunuz, uzun zamandanberi yazdıklarımdan kendim de memnun değildim ama, bu hikâye yepyeni bir şey, hissediyorum bunu... Ne diye homurdanıyorsunuz öyle?"

"Wanda'nın sizi kendinizin olmıyan konulara sürüklemesinden korkuyorum da ondan, üstadım... Bir hikâyede olsun, bir romanda olsun, düşünceler açıkça, kesin olarak söylendiği zaman bundan daha tehlikeli şey olamaz."

"Saplanmayın bu gibi düşüncelere azizim!.. Tolstoy'a baksanıza: Kesin düşüncelerden korkuyor muydu o?.. Ya Joyce? Ya Proust? Romanlarına uzun edebî, hattâ politik tartışmalar karıştırmaktan korkuyorlar mıydı onlar?.. Yok yok, Wanda'nın gençlik dolu sevgisi benim için de bir gençlik aşısı olacak... Yalnız... şey... azap içindeyim ben.. Ne birine, ne öbürüne kötülük yapmak istiyorum çünkü."

"Kolay değil bu, gibi geliyor bana."

"Kolay mı? Değil tabi!... Ama belki mümkün... fakat bana yardım etmeniz şartiyle."

İşte böylece, çiçekli tarhların etrafında dönüp dolaşırlarken, Hervé Marcenat bir Haziran günü öğleden sonra Guillaume Fontane'ın Ezec galerisinde geçirdiği uzun saatler esnasında üstadı başka yerdeymiş gibi göstermek işini, biraz güç de olsa, üzerine aldı: Wanda Nédjanine, sergisini o gün açıyordu. Wanda Guillaume Fontane'ın yanında durmasını istemişti. Edmée Larivière salonu çabucak dolaştıktan sonra Hervé Marcenat'yı alıp bir palmiyenin altına götürdü:

"Yani itiraf et ki, düpedüz gülünç bu!" dedi. "Guillaume Fontane âdeta ev sahibi pozları takınıyor baksana. Sonra o önsöz ne öyle?.. Wanda, büyük Katerina zamanında Saray Mareşalliği etmiş bir Nédjanine'den bile bahsetmeğe zorlamış onu! Önce, belki yalandır bu, sonra Wanda'nın ne olduğunu bilmek de lâzım: "Wanda yoldaş" rolü mü oynamak istiyor, yoksa sürgünde bir grandüşes rolü mü?.. Bir de Wanda'nın çok sade giyindiği hakkındaki şu cümle ne? Her halde kız kendisi yazdırmış olmalı onu Guillaume'a: **"Daima sade ve siyah roblar giyer, tek mücevher takmaz..."** Wanda'nın hiçbir mücevher, hattâ bir kol saati bile takmamağa özendiği besbelli, saat taşımamak yüzünden her yere geç kalıyor... Ama sade giyinmek meselesine gelince, bak buna evet diyemem! Hele Wanda Guillaum'la tanışalıdanberi!"

"Bu ne şiddet, Edmée! Bu ne öfke! Ne yaptı ki sana bu Wanda?"

"Daha ne yapsın: Pauline'le aramı bozdu! Halbuki ben onun arkadaşlığına daima önem vermişimdir."

Beri yandan da tenkidçiler sergideki portreleri övüyorlardı. Bob'la Bobby, -Wanda ile pek sıkı fıkı olan o acaip oğlan çifti- bile sevincinden uçmaktaydı. Bob, Wanda'ya:

"Şimdi oldu artık!" diyordu. "Şöhrete eriştin... Elinde istidat, sanat olmasaydı bir şeye yaramazdı bu ama, istidadın da, sanatın da olduğuna göre, çok iyi oldu bu... Kız arkadaşların seni alaşağı etmek için sokak köşelerinde bekleşiyorlardı... Ama kazandın, şimdi onlar da seninle övünecekler."

Fontane, Hervé, Bob'la Bobby, Wanda ile gidip hep beraber Montmarte'da oturdular. Guillaume yaptığı bu ka-

çamaktan, Wanda'nın sevimliliğinden, hoşluğundan, pek memnundu: Genç kız, karısıymış gibi bir eda ile onun koluna asılıyordu; kestane ağaçları dikili küçük meydanlarda ise, adım başında açık hava kahveleri vardı.

Birkaç gün sonra Wanda, Côte d'Azure'e gitti. Bob'la Bobby'nin Nice yakınındaki Villefranche'da bir evleri vardı. Wanda'yı onlar davet etmişlerdi. Fontane sızlanıyordu. Wanda ona:

"Siz de gelip bizimle buluşursanız, arkadaşlarım çok sevinecekler..." dedi, "villâ dedikleri şey bir balıkçı kulübesinden ibaret ama, en iyi oda sizin olacak... Plâjda güzel güzel kızları seyredeceksiniz... Sonra ben de sizinle aynı çatı altında oturmaktan o kadar sevineceğim ki... Her bakımdan yarıyacak bu size... Çalışmanız için bir köşecik de hazırlarız, oldu mu?"

Fontane: "Paris'te kalmanı daha çok isterdim," dedi, "karım..."

Wanda ters bir tavırla onun sözünü kesti:

"Öyleyse çok yazık; her yıl üç aylık güneş istihkakım var benim, bundan vazgeçemem... Ama yine de bekliyeceğim sizi."

Fakat Pauline evinden ayrılacak durumda değildi. Fontane onu bırakıp gitmenin yakışık almıyacağını kavrıyordu. Hervé Marcenat uzun zamandır kaybettiği bir alışkanlığı tekrar edindi: Hemen her akşam Fontane'lara gitmeğe başladı. Mme Pauline Fontane, Wanda'nın Paris'te olmadığını bildiği için, artık kuşkulu davranmıyor, kocasını genç adamla beraber gezmeğe, dolaşmağa zorluyordu. Fontane, Wanda'nın kendisine öğrettiği yerlere, eğlencelere yine gitmekten çocukça bir sevinç duyuyordu. Wanda'nın sevdiği tablo gibi, plâk, film, yemek gibi ne varsa Guillaume'un gözünde bunlar büyük bir önem taşımaktaydı. Yaz gittikçe daha yakıcı bir hal alıyor, Montparnasse kahvelerinde genç kadınlar gözalıcı renkleri olan, incecik roblar giyiyorlardı.

XI

Geç yattıkları için bütün dünyayı kendilerinin idare et-

tiklerini sanan dört bin kişi, on dört Temmuz bayramından sonra plâjlara, kırlara gittiler. Sızlanmakla beraber, yine de kabadayılığa toz kondurmayan Fontane ise karısının yanında kaldı. Pauline Fontane iyileşmeğe başlıyordu. Her gün biraz yataktan kalkıyor, bir divana uzanıyordu. Sırtına çok eski bir robdöşambr giyiyordu: Bunun şeffaf tüllerinin arkasından, siyah kadife üzerine yapılmış bir resmin soluk yaldızları görülmekteydi. Benzinde hâlâ bir ölüm sarılığı vardı ama, Hervé Marcenat'yı ilk defa yanına kabul ettiği zaman, genç adam şaşmaktan kendini alamadı: Mme Fontane'da bir aktris hali vardı. Hani bir provada birisi gelir, bu aktrisin oyununu yarıda bıraktırır da o gittikten sonra aktris yine dramatik tavırlarla oyununa devam eder ya. Mme Fontane da birdenbire, hem belirli bir gayret de sarfetmeksizin, canlı ve parlak sosyete kadını rolüne girivermişti.

"İyi akşamlar, Hervé," dedi. Ona ilk defa böyle küçük adiyle hitabediyordu... "Sık sık sizi düşünüyorum, hem de minnet besliyerek... Bizim yüzümüzden Paris'te kalmanız çok büyük lütûf doğrusu... Çok büyük hem... Ben hastayken Guillaume'a herkesten daha iyi göz-kulak oldunuz. Ama çoğu gitti azı kaldı... Bugün öğleden sonra Dr. Gaulin gelmişti, sağlık durumumdan çok memnun olduğunu söyledi bana... Gelecek hafta da beni bahçeye çıkarttıracakmış... İsterseniz bu akşam Guillaume'u alıp götürün; oyalansın biraz... Öyle kasvetli bir yaz geçiriyor ki zavallı!"

Gece kurşun gibi ağırdı, tek yaprak kımıldamıyordu. Hervé Marcenat, Guillaume'u Seine nehri üzerinde, lokanta haline sokulmuş dubalardan birine götürdü. Etraflarındakiler İngilizce, Almanca, İspanyolca konuşuyorlardı. Fontane hep sızlanmaktaydı: "Bu sıcak dokunuyor bana," diyordu. "Wanda gittikten sonra da çalışamaz oldum."

Hervé: "Evet ama, Côte d'Azur buradan da sıcaktır üstadım," dedi.

"Yok canım!.. Orada denizden rüzgâr eser hep... Wanda'nun yazdığına göre, deniz kıyısında geceler şahane oluyormuş. Onun yanında, şahane de olurlar hani... Dinleyin bakın..."

Sonra cebinden bir mektup çıkardı. Hervé, Wanda'nın erkekçe yazısını hemen tanıdı. Mektup şöyle diyordu:

"Gök mavi, deniz mavi, ruhum da mavi. Sabahleyin kahvaltı tepsisini getirirken Bobby: "Sana mektup var," dedi. Uykudan uyuşmuş elimi cibinliğin ardından uzattım. Biraz sonra da benim için yazdığınız o çok hoş şeyleri okuyunca yüzüm kızardı âdeta. Benim yüreğimde de sizinle ilgili o kadar çok şey var ki: Kuvvetli, söz dinlemez arzular bunlar. Sevgili Guillaume, buraya, benim yanıma gelmiyecek misiniz? Deniz, kalabalık ve gürültülü, liman, yarı-bellerine kadar çıplak hamallar... bütün bunlar hayatı size daha çok sevdirecek. Halbuki Paris ve şehir elbiseleri, kapalı yakalariyle Parisliler pek çirkin, pek sıkıcı. İyi çalışabildiniz mi bari? Benim hikâyemi bitirdiniz mi? Sık sık düşünüyorum o hikâyeyi. "Fontane" adını hiç dilimden düşürmediğim için, arkadaşlarım hep bana takılıyorlar... Şimdi burada, bu saatte beyaz yelkenler birer ikişer açılmağa başlıyor, mor renkli bir deniz üzerinde, neşeli, pembe yüzlü denizcileri taşıyan motorlar gidip geliyor. Çabuk gelin, Guillaume. Cehennem gibi yanan bir taraçada sırtımın, kollarımın, bacaklarımın, memelerimin nasıl esmerleştiğini de seyredersiniz hem. Gelin, hayat çok tatlı şey, siz de onu sevmem için yardım edeceksiniz bana."

O sırada Hervé Marcenat, birbirleriyle karşılaştırmak için, modası geçmiş robdöşambrlı hasta kadınla, deniz banyosu yapan çıplak kızı gözünün önüne getirdi.

Mektubu Fontane'a geri verirken: "Evet," dedi, "fena da olmazdı ama, gel gelelim..."

Uzaklarda ağır, boğucu bir fırtınanın varlığı seziliyordu. Fontane başının ağrıdığından şikâyet etti:

"Şu bir türlü kopamıyan fırtına var ya," dedi, "tıpkı ruhumun şimdiki haline benziyor o... İhtiraslar, duygular gök gibi gürlüyorlar ama, ne yazık ki rüzgâr sağnakları özlediğim o yağmur bulutlarını başka yerlere sürüp götürüyor. Bu yüzden de ihtiyar gönlüm çorak bir halde kala kalıyor."

Gece biraz serinleyince, Fontane'ın bu hali geçti.

"Bir haftaya kadar Pauline adamakıllı iyileşirse," dedi, "ondan ufak bir izin isteyeceğim, Villefranche'a kadar öyle bir uzanacağım... Çok kısa bir izin... Sadece birkaç günlük ama... şey... enfes günler olacak bunlar."

Hervé sinirlenmişti: "Böyle tehlikeli bir işe girişemezsiniz," dedi.

Uzun zaman bir şey söylemeden durdular. Göktaşları semada çizgiler çiziyordu. Fontane Akdeniz kıyısında bir geceyi, rüzgârın hafif hafif salladığı, palmiyeleri, körpe bir vücudun kokularını düşünüyordu.

Sonunda: "Sert davranıyorsunuz bana karşı," dedi, "çok sert hem."

"Ben mi? Hiçbir zaman şimdiki kadar sevgi beslemedim, ama yapacağınız işlerin sorumluluğunu da şöyle bir ölçseniz iyi edersiniz diyorum."

"Ölçmez olur muyum dostum, ölçmez olur muyum hiç?.. Ama neyleyim ki hep iki taraflı bu sorumluluklar... Karım benim her şeyimdir, ama her şeyim... Maazallah ölse, gelsin de beni avutsun diye yine her yanda onu ararım... Ama Wanda'ya da, ihtiyatsızca olsa bile, birtakım umutlar verdim..."

Hervé omuzlarını silkti: "Ondan yana hiç kaygım yok benim," dedi.

"Sonra, benim kendi duygularım da var nihayet... Wanda'yı siz de benim kadar tanıyorsunuz. Villefranche'a gitmezsem böyle bir bozguna uğramış olmayı hazmedemiyeceğini, sonunda beni bırakacağını biliyorsunuz... Bense dayanamam buna. Evet, dayanamam!.. Bunun sahi olduğunu da pekâlâ biliyorsunuz!"

Uzun uzadıya düşünüp taşındıktan sonra Guillaume Fontane, Dr. Gaulin'e akıl danışmağa karar verdi. Fakat doktorun düşüncesi kesindi:

"Mme Fontane kahrından ölür," dedi, "hiç şüphe etmeyin buna. Nasıl mı ölür? Vallahi insan vücudu denen şey bir esrar küpüdür âdeta. Heyecanlar andokrin bezlerinde etki yapar; bunlar daha fazla salgı yaparlar; bu artış yüzünden hayatî organlar fena işlemeğe başlar. İşte, kısaca işin şeması aşağı yukarı bu. Vücutta olup biten hemen her şeyi beyin idare eder. Bu da şahısa göre değişen bir şeydir. Meselâ, birtakım felâketler yüzünden başladıklarına şüphe olmıyan kaç kanser vak'ası gördüm ben: Dul kalmak, gözden düşmek, iflâs etmek gibi felâketler... Mme Fontane'ın durumunda ise henüz her şey kaybolmuş değil. Umacak hiçbir şey olmadığı halde, hâlâ umuyor o. Onunla aranızda bir

bozuşma, bir ayrılma filân olursa, bu yüzden sararıp solacak, sonunda ölecektir. Affedersiniz, biraz patavatsızca konuşuyorum ama, durumun bütün teferrüatını da bilmeniz lâzım."

Bu görüşmeden sonra Fontane, Wanda'ya bir mektup yazarak karısının sağlık durumu yüzünden Villefranche'a gelemiyeceğini genç kıza bildirdi.

XII

Bedenden ziyade ruhla ilgili hastalıklar iyiye olduğu kadar kötüye doğru da yıldırım hıziyle ilerliyebilirler. Kocasiyle Wanda'nın iyice bozuşacaklarını Pauline Fontane'ın aklı keser kesmez, o da yemek yemeğe başladı, kilo aldı. Yüzüne renk geldi. Şişirilen bir oyuncak balon gibi, yanakları gözle görülür şekilde tombullaşıyordu. Dr. Gaulin bu sonuçtan pek memnundu. Mucizeyi andıran bu değişiklikten ötürü Hervé ile şakalaşıyor:

"Yamandır şu kadınlar vesselâm," diyordu, "ölüyorum, diye şantaj yaparlar bize, her oyunda da kazanırlar."

Guillaume Fontane pek kederli görünüyordu. Önceleri birkaç gün, feragatin verdiği o memnunluk hissini duymuştu. İşin felâketi şuradaydı ki, Pauline Fontane iyileşince sevgiyle ilgili tarafı olmıyan muzaffer bir eda da takınmıştı. Kocasının yaptığı fedakârlığın büyüklüğünü de, mahiyetini de anlamaz görünüyordu. "Guillaume'u dalavereci bir kız baştan çıkarmış," diye düşünüyordu, "ben de kocamı doğru yola getirmekle ona büyük bir iyilik yapmış oldum." Vaktiyle delice sevdiği bu adamın, ateşli ve acı bir ihtirasın pençesinde kıvranabileceğini aklı almıyordu: Çünkü Pauline, çoktanberi onu bir sevgili gibi değil de, bir ortak, kitap yazan bir makine gibi görmeğe alışmıştı.

Halbuki bu son aylarda sevgi yüzünden gençleşmiş olmak Guillaume Fontane'da harikulâde bir ümit uyandırmıştı. Karısının koruyucu tavırlar takınarak konuşması onu incitiyor, onun bu tavırlarını beceriksizce buluyordu. Pauline'in bu hallerini bir siyasî partinin acemice politikasma benzetiyordu: Hasımlarından cömertçe tavizler elde etmiş olan bu parti, bu tavizleri kötüye kullanarak, vaktiyle kendisine

sağduyu ve ruh büyüklüğü ile bahşedilmiş olanları şimdi bir zaaf alâmeti sayıp, anlaşma havasını nasıl bozarsa, Guillaume'un fikrince karısı da ona karşı öyle davranmaktaydı.

Pauline Fontane hoşgörür ve üstün bir eda ile gülümsiyerek Hervé'ye:

"Zavallı Guillaume," diyordu, "altmışına yaklaşmakta olduğunu anladı nihayet. Ne mutlu! O gülünç kendini beğenmişliği yüzünden insan acıyordu ona."

"Ama müsaadenizle ben ihtiyatlı olmanızı tavsiye edeceğim size; M. Fontane'ın halleri, tavırları, düşünceleri şaşırtıcı derecede genç kalmış. Onun hâlâ hoşa gidebileceğine eminim ben. Size olan sevgisinden dolayı böyle bir şeye kalkışmıyor, anlıyorum ama..."

"Yalnız sevgiden değil canım, bana olan ihtiyacından da yapıyor bunu! Görmediniz mi, yavuklusu nasıl da kılı kıpırdamadan yüz çeviriverdi ondan?"

"Yavuklusu, onun size çok bağlı olduğunu sezdi de ondan."

"Zavallı Guillaume! Bensiz ne yapabilir ki o? Hayatta hiçbir şey bilmez. Bir istasyonda, yahut bir bankada gördünüz mü siz onu hiç? Bir kelebeğe benzer tıpkı: Hangi gişeye değse kanatlarını yakıverecek sanki."

Pauline Fontane hemen her gün kocasının koluna girerek biraz dolaşıyor, her gün de gezintisini biraz daha uzatıyordu. Boulogne Ormanı'ndaki küçük Saint-James gölünün etrafını dolaşabildiği gün, Guillaume Fontane rastladığı her tanıdığına bunu böbürlene böbürlene anlattı. Karısını "sahiden" sevdiğine şüphe yoktu. Fakat Pauline'in ikide bir "zavallı Guillaume!" dediğini duydukça da fena halde kasılıyordu. Merhamet beslenen kimse için bu, boş olmıyan bir şeydir. Guillaume Fontane da bu yüzden kendini aşağılanmış, şaşkın hissediyordu. Edebî bir anket için kendini görmeğe gelen genç bir gazetecinin bu ziyareti yüzünden, Guillaume'un duymakta olduğu hoşnutsuzluk daha da arttı.

Bu gazeteci yirmi iki, yirmi beş yaşlarında melek yüzlü, keskin zekâlı, alabildiğine küstah bir çocuktu. Daha konuşmanın başlangıcında, o da Fontane'a karşı yukarıdan bakan, azametli bir tavır takınmıştı:

"Her halde hatırlarsınız efendim," dedi. "Stendhal: "1880 de de beni okuyanlar olacak", demişti. Siz de 1980 de oku-

yucularınız olacağını sanıyor musunuz?"

Guillaume Fontane: "Ne bileyim ben bunu?" diye homurdandı, "Voltaire bugün bizim hâlâ "Candide" i okuduğumuzu görse, inanmazdı, ama "Zaire" in artık oynanmadığını görerek de pek şaşardı. Baudelaire'in bu derece sevileceğini kim aklından geçirebilirdi ki?.. Stendhal ise Racine'i artık bitmiş, mahvolmuş sanıyordu."

"Belki öyledir üstad, ama şu da muhakkak ki asırların etkisine ancak içinde orijinal bir şeyler bulunan eserler dayanabiliyor. Racine, zamanında yeniydi. Romantik'ler, 1930 a doğru hem konuları, hem dili yenilemekteydiler. Sürrealist'lerin de edebiyat tarihinde bir yerleri olacak. Ama siz, üstad... Siz çok mükemmel, fakat... modası geçmiş bir geleneğin son örneklerinden birisiniz."

Guillaume Fontane, Hervé Marcenat'ya bu konuşmadan kaygı ile, kederle bahsetti:

"Şimdiki gençlerin küstahlığına da sınır yok artık," dedi. "Putları devirmek iddiasında olan bu delikanlıya şöyle demeliydim: "Dur bakayım evlâdım, ben ölmedim daha. Çabucak, hem de diri diri gömmeğe kalkışıyorsun beni. İleride ne olup biteceğini sen de bilmiyorsun. Sen de, senin o değerleri şüpheli tanrıların da unutulduğu zaman belki benim eserlerimi hâlâ okuyanlar bulunacak... Çünkü bütün memleketlerdeki binlerce okuyucunun verdiği hüküm, biraz da... şey... gelecek yüzyıllarda olup biteceklerin habercisi demektir..." Bir şey söylemedim tabiî. Kibirli görünmekten korkuyordum çünkü... Hem zaten büsbütün haksız da değildi. Ah, dostum! Böyle dar, yavan bir âlemde yaşamakla neler kaybettiğimi her gün biraz daha anlıyorum. Dostumuz Wanda bana: "Evli bir erkek, yarım bir erkek demektir," derdi hep. Yarımın da en iyisi değil, üstelik."

XIII

O sırada bir hâdise oldu: Pauline'in engellerini aşabilen yabancı bir ziyaretçi, birçok tanınmış kimselerden de tavsiyeler, ricalar getirdikten sonra nihayet Guillaume Fontane'ı görebildi. Genç gazeteci ile yaptığı o konuşmanın kendisinde yarattığı ruh hali dolayısiyle Fontane, onu oldukça

iyi karşıladı, ki buna da şaşmamak lâzımdı. Adı Ovide Petresco olan bu adam, bir roman ismi taşıyordu ama, Amerikan vatandaşıydı. New York'ta edebî bir ajansla, bir konferans bürosu işletiyor, her ikisinden de epey para kazanıyordu. Kullandığı taktik, karşısındakini bir lâf seline boğmaktı. Bu sel, önüne kattığı her şeyi sürükleyip götürüyordu. Karşısındaki adam tek söz söylemeğe fırsat bulamadığı için, mağlûbiyeti daha önceden kabul ediyordu. Petresco, yaptığı bu hücumda vatana millete, muhatabının şahsiyetine, paraya dokunan her delili akıllı ve sevimli bir tarzda ileriye sürmekteydi. Fontane da bu lâf selinin altında kalınca sevindi, heveslendi. Ovide Petresco, üstadın Güney Amerika'da bir konferans turnesine çıkmayı kabul etmesini istiyordu. Fontane, New York, Boston ve Filâdelfiya'ya da uğrayarak bu turneyi bitirecekti. Petresco bütün konuşma kudretini kullanarak bazen şevkli ve heyecanlı, Fontane ödevinin ne olduğunu anlamamak istediği zamanlar ise tesirli ve sitemli tavırlarla, tasarladığı bu işi onun önüne serdi; o yayvan Romen şivesiyle:

"Üstad," dedi, "orada sizi nasıl sevip saydıklarını imkânı yok bilemezsiniz! Brezilya'da, Arjantin'de, Şili'de, Venezuela'da Fontane mı dediniz, Allah'la bir tutarlar onu... Allah'la diyorum, anladınız mı?.. Kadınların hepsi romanlarınızı ezbere bilirler. Krallar gibi karşılanacaksınız. Gitmezseniz ne olacak, biliyor musunuz? Güzel Fransız dilinin temsilcisi olarak, ne idüğü belirsiz, külüstür birtakım insanlar gidecek oraya!.. Ama ben, Petresco, böyle bir şeyin olmasına göz yummıyacağım. Bizim orada, memlekette Fransız gibi yetiştirildim ben. Fransızcayı ana dilimden daha iyi konuşurum. O dili bütün dünyada savunmak azmindeyim. İşte onun için size: "Şuraya imzanızı atın!" diyorum."

"Evet ama, dostum, ben ne bir hatibim, ne de bir seyyah. Bu memleketler hakkında hiçbir bilgim yok. Onların dillerini konuşmuyorum. Sonra, yanımda beni tanıyan bir hekimin bulunması lâzım. Memleketler değişti mi, tedavi usulleri de değişir. Sizi dinlersem maazallah belki de..."

Petresco kederli kederli başını salladı:

"Üstad, üstad," dedi, "sizi dinlersem, demeyin bana.

Çünkü yüreğinizin içinde, teklifimi kabul ettiniz bile. Evet, kalbinizin içinde imzanızı bile attınız. Memleketinizi seviyorsunuz, kazanmış olduğunuz şöhreti de seviyorsunuz, değil mi? Öyleyse geleceksiniz muhakkak. Hastalanırsanız, size ben bakarım. En büyük hekimler var orada... Muhakkak gitmeliyiz, üstad: Ben her şeyi hazırladım, konferans vereceğiniz salonları tuttum, afişleri ısmarladım... GUİLLAUME FONTANE... Kadınlar bu adı okudular mı deliye dönecekler! Hem de ne kadınlar, üstad! Dünyanın en güzel, en ateşli kadınları... Ben ki sizin gibi bir üstad değilim, orada neler tanıdım, neler..."

Fontane kollarını felsefe kitaplarının uyukladıkları kütüphane raflarına doğru kaldırdı:

"Benim istediğim de bu ya işte," dedi, "maceralar geçirecek yaşı geçtim ben artık, dostum."

"Maceralar geçirecek yaşı mı?.. Üstad, siz tam maceralar geçirecek yaştasınız. Büyük kadın yazarınız Colette ne diyor: "Yirmi yaşındayken insan baştan çıkarmaz, baştan çıkarılır." Ama elli yaşında..."

Fontane içini çekerek: "Nerdeyse altmışıma basacağım..." dedi.

Ovide Petresco çok dalkavukça bir hayret gösterdi, âdeta kesin, otoriter bir tavırla:

"Olamaz, imkânsız bu!" dedi.

Bu da Fontane'ın pek hoşuna gitti.

Ama yine de kabul etmemek için uzun zaman ayak diredi. Petresco üşenmedi, yine geldi. Hücum dalgaları birbirini kovaladı, her seferinde de kalenin burçlarından biri düştü. Bu Romen aslından Amerikalı, evin içinde meşhur oldu âdeta. Uşak Alexis, kederli kederli boynunu bükerek: "Yine o bay, geldi," diyordu. Mme Fontane ona: "Külüstür adam," diye ad takmıştı. Onun lâtinceden gelme küçük adı olan "Ovide" ismi de Guillaume Fontane'ın hoşuna gitmişti. Aynı küçük adı taşıyan lâtin şairine izafetle o da ona Ovidius Naso adını takmıştı. Fontane'la Petresco arasındaki konuşmaların birkaçında hazır bulunmuş olan Hervé Marcenat ise, Mme Pauline Fontane'ın kulağını büküyor:

"Bu Ovide Petresco'nun boyuna kapınızı aşındırmasına göz yumarsanız, sonunda kocanızdan imzayı koparacak o galiba," diyordu, "baksanıza, zelzele gibi, su baskını gibi bir

adam o. Romen şivesi ile konuştuğu için pek belli olmuyor ama, çok akıllı adam doğrusu."

"İyi ama, Guillaume ne diye gitmesin oraya? Hem oyalanır, hem de dönüş tatlı olur onun için: Malûm ya, pek sıkıldı son zamanlarda..."

"Ne? Siz de onunla gitmiyecek misiniz?"

"Gitmiyeceğim tabiî! Ölümlerden kurtuldum ben. Uzun zaman dinlenmek zorundayım... Hem sonra, bu yolculuğa istek de duymuyorum. Eskiden Guillaume'la beraber İtalya'ya, Yunanistan'a, Mısır'a gitmekten hoşlanıyordum ama, tarihleri, geçmişleri olmıyan bu yepyeni memleketler... Bilmem ki..."

"Geçmişleri olmıyan mı dediniz? Peki ama, ya İnka'lar, ya Maya'lar?"

"Yabanî tanrıları sevmem ben, sonra benim için geçmiş, onlardan ibaret değildir."

"İyi ama, M. Fontane'ı yalnız başına gönderirseniz, onun baştan çıkmasına yol açmış olmaz mısınız? Bu memleketlerin kadınları için şehvetli, hoş derler. M. Fontane oraya, "büyük yabancı misafir" sıfatiyle gidecek. Şöhreti, itibarı bütün kadınları pervane gibi etrafına toplıyacak."

Pauline Fontane güldü: "Bundan yana korkum yok," dedi. "Uğradığı son başarısızlık bu gibi oyunlarla uğraşacak yaşta olmadığını gösterdi ona. Sonra bütün o şehirlerde pek az kalacak. Hiçbir kadın onu baştan çıkarmağa, hele yolundan alıkoymağa vakit bulamıyacak... Zaten istesem de yapamam ki bu yolculuğu. Hamdolsun şimdi iyiyim ama, çok sıkı bir tedavi, çok sıkı bir perhiz sayesinde oldu bu, siz de biliyorsunuz... Hayır, Guillaume kabul etse de ben burada kalacağım. Arşivlerimizi tasnif edeceğim. Dinleneceğim. Bunca yıllık didinmeden sonra yalnızlığa, sessizliğe ihtiyacım var... New Yorktaki dostlarım vasıtasiyle o Petresco'nun nasıl bir adam olduğunu soruşturdum. Namuslu, güvenilir bir adammış. O halde..."

Guillaume Fontane çekiniyordu. Wanda ile olan macerası onu kararsız bir hale sokmuştu, kendinden memnun değildi. Büyük bir şefkat ve sevgi hareketi yaparak, karısına yine dönmeğe hazırdı. Fakat karısı onu böyle bir harekete teşvik eder görünmüyordu. Gezintileri sırasında Guillaume birkaç defa mutlu günlerindeki edayı takınmağa kalkışmış-

tı. Fakat tam o sırada Mme Fontane bayağı ve boş birtakım maddî meseleleri söz konusu ederek kocasını hemen acı hakikatle karşı karşıya bırakıyordu. O zaman Guillaume susuyor, duyduğu acıyı içine atıyordu.

Bir gün Marcenat'ya: "Baudelaire'in hakkı varmış," dedi, "insan iki gün aç oturabilir ama, iki gün şiirsiz kalamaz. Ben de gündelik ve bayağı bir takım işlere böyle yavaş yavaş gömülmeğe tahammül edemiyorum doğrusu. Aslı aranırsa biz, sırf içinde bulunduğumuz durumu kabul etmediğimiz içindir ki yaşamaktayız. Bunu kabul ettiğimiz gün öldük demektir. Ancak ceset, içinde bulunduğu hali kabul etmeğe katlanır. Ama yalnız o."

O sırada uşak Alexis yine üzgün bir suratla içeriye girdi; Guillaume'a: "Yine o bay geldi, sizi görmek istiyor," dedi.

Fontane düşünür gibi oldu:

"Şu **Ovidius Naso** ha?.." dedi. "Maamafih belki de bir zaman için bir hal çaresidir o... Görüyorsunuz ya dostum, yıllar üzerimize taahhütlerden, sıkıntılardan meydana gelme öyle ağır bir yük yığıyor ki zamanla bunu taşıyamaz hale geliyoruz artık... Ben del bunların altında ezilmiş gibiyim... İstakozlar arasıra bir kayanın kovuğuna sığınıp kabuk değiştirirlermiş. Benim de böyle bir değişikliğe ihtiyacım var her halde... Kim bilir, **Ovidius Naso**'yu belki de Allah gönderdi bana... Alexis, söyle o baya, içeriye buyursun."

Alexis acımaklı bir eda ile başını salladı, usullacık dışarıya çıktı.

Fontane o gün Petresco'nun kendisine uzattığı sözleşmeyi okumadan imzaladı: Böylelikle Güney Amerika'da altı hafta, Birleşik Devletler'de on beş gün kalmayı, Fransa'dan da Ağustosun başlangıcında ayrılmayı taahhüt ediyordu. Konferanslarını hazırlamak için pek az vakti kalmaktaydı. Sonra, neden bahsedecekti?

Petresco: "En yeni konulardan," diye öğüt verdi.

"En yeni dediğiniz nedir sizin, dostum? Çok eski bir kavgadır bu. Bazı delikanlılara bakılırsa ben hiç de yeni değilmişim."

Petresco: "Siz ebedîsiniz üstad," dedi, "konu mu dediniz? Orada yeni gibi görünen şeyleri severler. Existentialisme'den bahsedin meselâ... Yahut da kendinizden bahsedin, o

kadar önemi yok bunun... Ben afişin üzerine yalnız GUİLLAUME FONTANE yazıp altına başka bir şey yazmasam bütün kadınlar konferans salonuna kaşacaklardır, emin olun... Bir zafer olacak bu, üstad, bir zafer olacak..."

Pauline Fontane kocasının bu kararını hiç ses çıkarmadan, hattâ biraz da ferahlıkla karşıladı. Hemen çeşitli iklimlere ilgi gösterdi, bunlar için gerekli elbiseleri bulmak işiyle uğraştı. Petresco da "üstad" la beraber yolculuk yapacak, hem ona göz kulak olacak, hem de konferans turnesi için gerekli tertibatı alacaktı. Hervé Marcenat Bordeaux'ya kadar Fontane'larla beraber gitti. İki yolcu vapura buradan bineceklerdi. Fontane heyecanlı ve oldukça üzgün gibi göründü ona. Karısıyla bir vedalaşma sahnesi olsun, yahut da belki yolculuktan son anda vazgeçiversin gibi bir şeyler arzuladığını gösteren bir hali vardı. Fakat Mme Fontane onunla yalnız kalmaktan sakındı. Kocası vapurun merdivenine ayak atacağı sırada kendisini kucaklamasına ses çıkarmadı. Acaip şekilde sakin durdu. Rıhtımdan da hep o resmî edasiyle Guillaume'a seslendi:

"Dolma kalemlerinizi aldınız değil mi Guillaume? İki gözlüğünüz de yanınızda mı? Sonra pasaportunuz..."

Guillaume küpeşteye dayanmıştı. Sabırsızlığını gösteren bir hareket yaptı:

"Tabiî canım," dedi, "hepsi yanımda. Üç defa söyledim ya bunu!"

Yola çıkmadan önce söylediği, anlaşılır son sözler bunlar oldu. Çünkü vapur düdük çalmağa başlamıştı, sözlerinin lat tarafını duymak mümkün olmadı.

İKİNCİ BÖLÜM

I

Guillaume Fontane geceyarısına doğru Lima'daki Bolivar otelinin holüne girdiği zaman kendini birdenbire çok bitkin hissediverdi. Dört haftadanberi bazen uçakla, bazen trenle o şehirden bu şehire gidiyordu. Brezilya ile Arjantin'de, Uruguay'la Şili'de konferanslar vermiş, gazetecilerle konuşmuş, akademilere kabul edilmişti. Günler geçtikçe böyle bir didinmenin boş olduğu duygusu içinde daha fazla yer ediyordu. Yolculuğu başlangıcında kendisine gösterilen iyi kabul ve Petresco'nun şevki, heyecanı onu desteklemişti. Petresco: "Bir zafer oldu bu, üstad! Dememiş miydim size: Bir zafer oldu bu!" deyip duruyordu. Yavaş yavaş övmeler, medihler onu yormağa başlamıştı. Birbiri ardı sıra bir sürü söylevler verdiği için bu yüzden göstermek zorunda kaldığı yavanlıktan ötürü utanç duyuyordu âdeta. Hele, biraz kesildikten sonra yine başlayan bir diş ağrısı gibi, yalnız kalıverince son geçirdiği gönül krizini hatırlamak da onu çok üzüyordu! Kendi kendine: "Ah Pauline ah!" diye düşünüyordu, "biraz daha sevgi, anlayış gösterseydin bütün bunlar olmıyacak, ben de bu yabancılar arasında sürgün gibi kalmıyacaktım!"

Petresco ona otel müdürünün hayranlık dolu sözlerini tercüme etmekle meşguldü. Guillaume Fontane yorgun bir tavırla:

"Söyleyin ona azizim," dedi, "bilhassa ziyaretçilerden korusun beni... Çok merasimli, teklifli günler geçiriyorum, öleceğim bu yüzden, haberiniz olsun."

"Hangi merasim, üstad?.. Burada, Lima'da dinleneceksiniz siz... Dört gün kalacağız burada, topu topu da iki konferans vereceksiniz."

"Peki, kaç tane başkan ziyaret edeceğiz?"

"Bir tane, üstad, bir tanecik... Şimdi de -ama kızmayın bana- yatmadan önce gazetecilerle konuşacaksınız... Çok değil, beş dakika!"

"İyi ama neden, dostum, neden? Yarın sabah burada, Lima'da da benim için zaten Montevideo'da, Santiago'da, Valparaiso'da söylenmiş olanları söylemiyecekler mi? Nemize lâzım bu bizim? Böyle boş lâflarla vakit geçirecek yerde kafamı dinlesem daha iyi değil mi?"

Petresco kederli kederli başını salladı: (Bu Fransız hiç de ciddî değildi, ne demek istediği de anlaşılmıyordu.)

"Gazetecileri görmek lâzım, üstad," dedi, "çünkü burada basının nüfuzu çok büyüktür... Yalnız Lima'daki gazeteciler Arjantin'dekiler kadar iyi Fransızca bilmezler."

"Öyleyse ne yapacağız? Ben de İspanyolca bilmem... Vakıa doğru bir şey değil bu ama ne yapayım. İspanyolcayı, İspanyol şiirini bilmeselerdi ne Corneille, ne de Hugo eriştikleri o mertebeye erişemezlerdi... Ama işin doğrusu da bu."

"Biliyorum üstad, biliyorum... Onun için bir tercüman buldum... Genç bir aktristir bu, geçen yıl benim için turneler yapmıştı... Güney Amerika'da çok tanınmıştır... Adı da Dolores Garcia.. Beğeneceksiniz onu, üstad... Hoş, sevimli bir kızdır... Hah, işte geliyor bakın."

Genç bir kadın içeriye girmişti. Sarışındı, başında şapka yoktu.

Fontane: "Sahiden de güzelmiş!" dedi.

Genç kadının biraz çıkıkça elmacık kemikleri ona hafif tertip kızılderili tipi veriyordu. Yeşil gözlerinin siyah halkalarla çevrili bebekleri vardı. Bakışları okşayıcı ve canlı idi. Ağzı genç, ateşli bir sevimlilikle gülümsüyordu.

Petresco onları tanıştırdı:

"Senora Dolores Garcia, üstad Guillaume Fontane... Biliyor musun Lolita, -ona teklifsiz bir eda ile, Dolores yerine Lolita diye hitabediyordu- biliyor musun Lolita, sen içeriye girdiğin anda üstad on yaş gençleşiverdi."

Dolores: "Şairlerin yaşı yoktur," dedi.

Belli belirsiz bir ispanyol şivesiyle konuşmaktaydı. Fontane onun fransızcasını övdü. Genç kadın gülerek:

"Halbuki Fransa'ya da, Avrupa'ya da hiç gitmedim," dedi. "Ama buradaki bir fransız mektebinde, Notre-Dame de Sion'da okudum. Fransız yazarlarını da pek severim."

"Öyle mi? Kimleri okursunuz?"

"Sizin eserlerinizi, üstad... Yani siz böyle söyleyeyim isterdiniz ama işin doğrusu, ben aktristim, onun için en çok

tiyatro yazarlarını, Claudel'i, Lenormand'ı, Giradoux'yu okurum. Tercüme edecek piyes ararım... Şairlerden de Laforgue'u, Valéry'yi, Max Jacob'u, Apollinaire'i severim."

"Racinei, Musset'yi, Baudelaire'i okumaz mısınız?"

"Tabiî okurum... Hah, gazeteciler geldi."

Dolores gidip onları karşıladı. Fontane onun rahat, zarif tavırlarına hayranlıkla baktı. Genç kadın sonra tekrar onun yanına geldi:

"İçlerinden üçü çok zekî tenkitçilerdir," dedi, "onlarla konuşmak kolay. Ama dördüncüsünün adı, nasıl söyleyeyim..."

Fontane: "Aksiye mi çıkmıştır, diyeceksiniz?"

"Evet, tamam. Onun için ihtiyatlı olun."

"Senora, öyle ağdalı, fakat boş lâflar söyleyeceğim ki siz de şaşacaksınız buna."

Genç kadın güldü, konuşma başlar başlamaz da onu canlandırması için elinden geleni yapmağa başladı. Alçak bir koltuğa oturarak ileriye doğru eğilmiş, tek kelimeyi kaçırmıyor, bakışları ile Fontane'ı cesaretlendiriyordu. Gazetecilerden biri:

"Üstad," dedi, "bir roman yazdığınız zaman gerçek kişiler mi kullanırsınız bunda?"

"Vallahi bu analtılması güç, şahsî ve özel bir kimya meselesi âdeta. Sanatçı başlangıç noktasını hayattan alır tabiî, ama onları... şey... kendi duygusuna, düşüncesine göre yoğurur. Romandaki her şahıs, birkaç şahıstan meydana gelme bir "toplam" dır. Tolstoy der ki: "Sophie'yi aldım; Tania ile yoğurdum; ondan da "Harp ve Sulh" un kahramanı Natasa çıktı..." Goethe yine Goethe'yi inceler, ondan Werther'i çıkarır ama Werther Goethe'den yine de uzaktır. Çünkü Werther'i yazmış olan, Werther değildir... Diyelim ki Balzac'la Stendhal aynı hâdiseye şahit oldular; ama bundan da iki tane apayrı roman meydana çıkardı."

Dolores Garcia bunları tercüme ettikten sonra fransızca olarak, yalnız Fontane için ilâve etti:

"Ressamlar da öyle değil mi?" Tabiatın elinde evrensel bir boya paleti var ama, her ressamın paleti ayrı ayrı. Meselâ Marie Laurencin'in hep aynı soluk maviyi, aynı pembeyi kullandığını biliyoruz; El Greco ise gerçek değilmiş gibi duran yeşiller, maviler kullanır; buna karşılık Renoir'ın bü-

tün kadınları, gökkuşağının bütün renkleriyle ışıldarlar, değil mi?"

Fontane: "Bravo!" dedi. "İyi ama hiç Avrupa'ya gitmediğinize göre nasıl inceleyebildiniz bu ressamları?"

"Kitaplardan. Sonra, tabloların kopyeleri de var bende."

O zaman ikisi arasında çabucak bir konuşma başladı. Gazetecileri unutmuşlardı. Onlar da konuşulanlardan bir iki kelime anlayabilmek için kulak kabartıyorlardı. Petresco içerlemeğe başlamıştı, söze karışarak:

"İspanyolca konuşsana Lolita," dedi. "Üstadı nasıl olsa bir daha görürsün, ama bu baylar..."

O sırada "aksi" gazeteci de söze karıştı, bir sual sordu ama Dolores onu ispanyolca azarladı. Sonra da Fontane'a:

"Saçma şey!" dedi, "üstada sor bakalım: Hepimizi yabani mi sanıyor- diyor."

"Söyleyiniz ona: Bilâkis medeniyetinizin yeryüzündeki medeniyetlerin en eskilerinden biri olduğunu biliyorum. Bu yolculuğum sırasında sizdeki güzel sanatlar cereyanlarını da incelemek niyetindeyim."

Bunun üzerine Dolores uzun uzun konuştu. Fontane'ın sözlerini genişletip yorumladı. Fontane hayal meyal onun: "şiirlere konu olmağa lâyık bir toprağın tabiî enerjilerinden" bahsettiğini anlar gibi oldu. Halbuki böyle bir şey söylememişti. Fakat "aksi gazeteci"nin inatçı yüzünde Dolores'in gülümser bir ciddiyetle verdiği bu izahların etkilerini inceleyerek bundan zevk duydu âdeta. Sonunda "aksi gazeteci", "evet, doğru" der gibi başını salladı.

Gazeteciler gittikten sonra Petresco: "Eh," dedi, "artık üstad dinlenecek... Çok teşekkür ederiz Lolita."

Fontane: "Bir dakika," dedi, bir dakika... Senora Garcia'ya bir şeyler ikram edelim de bu konuşmanın böyle güzel bir şekilde bitmiş olmasını kutlayalım. O olmasaydı bu toplantı eşit şartlar altında yapılmayan bir savaşa dönecekti. Burada hanımlara hangi içki ikram edilir, senora?"

"Sadece **Dolores** deyin bana üstad, çok rica ederim... Vaftiz adım **Maria de los Dolores**'tir ama burada herkes bana Lolita der... Hattâ bence Dolores'in bile resmî bir edası var... Burada ne mi içilir, dediniz? **Pizco** içilir: Sert, kızoğ-

lan kız gibi saf, beyaz bir içkidir bu... Buzlu su ile karıştırıp içerseniz hoşunuza gidecek sanırım."

İçkiler gelince Fontane'la Dolores hararetli bir konuşmaya daldılar.

Fontane: "Lima'dan bahsedin bana," dedi. "Nereleri görmeli burada?"

"Her yeri, her yeri! Lima esrarlı, büyüleyici bir şehirdir. Ama burasım öyle resmî kimselerle, ekâbirle filân gezmemeli. Ben sizi köprünün öbür yanına eski İspanya mahallelerine götüreyim bakın. Burada vaktiyle bir kral vekili bulunduğunu bilir miydiniz?"

"Bilmez olur muyum? Le Carrosse du Saint-Sacrement (1) adlı komedisinin konusu da Lima'da geçmez mi zaten? Périchole'un evini de görebilir miyim acaba?"

"Ben götürürüm sizi oraya."

"Périchole siz misiniz yoksa?"

"Benzer taraflarımız yok değil. Ama o neşeliymiş, bense mahzun tabiatliyimdir."

"Bu akşam değil ama."

"Yok, bu akşam hayatımdan memnunum doğrusu... Neden bilmiyorum ama, öyle işte... Burada bir gitara olsaydı, flamenco şarkıları söylerdim size."

"İspanyolca şiirler okusanıza öyleyse."

Genç kadın parmaklarını kıvırarak saçlarının arasından geçirdi. Fontane bu parmakların ne kadar ince, narin olduklarına dikkat etti. Sonra da genç kadın hafifçe kalın, kısık bir sesle, ispanyolca bir kıta okudu. Fontane sordu:

"Mânası ne bunun?"

"Yalnızlıktan gelerek, -yalnızlığa gidiyorum- çünkü yol arkadaşlarım, - düşüncelerimdir benim." Lope de Vega'nın bu... Zaten sahiden büyük iki İspanyol şairi vardır bence: Lope de Vega ile Federico."

"Federico mu?"

---

(1) Prosper Mérimée'nin bu eserinde Kral Vekili, Peruflu güzel bir aktris olan metresi Périchole'e bir araba hediye eder. Bu hareket dedikodulara yol açınca, Périchole, kutsal emanetleri taşıması için, arabayı kiliseye verir. Bu sefer dedikodular kesilir, üstelik başta Piskopos olmak üzere, herkes genç ve tıstı göklere çıkarır.

"Evet: Federico Garcia Lorca."

"Galderon'u beğenmez misiniz?"

"Vallahi, o daha az ilgilendirir beni... Din adamıdır o. Asıl Federico'yu severim: Onun **Kanlı Düğün**'ünü oynadım burada. Resmi yatağımın başucunda asılı... Onun **Romancero gitan**'ını okudunuz mu? Hayır mı? Okuyun muhakkak... Zamanımızın en güzel şiiridir... Ben tercüme ederim size onu. Bende çingene kanı var, biliyor musunuz? Dehşetli enerji veriyor bu bana... Göreceksiniz bakın."

Fontane: "Beraber yapılacak ne de çok işimiz var," dedi. "Gezeceğiz, kitap okuyacağız, tercümeler, ruh incelemeleri yapacağız."

"İsterseniz yaparız, üstad. Ama çok da işimiz olacak!"

Sonra da birşey söylemeden, uzun uzun Fontane'a baktı. Petresco esniyordu:

"Üstad," dedi, "doğru değil bu. Yarın yüklü bir gün geçireceksiniz, saat de ikiyi geçiyor... Hadi, iyi geceler, Lolita."

Genç kadın âdeta istemeye istemeye kalktı; samimî bir eda ile:

"İyi geceler üstad..." dedi.

Fontane onun danseder gibi adımlarla uzaklaşışını seyretti:

"Ne hoş kız değil mi?" dedi.

"Evet, sonra büyük bir aktristir de, üstad... Ta Meksiko'ya kadar götürdüm onu. Temsil verdiği zaman tiyatrolar dar geldi vallahi... Geceniz hayrolsun, üstadım."

II

Petresco konferans komitesi başkanı Don Hernando Tavarez'in evinde bir öğle yemeği tertiplemişti. Genç bir bekâr olan Fransa işgüderi Baron de Saint-Astier de elçilik arabasiyle gelerek Fontane'la Petresco'yu oraya götürmek için aldı. İşgüder uzun boylu, solgun yüzlü, mahzun tavırlı bir gençti.

Hava yumuşak, gökyüzü bulutluydu. Saint-Astier mahzun mahzun:

"Dünyanın en acaip iklimi bu şehirdedir," dedi, "senenin altı ayı Lima'nın üzerinde bu bulut kımıldamadan durur,

bir dam gibi örter onu. Hiç yağmur yağmaz. San Marcos Üniversitesinde coğrafya dersi veren fransız profesör, dış memleketlere gitmemiş öğrencilerine yağmur nedir, bir türlü anlatamıyor. Öğrenciler yalnız kelimeyi biliyorlar, o kadar. Sis kaldırımları ıslattı mı Lima'lılar: "Yağmur yağdı bakın," derler. Isı bir derece düştü mü içlerini çekerler: "Hava soğudu," derler. Yazın altı ay güneş ışıldar; şu sırada güneşi ancak şehrin dışında, otuz kilometre ileride bulabilirsiniz. Yazık ki Ande dağlarına gidemiyeceksiniz üstadım, büyük kayıp bu sizin için."

Fontane kaldırımlardaki kalabalığa bakıyordu:

"Sokaklarda ne de çok kızılderili var!" dedi.

"Ha, evet! Zaten Peru halkının yarısı safkan kızılderilidir. Hepsi kendi dillerini konuşurlar. Topraklarına, lama sürülerine çok bağlıdırlar. İşte San Marcos Üniversitesi, üstadım. Bu akşam orada konuşacaksınız. Kıtanın en eski üniversitesidir burası; evet, Marvard'dan, Wiliamsburg'dan da daha eskidir."

Fontane sordu: "Bay elçi, Dolores Garcia adında genç bir hanım tanıyor musunuz?"

Saint-Astier içini çekti: "Elçi değilim ben," dedi, "sadece elçilik müsteşarıyım. Tatilini Paris'te geçirmekte olan şefime işgüder sıfatiyle vekillik ediyorum... Lolita Garcia mı dediniz? Lolita'yı tanımıyan var mıdır?.. Çok işimize yarar o bizim. Fransız Kültür Birliği'ndeki toplantılarımızda hep şiirler okur."

"Çok sevimli, değil mi?"

"Çok da istidatlı. Geçen hafta San Francisco kilisesinin merdivenleri üzerinde dinî bir piyes oynadı. Lope de Vega'nın "Ruhun Yolculuğu" adlı piyesiydi bu... Çok güzeldi."

Fontane: "Güzel olduğuna inanırım doğrusu," dedi.

Otomobil yeni bir mahalleye giriyordu. Kırmızılı morlu sarmaşıklar, beyaz evlerin her yanını kaplamıştı.

Saint-Astier: "Miraflores mahallesine geldik," dedi, "Don Hernando Tavarez burada oturur... Bakın üstadım, yeni evlerde hem Madrid'i hatırlatan, hem de modern bir üslûp var.. Aynı zamanda Fransız Fas'ının yeni mahallelerine de benziyor."

O sırada Petresco söze karıştı: "Üstad," dedi, "Don

Hernando'lara Dolores Garcia da gelecek. Onu da davet ettirdim... Sizin için yaptım bunu."

Fontane: "Neden benim için?" dedi. "Herkes sevinecek onu görmekten."

Saint-Astier: "Bu gece konuşmanızı dinleyeceğim için o kadar seviniyorum ki üstad," dedi. "Burada, Fransa'dan on bin kilometre uzakta sizin gibi misafirlere çok ihtiyacımız var doğrusu."

Fontane: "Vallahi," dedi, "halinizden pek de şikâyet etmeyin. Lima kadınları çok güzel galiba."

Saint-Astier kederli kederli cevap verdi:

"Limalı kadınların gözleri çok iri, ayakları da çok miniktir ama kocaları hiç göz açtırmaz onlara. Burası çok koyu katolik bir memlekettir. Üstelik de kızılderililerin, güneşe taptıkları devirlerden kalma acaip âdetleri vardır... Bekârlar için hoş bir yer değil inanın... İşte, geldik!"

Don Hernando kibar tavırlı, tıknaz bir adamdı. Onları karşılamak için hemen koşup geldi. Sonra İspanya sefaretinden bir karı-koca ile iki de genç kadını onlara tanıttı: Bunlardan biri Marita Miguez de Boca, öbürü de Dolores Garcia idi. Fontane'ın yüzü güldü, Dolores'i göstererek:

"Allah yardımcı diye gönderdi onu bana," dedi. "Dün akşam **Ovidius Naso** beni gazetecilerle başbaşa bırakmıştı. O olmasaydı param parça edeceklerdi beni onlar."

Sonra da gazetecilerle yaptığı konuşmayı alaylı bir şekilde anlattı. Sofrada Fontane'ı ispanyolcadan başka dil bilmeyen ev sahibesiyle Dolores'in arasına oturtmuşlardı. Fontane Dolores'le gizli, samimî ve sevgi dolu bir eda ile uzun uzun konuştu. Dolores alçak sesle ona:

"Yemekten sonra sakın Saint-Astier ile yahut Petresco ile gitmeğe kalkışmayın," dedi. "Eski şehiri gezdireceğim size."

Fontane çocukça bir sırdaş edasiyle ona bakarak: "Olur," dedi, "yakamı kaptırmam onlara, merak etmeyin."

Sonra sofrada cereyan eden konuşmaya katıldılar. Tarihçi olan Don Hernando Fontane'a bütün Lâtin Amerika'da kızılderililikle İspanyollu karasında gizli bir savaş olduğunu anlatmağa çalışıyordu:

"Meksika'da kızılderili, ispanyolu altetmiştir," dedi. "Bizde ise savaş devam ediyor. Şimdiki halde Peru'yu hâlâ

eski İspanyol aileleri idare etmektedir. Ama, nazarî de olsa burada tek dereceli olduğuna göre, bir iki demagog çıkıp pekâlâ da kızılderilileri ayaklandırabilir."

O sırada Dolores heyecanla atıldı:

"Neden demagog olsunlar?" dedi, "bir şey de yapmak lâzım nihayet... İspanyollar boyuna zavallı kızılderilileri sömürüyorlar."

Tavarez: "Bir saniye," dedi, "bir saniye... M. Fontane Güney Amerika'da ispanyollara hep iftira edilmiştir. Neden biliyor musunuz? Fetih tarihini ilkönce anglo-sakson tarihçileri yazmışlardır da ondan... Anglo-saksonlar kızılderili meselesini, bütün yerlileri öldürerek hallettiler. Biz ise onları kurtardık, katolik dinine geçirttik. Peru Fatihi Pizarre'nin hayatını incelerseniz görürsünüz ki buraları fethetmiş olan o adam hiç de zalim ve ikiyüzlü değildi. Üstelik, beslediği güven duygusu yüzünden, az daha İnka'ların tuzağına düşüp onların kurbanı olacaktı."

Fontane mütevazı bir eda ile: "Bu konularda pek cahilim ben..." dedi. "Ama Atahualpa'nın başından geçenleri okuduğum zaman pek heyecanlandığımı hatırlıyorum. Bu adam hiçbir şeyden şüphelenmeksizin, bir konuşma yapmağa gitmiş. Fakat tuzağa düştüğünü anlayınca canını kurtarmak için tebaasına emretmiş: bütün bir odayı altunla doldurtmuşlar. Ama fidye ödenmiş olmakla beraber, oraları fethe den kumandan yine de onu öldürtmüş. Ne dersiniz, Salambo'ya lâyık bir sahne değil mi bu?"

Dolores: "Bir de cahilim diyorsunuz üstad," dedi, "işin doğrusu da budur maalesef."

Saint-Astier: "İnka'larla ilgileniyor musunuz üstadım," dedi. "Magdelena müzesini gezdirelim mi size?"

Dolores Fontane'a doğru eğildi:

"Sakın ha," diye fısıldadı, "ben gezdireceğim onu size."

Yemekten sonra ev sahibi misafirlere tablolarını gösterdi:

Fontane'a: "Fetihten sonra, XVI. ve XVII. yüzyılda," dedi, "Inka'ların eski başkenti olan Cuzco'da bir resim ekolü meydana geldi ki ressamların çoğu kızılderililerdi. Bunlar fatihlerin getirdikleri ispanyol resimlerinin tıpkısını yapmak istiyorlardı ama, İncil'deki sahnelere yerli bir takım şeyleri, hurma dallarını, muzları, narları, hattâ kendi Güne

tanrılarını bile sokuyorlardı. Altın Peru'da çok bol olduğundan, bu ressamlar tablolarına daha fazla renk, ışık ve cilâ vermek için, tıpkı Bizanslılar gibi, hattâ onlardan da daha fazla, altını kullanıyorlardı... Bakın meselâ."

Fontane: "Gerçekten de çok ilgi çeken bir şey bu," dedi. "Kostümler İnka'ların, renklerse El Greco'nun... Ama bütün bunlarda çok karanlık, mistik bir eda var!"

Dolores Garcia ciddî bir tavırla: "Ama ispanyol sanatı da karanlıktır zaten," dedi. "Peru da iç açıcı bir yer değildir. Lima'nın üzerindeki o bulut... O volkanik tabiat... Düşünün üstad, bizim kiliselerde Hz. İsa'ya bile "Depremler Hakimi Hz. İsa" derler... Bununla beraber araya bir fasıla da girdi: XVIII. yüzyılın yani Périchole'un Lima'sıydı bu..."

Sonra Fontane'a bakarak onu kolundan tuttu:

"Gelin de Pancho Fierro'nun suluboyalarını görün üstad," dedi, "Don Hernando'da çok güzelleri var onların... Meselâ bakın şu "tapada'lara... XVIII. yüzyılın Limalı kadınlarıdır bunlar: Başlarına ispanyol biçimi bir atkı örterler, bir tek gözlerini açıkta bırakırlar... Sonradan kilise makamları bu çeşit başörtüsünü yasak etti."

Guillaume Fontane: "Kilise makamlarına hak veriyorum doğrusu," dedi, "saklı olan bir tek gözden daha gıcıklayıcı, daha tehlikeli şey var mıdır?"

Don Hernando da söze karıştı:

"O zaman "tapada"lar bir ayaklanma çıkarmışlar âdeta," dedi, "atkılarını yine eskisi gibi örtmek istemişler... Sonra da bunu elde etmişler galiba. Ben Lolita'yı "Tapada'ların ayaklanması" adlı piyeste görmüştüm. O kılık pek yakışıyordu ona... Bir içim suydu Lolita. Zaten hep öylesindir ya."

Lolita Don Hernando'nun kendisine senli-benli hitabetmesine Fontane'ın şaştığını gördü:

"Siz bilmiyorsunuz galiba üstad," dedi, "ispanyolca konuşan iki insan dost, arkadaş oldu mu hemen senli-benli konuşur... İki gün geçsin bakın, siz de bütün Lima halkıyle senli benli konuşacaksınız."

Fontane ev sahibinden müsaade istediği zaman Saint-Astier de ayağa kalktı:

"Bir dakika, üstad," dedi, "gidip şoföre söyleyeyim de arabamı getirsin."

"Hayır hayır, teşekkür ederim... Biraz yol yürüyeyim

diyordum da. Don Hernando'nun yemeklerini hazmetmek için yürümek lâzım doğrusu... Hem insan yaya dolaşırsa bir şehri daha iyi görür." O sırada Dolores'e döndü: "Hem belki bu güzel hanım belki de kılavuzluk etmek ister bana: Malûm ya, hem yaşlıyım, hem de buranın yabancısıyım."

Dolores: "Memnuniyetle, üstad," dedi.

O sırada Petresco da söze karıştı: "Ben de yaya gideceğim öyleyse," dedi.

"Yok azizim, yok... Siz daha konferansla ilgili bir yığın işi halledeceksiniz... Bizi merak etmeyin. Yorulunca bir taksiye bineriz."

Ötekiler bakıştılar ama ses çıkaramadılar.

III

Dolores Garcia ile Guillaume Fontane'ı şehire götüren taksi o kadar hızlı gidiyordu ki, genç kadın ikide bir yol arkadaşının üzerine doğru fırlamaktaydı. Bu onun da hoşuna gitti.

"Bu Lima şoförleri delice araba sürmeği namus meselesi yaparlar âdeta üstad," dedi, "buranın meydanlarından birinde bir amiral heykeli var: şoförler belki on defa çarpıp devirdiler onu."

Fontane: "Şu sokağın ne kadar şarkkâri bir hali var," dedi. "Şu ön tarafları açık dükkânlar Kahire yahut Merakeş sokaklarını hatırlatıyor insana."

"Gerçekten de öyle... İspanyollar burada biraz da mağrıbî ve arap izleri bırakmışlar. Sonra öteki Doğu var ya, hani Çin'in, Hindistan'ın bulunduğu doğu: Çok eski zamanlarda oradan da bir takım tohumlar gelmiş buraya, sonradan filizlenmişler... Bizim flamenco şarkılarımızı bilir misiniz siz? Hayır mı? Arab oldukları kadar da Endülüs şarkılarıdır bunlar."

Sonra Fontane'a eğilerek alçak sesle ona hüzünlü, yanık bir hava okumağa başladı. Bundaki kısık, kalın ses çınlayışları Guillaume'un pek hoşuna gitti. Dolores şarkı söylerken, sanki Guillaume'a hitabediyormuş gibi, onun yüzüne bakıyordu. Guillaume Fontane genç kadına, söylediği şarkının mânasını sordu. Dolores:

"Bir ilânıaşktır bu," dedi, "ama kuvvetli ve... nasıl söyleyeyim, şehvetli bir ilânıaşk... Güzel ama, değil mi?"

"Güzel olmasına güzel ama, acıklı da."

"Tabiî acıklı olacak. Aşk da acıklı değil midir zaten? Bizim için şarkı söylemek, ağlamak demektir. Şarkılarımız çığlıkla inilti arasında bir şeydir... Araplar bize biteviyeliklerini, sonsuz sabırlarını, çingeneler de yeni edalarını ve... nasıl söyliyeyim, derin taraflarını getirmişler. Ben çingeneyim, hem de bütün ruhumla!"

Eski Plava de Toros'a ("Boğalar Meydanı" na) geldikleri zaman Dolores taksiyi durdurdu:

"Şimdi yayan yürüyelim," dedi. "Eski, ufak bir kilise var burada, onu göstereceğim size: Boğa güreşlerinde ölmeden veya öldürmeden önce "torero" buraya gelip dua eder. Boğa güreşlerini sever misiniz üstad? Hayır mı? Ben size sevdireceğim onları. Ama daha önce Wlüm'ü sevmeniz lâzım. Biz İspanyollar hep kendi ölümümüzü düşünürüz. Onun şerefli, güzel olmasını isteriz. Boğa güreşlerinde hoşumuza giden şey, öldürücü boynuzların karşısında bile "torero" nun güler yüzlü, sevimli olmasıdır... "Irmaklar gibidir ömürlerimiz: - Akıp gider, denize dökülürler, - Deniz ki ölümün ta kendisidir."

"Kimin bu şiir? Yine Federico'nun mu?"

"Yook, çok daha eski bu... Jorge Manrique'nin... Fakat zaten bizim bütün şairlerimiz ölümden bahsederler. Bir İspanyol ancak ölümü için yaşar. Onun için de amerikalılar bize iyi yaşamayı öğretmeğe çalışmakla aldanıyorlar... İyi yaşama istemeyiz biz; iyi ölmek isteriz... Şu taraftan gideceğiz... "Yalnayak Keşişler" manastırına gideceğiz de..."

Genç kadın Fontane'ın koluna girmiş, danseder gibi yürüyordu. Guillaume Fontane:

"Ağaçların altındaki şu heykeller Paris'teki Luxembourg bahçelerini hatırlatıyor bana... Bir gün ben de sizi orada gezdiririm inşallah... Bakıyorum da, biz Fransızlar klâsik insanlarız, sizse... şey.. romantiksiniz."

"Yok, yok, daha fazla ortaçağ insanlarıyız biz. Ölçü nedir bilmeyiz; hoşlanmayız ondan. Çok kısa olan şu hayatı ihtirasla, korkuyla tatmaz isteriz; ebedî lânete uğramaktan

çekiniriz çünkü; ama hayatı umudla da tatmak isteriz: çünkü bir an pişman olan kimseyi Tanrı kolaycacık affediverir."

Guillaume: "Tanrıya inanır mısınız?" diye sordu.

"Neden inanmayacakmışım?"

Sonra da Guillaume'u Périchole'ün evine doğru götürdü. Yoksul bir mahalleden geçtiler. Dolores:

"Depremler yüzünden bütün bu eski evleri bambu kamışlariyle yapmışlar," dedi, "üzerlerine sıva çekmişler. Evlerin damları ince tahtadan, ya da boyanmış bezdendir. Bir dekor-şehir sanki. Kiliselerin çan kuleleri bile bambu kamışındanmış ama gümüşten yapılma evliya heykellerinin sırtlarında altından harmaniler varmış. Madenlerden bu kadar altını, gümüşü çıkarmak için o kadar çok kızılderili ölmüş ki! Sonra bütün bunlar da bir ahırda doğmuş olan, yoksulları seven İsa gibi bir Tanrı adına yapılmış!.. Düşündükçe öyle şaşarım ki buna... Siz de şaşmıyor musunuz?"

Evlerin pencerelerinde alacalı çamaşırlar kurumaktaydı. Kör bir dilenci mandolin çalıyordu.

Fontane: "Goya ile Velasquez'in tablolarında da hep dilenciler vardır ya..." dedi, "buradaki dilenciler de onlara benziyorlar."

"Dilenciler bizim hayatımızın bir parçasıdır... Şair Calderon'a göre dilencilerin hepsi cennetliktir. Zenginle işçi ise daha çok azap çekerler... İşte Périchole'ün sarayı. Yani burada öyle derler buna... Aslında ise burası kral vekilinin sarayı imiş. Bu kudretli adam, burada metresini oturturmuş."

Fontane bu sarayın Louis XV'le karışık ispanyol mimarî üslûbunu zevkle seyretti. Mermer sütunlar yerine kalın kalın bambular vardı. Saray kışla haline konmuştu. Avluda askerler atlarını tımar ediyorlardı. Taşlara çarpan nalların sesleri duyulmaktaydı. Birkaç asker tımara ara verip Dolores Garcia'ya baktı.

İçlerinden biri ispanyolca bir şeyler söyledi.

Dolores memnun memnun güldü. Sonra da Fontane'a:

"Güzel olduğumu söylüyor ama... biraz kuvvetli şekilde yapıyor bunu," dedi.

"Sizinle bir sene geçirirsem, ispanyolcayı da öğreneceğim galiba."

"Yok canım, yarın bile öğrenirsiniz bunu... Bakın Guil-

lıume (ilk defa onu böyle küçük adıyle çağırıyordu, Guillaume okşanmış gibi bir his duydu) burası Périchole'ün odasıymış. Şu kemerli yatağa, şu acemice fakat hep şehveti hatırlatan süslere bakın... Sevgilisi genç kadınla burada buluşurmuş. Hemen bitişikte bir dua odası var: Günah işledikten sonra Périchole hemen oraya koşar, Tanrı'ya yalvarıp tövbe istiğfar edermiş... Bu masanın üzerinde de **Le Carrosse du Saint-Sacrement**'ın yaldızlı bir maketi var bakın... Güzel, değil mi?"

"Çok güzel... Avluda Endülüs'ten gelme katırların deşindiklerini duyar gibiyim."

"Pencereden bakın: Şu ağacın çatal gibi dalları üzerinde kamıştan örme minicik bir kulübe var... İşte kral vekili öğle uykusunu orada uyurmuş."

"Ne hoş devirmiş şu XVIII. yüzyıl. İspanya kralı gibi koyu katolik bir hükümdarın temsilcisi metresini kendi evinde oturturmuş da kimse bunun ses çıkarmazmış. İhtilâllerden, devrimlerden sonra hepimiz de ahlâka fazla önem verir olduk. Ama gönüllerimizi ahlâklı yapamadık, bunun kendine göre bir güzelliği olurdu halbuki... Sadece davranışlarımızın ahlâk kurallarına uygun olmasına önem veriyoruz, o kadar."

Saraydan çıkarlarken Fontane bir dükkânda köylü bastonları gördü, bir tane satın almak istedi. "Yalnayak Keşişler" caddesinde çocuklarını gezdirmekte olan anneler onun birden durup bu bastonu havaya kaldırarak gülmekte olan Dolores'e uzun uzun bir şeyler anlattığını görünce pek şaştılar. Biraz daha dolaştıktan sonra Dolores:

"Bir taksiye binelim de Magdelena müzesine gidelim," dedi. "Çok güzel heykel, çanak-çömlek, kumaş koleksiyonları vardır orada. Kristof Kolomb'dan önceki bütün medeniyet tarihini çok iyi anlatır bunlar..."

"İnka'ların sanatı mı? Tabiî gezmek isterim bu müzeyi."

"İnka'ların sanatı demeyin, Guillaume! Pizarre ile Almagro burayı fethettikleri zaman İnka'lara rastladılar diye herkes böyle söyler ama İnka'ların kendileri de burayı fethetmişlerdi. Bütün bu dolayları henüz ele geçirmişler, çok daha eski bir medeniyeti de yoketmişlerdi. İşte biz şimdi o medeniyetin kalıntılarını göreceğiz... Mısır'daki gibi, tam dört bin yıllık sanat eserleri var orada... Bütün bu güzel şey-

leri size ilk gösteren ben olduğum için ne kadar seviniyorum bilseniz. Hoşunuza gidecek bunlar, eminim."

Fontane: "Ben de eminim," dedi.

O sırada taksi sert bir dönemeci alıyordu, Dolores yine gülerek arkadaşının dizine dayandı.

Guillaume kendi kendine: "Bereket versin ki program gereğince Lima'da üç gün kalacağım," diye düşündü, "tehlikeli olmağa başlıyor çünkü bu iş."

Müzeyi pek beğendi. Orada en güzel grek eserleri kadar güzel vazolar, çok eski heykeller, altından mücevherler gördü. Kamış sepetlerde, çömelmiş ölüler vardı. Bunları silâhları, harmanileriyle bir ara gömmüşlerdi. Harmanilerinin koyu yeşil, koyu mavi, narçiçeği kırmızısı renkleri insana Gauguin'in kullandığı boyaları hatırlatıyordu.

Müzeden çıkarlarken Fontane: "Çok duygulandım bu ziyaretten doğrusu," dedi. "Bu kıta Avrupa'dan da, Afrika'dan da engin denizlerle ayrılmış ama her yanda grek sanatının, Mısır sanatının izleri var... Evet, "primitif", sonra, klâsik, sonra realist, sonra dekadan stilde vazolar gördük burada... İspanyol istilâcıları işe karışmasalardı aynı devir yine başlıyacaktı demek... Bu ebedî devir hareketinin ne kadar büyük şey olduğunu anlıyorsunuz, değil mi?.. Medeniyetler yalnız fani, ölümlü olmakla kalmıyorlar: Onların da gençlikleri, olgunlukları, ihtiyarlıkları var. Biz kendi medeniyetimizin bütününü bir bakışta göremeyiz. Ama her devrin örnekleri böyle birkaç salona, birer panorama halinde seriliverirse bu... şey... destanî bir manzara oluveriyor âdeta."

"Hoşlandınız mı Guillaume? Ben de memnunum öyleyse... Eeee, artık vakit geldi: Boliver oteline götürmek zorundayım sizi... Petresco sabırsızlıktan ölmüştür her halde. Ama bir an için olsun şu Magdalena kilisesine sokuvereceğim sizi... Çok severim ben orasını."

Barok stilindeki küçük kilise Guillaume Fontane'ın pek hoşuna gitti. Mihraplardaki kemerleri tutan, gümüşten yapılmış burmalı sütunlar vardı; pencerelerin buzlu camlarından sedef gibi bir ışık süzülüyordu; Meryem Ana ile evliyalar, Murillo'nun tablolarındaki insanlar gibi giyinmişlerdi ama sırtlarında sahici çuhalar, sahici dîbalar vardı. Hıçkırıklarla sarsılan bir kadın o kadar ateşli bir şekilde dua ediyordu ki onları niçeriye girdiklerini farketmedi bile. Dolores dize

gelerek kısa bir dua okudu. Onu hayranlıkla seyreden Guillaume Fontane, kendini şiir ve ihtiras dolu, bambaşka bir âleme göçmüş sanıyordu âdeta. Hayatına büyük ve güzel bir şeylerin girmiş olduğunu hissetmekteydi. İçinden doğru bir saadet dalgası yükseliyordu.

Dolores duasını bitirdikten sonra arkadaşının yanına geldi. Esrarlı ve ciddî bir tavırla:

"Bu meçhul dünyada Kader bizi yavaş yavaş iterek yürütüyor," diye fısıldadı.

Birkaç dakika hiç kımıldamadan, hiç konuşmadan, öylece durdular. O ânın güzelliğinden kendilerini kurtaramaz gibi bir halleri vardı. Sonra Dolores ağır ağır kapıya doğru ilerledi. Otele geldikleri zaman Petresco telâştan deliye dönmüştü:

"Üstad, üstad," dedi, "ne çılgınlık bu!.. Lolita, üstadı ne yaptınız? Bir saat sonra konferansı var... Konuşamıyacak sonra..."

Ama aldanıyordu: Guillaume o gece, bütün turnesinin en güzel konuşmasını yaptı.

IV

Konferanstan sonra Fransa İşgüderi Saint-Astier Dolores'le Marita'yı ve Peru'lu birkaç genç yazarı Bolivar otelinde "birer kadeh" içmeğe davet etmişti. Bu yüzden Fontane geç yatmıştı. Kazandığı başarıdan pek memnun, birkaç saat uyudu. Rüyasında da Dolores'le Pauline'i arkadaşça kendisinden bahsederlerken gördü. Sonra Pauline rüyada makine ile yazı yazmağa başladı, bu tıkırtı da Guillaume'u uyandırdı: Ovide Petresco kapıya vuruyordu. Fontane gidip kapıyı açtı.

Petresco: "Günaydın üstad," dedi, "sizi uyandırdığım için özür dilerim. Bugün de dünkü gibi ortalıktan kaybolmayasınız diye emin olmak için geldim... Yapmayın böyle, üstad. Burada hürriyetinize sahip değilsiniz artık; Guillaume Fontane'sınız, Fransız'sınız siz... Bugün öğle yemeğini Cumhur Başkanlığında yiyeceksiniz. Sonra, Fransız Kültür Birliğinde tertiplenen bir kabul töreninde hazır bulunacaksınız... Saat altıda da elçi Saint-Astier kendi evinde şerefimize bir

kokteyl veriyor... Bunları hemen söylüyorum size. Çünkü Dolores Garcia telefon etti: üstad benimle çıkabilir mi? diye sordu... Bilmem ne yaptınız siz bu kadına, üstad! "Hiç böyle çekici erkek görmedim ben," diyor. Eminim ki isteseniz, elde edersiniz onu. Ama bugün, üstad, yapacak çok işleriniz var, onun için mazur görün beni..."

Fontane'la hem saygılı bir hayranlık, hem de üzülmüş bir sertlikle konuşuyordu.

Fontane: "Azizim," dedi, "bu genç hanım hakkında bana söylediklerıniz için çok teşekkür ederim ama ne onu, ne de başkasını isterim. Benden geçti bu artık. Bir an için başı dönmüş bile olsa, gözlerini açtığı zaman bir ihtiyarın kollarında kucağında buluverecek kendini. O zaman işin tılsımı çözülüverecek, bundan da ben üzüleceğim. Diyeceksiniz ki böyle bir üzüntünün de kendine göre değeri vardır, ama başkalarının duyacağı üzüntüyü ne yapalım... Karımı pek tanımadınız siz: Mükemmel bir kadındır, ben de onu çok severim. Ne kadar büyüleyici olursa olsun, şöyle bir ara karşıma çıkıvermiş bir çingene kızının elâ gözleri için onu kırmak istemem."

Petresco: "Vallahi," dedi, "nasıl isterseniz öyle yapın... Ben sizinle gönüller fethedesiniz diye değil, konferans veresiniz diye anlaştım... Ama sizin yerinizde olsam, ayağıma gelen nimeti de tepmezdim. Lima'da ne yaptığınızı Mme Fontane nerden bilecek?.. Ama sizi ilgilendiren bir iş bu, beni değil... Benim bütün ricam, öğleyin Cumhur Başkanlığının yemeği için hazır olmanızdan ibaret."

"Olur dostum, olur. Yalnız bırakın da yıkanıp giyineyim."

Petresco dışarıya çıkar çıkmaz telefon çaldı. Fontane, Dolores'in kalın sesini hemen tanıdı:

"Günaydın, üstad... iyi uyudunuz mu?"

"Çok iyi uyudum. Rüyamda da sizi gördüm."

"Sahi mi? Çok sevindim buna... Dinleyin Guillaume, demin sizin **Ovidius**'le konuştum. Bana: "üstadın bütün gün işi var," dedi. Bense sizi tekrar görmek istiyorum ama, öyle kalabalık ortasında değil... Saat altında o mahzun yüzlü delikanlının, -işgüderin yani- kokteyline gidecek misiniz?.. Ben de geleceğim oraya... Saat sekize, dokuza doğru şöyle bir kaçamak yapabilirsiniz, değil mi?.. Beraber gidelim. Araba-

mı da getiririm, akşam yemeğine **Country Club'e** gideriz, olmaz mı?.."

Fontane: "Çok güzel olur," dedi. "**Flamenco** şarkıları söyler, ispanyolca şiirler okursunuz bana. Sonra da, hayatınızı anlatırsınız."

Dolores: "Yok yok," dedi, "şimdiden program yapmayın. Umulmadık şeyleri beklemekten hoşlanırım ben. O ekâbir arasında da fazla canınızı sıkmayın."

Guillaume Fontane düşünceye daldı. Bu kadın ona neden ilgi duyuyordu? Herhalde fransızdı, dört gün için günün adamı haline gelmişti, sonra belki Dolores Fransa'ya gitmek istiyordu da ondan. Ama ne olursa olsun, hoş bir şeydi bu; Guillaume Dolores'i, Wanda Nedjanine'e göre çok daha yeni, çok daha şairane buluyordu. Wanda'nın her tarafından Paris züppeliği akmaktaydı.

Gün bitmek bilmez gibi geldi ona. Cumhurbaşkanının öğle yemeğinde generallerle karşılaştı. Onlarla her on dört Temmuz bayramını takibeden kutlama sözlerine benzer sözler konuştu. Onların fransızcası kıttı; Guillaume ise hiç ispanyolca bilmiyordu. Cumhurbaşkanı sevimli, kültürlü bir hukukçu idi. Guillaume Fontane'a 1875 Anayasası hakkında sualler sordu. O bunu pek bilmiyordu ama, Mareşal Mac-Mahon hakkında fıkralar anlatarak işin içinden sıyrıldı, bu da pek hoşa gitti. Fransız Kültür Birliği'nde fransız dilinin korunması ve yükseltilmesi ile ilgili bir konuşma yaptı. Saint-Astier'nin kokteylinde birçok güzel kadınlar vardı. Guillaume için bu kokteyl, bir dinlenme yerine geçti. Dolores de gelmişti. Pek canlı, neşeliydi. Etrafını bir sürü insan almıştı. Genç kadın Guillaume Fontane'la pek az konuştu, hattâ onun bulunduğu gruplara yaklaşmaktan sakındı.

Fontane: "Aramızdaki yakınlığı herkes bilsin istemiyor herhalde, hakkı da var," diye düşündü.

Yalnız Dolores uzaktan ona iki üç defa dostça işaretler yaptı. Genç kadının burnunu tam gözlerinin arasında, tuhaf ve sevimli bir şekilde büzüşü vardı. Böyle yaparak: "Evet, uzak gibi duruyorum ama aslında yanıbaşındayım..." der gibiydi. Guillaume hep onun burnunu o sevimli şekilde büzüşünü gözetliyor, kendisine konferansından bahseden tanımadığı genç, güzel kadınlara dalgın dalgın cevaplar ve-

riyordu. Saat sekize doğru işgüder Saint-Astier ona yaklaştı, yavaşça:

"Üstadım," dedi, "kalabalık gittikten sonra kalır mısınız? Şeref verirsiniz bana. Soğuk bir "supe" hazırlattım. Birkaç dostumu daha alıkoyacağım."

Fontane: "Yazık," dedi, "akşam yemeğini Mme Dolores Garcia ile yemek için bu sabah söz vermiştim ona."

"Lolita'ya mı?.. Onu da davet ederim memnuniyetle."

"Çok naziksiniz ama maalesef imkân yok buna Bay Elçi, bu genç aktrisle çok önemli bazı tasarılar hakkında konuşmak istiyorum: Fransa'da tuneller, tercüme işleri gibi şeyler bunlar..."

Saint-Astier fena halde bozulup alınmıştı. Asık bir yüzle:

"Nasıl isterseniz, üstadım. Elçi değilim ben," dedi.

Biraz sonra Guillaume Fontane Dolores'e bir baş işareti yaptı. O da ona yine burnunu büzerek "evet" dedi. Fontane beceriksizce bir ihtiyat gösterdi: Yola çıkmak için, daha önce Dolores'in gitmesini bekledi ama bu, kimsenin gözünden kaçmadı. Kapının önünde buluştular. İşgüderin evi büyük bir zeytinliğin kenarındaydı. İnsan şehrin göbeğinde böyle bir zeytinliği görmekle şaşırıyordu âdeta. Gövdeleri boğum boğum ağaçlar muntazam aralıklarla, göz alabildiğine dikilmişlerdi. Altları beyaza çalan gümüşlükteki yeşil yapraklar ay ışığında hafif hafif ışıldıyordu.

Fontane: "Yunanistan'ı hatırlatan bir güzellik var bu manzarada," dedi. "İçinde şairlerin dolaştıkları antik koruları, yahut Ahrette sevgililerin buluştukları bir yeri hatırlatıyor insana. Öyle geliyor bana ki şu mavimsi ağaçlığa ikimiz de dalsak geçmişi unutuvereceğiz ve yeryüzüne de bir daha dönmeyeceğiz."

Dolores Garcia: "Arabam burada," dedi, "buyurun, binin Guillaume. Mahzun delikanlı bu akşam her zamankinden daha mahzundu. Siz de farkettiniz mi bunu?.."

Fontane: "Bana kızdı da," dedi. "Sizinle gelmek için onun toplantısında kalmadım ya, ondan. Sizi de, beni de "supe" ye alıkoymak istedi ama ben yapacağımız bu küçük kaçamaktan ne bahasına olursa olsun yoksun kalmak istemiyordum."

Dolores elini Guillaume'un eli üzerine koydu: "Canım," dedi.

Sonra da direksiyona geçti, yola çıktılar.

Country Club ispanyol-mağrıbî stilinde, çiçeklere gömülmüş bir oteldi. Dolores set üzerinde bir masa ayırtmıştı. Pek kalabalık yoktu. Fontane genç kadının karşısına oturmuştu. Kendini rahat, ferah, mutlu hissetti.

Dolores'e: "Ne yiyeceksiniz?" diye sordu.

"Oh! Pek az yemek yerim ben! Kanlı bir ızgara, bir de iyi cins fransız şarabı yeter."

Fontane: "Onda da Wanda'nın zevkleri var," diye düşündü. Fakat Wanda pirzolasını bir dişi kaplan gibi atıştırırdı. Halbuki Dolores iki lokma yedikten sonra tabağını itiyor, kadeh kadeh üstüne Bourgogne şarabı içiyordu. Fontane ona hayatı hakkında sualler sordu. Genç kadın doğduğu büyük **Estancia**'yı, eğersiz bindiği atları, mozaik döşeli hayat'ı anlattı ona. Sonraları rahibelerin okuluna gitmişti. Çok güzel bir fransız rahibesi olan Soeur Agnès onu pek sevmiş, Racine'in meşhur dramındaki **Esther** rolünü vermişti ona. Bu da Dolores'te aktris olmak hevesini uyandırmıştı.

"Sonra buralara uğrayan fransız tiyatro truplarının turnelerini kaçırmamağa başladım. Çok kalabalık bir ailenin en küçük kızı olduğum için param azdı. Buraya bir mevsimliğine büyük bir ispanyol facia aktrisi gelmişti. Parasız ders verdi bana. "Sende deha var kızım," diyordu... Evet, bu sözü kullanıyordu kadıncağız... "Hayatını sanata vakfetmelisin," diye and veriyordu bana. Daha önce de söylemiştim ya: Demir gibi bir iradem vardır. Babamın ölümünden sonra annem malımızı, mülkümüzü idare edememiş, elimizde avucumuzda bir şey bırakmamıştı. Yaşamak, geçinmek lâzımdı. Kendime uygun bazı rolleri ezberledim, on sekiz yaşımdayken de aktrisliğe başlamak istedim. Ama çok geçmeden anladım ki bizim buralarda bir kadının "arka" sı, "dayı" sı olmazsa hiçbir şey yapamaz. Kumpanyayı idare eden, sermayeyi koyan bir adam vardı. Evliydi. Pek genç değildi ama yakışıklıydı. Kültürlü olduğu için ona hayrandım. Metres tuttu beni. Ah Guillaume, zengin erkeklerden ne kadar nefret ederim, bilemezsin! Bunlar ırza namusa, gençliğe, güzelliğe tuzak kurarlar âdeta; sonra da insandan, kendilerinde olmayan bir takım meziyetler isterler... Alfonsina Storni'nin şiirlerini bilir misiniz siz?"

"Kimin dediniz?"

"Alfonsina Storni'nin... Güney Amerikanın en büyük kadın şairlerindendir... Erkekler yüzünden çok acı çekmiş, sonra da buruk bir güzellikle bahsetmiş bundan... Dinleyin bakın, Guillaume..."

Uzun, narin parmaklarını saçlarının arasından geçirdi, ihtiraslı bir sesle okumağa başladı...

"Bembeyaz olayım istiyorsun, - Tertemiz olayım istiyorsun, - Hep senin olayım istiyorsun. - Oysa ki tatmadığın bir içki, - Yemediğin bir meyve yok senin! - Sonra da bembeyaz olayım istiyorsun, - (Tanrı affetsin seni!) - Tertemiz, hep senin olayım istiyorsun, - (Tanrı affetsin seni!)... Çok uzun bir şiirdir bu, başka sefer okurum hepsini... Ama içindeki düşünce şu: "Siz erkekler evvelâ kirlerinizi temizleyin. Böylece faziletli insanlar haline geldikten sonradır ki benim bembeyaz, tertemiz, hep sizin olmamı isteyebilirsiniz..." Güzel değil mi?.. Kitabı burada, arabada; onu vereyim size. Zavallı Alfonsina!.. Zavallı bizler!"

Genç kadın hınçla titriyordu.

Sonra kadehini bir yudumda boşalttı. Guillaume sordu: "Sonra?"

"Sonra çalıştım, sonunda da başardım. Iztırap gerçeğin, hakikatin yoludur. Sanatını yapabilmek için erkeklere muhtaç bir kadın olmaktan çıktım, tiyatro adamlarının muhtaç oldukları aktris haline geldim... Yirmi iki yaşımdayken bir aktörle evlenmiştim. Büyük bir artist sanmıştım onu ama, insan bile değilmiş. Ayrıldık. O gün bugün de tek başıma, yalnız sanatım için yaşadım. Benim için tek önemi olan, canlandırdığım şahsiyetler oldu... İşte, hepsi bu kadar. Haşin, kuvvetli, yalnızlıktan hoşlanır bir kadın oldum... İyi taraflariyle de, korkunç taraflariyle de her şeyi anlattım size Guillaume... Korktunuz mu benden?"

Sonra Fontane'a bakarak, sevgi dolu bir gülümseyişle başını arkaya doğru attı.

Fontane: "Korkmak mı?" dedi, "hiçbir zaman bu kadar mesut olmamıştım."

"Bir içki ısmarlayın bana."

"Sert bir içki mi olsun?"

"Evet."

V

Sofradan kalktıkları zaman Dolores onu boş bir salona götürdü. Şöminede bir odun ateşi yanıyordu. Yanyana iki koltuğa oturdular. Duvara asılı bir aynada Fontane kendi yüzlerini gördü. Birden gençleşmiş olduğunu görerek şaşakaldı. Gözleri ışıldıyor, huzurlu bir hal ağzının iki yanında derin iki çizgiyi siliyordu âdeta. O anda Dolores'e neler söylediğini sonradan hiç hatırlamadı. "Şiirin ta kendisisin sen," demişti galiba. Dolores hiç cevap vermiyor; sevgi, hüzün ve ateş dolu bir tatlılıkla ona bakıyordu. Sonunda Guillaume sustu ve konuşmadan, göz göze, öylece kaldılar. Genç kadın arada bir, sanki kendi kendine "hayır" dermiş gibi başını sallıyor, sonra yine onun bakışlarına dalıyordu. Ateş çatırdıyor, alevler şarkı söylüyordu. Fontane bu dünyanın dışında gibiydi: Sihirli bir cam kürenin içindeydi sanki. Nerede, hangi şehirde olduğunu bile hatırlayamıyordu. Dolores birkaç defa, sanki konuşmak istermiş gibi, dudaklarını açtı, fakat ağzından hiçbir ses çıkmadı. Sonunda Guillaume'a doğru eğildi; gülümseyerek, sanki çok basit, çok önemsiz bir şey söylüyormuş gibi:

"Galiba sizi seviyorum," dedi.

Sonra gözlerini kapadı, yüreğine bıçak saplanmış gibi: "Ay!" dedi. Guillaume bu "Ay!" da saadet, hayret, hayranlık, ıztırap bulunduğunu sezdi. "Ne büyük aktris!" diye düşündü. O sırada ateşe bakmak için içeriye bir uşak girdi. Dolores cezbeden çıkmış gibi oldu, birden ayağa kalkarak:

"Gidelim de hava alalım biraz," dedi.

Dışarıda ay batmıştı. Lâcivert renkli gökkubbede yıldızlar parıldıyordu. Fontane Güney Yıldızı'nı aradı. Dolores onu gösterdi ona. Sonra arabayı buldular, içine bindiler. Yola çıkmadan önce Dolores Guillaume'a dönerek ona dudaklarını uzattı:

"Seni ne kadar istiyorum bilsen..." dedi.

Yola çıktılar. Fontane: "Saçma bir şey bu ama, çok tatlı," diye düşünüyordu. Sonra şöyle de düşünüyordu: "İspanyollar: "seni seviyorum," demiyorlar da: "seni istiyorum," diyorlar. "Bir sembol miydi bu acaba? Ne nerede oldukları-

nı, ne de nereye gittiklerini biliyordu. Gecenin içinde hayal meyal çiçekli bahçeler, iki yanı sazlı bir yol, sonra da bir deniz kıyısı beliriyordu. Dolores kıyıda arabayı durdurdu. Bu sefer uzun uzun öpüştüler. Sonra genç kadın Fontane'ın yüzünü avuçlarına alarak:

"Dünyanın bütün saadetini elimde tutuyorum sanki," dedi.

Guillaume'un benliğinin tâ içerisinde, belli belirsiz bir ses ona: "Fındıkçı," diye fısıldadı.

Dolores: "Ne düşünüyorsun?" diye sordu.

"Kadınlar da erkeklere hep bunu sorarlar."

"Erkekler ne düşündüklerini hiçbir zaman söylemezler de ondan... Ben bütün benliğimle seninim ama sen öyle değilsin."

"Bütün benliğimle nasıl senin olabilirim Lolita? Hâtıralarla dolu, yaşlı bir adamım ben. Bir memleketim, bir karım var..."

Dolores sert bir tavırla: "Karından bahsetmek yasak!" dedi.

Fakat az sonra yine onun kucağına atıldı.

Fontane: "Şu Arap şarkılarından birini söylesene bana," dedi. "Ama hani o bana hep ıztırap, hem zevk veren sesle söyle bunu olur mu?"

Genç kadın dudaklarını Guillaume'un dudaklarına çok yaklaştırarak, gırtlaktan gelen, insanın içini ezer şekilde çınlayan sesiyle şarkıyı çok yavaş söyledi. Dakikalarca, yahut saatlerce böyle kaldılar. Etrafta yalnız dalgaların yeknesak, hafif sesi duyuluyordu.

Sonunda Fontane içini çekti:

"Çok yazık ama, dönmeliyim artık," dedi. "Ovidius Naso her yanda arıyacak beni."

"Geceleri bile peşini bırakmıyor mu senin?"

"Hayır ama, beni otelde göremeyince merak etmiştir belki. Sonra, yarın da bir konuşmam var..."

"Bir sevişme gecesinden sonra daha rahat hissetmez misin kendini? Ben öyleyimdir... Ama istiyorsan götüreyim seni."

Sesinin kederli, alınmış bir hali vardı. Bolivar otelinin önüne geldikleri zaman kollarını Fontane'ın omuzlarına doladı:

"Sana iyi geceler demek için odana geleyim ister misin?" diye fısıldadı.

Fontane bir an çekindi:

"Baştan çıkarma beni sevgilim," dedi. (Bu sözü biraz utangaç bir eda ile, çekinerek söylemişti). Uzun zaman sevemezsin beni. Sonra seni kıskanır, bu yüzden üzülürüm... Hem de yemin ettim karıma ki..."

Dolores öfkelenerek: "Amaan, yine mi karın!" dedi, "öyleyse iyi geceler, üstad."

Fontane onu öpmek istedi ama o, başını çevirdi. Arabadan iner inmez de Dolores sert bir hareketle motoru işletip uzaklaştı. Guillaume Fontane otelin bürosu önüne geldi. (Sayısız çengellere asılı anahtarları görünce barok stilindeki kilisede gördüğü adamları hatırladı). Gece nöbetini tutan memur ona bir mektup uzattı. Fontane mektubu holde açtı; Pauline'den geliyordu bu. Makine ile yazılmış, hiçbir özellik taşımayan soğuk bir mektuptu. Postadan çıkan mektupların bir özetini yapıyor; Larivière'lerdeki bir akşam yemeğiyle Saint-Astier'lerdeki başka bir akşam yemeğinin tafsilâtını veriyordu: "Söylediklerine göre oğulları Peru'da sefaret müsteşarıymış. Aradan biraz zaman geçince Lima'dan verdiğiniz konferansların haberlerini de almış olacağım," demekteydi.

Guillaume: "Allah vere de bir geveze boşboğazlık etmese şu Saint-Astier," diye düşündü. "Ama, ne söyleyebilir ki: Hiçbir şey olmuş değil ve maalesef de hiçbir şey olacağı yok."

Odasına döner dönmez yattı ama uyuyamadı. Bütün o gece bir rüya gibi gözlerinin önünden geçiyor, bir kâbus halinde sona eriyordu. O yumuşak vücudu kucağına büzülmüş, o sarı saç lülelerini yüzüne değerken, o uysal ağızı kendi dudaklarında hissediyordu. "Ne aptalmışım Yarabbi," diye düşündü, "isteseydim şu anda yanıma yatmış olacaktı. Benim olacak, o şefkat dolu, buruk şaireliğiyle tatlı tatlı şeyler söyleyecekti bana. Nasıl da teptim bu hoş saatleri! Ömrümün eşsiz saatleri olacaktı bunlar."

Vaktiyle bir kadının kendisine söylemiş olduğu bir sözü hatırladı: "O ânı elinde tutmasını bilmeyen, delidir!" demişti.

"Neye yaptım bunu? Karıma olan bağlılığımdan. Ama

karım his hayatımıza hiçbir önem vermiyor: Benden ayrı olduğu halde buz gibi bir mektup yazıyor. İçinde tek şefkatli söz yok. Sonundakiler, hariç tabii, ama onları yazmak zaten usuldendir... Muhakkak ki Pauline'i seviyorum ama o bu kadar değiştiyse suç bende mi?.. Hem o tanrısal mahlûkla yarını olmayan, enfes bir gece geçirseydim Pauline'in ne kaybı olacaktı bunda? Iki gün sonra gidiyorum nihayet. Ah! O ânı elinde tutmasını bilmeyen delidir, deli!"

Ateşler içindeydi, kendisini yakan bu yatakta boş yere serin bir köşecik arıyordu.

"O ânı elinde tutmak! Ne demek bu? O ân, başka anlardan ayrılamaz ki! O güzel şeyleri tatsaydım, belki yine arayacaktım. Ya bu memlekete geri gelecek, ya da Dolores'i Fransa'ya çağıracaktım. Her yerde bu tiyatrocu kızın peşine takılacaktım. O zaman bana tahammül edecek miydin, Lolita? Bir takım delikanlılar karşına çıkacak, seni dansa götüreceklerdi. Çok geçmeden bana arkadaş olalım, birbirimize sadece sevgi besleyelim, diyecektin. Seninle sevişmenin ne olduğunu öğrenmiş olacağım için ben bunu kabul etmiyecektim. Halbuki bugün bana verdiğin şey, masum bir rüyadan ibaret ama yine de baha biçilmezmiş gibi geliyor bu bana."

Sonra kendi kendine çıkıştı: "Ne korkaklık bu," dedi, "acı çekmekten ürküyorum... Halbuki o kendini verirken, aksine, nasıl da basit, sade bir cesaret gösteriyor! Ama neden? Ne yapabilirim ben onun için? Öbür gün bir daha dönmemecesine yola çıkıyorum... Sahiden sevdi mi beni acaba? Belki de sevdi... ama ne de olsa..."

Işığı yaktı, biraz kitap okumak istedi. Lolita cebine küçük bir şiir kitabı koymuştu. Gidip onu aldı, rastgele açtı ve İspanyol şiirini pek güçlük çekmeden anlıyabildiğine kendisi de şaştı. "Lolita, bende çingene kanı var, diyordu. Onun bir mucizesi mi bu? Yoksa şimdiye kadar ispanyolca okuyup anlamağı hiç denemedim de ondan mı?" Bir "sone" nin başlığı dikkatine çarptı: **Corneille'in şiirine Marquise'in cevabı.** Hani ünlü şair Corneille yaşlandıktan sonra genç bir Marquise'e ilânıaşk eder de, o da ona cevap verir. Bu şiirin başlığıydı o. Fontane bu tuhaf tesadüfe pek şaştı.

Marquise, eğer yüzümde
Birkaç kırışık varsa
Unutmayın ki ben yaşta
Siz de kırışacaksınız...

Sone güzel, konusu acıydı: "Büyük şair, diyorsun ki: Benden bahsederken ölmez mısralarına karşılık ihtiyar ağzınla öpülmek istemezsen güzelliğim geçecek, adım çabuk unutulacak... Mısralarını ölümsüzlüklerine o kadar çok mu inanıyorsun yoksa?"

"İhtiyar ağzınla öpülmek," diye tekrarladı, sonra da kendi kendinden tiksindi.

Kadınım her şeyden önce, ve bu andır sevdiğim;
Darılma bana amma, senin şiirinden fazla
Bir gencin çapkın öpüşünü daha severim ben.

Kendi kendine şöyle düşündü: "Dolores büyüyü çözmek için gerekli tılsımı da vermiş bana. Yani hastalığın yanına, ilâcını da koymuş." Genç kadın şu anda ondan kim bilir nasıl nefret etmekteydi! Fontane Bogota'ya gitmezden önce onu yine görebilecek miydi acaba? Yatağında boyuna sağa, sola dönerek zihninden ona bir mektup hazırlıyordu: **"Size çok hayran olduğum içindir ki sizi reddetmek cesaretini gösterdim..."** Yok yok, Dolores'in kendini ona vermek istediğini, onun da bunu reddettiğini anlatan her söz, haysiyet kırıcı olacaktı... Anlamamış görünse? Yahut hiçbir şey yazmayıp onu unutmağa çalışsa? Ama öyle anlar unutulabilir miydi hiç? Fontane ancak sabaha karşı uyuyabildi.

VI

Ertesi sabah, kahvaltıyla beraber ona Petresco'nun da bir mektubunu getirdiler: "Üstad," diyordu, "sizi bu gece sabahın ikisine kadar bekledim. Muhakkak görmem gerekiyordu sizi, çünkü programda değişiklik oldu. Bogota'daki konferans komitesi telefon etti: Tiyatro salonu bulma işinde bir takım pürüzler çıkmış. Acele oraya gitmem gerekiyor. Onun için bugün (yalnız ben) yola çıkmak zorundayım. Uçak

saat altıda kalkıyor. Üç saat uyumağa vakit bulabileceğim. Siz de yine uçakla yarın sabah yola çıkar, gelip orada beni bulursunuz. Biletinizi otelin kâtibine bıraktım. Pasaport, vize hepsi tamamdır. Üstadım, çok rica ederim, sakın herhangi bir kimsenin sizi alıkoymasına meydan vermeyin. Mahvolurum çünkü: Salonu tuttum, afişleri astırdım, numaralı yerleri önceden sattırdım... Burada Lima'daki ikinci konferansınızı bu akşam saat altı buçukta, Millî Tiyatro'da vereceksiniz. Hernando Tavarez de her şeyi biliyor. Gece sakın geç yatmayın, çünkü yarın sabah saat beşte hava alanına gitmek için Bolivar otelinden ayrılmak zorundasınız. Yola çıkmazsanız namusum beş paralık olur. Selâmlar, saygılar.

OVİDE PETRESCO."

Fontane tek başına yolculuk yapacağını düşününce pek telâşlandı. Fransa'dayken hiç yalnız yola çıkmazdı. Biletleri, pasaport muamelelerini, hamal bulma işini hep Pauline üzerine alırdı. İçini çekerek: "Zavallı Pauline," dedi, "despot kadındır ama eşi de bulunmaz!" Sonra bir gün önceki o harikulâde geceyi zihninden tekrar yaşamağa başladı: "Eyvahlar olsun! âşık oldum, şüphe yok buna..." diye düşünüyordu.

Bu düşünceyi çok gülünç buluyordu ama bir türlü de zihninden söküp atamıyordu. Bu nefis kız ne diye kendisi gibi yaşlı bir adamın olmağa kalkışmıştı? Çocuk gibi kalktı, gidip aynaya baktı. Karşısındaki mutlu yüzü görünce şaşırdı: "Faust gibi mi oluyorum ne?" diye düşündü. "Ben de şeytanla pazarlığa mı girişeceğim yoksa?.. Ama çok geç kaldım... Dünyada en çok arzuladığım şeyi dün gece reddetmek gibi tamir kabul etmez bir hata işledim, yarın da yola çıkıyorum; bitti artık bu iş... Ne de hoş "sen" diyordu bana..." Başka zamanlar da şöyle düşünüyordu: "Ama, böyle olduğu daha iyi. Eninde sonunda gitmek zorunda kalacaktım, tılsım böylece bozulacaktı. Hiç olmazsa bu sayede Pauline'in karşısına boynum eğri çıkmamış olurum."

Sırtında robdöşamr vardı. Bavulunu hazırlamağa başlamıştı ki telefon çaldı. Dolores de anlamış, onu bağışlamış mıydı yoksa? Telefona koştu. Fransa elçiliğinden aramışlardı. Bir ses:

"M. Fontane mı?.. Bir dakika... Fransa işgüderi konu-

şacak sizinle..." dedi. Peşinden Saint-Astier'nin sesi duyuldu:

"Üstadım, öğrendiğime göre Petresco bu sabah gitmiş.. Şu halde yalnızsınız demek. Dün akşamki davetimi kabul etmemiştiniz. Bugün öğle yemeğine buyurmaz mısınız acaba?"

Biraz durduktan sonra ilâve etti:

"Lolita Garcia ile onun birkaç dostunu da davet ettim."

Fontane: "Kabul etti mi?" diye sordu. Sesindeki kaygılı edayı, Saint-Astier komik bulmuş olmalıydı her halde.

Genç hariciyeci az çok alaylı bir eda ile:

"Kabul etmez olur mu hiç?" dedi, "yemeği şerefinize tertiplediğimi söyledim ona... Geleceksiniz değil mi üstadım?"

"Tabiî geleceğim Bay Elçi... Çok lütufkârsınız."

"O halde saat bir buçukta buluşuruz üstadım... Bir de, ben elçi değilim."

Guillaume Fontane kaygı ile karışık sonsuz bir sevinç duydu. Demek Lolita onu tekrar görmek istemişti. Kendisine karşı duyduğu küçümseme hissini göstermek için değil miydi bu acaba? "Adam sen de," dedi. "Bütün mesele bir kere daha bu tek fırsattan faydalanmak. Öfkesi bile kim bilir ne güzeldir onun." Öğleden önceki zamanını Lolita'nın kendisine bıraktığı şiirleri okumakla geçirdi. Hepsini çok güzel buluyordu ama şiirleri yazana mı, bunları kendisine verene mi hayranlık beslediğini pek kestiremiyordu. Saat birde bir taksiye bindi, zeytinliğe kadar olan yolu heyecanla tekrar aştı.

Saint-Astier'nin misafirleri, elçilikten olan pek "hariciyeci" edalı bir karı koca ile San Marcos üniversitesinin rektörü ve karısından; Hernando Tavarez'le sevimli Marita'dan ibaretti. Fontane Dolores'in orada olmadığını görünce telâşlandı. Genç kadın çok geç geldi, vize muameleleri için geç kaldığından dolayı da özür diledi.

Tavarez sordu: "Vize mi dedin, Lolita? Bir yere mi gidiyorsun yoksa?"

"Burada oynadığımız dinî piyes var ya. Onu sahneye koymak için Bogota'ya gitmem lâzımgeldi... Bir aydır bu işin peşindeydik, telgrafı bu sabah aldım... Yarın da uçağa bineceğim."

Fontane şaşırdı: "Ben de yarın gidiyorum," dedi. "Saat altıda."

"Saat altıda mı? Bu yolculuğu sizle yapmak ne hoş şey, üstad!" Bunu çok tabiî bir eda ile söylemişti.

Saint-Astier de söze karıştı. Kılı kıpırdamadan: "Gerçekten hoş bir tesadüf," dedi. "M. Fontane İspanyolca bilmediği için, tek başına yola çıkmasından biraz kaygılanıyorduk doğrusu... Siz ona tercümanlık edersiniz artık, Lolita. Üstad size emanet."

Genç kadın hafifçe eğildi:

"Emriniz başüstüne, Bay işgüder," dedi.

Saint-Astier devam etti: "Sonra şu cihetten de memnun oldum buna. Mme Fontane geçen hafta Paris'te annemle babama akşam yemeğine gitmiş. Bana da M. Fontane'ın sağlığı ile ilgili bir takım öğütler yollatmış... Buranın iklimi karaciğerine dokunmadı ya inşallah, üstadım?"

Fontane: "Katiyen," dedi, "kendimi hiç bu kadar iyi hissetmedim."

Tavarez: "Bilmem gördünüz mü üstad," dedi, "bütün gazeteler sizin ne kadar genç olduğunuza şaşıyorlar."

Lolita, Guillaume'a bakmıyordu ama sofraya oturacakları sırada genç kadının yanından geçerken yavaşça ona sordu:

"Kızmadınız bana, değil mi?"

Çok beceriksizce bir soruydu bu, ve Guillaume daha ağzından çıkarken bunu farketti ama Dolores samimî görünen bir hayretle cevap verdi:

"Ben mi?.. Neye kızacakmışım size, Guillaume?"

Yemek pek neşeli geçti. Fontane Brezilya'ya, Arjantin'e yaptığı yolculukları anlatarak herkesin dikkatini, hayranlığını kendi üzerine topladı. İşgüderin isteği üzerine gitarasını getirmiş olan Lolita da yemekten sonra şarkılar söyledi. Guillaume Fontane şarkının sözlerini anlamıyordu ama kadın ona bakıyor, bu sözleri ona söylermiş gibi yapıyordu. Saint-Astier ile Marita belli belirsiz gülümsiyerek bakıştılar. Lolita bunun farkına vardı ama Fontane oralı değildi. Rektörle karısı müsaade isteyip gittikten sonra Saint-Astier Fontane'a:

"Sizi otelinize kadar götüreyim isterseniz," dedi. Fontane bu teklifi reddedemedi.

Dolores'e: "O halde, yarın buluşuyoruz değil mi?" dedi.

"Evet, saat altıda, hava alanında. Ama isterseniz otele uğrayıp sizi alayım."

Saint-Astier: "İzin verin de sefaret arabasını göndereyim size, üstad," dedi.

"Kabul. Teşekkür ederim. Tam yola çıkacağı sırada Mme Garcia'yı rahatsız etmiş olmayayım."

Guillaume Fontane otele döndüğü zaman Dolores Garcia'nın bir kartı ile beraber üç tane paket buldu. Bunlardan bir tanesinde zevkle çizilmiş, gümüşten ve eski bir kadın üzengisi; ikincisinde Federico Garcia Lorca'nın "Tiyatro" adlı eseri; üçüncüsünde de Lolita'nın peçeler örtünerek çektirdiği bir resmi vardı. Resmin üzerinde: "Guillaume Fontane'a, arkadaşı tarafından..." yazılıydı. Fontane tam yola çıkacağı sırada genç kadının onun hoşuna gidebilecek bu kadar şeyi bir araya getirmiş olmasından çok duygulandı. Bir yandan bavullarını hazırlamağa uğraşırken, öbür yandan da: "Ya bu yolculuğa ne demeli?" diye düşünüyordu, "hiç bahsetmemişti bundan. Benimle gelmek için mi icadetti onu yoksa?.." Lolita kiliseden çıkarken ne demişti? "Bu meçhul dünyada kader bizi yavaş yavaş iterek yürütüyor..." demişti galiba. Ama öyle geliyor bana ki, Lolita da kadere geniş ölçüde yardım etmekte... Niçin? Ne istiyor benden? Mucizeyi andıran bu maceradan çekiniyorum, Saint-Astier'ye karşı gülünç bir ihtiyar haline düşmekten, sonra onun Fransa'ya yazacağı şeylerden korkuyorum galiba... Ama beri yandan da içimde kendimi bu ihtiras rüzgârına sevinçle bırakıverecek yirmi yaşında bir delikanlı yüreği var sanki... Hele bakalım Allah ne gösterir..."

Millî Tiyatroya gitme saati gelmişti. Fontane orada Tavarez, Saint-Astier ve epey büyük bir dinleyici kalabalığı ile karşılaştı. Lolita görünürlerde yoktu. Bunu da tabiî görmek lâzımdı. Çünkü o da yol hazırlıkları yapacaktı. Fakat Fontane yine de üzüldü buna ve herkes de onun ilk seferki kadar güzel konuşmadığını düşündü. Ayrılacakları sırada Saint-Astier özür diledi:

"Yarın sabah pek erken yola çıkacaksınız, sizi uğurlamağa gelemiyeceğim maalesef. Şimdiden iyi yolculuklar dilerim." dedi.

Fontane da bavulları hazırlama işini bitirmek için otele döndü. Lolita'nın hediyesi olan kadın üzengisi ile uğraşı-

yor, onu bir türlü bavula yerleştiremiyordu. Tam o sırada telefonun ince zil sesini işiterek sıçradı.

"Dolores olmalı bu," diye düşündü. "Gelmiyecek galiba..." Telefon eden Dolores'ti.

"İyi geceler, sevgilim," dedi, 'rahat rahat uyu, güzel rüyalar gör emi? Sadece şunu söyliyecektim sana: **"Seras mio y soy tua."** (Benim olacaksın ama ben seninim). Anladın değil mi?"

Evet, Fontane anlamıştı ama, Lolita telefonu kapamıştı bile.

Bu beklenmedik macerayı pek de gönül isteği ile karşılamıyordu. Wanda Nedjanine'le yaptığı tecrübeden sonra karısına sadık kalmağa yemin etmişti. Şimdi ise tehlikeli, dolambaçlı bir duruma sürükleniyordu; öyle bir durum ki tam bir samimiliğin hiç yeri yoktu bunda. O mu istemişti bunu? Pek bilemiyordu, kendi kendine de boyuna: "Allah ne gösterir bakalım," deyip duruyordu. Sonunda uyuya kaldı.

VII

Hava meydanı henüz alaca karanlıktı. Yalnız iniş pistlerinin kenarlarındaki titrek ışıkların, şuraya buraya dağılmış uçakların kırmızı-yeşil fenerlerinin parıldadıkları görülüyordu. Kızılderili bir hamal Fontane'ın bavullarını alarak anlaşılmaz birtakım sözler söyledi. Fontane etrafına bakınarak Dolores'i araştırdı. Genç kadın henüz gelmemişti.

Guillaume Fontane bir bankonun arkasında duran açık mavi üniformalı bir memura gideceği yerin adını söyliyerek boyuna "Bogota" deyip durduğu sırada omuzuna yavaşça bir el dokundu. Dolores'in sesi kulaklarını okşadı:

"Günaydın Guillaume... Size bir yardımım dokunabilir mi?"

Bunun üzerine Guillaume hemen dert anlatmaktan vazgeçti, işi Dolores'e bıraktı. Sırmalı delikanlıların hepsi Dolores Garcia'nın emrindeydiler sanki. Gümrükçüler havullara bakmadılar. Pasaport kontrolörü bir selâm verdi, o kadar. Meydan müdürü de hostess'e acele acele:

"Kanatların arkasında, yanyana iki yer bulun çabuk," dedi.

Fontane Lolita'ya: "Herkes tanıyor sizi burada," dedi. "Hepsine de sözünüz geçiyor."

Genç kadın neşeli neşeli: "Beni şu veya bu rolümde seyretmiştir de ondan," dedi. "Bilet de veririm onlara. Onun için bana minnet beslerler."

Sonra Guillaume'a yaklaşarak yine o sevimli, cana yakın edasiyle burnunu büzdü:

"Senli benli konuşmaktan vaz mı geçtik artık?" diye sordu.

Değişmiş hiçbir şey yoktu. Hoparlör Quito Cali, Bogota'ya gidecek yolcuları çağırdı. Biraz sonra da Guillaume Fontane uçağa binmiş, Dolores'in yanına oturmuş, pervaneler homurdanmağa başlamıştı. Guillaume kendini her zamankinden daha fazla bir rüya âleminde sanıyordu. Bir peri ile beraber, göklerde balayı seyahatine mi çıkıyordu yoksa? Arkalarında Lima'lı bir karı koca oturmaktaydı. Lolita'yı tanıyorlardı. Yolculuğu ile ilgili sualler sordular. Genç kadın onlara Guillaume'u tanıttı. Kadın konferansları dinlemişti, Guillaume'a:

"Sizi görünce hemen tanıdım," dedi.

Dolores fesat fesat fısıldadı: "Zavallı Guillaume, hiçbir zaman kim olduğunu belli etmeden yolculuk yapamıyacaksın... Anlıyorum seni..."

Karşı sıradaki koltuklardan birinde oturan bir papaz, elindeki dua kitabını okuyor, arada bir Dolores'ten yana kaçamaklı bir göz atıyordu.

Fontane: "Adamcağızı dualarından uzaklaştırıyorsun," dedi.

"Seni de bir şeylerden uzaklaştırıyor muyum acaba?"

"Ben mi? Ömrüm boyunca sessiz sessiz bakabilirim sana... Bu yüzden de çok mesut olurum."

"Ay! Öyle mi?"

Yine yürekten gelen bir "ay!" dı bu. Genç kadın ona daha fazla sokuldu:

"Öyle rahatım ki," dedi, "seni kırk yıldır tanıyormuşum gibi geliyor bana..."

"Sevgi denen şey öyledir. Sanki bir büyü ile, insanda hiç var olmayan, olmamış harikalı bir geçmişin hâtıralarını yaratıverir."

Arkalarında oturan Lima'lı karı-koca onlara bakarak

bir şeyler fısıldaşıyorlardı. Uçak tam havalandığı sırada Dolores haç işareti yaptı:

"Daha önce ölmek istemiyorum," dedi, "Bogota'da aynı otelde kalacağız: adı Granada."

"Nerden biliyorsun?"

"Telefon ettim."

Guillaume, utangaç utangaç: "Birbirimize misafir de gideriz öyleyse," dedi.

Genç kadın şefkatli bir eda ile ona baktı:

"Tabiî..." dedi, "ama bu gece değil. Çünkü oraya geç gideceğiz, yorgunluktan da bitkin halde olacağız, ama yarın olur, bak. O akşam ikimizin akşamı olsun emi? Sakın resmî bir yemek daveti filân kabul etme. Bu sefer affetmem bunu bak. Sonra, bana karşı gelmeğe de kalkışma ha!.. Çingene kanı var bende: Korkunç beddualar bilirim."

Hareketli yüzü birdenbire acıklı, tehditli bir ifade alıvermişti. Guillaume güldü:

"Sen inanır mısın böyle şeylere?" diye sordu.

Dolores sinirli sinirli: "Gülme..." dedi, "beni sevmekten vazgeçtiğin gün..."

Sonra birdenbire yine sevgi dolu, neşeli bir tavır takındı. Oynadığı piyeslerden söz açtı:

"Bir rol ne kadar değiştirir beni, bilemezsin," dedi. "Sekiz gün, on beş gün müddetle o insanın kalıbına girerim âdeta. Silvia Benevente rolünü oynadığım zaman, sokakta bile kendimi saf, temiz bir genç kız sanıyordum. Giradoux'nun **Tassa**'sını oynadığım zaman mahzun ve hafiftim; **Yerma**'yı oynadığım zaman kendimi adam öldürecek kabiliyette hissediyordum... Tam arzuladığın gibi bir kadın olmamı istiyorsan benim için bir piyes yaz. Kendi kanından, kendi canından kendine göre bir Lolita çıkaracaksın, anlıyor musun? Ben de onu senin için canlandıracağım... Ama kendime en yakın bulduğum yazar muhakkak ki Federico'dur. İspanyol kadınının eşten çok, sevgiliden çok anne olduğunu anlamıştır o. İspanyol kadını soyu devam ettirecek, gerektiği zaman da kan dâvasını güdecek bir erkek evlât ister. Onun gözünde en fecî şey kısır olmak, doğuramamaktır. Doğuracağı çocuğa baba diye seçtiği erkeğe dört elle sarılır."

Fontane'ın elini birdenbire, hırsla kavrıyarak tırnaklarını onun derisine geçirdi:

"Senden bir oğlum olsun isterdim Guillaume," dedi.

Guillaume Fontane şaşırmış, biraz da korkmuştu. Cevap vermedi. Güneş doğuyordu. Uçağın yuvarlak penceresinden kumları mavi bir çöl, ta uzaklarda da okyanus görünüyordu.

Epiyce uzun bir sessizlikten sonra Guillaume Fontane: "Sizin memleketlerinizde ahlâk hem mağrıbîlerden, hem katolik kilisesinden çıkıp kök salmış. Kilise zevki şüphe ile karşılar ama doğuran kadını sever, sayar. Tanrı'ya tapacak kullar da lâzım değil mi ya."

Genç kadın ciddî bir eda ile: "Tabiî ki evet," dedi.

Uçağın içinde hava ısınıyordu. Dolores başını Fontane'dan yana eğerek uykuya daldı. Fontane hem seviniyor, hem sıkılıyordu. Genç papaz bu acaip çiftten tarafa şaşkın şaşkın bakıyordu. Fontane arkalarında da Dolores'in dostu olan Peru'lu karı-kocanın alçak sesle, İspanyolca bir şeyler konuştuklarını işitti. Sözleri arasında birkaç defa kendi adının geçtiğini duyarak epey telâşlandı.

Kendi kendine: "Adam sen de," diye düşündü, "şimdi her türlü sosyal kayıtlardan sıyrılıp bu hoş anların tadını çıkarmağa bakayım... Ne acaip kız! Hem bir dahi, hem de saf bir çocuk sanki..."

Uçak Quito'ya yaklaşıp alçalmağa başladığı sırada Dolores gözlerini açtı, Guillaume Fontane'a sordu:

"Quito'yu bilir misin? Hayır mı? Yazık. Şehri sana gezdirseydim ne iyi olurdu!"

Uçak oraya uğradığı sırada, Petresco'nun harekete getirdiği gazeteciler Fontane'la konuşmak istediler. Tercümanlığı Dolores yaptı. Sonunda genç kadına: "Peki, ya siz kimsiniz?" diye sordular.

Dolores aynı soruyu Fontane'a tercüme etti:

"Ne cevap vereyim?" diye sordu, "sekreteriyim mi diyeyim, arkadaşı mı?"

Fontane ellerini havaya kaldırdı: "Amma da yaptın ha!.." dedi, "işin doğrusunu söyle: beraber yolculuk yapmıyoruz; uçakta öyle rastgele karşılaştık; İspanyolca bilmiyordu, ben de onun yardımına koştum, desene!"

Genç kadın onu parmağı ile tehdit ederek:

"Guillaume," dedi, "benimle olmaktan utanıyorsun sen!"

"Utanmıyorum da, gazetecilerden korkuyorum... Bakarsın ki Paris'e dedikodulu bir haber uçuruverirler..."

"Peki, bu haberde bir genç kadının seni sevdiği yazılı olsa, namusuna mı dokunur bu?.. Bundan mı çekiniyorsun yoksa?.. Tuhaf bu senin Fransız dostların, vesselâm!"

Dolores gazetecilere Bogota'ya kendi hesabına gittiğini bildirerek onlara adını söyledi. O zaman hepsi de hayran hayran çığlıklar kopardılar:

"Dolores Garcia mısınız siz? Tabiî, belki yüz defa seyredip alkışladık sizi... Önce tanıyamamıştık da... Artistler sahnede başka, dışarıda başka türlü görünüyorlar... Ama yakından, uzaktakine göre daha güzelsiniz..."

Gazeteciler Guillaume Fontane'dan çok onunla ilgilenmekteydiler. Uçağın uğrayış zamanının geri kalan kısmı da bu delikanlılarla aktris arasında hararetli konuşmalarla geçti. Genç kadın tekrar uçağa binip Fontane'ın yanına otururken kemerini takması için ona yardım etti: Kemerin öbür yarısını Fontane bir türlü bulamıyordu.

"Zavallı Guillaume," dedi, "ben olmasaydım ne yapacaktın acaba? Bu delikanlılardan biri ne yazmıştı, biliyor musun? "Yaşlı romancının son yıllarını ışıklandıran güzel aktris..." diye yazmıştı. Bereket versin gördüm de sildirdim onu. Paris'te ne derlerdi buna sonra?.. Sonra, günün birinde oraya gelirsem, Paris'te ne derler acaba? Guillaume, biliyor musun, en büyük arzum bu benim... Bak sevgilim... Paris'i o kadar çok düşündüm, şehrin plânını o kadar çok inceledim, resimlerine o kadar çok baktım ki, oraya gitsem kimsenin yardımı olmadan, kendi kendime dolaşabilirim... Bak meselâ: Vendôme Meydanı'nda bir otelde kalırdım..."

Guillaume: "İyi düşünmüşsün..." dedi.

"Otelden çıkınca sağa, Rue de la Paix'ye saparım..."

"Hayır, Castiglione sokağına saparsın ama, aldanmıyorsun. Çünkü biri, öbürünün devamıdır."

"Sonra Rivoli sokağına gelirim. Oradan, kemerlerin altından geçip, Tuileries bahçelerinin karşısından Concorde Meydanı'na çıkarım. Seine nehrini, Champs-Elysées'yi, sonra çok hafif bir bahar güneşini görürüm... Belki de vitrinlere bakmak için Faubourg Saint-Honoré'ye kadar uzanırım... Neyi görsem satın almak isterim her halde."

"Sonra, yanında da yaşlı bir bay vardır. Sana çok tutkundur. Bir alay şey alır o sana."

"Yaşlı değildir o, Guillaume; sevgilimin aleyhinde bu-

lunasın istemem... Benim için bir piyes yazacak o, ben de onu Champs-Elysées tiyatrosunda oynıyacağım. Ertesi gün de bütün Avrupa'da meşhur olacağım. Güzel, değil mi?"

Böyle çocukça şeyler konuşa konuşa Cali'ye ulaştılar. Ekvator sıcağı yüzünden bütün öteki yolcular uyuklamağa başlamışlardı ama, onlar bunun farkında bile değillerdi. Oradan Bogota'ya gitmek için daha küçük bir uçağa bindiler. Bu uçuş çok güzel, fakat çok korkulu oldu. Uçak sivri sivri tepelerin arasından değercesine yakın geçiyor, kaya duvarlarının arasından kayıp gidiyor, boyuna yükselen sıradağları aşıyordu.

Dolores: "Bogota denizden bin sekiz yüz metre kadar yüksektedir," dedi. "Son defa oraya gittiğim zaman ağır rolleri güçlükle oynıyabiliyordum: soluğum kesiliyordu çünkü."

Yere indikleri zaman kendilerini iki grup beklemekteydi. Petresco ile Fransız sefaretinin bir kâtibi, Kolombiya Dışişleri Bakanlığının bir temsilcisi olan Manoel Lopez, Guillaume Fontane'ı karşılamağa gelmişlerdi. Dolores Garcia'yı karşılayanlar ise tiyatro müdürü, artistler, tiyatro yazarları idi. Hepsi de onunla kucaklaşıp öpüştüler, sırtına tokatlar vurdular, hatır sordular.

Foto muhabirlerinin flâş'ları her an yanıp sönüyordu. Petresco pek ateşli, pek telâşlıydı. Granada otelinde hemen bir basın konferansı tertipleyiverdi. Guillaume Fontane çok yorgun olduğunu ileri sürerek itiraz etmeğe kalkıştı ama, o dinlemedi:

"Beş dakikacık, üstad," dedi, "Manoel Lopez bizi arabasiyle götürecek. Tercümanlığı da o yapacak."

"Peki, Mme Dolores Garcia ne olacak?"

Ovide Petresco sabırsızlanır gibi oldu, sitemli bir tavırla:

"Aman üstadım," dedi, "meşgul olmayın artık bu Lolita ile; burda bir alay erkek var: Onunla meşgul olurlar elbet."

Bu ise Guillaume Fontane'ı üzdü. Ertesi gün pazardı. Fransız sefaretinin genç kâtibi o gün için onu öğle ve akşam yemeklerine davet etmekle de ödevlendirilmişti. Guillaume Fontane ona:

"Bütün bir gün dinlenmek zorundayım," dedi, "lûtfen

büyükelçiye tarafımdan rica edin, ilk toplantıyı pazartesi akşamına bıraksın."

O sırada Ovide Petresco yine içini çekti: "Ah üstad, üstad, bu dinlenme ne olacak, çok iyi biliyorum bunu!" dedi.

Manoel Lopez bir şairdi. Arabada giderlerken Baudelaire'den şiirler okudu. Lolita Fontane'a: "Göreceksin bak," demişti, "Kolombiyada herkes politikadan çok şiirden bahseder." Daha ilk akşamı da Fontane bunun gerçek olduğunu gördü.

VIII

O gece, yorgunluğun verdiği o derin, rüyasız uyku ile uyudu. Yüksek yerlerin canlı havası ile dipdiri uyandı. Dışarıda, pazar âyininin başlıyacağını bildirmek üzere kilise çanları çalıyordu. Pancurları açınca geniş bir meydan gördü. Sabahleyin erkenden kalkmış bir kalabalık, tramvaylara hücum ediyordu. Damların ötesinde de mor renkli bulutlarla kaplanmış, sıra sıra dağlar vardı. Oteldeki dairesi iki odalıktı: Biri yatak odasıydı. İçinde sadece geniş bir bronz karyola, bir komodin, bir koltuk vardı. Öbür oda ise daha genişçe bir salondu, içinde büyük bir kanape vardı. İlk düşüncesi şu oldu: "Mükemmel. Dolores'le bu salonda buluşurum. Kimse de alınmaz bundan."

Arkadaşı nerdeydi ki acaba? Onun sesini duymayı arzuladı, saate baktı. Kalkmış olmalıydı her halde. Ama nasıl öğrenmeliydi bunu? Telefonu açtı, otelin santralinden, "Fransızca bilen bir kimse var mı?" diye sordu.

Bir kadın sesi: "Fransızca mı?" dedi. "Bir dakika."

Telefona bir erkek geldi. Fontane ona:

"Senora Dolores Garcia otelde mi acaba?" diye sordu. "Görüşebilir miyim onunla?"

Adam: "19 numaradadır," dedi. Bir saniye sonra da Fontane onun uykulu ve okşayıcı sesini duydu:

"Ha, sen misin Guillaume?.. Günaydın sevgilim... Evet, uykudan uyandırdın beni, ama çok iyi oldu... Senin sesinle uyanmak hoş şey... Hazır mısın? Hayır mı? Ben de hazır değilim, hiç hazır değilim hem!.. Çıplağım çünkü. Bana bir saatçik izin ver de banyomu yapayım, bavullarımı açayım, giyineyim. Sonra gelir, senin kapını çalarım emi?.. Çan ses-

lerini duyuyor musun sevgilim? Hoş şey, değil mi? Âyine gideceğim. Sen de gel benimle... Hadi, birazdan görüşürüz."

Bir saat sonra salonun kapısı hafif hafif vuruldu. Guillaume kapıyı açınca karşısında Dolores'i gördü. Saçlarına bir atkı örtmüştü. Taptaze, çapkın bir edası vardı:

"Gireyim mi biraz?" diye sordu.

Kapı kapanınca da onun kollarına atıldı:

"Demir gibisin bu sabah," dedi. "Her gün on yaş daha gençleşiyorsun... Şimdi bu günün programını yapalım bakalım. Bir yere söz vermedin ya?"

"Hayır, hiçbir yere söz vermedim... Ama kolay da olmadı bu... **Ovidius Naso** pek kızgın. Benim için yüklü bir program hazırlamış. Seni de hiç sevmiyor!"

Dolores kar gibi beyaz dişlerini göstererek güldü: "İstesem bayılır bana ama, neyse," dedi, "kendi işine baksın o. Bir yere sözüm yok demiştin, değil mi? Öyleyse bak, Guillaume, ne yaparız. Beraber kiliseye gideriz. Sonra şehirde şöyle bir dolaşır, öğle yemeğine de Doña Marina'nın lokantasına gideriz.. Burası öyle... tam mânasiyle bir lokanta değildir..."

"Ne öyleyse, meyhane, şaraphane filân mı?"

"Eh, aşağı yukarı.. Yani bir İspanyol lokantasıdır orası, sahibi de çok hoş bir kadındır Bütün artistler, şairler, boğa güreşçileri orada yemek yerler... Gülme, çok rica ederim, bütün, "torero" lar şairdir... Bugün burada, Bogota'da, öğleden sonra boğa güreşi var. Erkek erkeğe dedikleri cinsten. Yalnız iki "torero" bulunacak bunda... Dün akşam "ikisi de çok iyidir," dediler; ikisi de İspanyolmuş... Beni oraya götürürsen çok sevinirim. Neye yüzünü buruşturdun, sevgilim?"

"Boğaları hiç sevmem de... Bense bütün günü seninle burada, başbaşa geçireceğimi sanmıştım."

"Nasıl istersen! Bu gece başbaşa kalırız, söz veriyorum bak. Ama senin önünde Lorca'nın bir piyesini oynamayı nasıl istiyorsam, işte öylece de seninle bir boğa güreşi seyretmek istiyorum... Daha önce de sana söylemiştim, değil mi? Benim için boğa güreşi, şehvetli bir eğlencedir. Akşam yemeğinden sonra da ne istersen yaparız."

Fontane sokakta, Dolores'in yanısıra yürürken çok mesuttu. Genç kadın onun koluna girmiş, arasıra bir iki dans

adımı yapıyor, bir vitrinin önünde duruyor, sonra da manastırdan çıkma gibi koyu renk elbiseler goymiş, atkılı, siyah eteklikli bir kalabalığı yarıyordu. İleriye doğru çıkık demir parmaklıklı pencereler Lima'yı, Sevilia'yı hatırlatıyordu. Büyük bir araba ve yaya kalabalığı sokakları doldurmaktaydı. Erkekler Dolores'e pek bakıyorlardı. Kilisede genç kadın, hemen yerdeki taşlar üzerinde dize geldi, secdeye kapanıp öylece kaldı. Guillaume onun bu halini hayretle seyretti. Dolores tekrar ayağa kalktığı zaman, Fontane gözlerinin dolu dolu olduğunu gördü. Âyin bittikten sonra Dolores Meryem Ana mihrabının önüne de gitti. Altın yaldızlı, süslü püslü bu mihrabın önünde de dua etti. Sonra da, çantasından çıkardığı bir deste anahtarı oradaki sandukaya sürmek istedi.

Ciddî bir eda ile: "Böyle yaparsan," dedi, "anahtarlar bütün kapıları saadete, selâmete açarlar... Bilmiyor muydun bunu?"

Dona Marina İspanyoldu ama, belirsiz sebepler yüzünden yurdunu bırakıp buraya göç etmişti. Alımlı bir kadındı. Fontane'la tanınmış aktrise sevdalı bir çift muamelesi etti, bu da onun yüreğine su serpti: "Babası gibi durmuyorum demek," diye düşündü. Lolita ile lokantacı kadın İspanyolca bir şeyler söyleyip duruyorlardı ama, o kadar çabuk konuşuyorlardı ki, Fontane tek kelime anlamadı. Lolita'nın söylediği bir şeyler üzerine Dona Marina takdir dolu bakışlarla Fontane'a baktı, ona bir şeyler söyledi. Lolita tercüme etti:

"Senin için: "şanslı adam," diyor, benim için "sen de iyi seçmişsin doğrusu..." dedi."

Boğa güreşlerinin yapıldığı arena, İspanyadakilere benziyordu. Erkekler, kadınlar uzun sıralar halinde gişelerin önlerini doldurmuşlardı. Lolita Fontane'ı alıp bir adamın yanına götürdü. Bu adam, kalabalığın dışında bir köşede durmuş, numaralı yerleri çok pahalıya satıyordu.

"Ben en alt sıralarda oturmayı, her şeyi görmeyi severim," dedi. "Boğa güreşinin bütün güzelliği ayakların, kalçaların hareketlerindedir."

Arenanın gölgelik tarafında iki yer almıştı. Karşıda, güneşlik tarafta gözalıcı elbiseler giymiş büyük bir halk ka-

labalığı kaynaşmaktaydı. Gürültülü bir orkestra dans havaları çalıyordu. Arena'nın ilerisinde dağlar görünüyordu: Kayalık konilerdi bunlar, aralarında yeşil yamaçlar, tepelerinde renkleri pembeden mora kadar değişen bulutlar vardı. sivri bor doruğun tepesinde de tezatlı, beklenmedik, ışıklı bir havaî bir şekilde, bir kilisenin beyaz yığını parıldamaktaydı.

Dolores: "Monserrate kilisesidir bu," dedi.

"Pasea" "alguazil'ler" (Zaptiye subayları) ile olduğu halde arenaya girdi. Etrafa geleneğe uygun şekilde selâmlar vererek, boğa güreşinin "başkan" ından boğa ahırının ("toril" in) anahtarlarını istedi. O sırada Dolores, sevinçten titreyen elini Guillaume'un eli üzerine koydu:

"Ne seviniyorum bilsen," dedi.

Guillaume arenada "piscador" bulunmadığını görünce, ferahladı. Böylelikle karınları deşilmiş atları görmekten kurtulacaktı. Bu yüzden boğayı öldürmek güçleşiyordu ama, "toreador" lar iyi, boğalar ise kötüceydi. Güneşli tarafta oturan bin bir "aficionados" (boğa güreşi meraklısı) kalabalığı hep bir ağızdan tempo ile bağırmaktaydı. İlk boğa öldürüldükten sonra matador alkışlar arasında her tarafa selâmlar vererek arenanın etrafını dolaştığı zaman, erkekler şakpalarını arenaya fırlattılar. Lolita da pek heyecanlanmış, bağırıyordu.

Guillaume: "Boynunda inci bir gerdanlık olsa, onu da atar mıydın?" diye sordu.

"Atardım. Cesarete bayılırım ben."

"Peki ama, hayvancağızın burun deliklerinden ilk defa kan fışkırdığı zaman tiksinmiyor musun bundan?"

"Tiksinmek mi? Pek severim bunu! Rodriguez'e bak. Yüzünün yandan görünüşü ne haşin, değil mi? Yakışıklı çocuk doğrusu."

İkinci boğa kendini daha iyi savundu. Bu sefer de Dolores: "Bravo, toro!" diyerek boğayı alkışladı. Yanında oturan seyirciler)le ahbap olmuştu. Onlar da genç kadının işten anladığını görünce, onunla hararetli bir konuşmaya dalmışlardı. Tam Rodriguez ikinci boğayı (yarışın üçüncü boğasını) öldürdüğü sırada Dolores elini göğsüne götürdü, kısık bir sesle:

"Götür beni Guillaume..." dedi. "Fena oluyorum."

Guillaume Fontane korktu, kalkıp onun koluna girdi. Bir asker, halk arasından yol açtı. Dışarıya, bomboş ve güneşli meydana çıktıkları zaman genç kadın bir an duvara dayandı. Gökte, güneşin aydınlattığı bulutlar Ande dağları üzerinde saman alevlerini andırıyorlardı.

Dolores, Guillaume Fontane'a: "Korkma canım," dedi, "bir şey yok. Bir kere daha, yine burada başıma gelmişti bu. Burası yüksek de... Sonra belki arenanın tozu, boğaların kokusu da sebep oldu..."

"İyi ama, aslı ne bunun, Lolita? Kalb mi?"

"Hayır, kalb değil. Sinirden ileri gelen bir astım... Bir ilâç getirdim ama, otelde bıraktım. Bir taksi çağır da beni hemen otele götür, sevgilim."

Otele geldiği sırada genç kadının boğulur gibi bir hali vardı. Fontane'a:

"Sen odana git de beni bekle," dedi... "İlâcımı içeyim, sonra yanına gelirim."

IX

On dakika sonra Dolores salonun kapısını vurdu. Bir erkek pantalonu ile açık mavi bir kazak giymişti. Guillaume onu her zamankinden daha güzel buldu ama, genç kadın güçlükle yürüyordu. Guillaume'a:

"Sen kanapeye otur," dedi. "Beni de kucağına al, bir şeyler anlat, şiirler söyle bana... İlâcım kuvvetlidir; beni şöyle bir sarsar, onun için pek konuşamam... Ama yanında olup seni dinliyerek çok zevk duyacağım."

Sonra da hasta bir çocuk gibi, Guillaume'un kolları arasına uzandı. Gözlerini kapamıştı. Guillaume ona, istediği şiirleri okudu. Ezbere bildikleri Maynard'ın, Ronsard'ın, Corneille'in, Racine'in, Baudelaire'in, Verlaine'in şiirleriydi. Guillaume:

Bilmem ne çeşit bir büyü beni çekti sana...

diye okuduğu sırada, genç kadın gözlerini açarak ona gülümsedi:

"Ne iyi davranıyorsun bana karşı..." dedi, "alışık değil-

lim buna, biliyor musun... Ne zaman hastalansam, hemen hep yalnız kalırım. Bundan da büyük bir kaygı duyarım."

Akşama doğru kriz geçer gibi oldu.

Dolores: "Ya sen, Guillaume... hiç şiir yazmaz mısın sen?" diye sordu.

"Hayır. Yirmi yaşımdayken herkes gibi ben de şiir yazmıştım ama, asıl tabiî ifade tarzım bu değildir."

"Benim için şiir yazasın isterdim."

"Sana lâyık şeyler olmaz ki bunlar... Acıktın mı? Akşam yemeği yiyecek misin?"

Fakat Guillaume onun cevabını duyunca pek şaştı. Dolores:

"Dur da gidip giyineyim," dedi, "sonra ikimiz de "Yemel" e gideriz. Bogota'nın şık bir lokantasıdır orası."

Tam o çıkmıştı ki Petresco göründü. Ertesi gün için bir gezinti programını haber vermeğe gelmişti:

"Konferansınız saat altıda, üstad," dedi... "Manoel Lopez bizi Tequendama çağlayanlarına öğle yemeğine götürmek istiyor. Muhakkak kabul edin bu daveti, üstad. Çok güzel bir yerdir orası, sonra bu adamcağızlar memleketlerini göstermek istiyorlar bize. Kabul etmezseniz, alınırlar. Ben sizin niye hep yalnız kalmak istediğinizi biliyorum. Hoş, yalnızlık değil bu ya, neyse... Yook, itiraz etmeyin, üstad; Petresco ne aptaldır, ne de kör... Ben hepsini biliyorum ama, ötekiler bilmiyorlar... Şimdilik bilmiyorlar yani... Bugün için "yol yorgunudur, olmaz," dedim ama, yarın için ne diyebilirim?"

Fontane: "Memnuniyetle giderim oraya, azizim," dedi, "ama Mme Dolores Garcia'yı da çağırsınlar, o şartla.'

Petresco içini çekti, boynunu büktü, Dolores'i de davet ettireceğine söz verdi:

"Yarın on birde yola çıkacağız," dedi. "Bu akşam yemeğini de..."

Fontane kesin bir tavırla onun sözünü keserek: "Yok, yok," dedi, "bu akşam kafamı dinlemek istiyorum."

Petresco gittikten sonra Guillaume Fontane uzun zaman Dolores'i bekledi. Sonra da gidip onun kapısına vurdu. Genç kadın bir koltuğa oturmuş, hülyalara dalmıştı. Odanın her tarafında rastgele fırlatılmış, dağınık elbiseler vardı.

"Affedersin, Guillaume," dedi, "geç kaldım galiba, ha?..

Saçlarımı düzeltirken yine bir çarpıntı başladı ama, hazırım... Gidelim hadi."

Lokantada genç kadın yine her zamanki gibi bir pirzola ile iyi bir Fransız şarabı ısmarladı, iki lokma et yedikten sonra şişeyi boşalttı. Sonra da Guillaume'u dinlemiyerek sigara üstüne sigara içti. Guillaume ise sigaranın bu gibi tıkanıklıklar için çok fena olduğunu ona anlatmağa çalışıyordu.

Dolores: "Sevgilim," dedi, "sen beni kendi hayatına yahut da başkalarınınkine uygun tarzda yaşamağa zorlayamazsın. Lolita'yım ben. Oldum olası şarap içtim, yemek yemedim. Oldum olası da sigara içtim... Ne sen, ne de başkası değiştiremez beni... Ben sevdiğimi severim, hoşlandığım neyse onu isterim... Biraz... nasıl söyliyeyim?.. şeytanî şekilde yaşamak isterim ben: Günah işlediğimi, cehennemde yanacağımı bilirim ama, Tanrı'nın merhametine son olmadığını, günahlarımı her halde bağışlayacağını düşünürüm... Anladın mı?"

Guillaume: "Hayır ama, kabul ediyorum bunu," dedi.

Otele dönmeği pek istediği için dalgın dalgın cevaplar veriyordu. Dolores belki on defa, sönmek üzere olan sigarasından başka bir sigara daha yaktı. Sonra da:

"Bir içki ısmarla bana Guillaume," dedi, "sert bir içki olsun."

"İyi ama, doğru mu bu yaptığın, sevgilim? Geç de oldu artık. Hem..."

Dolores etrafındakilere aldırmaksızın Guillaume'un yüzünü elleri arasına aldı:

"Dönelim diye acele ediyorsun, değil mi?" dedi. "Ama sevgilim, insanın beklemekte olduğu saadet, tatmakta olduğu saadetten daha güzeldir... Biliyor muydun bunu?"

İçkisini Rus usulüne uyarak, tek yudumda içti, sonra kalktı. Otel yakındı. Dar, karanlık sokaklardan geçerek otele yaya döndüler. Bir kapının önünden geçtikleri sırada Dolores, Guillaime'a iki tane ufacık kızılderili çocuk gösterdi: Cüceleri andırıyorlardı, basamaklar üzerine yatıp uyumuşlardı. Geniş kenarlı hasır şapkaları, kiremit rengi yüzlerinin yanına doğru kaymıştı.

Dolores: "Bak," dedi, "ne çok sefalet var bu dünyada!.. Guillaume, Flore Tristan hakkında bir piyes yazmalısın be-

nim için... Heyecanlı bir piyes olsun... Oynıyacağım onu."

Guillaume Fontane'ın koluna girmiş, yüksek ökçelerini kaldırımlar üzerinde öttüre öttüre neşeli neşeli yürüyordu. Otele geldikleri zaman Guillaume çekingen bir tavırla:

"Gelip beni görecek misin, biraz, çok yorgun musun yoksa?" diye sordu.

"Biraz mı?" dedi. "Bütün gece... Sen odana git... Ben de şimdi geliyorum!"

Guillaume: "Ok yaydan çıktı artık," diye düşündü. Biraz sonra da kapısında artık o çok iyi tanıdığı hafif vuruşları işitti. Dolores içeriye girdi, sırtında kürk bir manto vardı.

"Koridoru geçmek için bunu giydim," dedi.

Sonra terliklerini uzağa fırlattı. Guillaume ona koştu, mantoyu çıkardı:

"Ne kadar da güzelsin!" dedi.

Dolores: "Hoşuna gidiyor muyum?" diye sordu.

Guillaume onu kollarına alıp kaldırdı, odasına götürerek yatağın üzerine koydu.

"Neden, "ben yaşlıyım" diyordun hep, sevgilim?"

"Seni tanımıyordum da ondan."

Dolores onun yanında yatıyordu ve Guillaume genç kadının güzel, biçimli vücudüne bakmakla doyamıyordu. Göğsünün, kalçalarının, narin bacaklarının güzelliğini uzun uzun övdü:

"Tam hayal ettiğim gibi, tam artık ummağa bile cesaret edemediğim gibiymişsin sen: Kadın kılığına girmiş bir şiirsin; hem şehvet, hem zekâ var sende," dedi. "Ateşli hallerini de seviyorum, böyle sakin sakin duruşunu da."

Guillaume onun güzelliğini övmek için yerinde bir söz bulduğu zaman genç kadın o yürekten gelme: "Ay!" lardan birini koparıveriyor:

"Yine, başka güzel şeyler söyle bana," diyordu.

Lolita ustaca seviştiğini göstermişti ama, Guillaume'un sandığı kadar bilgili değildi. Bu da onun hoşuna gidiyordu. Sabahın ikisine doğru Guillaume:

"Artık odana dön istersen," diye fısıldadı, "uyumak da lâzım. Hem sonra sabahleyin seni odamda bulurlarsa ne olur halimiz?"

Dolores canı sıkılmış göründü:

"Neden?" dedi. "Vız gelir bu bana... Sahiden kovuyor musun beni? Senin yanında öyle iyiydim ki!"

Guillaume gidip terliklerini, kürk mantosunu getirerek ona uzattı. Dolores dargın dargın somurttu ama, yine de İspanyolca: "İyi geceler, efendim benim," dedi. Sonra bale yapar gibi adımlarla çıkıp gitti.

Guillaume Fontane yalnız kaldığı zaman yüreğini bir tasadır kapladı: "Sevdalandım ben," diye düşündü, "gençliğimdenberi sevdalanmadığım gibi tutuldum hem... Sonu neye varacak bunun?.. Birkaç gün sonra bu kadından ayrılacağım... Bugün öğleden sonra kucağımda ne dokunaklı bir hali vardı: Güç nefes alıyordu ama, o kadar güvenliydi ki..." Kafasında buna benzer düşünceler kaynaşıyordu ama, vücudü yatışmıştı, yüreği ise rahat rahat, geniş geniş atıyordu.

X

Lolita'yı saat onda uyandırmağa söz vermişti. Fakat Bogota'daki çan sesleri yüzünden kendisi daha önce uyandı. Bir kilisenin kulesindeki kalın, tatlı sesli saat yediyi çalıyordu. Guillaume az uyumuştu ama, kendini taze, diri hissediyordu. "Yükseklikten mi bu, yoksa sevinçten mi?.." diye düşündü. Yaşlı bir kadın ona kahvaltısını getirdi. Nihayet 19 numaralı odayı telefonla aradı. Uykulu ses ona yine cevap verdi. Lolita'yı gözleri yarı-kapalı dağınık, uzun parmaklariyle âhizeyi alırken gözünün önüne getirdi.

Genç kadın: "Günaydın sevgilim," dedi. (Gelenek olmuştu bu artık). "Efendimin sesi mi bu?"

"Ne dedin?"

"Efendimin sesi mi bu? dedim, efendim değil misin sen benim?.. İyi uyudun mu? Yorgun değilsin ya?"

"Kendimi hiç bu kadar iyi hissetmedim."

"Şaşılacak adamsın doğrusu."

Genç kadın biraz sonra Guillaume'un odasına geldi. Gezmeğe çıkmak için hazırlanmıştı. Hole indiler: Önce Guillaume, iki dakika sonra da Dolores indi. Bunun böyle olmasını Guillaume istemişti. Genç kadını merdivenin altbaşında karşıladı, kâtiple kapıcı da duysunlar diye, çok yüksek ses-

le, "Günaydın," dedi ama, ikisinin de dinledikleri yoktu. Birbirleri peşisıra Petresco, sonra Manoel Lopez'le karısı geldiler. Lopez'in karısı tatlı bir esmerdi, adı Teresa idi. Nihayet kırk yaşlarında kadar, tanımadıkları bir adam daha geldi. Lopez onu ötekilere tanıtarak: "Petro-Maria Castillo" diye adını söyledi. Dolores bu adamı büyük dostluk gösterileriyle karşıladı. Fontane bu zeki yüzlü, saçsız alınlı, otoriter edalı adama biraz çekingen bakışlarla bakıyordu.

Dolores acele acele: "Pedro-Maria Lâtin Amerika'nın en iyi dramatik şairidir," diye izah etti. "Lima'da onun bir piyesini oynadım ama, kendisini hiç görmemiştim. Çok memnun oldum Pedro-Maria! Sizi görmeği ne zamandır istiyordum."

Dolores kararlı adımlarla Castillo'nun uzun, Amerikan markalı arabasına doğru ilerleyince Fontane buna hem şaştı, hem kızdı. Ovide Petresco da genç kadının peşi sıra yürüdü. Teresa Lopez hoş, neşeli bir kadındı ama, Guillaume onun yanında pek konuşmadı. Uğradığı bu muameleyi boyuna zihninde evirip çeviriyor: "Ne diye yaptı bunu? Onu çağırtanın ben olduğumu bilmiyor mu?" diye düşünüyordu. Sonra: "Galiba Lolita dedikodu olmasın istiyor da ondan böyle yaptı," diye düşündü. Yanındaki genç kadına:

"Nasıl oluyor bu, Mme Lopez?" diye sordu. "Bizde pek az şairin Cadillac arabası vardır."

Teresa cevap verdi: "Kolombiya'da bütün şairlerin Cadillac arabası yoktur ama, Cadillac sahipleri de dahil, burada herkes şairdir. Kocam Manoel "sone" ler yazar: babam da çok şiir yazmıştır; benim bile birkaç şiirim var; dostumuz Pedro-Maria ise hem büyük bir şair, hem de bir bankerdir."

Şoförün yanına oturmuş, konuşulanları dinlemekte olan Manoel Lopez: "Zaten bankerlik Cadillac'ı haklı göstermez mi?" dedi. "Arabayı da, başka birçok şeyleri de hattâ... Pedro-Maria'nın evi sanat eserleriyle doludur."

Teresa: "Dansözlerden de pek hoşlanır," diye ilâve etti.

Araba artık şehirden çıkıyordu. Teresa tâ aşağılara sakin bir deniz gibi dümdüz uzanıp giden, uçsuz bucaksız, boz renkte ovayı gösterdi:

"Bakın," dedi, "savan dedikleri işte budur."

"İnsanın göl diyesi geliyor."

"Eskiden gölmüş. Bir kızılderili efsanesine göre, Ay'la Güneş'in sevişme mevsiminde bir gün Ay uykudan, dehşetli bir kıskançlık duygusu ile uyanmış. Öyle öfkeliymiş ki, bütün insanları öldürmeğe karar vermiş. Suların büyük bir göl meydana getirmelerine müsaade etmiş. Yüzlerce yıl sürmüş bu. Sonra bir peri çıkagelmiş, suları toplamış, bir kayayı ortadan yarmış. Biraz sonra göreceğimiz çağlayandan gölü boşaltmış. Göl de ova, yahut "savan" haline gelmiş."

Yol birdenbire ağaçlık iki yamacın arasından geçmeğe başladı. Ağaçların altında şurada, burada görülen birkaç ufak kaktüs, koruluklara egzotik bir hal vermeseydi, manzara nerdeyse Alp dağlarının dolaylarını hatırlatacaktı. Karşılarına birdenbire yüksek kayalarla duvar gibi dik bir kanyon çıktı. Uzakta, çağlayan suların gürültüsü işitildi. Çok geçmeden Fontane ormanın içinde, uçurumun hemen kenarında tahtadan bir köşk gördü.

Manoel: "İşte yemeği burada yiyeceğiz," dedi, "ama daha önce gidip çağlayanı göreceğiz."

İki yüz metre kadar arkadan gelmekte olan öteki araba da onların yanında durdu. Dolores pek memnun bir eda ile inerek doğru Fontane'ın yanına geldi. Daha yaklaşırken ona arkadaşça bakıp o sevimli edasiyle burnunu büzdü. Fontane'ın yol boyunca içinde yer eden bütün öfke de o anda uçup gidiverdi. Dolores koluna girerek onu sıçrayan köpüklerle ıslanmış bir balkona doğru götürdü:

"Bakın Guillaume," dedi, "öyle güzel ki!"

Sonra, ötekilerden biraz uzaklaşınca da:

"Seni öyle seviyorum ki..." dedi.

Çağlayan canlı gibiydi sanki. Her yanından fişek gibi sular fışkırtıyor, bunlar yukarılara fırlayıp inceliyor, belirli bir yüksekliğe çıktıktan sonra aşağıya dökülmeğe başlıyordu. Gökten yere doğru atılan hava! fişekler sanırdı bunları insan. Düşen suyun soluk sarı, biraz yaldızlı gibi bir rengi vardı. Uçurumdan çıkmakta olan buğu ise, leylâk mavisi, sisli ve püsküllü bir saçak meydana getiriyordu.

Dolores: "Bu çağlayanın bir efsanesi var," dedi. "Aslında bir kadınmış da sonradan çağlayan haline gelmiş."

Fontane: "Doğru olsa gerek," dedi, "kadın kadar sevimli, kadın kadar çılgın çünkü."

"Ben çılgınım diye mi düşünüyorsun yoksa, sevgilim?"

"Sen yeryüzündeki çılgınların en güzelisin."

Ötekiler de onlara yaklaşmışlardı. Lopez, Fontane'ı götürüp çağlayanın altındaki bir kitabeyi gösterdi. Kitabe İspanyolcaydı. Fontane okuduktan sonra Dolores'e dönerek tercüme etti:

"Ulu Tanrım, bu eşsiz hârikayı bir daha görmeği nasibeyle bana."

Herkes "Bravo!" dedi. Lolita yine sevimli sevimli burnunu büzdü. O sırada ikisini de seyretmekte olan Petresco ise içini çekip havaya baktı. Öğle yemeği pek neşeli geçti. Pedro-Maria Castillo, Fransızca bilmiyordu ama, Fontane iki genç kadının yardımiyle İspanyolca konuşmağa çalışıyordu.

Dolores ciddî bir tavırla Teresa'ya: "Ayağımızı denk alalım," dedi, "çok geçmeden İspanyolcayı anlıyacak."

Dönüş zamanının geldiğini haber veren Petresco oldu. Fontane'ın konferanstan önce hiç olmazsa bir saat dinlenmesini istiyordu. O sırada Dolores ortaya bir fikir attı:

"Petresco Manoel'le beraber bakanlığın arabasına binsin," dedi, "üstad da Cadillac'ta Teresa ile benim aramıza otursun."

Dönüş çok hoş oldu. Dolores'le Teresa sıra ile, bazen de bir arada şarkı söylüyorlardı. Hayatından pek memnun olan Fontane'ın üzerinden ellerini atarak, iki dişi kedi gibi birbirleriyle şakalaşmaktaydılar. Fakat döndükleri zaman Dolores:

"Bu akşam hangi konferansı vereceksiniz?" diye sorunca Guillaume somurttu:

"Lima'da ilk akşam verdiğimi," dedi.

Dolores: "Ha, ben dinlemiştim onu," dedi. "Gideyim de bari Pedro-Maria'ya refakat edeyim. Nasıl olsa Fransızca bilmiyor o."

İkisi de arabanın yanında duruyorlardı. Dolores, Fontane'ın kasıldığını görünce, onu kolundan tutarak götürdü:

"Somurtma öyle, sevgilim," dedi. "Castillo ile konuşmak zorundayım... Tiyatro çevrelerinde çok sözü geçer onun... Konferansını bitirdikten sonra Granada otelinc uğrar,

ceni alırsın. Gider akşam yemeğini Dona Marina'nın lokantasında yer, sonra da, odana döneriz. Nasıl, hoşuna gitti mi?"

Fontane güler bir yüz takınmağa çalıştı: "Hoşuma gitmez olur mu hiç?" dedi.

Ama yine de biraz üzülmüştü. Sabahleyin Lolita'yı beklerken, konferansına iki cümle ilâve etmişti. Bunların yalnız genç kadın için çifte mânası olacaktı. Ne yapmalıydı şimdi? Gelsin diye ayak mı diremeliydi? Aksi gibi herkes de onlara bakıyordu. Fakat Lolita'nın mesleğiyle ilgili şeylerle uğraşmasından daha tabiî ne vardı?

Tiyatrodan çıkarken yemek davetlerinden yakasını kurtarabilmek için epey uğraştı. Ancak rahatsız, yorgun olduğunu ileri sürerek kurtulabildi. Her taraftan ona: "Burası yüksektir de ondan," diye cevap verdiler. Herkes de bir ilâç salık verdi, bir hekim tavsiye etti. Guillaume nihayet savuşabildi, kaygılı kaygılı peşine takılan Petresco'yu da savup tek başına Granada oteline döndü. Otelin barı önünden geçerken iki yüksek taburenin üzerinde Lolita'nın ince, narin, Castillo'nun da iri, kalın biçimlerini arkadan gördü. Hem şaşmış, hem içerlemişti. Yanlarına yaklaşınca, Lolita'nın İspanyolca olarak yanındaki erkeğe:

"Seni çok eskidenberi tanıyormuşum gibi geliyor bana, Pedro-Maria," dediğin duydu. Aksi gibi de genç kadının ne söylediğini anladı.

Sesi canlı, mutluydu. Arkasından bir ayak sesi işitince Dolores döndü, Fontane'ı gördü. Ne şaşırdı, ne de sıkıldı. Fransızca olarak:

"Sen misin Guillaume," dedi, "güzel konuştun mu? Emindim zaten... Bir Martini içer misin?"

Guillaume Fontane ters ters cevap verdi:

"Teşekkür ederim, istemem. Odama çıkıp biraz dinleneceğim. Siz de senor Castillo ile konuşmanızı bitirince bana haber verirsiniz lûtfen."

XI

Granada otelinin merdivenlerini çıkarken, Guillaume Fontane yine yaşlı bir adam oluverdiğini hissetti. Hani bazı köy meydanları vardır, burada şenlikler yapılır, bu şen-

likler o meydanlara göz kamaştırıcı bir hal verir de son havaî fişekler atıldıktan, kalabalık dağıldıktan sonra meydanlar fişeklerin yanık iskeletleri arasında yine karanlık, yoksul hallerine dönüverirler, Guillaume de kendinde tıpkı böyle bir hal hissediyordu. Kendini aşağılaşmış, utançlı, öfkeli hissetmekteydi: "Aynı sözler, aynı eda... Ah komedyacı karı, ah!" diye düşünüyordu.

Arkası kapıya dönük bir koltuğa oturdu, kendi kendine: "Her şey bitti artık," dedi. "Nasıl da inanabilmiştim bu saçma rüyaya? İnsanın onuru her şeyden üstün..." Sonra: "Adam sen de, böyle olduğu daha iyi," diye düşündü. "Böylelikle onu daha kolay unutabilir, tek ışığım olan Pauline'e de kafamda hiçbir kötü düşünce olmaksızın dönmüş olurum. Bir erkeğin verebileceği sevginin de bir sınırı vardır nihayet; bense sevgimi har vurup harman savurmakla meşgulüm."

Gelişindenberi ilk defadır ki, oturmakta olduğu bu salonun ne kadar çirkin olduğunu farkediyordu. Mobilyalar tahtadan çerçeveler halindeydi. Üzerlerine yeşil renkte bir asker kumaşı geçirilmişti. Duvarlardaki resimler ise bayağı konulu taşbasması şeylerdi. O âna kadar bunların farkına varmamıştı. "Aşk her şeyin üzerine kendi ışığını koyuyor. Hollandalı ressam Vermeer hizmetçilere bile kendi şiirinden bir şeyler kondurmaz mıydı? Sonra sanatçı gider, aşk ta beraber. Hizmetçi, tekrar hizmetçi, cennet, bir otel odası, Dolores Garcia da bir fındıkçı oluverir," diye düşündü.

Acı acı içini çekti, sonra birden öfkelenerek koltuğun kenarına yumruğu ile vurdu: "Gençlik elden gittikten sonra insanın böyle kıskançlık duyması ne şaşılacak şey!.." diye düşündü.

Kitap okumak istedi ama, nafile. Kendi kendine boyuna: "Komedyacı karı ne olacak, komedyacı karı!" diyordu. Nihayet kapıya yine onun vurduğunu anladı ama, cevap vermedi. Arkasına da dönmedi. Fakat kapının gıcırdayarak açıldığını işitti. Lolita'nın sesi:

"Hayatım," dedi, "odama uğradım, şimdi de hazırım... Donna Marina'nın lokantasına gidecektik hani?"

Guillaume Fontane yorgun bir tavırla: "Gidelim istersen," dedi, "ama karnım aç değil."

"Nen var Guillaume? Hasta mısın?"

"Hasta mı? Ne münasebet... Yaşamaktan da, senden de; her şeyden bıktım artık..."

"Benden de mi? Deli misin sen, Guillaume?"

Genç kadın kapıyı kapattı, koltuğun etrafını dolaşıp geldi, Guillaume'un dizinin dibine oturdu, ellerini tutmak istedi ama, Guillaume ellerini çekti.

"Ne var Guillaume, söylesene?.. Konferansına gelmedim diye mi kızdın bana yoksa?.. Ama sevgilim, Lima'da da dinlemiştim ya onu! Düşündüm ki..."

Guillaume Fontane, acıklı bir eda ile:

"Tam da konferansın sırasıydı şimdi!" dedi.

"Neyin sırası öyleyse?.. Kendimi yokluyorum ama, hiç de kabahatli bulmuyorum."

Guillaume Fontane omuz silkti: "Sahi mi?" dedi... "Ayrılışımızdanberi ne yaptın öyleyse?"

"Korkunç bir şey yaptım Guillaume: Teresa ve Castillo ile beraber kulübün yüzme havuzuna gittim... Dur canım, yine surat asma öyle, bundan daha tabiî ne var? Yüzmeğe bayılırım ben... Sonra, su pek sıcak olmadığı için, Granada otelinin barına gidelim de ısınmak için birer Martini içelim dedik. Bir yandan da seni bekliyecektik. Teresa kalkıp evine gitti. Bundan daha masum bir şey tasavvur olunabilir mi?"

"Evet, ama: "Seni çok eskidenberi tanıyormuşum gibi geliyor bana, Pedro-Maria," demek de mi masum bir şey? Tam bana söylediğin sözdü bu... Hem sen onunla ne zaman böyle senli-benli oldun? Onu bu sabah ilk defa görmüş değil misin?"

"Evet ama, yavrucuğum, İspanyolcada herkes birbiriyle çabucak senli-benli oluverir; söylemiştim sana bunu, değil mi? Bu hiç de samimîlik alâmeti değildir. Sonra, senin alındığın o cümle de gayet tabiî idi. Onu çok eskidenberi tanıyormuş gibi olduğum doğrudur: Şiirlerini okudum, ezbere biliyorum. Sonra piyeslerini oynadım. Bu da aramızda bir tanışıklık olduğu anlamına gelmez mi?"

Boynu bükük, biçare bir tavırla ayağa kalkarken:

"Artık her şey bitti mi, Guillaume?" diye sordu. "Beni istemiyor musun? Gideyim mi?"

Guillaume Fontane da ayağa kalktı, elinde olmaksızın hafifçe gülümsüyordu:

"Hayır," dedi, "günah işledin ama, ölmeni de istemiyorum. Tanrının ebedî lânetine uğramadan önce iki lokma kanlı ızgara ile bir şişe siyah şaraba hak kazandın, haydi."

Dolores, Guillaume Fontane'ın elini yakaladı:

"Ne kanlı ızgara istiyorum, ne de siyah şarap," dedi, "senin sevgini istiyorum ben... Veriyor musun onu bana?"

Cevap vermediği için, yine tekrarladı:

"Guillaume, veriyor musun sevgini bana?.. Vermiyorsan çıkıp gidiyorum."

Guillaume: "Ah, ne delisin sen," dedi, "biliyorsun pekâlâ... Yalnız, seni kıskandım ben."

Dolores: "Hoşuma gitti bu," dedi... 'Kıskanç olmasaydın sevdalı da olamazdın... Çok memnunum buna!"

Lokantaya giderlerken yine barışmışlardı, Lolita'nın yüksek ökçeleri Bogota'nın kaldırımlarını yine neşeyle takırdatıyordu. Dona Marina onları sevgi dolu bir tavırla karşıladı. Dolores bir şişe şarabını boşaltıp bir paket de sigara içtikten sonra mahzunlaştı, pişmanlık dolu, ciddî bir tavırla:

"Guillaume," dedi, "demin sana söylediklerimle yetindin ama, yalandı bunlar... Castillo'ya fındıkçılık ettiğini kabul ediyorum."

Guillaume Fontane: "Sen hep öylesin zaten," dedi, "büyük bir fenalık da yok bunda; nezaketin, alçak gönüllülüğün bir başka türlüsüdür bu bence."

Ama Dolores ona iyice içini dökmek istiyordu:

"O kadar hoşgörür olma, Guillaume..." dedi. "Yalnız fındıkçı değilim ben, zalimim, kötü ahlâklıyım da. Beni seven insanlarla alay edecek, onlara fenalık yapacak tıynetteyim. Evet, sana bile hattâ... Ama kabahat bende değil; hayatta o kadar çok acı çektim ki! İlk tanıdığım erkek korkunç şekilde bencildi, yalnız kendini düşünüyordu. Kocamı sevmek istiyordum ama, o da ahlâkımı bozdu. Bütün bunlar yüzünden zalim oldum. Sen ki bana karşı bu kadar iyi davrandın, ihanet ettim sana. Yalnız aklımdan, içimden tabiî, ama korkunç bir şey bu..."

Guillaume Fontane telâşlanmağa, kızmağa başlıyordu:

"Neler söyledin sen bu adama?" dedi. "Ne diye fındık-

çılık ediyorsun? Tek bir duygu beslemek o kadar hoş şeydir ki."

O anda genç kadın birden, şiddetle değişiverdi. Zalim ve alaycı bir şekilde Guillaume'un taklidini yaparak:

"Tek bir duygu beslemek o kadar hoş şeydir ki, ha?" dedi. **"Bembeyaz olayım istiyorsun, — Tertemiz olayım istiyorsun, — Hep senin olayım istiyorsun;** istediğin bu, değil mi? Ama karına yazdığın mektupları bir görmek isterdim! Muhakkak ki ona olan sevginden bahsediyorsundur; tekrar ona kavuşmak için yanıp tutuştuğunu söylüyorsundur; gece gündüz beraber olduğun o fındıkçı, o yalancı ve tehlikeli Périchole'den hiç bahsetmiyorsundur ona, değil mi?.. Öyleyse ne hakla sadakat hakkında nutuklar çekip duruyorsun bana?"

Fontane, genç kadının çok nefis bir tavırla söylemiş olduğu bu "tirad" ı hayranlıkla dinledi; bir kere daha: "Ne büyük aktris bu kız!" diye düşündü. Dolores'in Castillo'ya neler söylemiş olabileceğini bilemiyordu; belki de ona vaidlerde bulunmuştu; ama şimdi Dolores'i böyle yanıbaşında, gözleri yaşlı görünce onu o haliyle o kadar güzel buldu ki, duyduğu arzu, öfkesini hemen altediverdi. Vaktin geciktiğini, kıymetli bir zamanı kaybetmekle meşgul olduklarını düşündü:

"Yine bana uğrayacak mısın birazcık?" diye sordu.

Lolita'nın gözlerindeki yaşların arkasından bir zafer parıltısı geçti:

"Bir içki daha ısmarla bana," dedi, "sonra da döneriz."

XII

Ertesi günü Dolores tiyatroda, müdür ve rejisörle bir arada geçirdi. **Ovidius Naso**'yu biraz olsun yatıştırmak için, Guillaume Fontane da öğle yemeğini uslu uslu Fransız sefaretinde yedi. Büyükelçi sevimli, nazik bir adamdı. Ziyaretinin uyandırdığı iyi tesir için Guillaume Fontane'a teşekkür etti. Akşam yemeğini dışişleri bakaniyle birlikte yedi. Çok derin bir kültürü olan bu adam, Guillaume Fontane'ı çok sevmişti. Sonra, Devlet Radyosunda bir konuşma yaptı. Üni-

versite'de de Paul Valéry hakkında bir konferans verdi. Bütün bunlar oranın o şair halkının pek hoşuna gitti. Akşam Guillaume Fontane kendinden memnundu: "Alt tarafı şu Ovidius'un, hakkı var," diye düşünüyordu. "Buraya eski bir hoca sıfatiyle sanatımı yapmağa geldim ben, başka şey için gelmedim..." Tiyatronun önünde ayrılırken Manoel Lopez:

"Bakan yarın sizin, Medellin Üniversitesi'ne gitmenizi pek istiyor," dedi. "Pişman da olmıyacaksınız, M. Fontane. Uçakla çok kısa bir yolculuk olur bu. Fransız filmlerini, piyeslerini, kitaplarını çok seven gençlerin karşısında konuşacaksınız. Sizin için de, yurdunuz için de çok faydalı olacak bu... Tek mahzur, erken kalkmak zorunda olmanız. Saat beşte arabayla otele geliriz biz."

Biraz durduktan sonra ilâve etti:

"Dolores Garcia'ya da bizimle gelsin diye rica ettik. Öğrenciler arasında pek tanınmıştır o."

Manoel Lopez çok ölçülü bir şekilde konuşuyordu.

Erkeklerle Teresa Lopez, Granada otelinin holünde buluştukları zaman hava henüz karanlıktı. Castillo ile Kolombiya'lı birkaç yazar daha yolculuğa katılacaklardı. Dolores görünürlerde yoktu. Otelin gece nöbetçisi:

"Bir saat kadar oluyor," dedi, "yaya olarak otelden çıkıp gitti."

Castillo telâşlandı: "Anlamadım bunu," dedi, "halbuki onu hava alanına ben götürecektim. Böyle kararlaştırdık."

Lopez saatine baktı, kesin bir eda ile: "Haydi gidelim," dedi. Fontane pek kaygılıydı ama, Teresa onun yüreğine su serpti:

"Daha dün bana bahsetmişti bu yolculuktan," dedi, "hava alanına gitmiş olmalı her halde."

Ama nasıl gitmişti? Bunu kimse bilmiyordu. Bir sırdı bu. Lolita da esrarlı şeylerden hoşlanırdı zaten. Sahiden de, üç araba hava alanına geldiği zaman Lolita oraya çoktan gelmiş bulunuyordu. Onları böbürlenerek karşıladı. Olup bitenler hakkında biraz da öfkeyle kendisinden izahat isteyen Castillo'ya Lolita dolambaçlı bir cevap verdi. Sonra Guillaume Fontane'ı bir sütunun arkasına götürerek:

"Bana fındıkçı diyemezsin artık, sevgilim..." diye fısıldadı. "Sevdiklerim için çok şeye katlanmasını bilirim ben... Dinle bak! Dün gece Castillo bana Medellin'e yapılacak bu

yolculuktan bahsetmişti. "Bakanlığın arabasında yer yok, bu sabah gelip ben sizi alayım," demişti. Böylesi daha rahat olacağı için ben de kabul ettim. Sonra düşündüm ki, sen yine üzüleceksin, bu kadar masum bir şey için de türlü fesatlıklar düşüneceksin. O zaman saat dörtte kalktım, buraya da yayan geldim... Nasıl, hoşuna gitti mi?"

Guillaume Fontane kendini utançlı ve suçlu hissetti. Bu mağrur ruhlu kadından şüphelenerek nasıl da haksızlık etmişti! Bunu ona söylemeğe ancak vakit bulabildi. Çünkü küçük uçağa artık binmek gerekiyordu. Dolores'le Fontane, sözleşmiş gibi, yanyana oturmaktan sakındılar. Fontane'ın yanına önce babacan bir şair oturdu. Nükteleriyle onu çok eğlendirdi. Sonra da Lopez onun yanına zekî, mahzun tavırlı bir filozofu getirdi. Bir koltuktan ötekine herkes birbirine şiirler okumakla meşguldü. Gök mora bakan bir mavilikteydi. Tek bulut yoktu ve dağlar tıpkı Yunanistan'ınkiler gibi, bu göğün zemini üzerinde, çok net bir şekilde yükseliyorlardı. Dağların sivri tepeleri arasından geçerken pilotun gösterdiği ustalık yolcu taşımaktan ziyade cambazlığı hatırlatıyordu. Çok aşağılarda Magdalena nehri açık renk bir şerit gibi parıldamaktaydı.

Lopez: "Büyük gemiler yolcuları nehirden Baranquilla limanına kadar götürürler," diye anlattı. "Birkaç günlük bir yolculuktur bu ama, çok güzeldir. Her şehirde gemi durur, yük alır, yolcu alır. Kaptan da hem havadis getirir, hem de her uğradığı yerden havadis toplar. Mark Twain zamanındaki Mississippi gemilerini hatırlatır bunlar."

Medellin'de rektörle vali, uçağı bekliyorlardı. Bogota'ninkine göre daha yumuşak olan hava pek hafifti. Kırlarda, her yanda çiçeklerle dolu tarlalar görülüyordu.

Vali: "Burada dünyanın en güzel orkidelerini yetiştiririz," dedi.

Üniversite'de konferanstan önce bir kabul töreni yapıldı. Şampanyalar içildi. Nutuklar söylendi. Fontane uzaktan, salonun tâ dibinde Dolores'i gördü. Genç kadın, Castillo ile Lopez'in yanındaydı. Fontane ona doğru ilerledi, yavaşça:

"Bir kere burnunu büzeceksin bana," dedi, "yoksa konuşmam bak!"

Dolores güldü, sevgi dolu bir eda ile burnunu sevimli

sevimli büzdü. Sonra da Fontane'a bu hareketi için teşekkür etti:

"İşte böyle genç, saçma, pervasız olduğun zaman seviyorum seni..." dedi. "Bütün bu ekâbiri orada öylece bırakıp yanıma kadar gelmekle beni ne kadar sevindirdin bilsen."

Konferansla öğle yemeği arasında Dolores otelin yüzme havuzunda banyo yapmak istedi. Lopez'lerle Castillo da mayolarını getirmişlerdi. Fontane bez bir koltuğa oturarak onları yüzerken, seyretti. Lolita'nın sabahleyin yaptığı o bağlılık ve sevgi dolu hareketten sonra artık kıskançlığı geçmişti, kadınların yüzüşlerini seyrederek güzelliklerinin tadını çıkardı. Dolores arada bir sudan çıkıyor, gelip yanıbaşında, çimenlerin üzerine uzanıyordu. Gidip kulüp binasında giyindi. Geri geldiği zaman gülümsüyordu.. Guillaume'a:

"Biliyor musun," dedi, "bu kulüp binasında, erkeklerle kadınların soyunma yerleri arasında incecik bir bölme var. Teresa ile ben kurulanırken boyuna gevezelik ettik. Castillo da: "Çıplak sesler işitiyorum..." diye bağırdı bize. "Güzel, değil mi?"

Guillaume Fontane: "Pek hoş bir şaka değil bu," dedi.

Yemeğe daha bir saat vardı. Lolita, banyodan sonra yürüyüp yapmış olmak için Guillaume Fontane ve Lopez'le beraber gidip bir orkide tarlasını görmek istedi. Dönerlerken bir sağnağa yakalandılar. Lolita'nın robu ıslak bir bez haline geldi. Genç kadın, otele gelince yüzme hocasından keten bir pantalonla üzerinde enlilemesine mavi-beyaz çizgiler olan bir de gemici fanilâsı aldı. Yemeğe bu kılıkta indi. Pantalonu çıplak bacaklarının tâ yukarılarına kadar sıvamıştı. Bu kılık, ekâbirin hoşuna gitmeyebilirdi ama, şairler de, memurlar da bundan pek hoşlandılar. Çünkü orası Kolombiya idi, bütün yüksek memurlar aynı zamanda şairdi.

Lolita'nın hiçbir zaman o günkü kadar gevezeliği tutmamıştı. Sofrada ikide bir başbaşa konuşup gülümseyerek, Fontane'la olan samimiliğini herkese gösterdi. Castillo onların karşısına oturmuştu. Lolita'ya İspanyolca:

"Çok güzel sahneye konmuş bir komedi seyrediyorum," dedi.

Lolita öfkeyle sordu: "Ne komedisi? Hiçbir zaman böylesine samimî olmadım."

Castillo şüpheci bir eda ile güldü; Fontane da bir an için, Lolita'nın öfkesinin yapmacık olup olmadığını düşündü. Genç kadın ne demişti o adama? Fakat yemekten sonra Lolita'nın gösterdiği büyük sanat kabiliyetine bir kere daha hayran kaldı. Lopez şöminede çalı-çırpıdan büyük bir ateş yaktırmıştı. Dolores ateşin ışıltıları içinde dansetti. Bir gitara getirtip şarkı söyledi. Sonra da Castillo'nun çok güzel şiirlerinden okuyarak, kafiledeki tek titiz insanı da böylece yatıştırmış oldu. En sonunda, birtakım afsunlar mırıldanarak, Fontane'ın ayakları dibinde süründü.

Castillo: "Evet, anladık," dedi, "büyü de yaparsın sen. Domuz yavrusu kılığına soksana bizi!"

Dolores: "Hayır," dedi, "insan kılığına sokacağım sizi."

Sahiden de o gün şeytan çarpmış gibi bir hali vardı ama şakacı, fesat bir şeytandı bu. Fontane hayranlıktan deliye dönmüştü. Kendi kendine: "Bir daha hiç görmiyeceğim bunları," diye düşünüyordu.

Uçakla dönüş yolculuğu tehlikeli oldu. Hava hâlâ fırtınalıydı. Kocaman kocaman dolu taneleri uçağın tın tın öten gövdesine mermi gibi çarpıyordu. Uçak sivri dağ tepeleri arasında sekerek ilerlemekteydi. Büyük kara bulutlar, dağların arasında sekerek ilerlemekteydi. Büyük kara bulutlar, ların duman rengi grilikleri üzerinde koşuşuyorlardı. Arada bir, deniz mavisi bir gök parçası bulutları yırtıveriyordu. Uçak şahlanıyor, sonra bir taş parçası gibi düşüyor, derken daha sert hava tabakaları üzerine sarsılarak oturuyordu. Dolores, Fontane'ın yanına oturmuştu. Fontane ona:

"Korkmuyor musun?" diye sordu.

Dolores: "Hiç korkmam ben," diye cevap verdi. "Allaha bir tek can borçluyuz. Onu şimdi verdik mi, ödeşmiş oluruz... Ya sen hayatım, ölümü düşünüyor musun?"

"Asla! Ölüm bir düşünce değildir ki."

Dolores itiraz etti ama, tam o sırada, Ande dağlarının eteğine serilmiş şehir karşılarına çıkıverdi: Kapkara bir zemin üzerinde bembeyazdı. Gustave Doré'nin bir resmini andırıyordu. Çok geçmeden güneş yine parıldadı, fırtına dinmişti.

Lopez: "Bogota'nın havası böyledir işte," dedi, "hemen öfkelenivereni, fakat çok iyi insanlar gibidir."

XIII

Kalın sesli saat dokuzu çaldı. Peşi sıra da bir manastırın çan sesleri duyuldu. Guillaume Fontane telefonda "On dokuz" numarayı isteyerek o uykulu sesi heyecanla beklemeğe başladı.

Ses: "Günaydın sevgilim," dedi... "Çok güzel bir teklifim var. Dün Bakana bir kızılderili lokantasında yemek yemek istediğini söylemiştin ya hani? Tam senin istediğin gibi, çok meşhur böyle bir lokanta var. Bogota'dan pek uzakta değil: Torca'da, savan'ın tam ortasında. Dinle beni, Guillaume: Manoel Lopez arabasını bize verecek; bakanlıkta işi olduğu için kendisi gelemiyor ama, Teresa gelecek... Ne dersin?"

"Vallaha iki kişi iyi ama, üç kişi pek kalabalık olmaz mıyız?"

"Ne gözü doymaz şeysin. Tek başına sana iki genç kadın veriyorlar da hâlâ söyleniyorsun!"

"Söylendiğim filân yok. Teresa çok hoş kadın ama, ne de olsa...."

Fakat iki genç, güzel kadının arasına yerleştiği zaman otomobil, savan'ın inişsiz yokuşsuz, dümdüz yoluna sapınca, Guillaume Fontane da artık halinden şikâyet etmedi. İki yanda, geniş ovanın otları arasında kamışlar, sazlar da vardı. Söğütlerin filizî yeşili üzerinde ökaliptüslerin soluk yeşili seçiliyordu. Şurada burada ekvatör bölgesine has ağaçlardan meydana gelme birtakım vahalar görülmekteydi. Bunların içinde çiftlikler vardı. Lolita ile Teresa, her zamanki o hoş alışkanlıklarına uyarak ya şarkı söylüyorlar, ya da durmadan gevezelik ediyorlardı. Fransızca konuşmağa çabalıyorlardı, ama ellerinde olmaksızın boyuna İspanyolcaya dönüyorlardı. Teresa, Castillo'nun Don Juan'la ilgili bir piyes yazmağı düşündüğünü söylüyordu:

"Ama şimdiye kadar yazılanlardan büsbütün farklı olacak, anlıyor musun, Lolita?" dedi. Yine aynı konu ile ilgili birkaç piyes, bir de yazar adı verdi. Sonra devam etti:

"Bak Lolita, Don Juan'ı hep kadın-kız peşinde koşar gösteren piyesler var ya. Castillo saçma buluyor onları. Ona göre Don Juan'ın asıl dramı şu: Tanıdığı bir sürü kadın arasında, kendisine gerçek aşkı ilham edecek kadını bulamıyor o, anladın mı?"

Lolita, Guillaume Fontane'a döndü: "Sen ne dersin buna?" diye sordu.

"Ben derim ki, sevgili değiştirmek ihtiyacını gerçek sevgiyi bulmak içinmiş gibi göstermek çok kolay bir şey... Don Juan'ın bin üç tane kadınla seviştiğini söylerler... Şu halde bunların hepsi de bayağı birtakım aşiftelerdi... Olgun çağa erişmiş bir erkeğin, bunca kadın arasında, kendisine gerçek aşkı ilham eden bir tanesini bulamamasını akıl alır mı hiç?"

Bunları söylerken yol arkadaşlarının kollarından sıyrılarak, var olmayan bir bastonu havaya kaldırır gibi yapmıştı.

Lolita, Teresa'ya: "Guillaume, kadınlara inanır," diye izah etti. "Hoş bir şey bu, değil mi? Alfonsina'nın Don Juan hakkındaki şiirini bilmem biliyor musun, Teresa?"

Şiiri Teresa da biliyordu. Her biri bir kıt'ayı söyliyerek, şiiri okudular, sonra da Fontane'a tercüme ettiler:

"Ey gece kuşu — İyi ki sen — Toprakta gömülüsün — Ve bir daha uyanmıyacaksın..."

Fontane: "Neden iyi ki?" diye sordu.

"Çünkü Guillaume, uyanırsa içinde yaşadığımız acı günleri görecek... Onun zamanındaki gibi, şanlı şerefli, harmanî giyen, çılgınlıklar yapan "caballero" lar yok artık... Ben İspanyolum!.. Ya hep, ya hiç diye düşünürüm!.. İşte, lokantaya geldik, Guillaume."

Burası yolun kenarında, örme kamışlardan yapılmış, bu kırlık yerlere pek yaraşan, geniş bir yerli kulübesiydi. Teresa yan taraftaki sundurmanın altında topraktan yapılmış pek kaba-saba bir fırını gösterdi: Bir sürü kızılderili hizmetçi bu fırında küçük küçük "yukka" ekmekleri pişiriyorlardı. Tuzlu, hoş, buruk bir lezzetleri vardı bu ekmeklerin. Lokantanın masaları açık havaya yerleştirilmişti. Hava Bogota'ya göre çok daha sıcaktı. Fontane bu değişikliğe şaştı.

Teresa: "Bizim burada," dedi, "iklim dikinedir âdeta... Mevsim denen şey yoktur. Bogota'da kış varken, burada, Torca'da bahar havası vardır. Barranquilla'da ise yakıcı bir

yaz hüküm sürer... Yarın 21 Eylûl.. Resmen bu baharın ilk günüdür ama, bu yüzden hiç bir yerde asıl mevsimler değişmeyecektir."

Lolita: "Ne?" dedi. "21 Eylûl mü?.. Öyleyse yarın doğum günüm benim."

Fontane: "Senin doğum gününün baharın habercisi olmasından daha tabiî ne var?" dedi. "Çok hoş bir şey bu."

Teresa tuzlanmış domuz etinden bir ızgara ısmarladı. Etlerin yanında koca koca muzlar vardı.

"Çok nefîstir, göreceksiniz," dedi.

İki genç kadın ızgarada pişmiş et parçalarını çıtır çıtır yemeğe başlamışlardı bile.

Lolita: "Guillaume," dedi, "komşu masalardaki bütün delikanlılar imrenerek bakıyorlar sana: "Bu yabancıya iki kadın çok," diye düşünüyorlar her halde."

Yemek, birbirini kovalıyan şiirler, şarkılar ve gülüşmelerle geçti.

XIV

Saatin o kalın, güzel sesi Guillaume Fontane'a pek hazin, pek yaslı geldi; çünkü saatin bu çalışı, Bogota'da geçireceği son günün başladığını haber veriyordu ona. Ertesi sabah uçağa binerek Birleşik Amerika'ya gidecek, orada da iki hafta konuşmalar yaptıktan sonra Fransa'ya dönecekti. İçinde birbirine zıt iki duygu vardı: Pauline'e, dostlarına, işine, kitaplarına tekrar kavuşacağı için seviniyordu; fakat burada geçirdiği o büyüleyici, güzel saatleri düşündükçe de kederli kederli içini çekiyordu.

"Bir daha nerden yaşıyacağım ben bu günleri!" deyip durmaktaydı.

İsteksiz isteksiz kalkıp yıkandı, giyindi. Dolores'e telefon etti. Sonra da garsonun getirdiği mektupları okudu. Pauline'den de bir mektup vardı: Nükteli, hattâ alaylı bir mektupmuş gibi geldi bu ona. Saat dokuzda Lolita kapıyı vurdu, sonra da açtı:

"Birazcık geleyim mi?" diye sordu. "Bu son günümüzü bir yas günü haline sokmak istemiyorum sevgilim, ama yine de kederli, sıkıntılıyım."

Guillaume: "Bugün için "yaş günüm," demiştin ya. Sana bir şey alayım da onu tak, beni hatırla istiyorum. Düşündüğün, istediğin bir şey var mı?"

Dolores'in yüzü ışıldadı. Başını geriye doğru atarak elini saçlarının bukleleri arasından geçirdi:

"Ne tontonsun sen, Guillaume," dedi. "Evet, ne zamandır büyük bir altın haç alayım da boynuma takayım istiyordum. Bunu sen bana alırsan öyle sevinirim ki! Dün Calle Real'deki bir kuyumcunun vitrininde bunların çok güzellerini gördüm. Beraber gidelim istersen, ha?"

Yine o her zamanki komedyayı oynadılar, otelin holüne birbirlerinden beş dakika ara ile indiler. Fontane merdivenden inerken: "Ne acaip kadın bu!" diye düşünüyordu. "Hem çok sofu, hem de burada tanışıp sevistiği bir erkeğin kendisine mübarek bir şey hediye etmesini tabiî buluyor... Périchole işte!.. O da sevistikten sonra günahlarını bağışlatmak için dua etmez miymiş?.. Fakat Lolita'da daha acıklı bir sevimlilik var..."

Guillaume Fontane genç kadını merdivenin altbaşında beklerken görünce gözlerinin dolduğunu hissetti. Yine: "Bir daha nerden yaşıyacağım ben bu günleri?" diye düşündü. Sonra da onu ilk defa görüyormuş gibi selâmladı: "Günaydın, senora."

Bunu otelin veznedarı için söylemişti ama, adamın onu dinlediği bile yoktu.

Küçük kızılderililerin kaynaştıkları sokaklarda dolaşıp kuyumcu dükkânına da uğradıktan sonra, kederleri bir zaman için hafifledi. Lolita sade, som ve süssüz bir haç seçti. Hemencecik boynuna takıp Guillaume'a sevimli bir bakışla teşekkür etti. Tekrar sokağa çıktıkları zaman onun koluna asıldı:

"Seninle yaşamaktan, beraber bir dükkâna girmekten, yemek yemekten, bir an senden ayrılmamaktan öyle hoşlanıyorum ki, Guillaume," dedi. "Ne olur sanki on beş gün daha kalsan? Hattâ sekiz gün kalsan bile olur. Medellin Üniversitesi'nin rektörü senin öğrencilere konferanslar vermeni istememiş miydi? Kabul et. Ben de işlerimi seninle oraya gelecek şekilde düzenlerim. İki güzel, nefîs hafta geçiririz orada, olmaz mı?.. İnsan mesut olmak için ayağına ge-

len fırsatları tepmemeli, sevgilim; hayat insana o kadar çok fırsat vermez çünkü."

Guillaume Fontane gevşer, niyetini bozar gibi oldu ama, mahzun mahzun cevap verdi:

"Maalesef imkân yok buna, Lolita. Petresco belirli günler için benim adıma Nevyork'ta, Filadelfiya'da angajmanlara girdi. Sonra, Fransa'da da karım bekliyor... Biliyorum, ondan bahsedişime kızıyorsun ama, ne de olsa..."

"Yok canım, neden kızacakmışım. Aslında karını sevmen, sayman hoşuma bile gidiyor... Belki azıcık kızdığım olmuştur ama, senin bir tarafın pek hoş: Karılariyle geçinemediklerini ileri sürerek bana kur yapan erkekler gibi değilsin sen... Hattâ bir şey söyliyeceğim, belki kendin de farkında değilsin bunun: Karını benden çok seviyorsun."

"Evet ama, başka türlü... Belki de daha fazla. Bunda haklısın bak."

"Mertsin doğrusu bunu bana söylemekle."

Öğle yemeği saatinde Guillaume Fontane resmî bir davette bulunacaktı. Onun için Lolita'dan ayrıldı. Fakat akşam, Manoel Lopez'in, kendi tâbiriyle, "Bakanlıktaki şairler tarafından" diyerek verdiği veda yemeğine Lolita da davetliydi. Yemeği Dona Marina'nın lokantasında dostça, fakat kederli bir hava içinde yediler. Fontane'la onu misafir edenler arasında birkaç gün içinde bir dostluk bağı kuruluvermişti. Lolita'nın da orada bulunmasından alınmamışlar, hattâ buna sevinmişlerdi. Hepsi de güzelliğe, sanata çok değer verdikleri için, genç kadından pek hoşlanmışlardı. Dona Marina o gece misafirlerini memnun etmek için elinden geleni fazlasiyle yaptı. Her yemek bitip yenisi geldikçe o da onların yanına gidip o tok sözlü edasiyle lâkırdıya karıştı. Tabiî yine şiirler okundu; Lolita flamenco şarkıları söyledi. "Şairler" ancak gece yarısı Guillaume Fontane'la arkadaşını Granada oteline götürüp bıraktılar. Holde Lolita kapıcı duysun diye yüksek sesle:

"İyi geceler, üstad..." dedi. Sonra da alçak sesle sordu: "Odana mı geleyim istiyorsun, yoksa bırakayım da uyuyasın mı?"

Guillaume Fontane omuz silkti:

"Uyumak mı?" dedi. "Uyuyacağımı mı sanıyorsun sen?"

Lolita gülümsiyerek kaçıp gitti ama, beş dakika sonra Guillaume'un kapısına vurdu:

"Hani bir gün nefes darlığı gelmişti bana ya," dedi, "işte bu son saatleri de o günkü gibi senin kollarında geçirmek istiyorum. Ne iyi davranmıştın bana, hatırlıyorsun, değil mi?.. Ama bu sefer ruhum boğulacak gibi sıkılıyor sanki, bu da daha çok acı veriyor bana."

Guillaume Fontane bütün ışıkları söndürdü, yalnız küçük bir lâmbayı yanık bıraktı, kanapeye oturdu. Lolita da başı Guillaume'un göğsüne gelecek şekilde uzandı.

Genç kadın yine o yürekten gelen çığlığı kopardı: "Ay, Lolita," dedi, "bitti artık... Gözlerimin içine dalan o güzel bakışları görmiyeceğim, yüreğimi hoplatan o tatlı sözleri işitmiyeceğim... Bana verdiğin bütün bu güzel şeyler için Allah razı olsun senden, sevgilim!"

"Ben mi? Ne verdim ki ben sana? Asıl sen bana her şeyi verdin. Seninle beraber susmaktan da, konuşmaktan da zevk alıyordum. Gülüşünü seviyordum, ağlayışını seviyordum, beraber bir kitapçıya girmek, bir kızılderili lokantasında seninle yemek yemek... hepsi, hepsi güzeldi bunların... Ah! Seni ne kadar arıyacağım bilsen! Gönlüm de, vücudüm de arıyacak seni. Ay Lolita!"

Guillaume genç kadının gözlerinin yaşla dolduğunu gördü. Lolita:

"Çabuk unutursun beni," dedi. "Şimdi dönmekte olduğun âlem senin kendi âlemin; benim yerim yok orada... Fena şeyler doğuyor içime, Guillaume."

"Nasıl söyleyebilirsin bunu, Lolita? İnsan baharın tatlılığını, güneşin sıcaklığını, zevkin ürpertisini unutabilir mi hiç?"

Lolita yine yürekten gelen bir: "Ay!" dedi.

Birkaç saat böylece kaldılar. Bazen konuştular, bazen hayallere daldılar. Lolita uzun uzun ağladı. Sonra Guillaume istedi diye ona alçak sesle en sevdiği şarkıyı söyledi. Gelecek günlerden bahsettiler. Nasıl yeniden buluşacaklardı? Lolita Paris'e gelmeği, orada bir İspanyol tiyatro mevsimi tertiplemeği pek arzuluyordu. Fontane başını salladı:

"Sende daha var," dedi, "ama yine de seyirci bulunmaz. Paris, Seine nehrinin bir adasında doğmuştur, bir ada şehri olarak kalmaktadır. Sonra orada serbest olamam ki ben.

Burada sevişmemizin masum bir tarafı vardı; kimseye fenalık yapmıyorduk ama Paris'te..."

Genç kadın yine: "Ay, Lolita!" dedi.

Guillaume: "İspanya'da buluşsak?" diye sordu. Lolita Madrid'de, Barcelona'da bir angajman bulamaz mıydı acaba? Böyle bir şey olsa Guillaume da koşup gelirdi. Daha olmazsa Güney Amerika'ya tekrar gelecekti. **Ovidius Naso** buna bir çare bulurdu elbet.

Kilisenin saati geceye tempo tutuyordu. Saat dördü çaldığı zaman genç kadın:

"Bavullarını hazırladın mı?" diye sordu. "Yardım edeyim sana istersen. Yol için bir kitap aldın mı yanına?"

"Evet; Stendhal'in **Parma Manastırı**'nı... Dün bir kitapçının önünden geçerken almıştım onu. Bugünlerde Stendhal'i pek seviyorum nedense."

"Benim yüzümden mi?"

"Senin yüzünden."

"Çok memnunum."

Eşyalar hazırlandıktan sonra Lolita yine onun kollarına döndü. Saatin kalın çınlayışı onları, içinde bulundukları vecdden çekip çıkardı.

Genç kadın: "Saat beş olmuş," dedi, "İneyim ben artık... Sen iki dakikacık bekle, emi?.. Sevgilim, unutma bak.. Her şeyi gösterdim sana: İyiyi de, kötüyü de. Bil ki ömrümün tek gerçeği, seninle geçirdiğim bu on beş gündür."

"Lolita, şunu unutma öyleyse... Senin için bir rol yazmamı istemiştin ya hani? İşte buldum: Teselli Bulmayan Kadın."

Genç kadın kapının önünden sordu: "Uzun zaman mı oynıyacağım bu rolü?"

Sonra da gülümsiyerek çıkıp gitti.

XV

Fontane etrafında açgözlü, telâşlı hamallar olduğu halde aşağıya indiği zaman Lolita, Teresa ile konuşuyordu. Holün loşluğu içinde Lopez'le Petresco ona doğru ilerlediler. Cenaze törenlerinde olduğu gibi, onu alçak sesle, sevgi ve keder dolu bir eda ile selâmladılar. Guillaume Fontane: "Sa-

fakla uyandırılan mahkûm gibiyim," diye düşündü. Hava alanına kadar olan yol da kederli bir hava içinde geçti. Dağınık bir sis arabanın etrafını kaplamıştı. Hiç kimse konuşmuyordu. Her zaman pek canlı, neşeli olan Lolita'nın bile bitkin bir hali vardı.

Sonunda Lopez konuştu: "Ziyaretiniz çok büyük bir başarı oldu, üstad," dedi. "İnşallah Bogota'ya yine bekleriz sizi."

Guillaume Fontane: "Vallaha dostum," dedi, "benim isteğimle bunun olacağını bilsem, gelirim muhakkak."

Hava alanında Petresco bilet, gümrük, döviz işleriyle uğraştı. Hesapları görmek, başka birtakım turneler tertiplemek için o Bogota'da kalacaktı. Birçok Kolombiyalı yazarla Fransız büyükelçiliğinin bir kâtibi de hava alanına gelmişlerdi. Bu yüzden Fontane bir sürü insanla selâmlaşıp vedalaşmak, teşekkürde bulunmak zorunda kaldı. Lolita karşı tarafta duran gruptaydı. Arada bir ondan yana bakarak mahzun mahzun burnunu büzüyordu. Biraz sonra Guillaume Fontane genç kadına yaklaşacak şekilde davrandı. Lolita ona doğru eğilerek:

"Ay Guillaume!" diye fısıldadı.

Sonra hoparlör, senor Lopez'in telefondan çağırıldığını bildirdi. Manoel Lopez hemen koştu. Geri geldiği zaman:

"Bakan telefon ediyor," dedi. "Sis yüzünden uçak kalacak mı, acaba, diye sordu. Ama uçak kumpanyasının memurları "hayır" dediler. O da gelecek. Ne kadar övünseniz yeri, üstad: Bakan ancak yabancı meslekdaşları için yapar bunu."

Fontane Lolita'ya bakıyor, "ne diye ille de gitmek istedim sanki" diye düşünüyordu. "Nevyork'a bir telgraf çekip konferanslarımı başka zamana bıraktırır, Lolita ile Medellin'e gidebilirdim pekâlâ... Ne budalalık etmişim ben!.."

İstasyon binası önünde uzun bir otomobil durdu. Manoel Lopez bakanı karşılamak için hemen koştu. Yolculardan üç dört tanesi bakanın geldiğini anlayınca, nüfuzlu bir adamı selâmlamak için çıkan bu fırsatı kaçırmak istemediler. Bakan da onları kırmak istemedi, durup bir müddet konuştu. Sonra o da Fontane'la dostlarının yanına geldi, ziyaretçi için ona güzel sözler söyledi. Lolita'ya dönerek:

"Size gelince, senora Garcia," dedi, "burada kalacağı-

nızı biliyoruz, yakında da sizi alkışlamak saadetine ereceğiz."

Lolita gayet iyi bir tarzda, bakana kendi tasarılarından bahsetti (Fontane: "Çok da iyi denebilir hattâ," diye düşündü. "Bense onu ayrıldığımız için kederden bitkin sanıyordum.) Saat, amansız bir şekilde ilerliyordu. Uçağın kalkmasına beş dakika kalmıştı. Petresco hesaplardan bahsetmek için Fontane'ı bir kenara çekti. Fontane sabırsızlanıyor:

"Önemi yok bunun canım," diyordu. "Bırakın da gelenlere veda edeyim... Siz ne kadar münasip görüyorsanız, şimdiden kabul ediyorum. Fransa'ya mektup yazarsınız bana."

"Üstad, anlatayım izin verin de... Miami ile Nevyork'a kadar biletiniz, beş yüz elli dolar tutuyor. Bunu sizin hesabınıza geçirdim ama beri yandan da..."

Fontane alt tarafını dinlemedi. Hoparlör: "Baranquilla, Panama, Miami'ye gidecek yolcular..." diye çağırmağa başlamıştı.

Bakan Fontane'ın elini alarak iki eli arasında, samimiyetle sıktı. Foto muhabirlerinin flâşları çakınca, Fontane'ın altüst olmuş yüzünü de meydana çıkardılar. Lopez, Petresco ve öbür erkekler arkadaşça onun sırtına vurdular:

"Adios, amigo... Gene geleceğinize söz veriniz, unutmayın, ha!" ,

Bu bir sürü insanın karşısında Fontane Lolita'ya, yahut Lolita ona ne diyebilirdi ki? Genç kadına doğru ilerledi, tek kelime söylemeden elini onun omuzuna koydu. Genç kadın ağlamağa pek yakın bir gülümseyişle gözlerini kapadı. Yolcular sıra halinde kapıdan çıkmağa başlamışlardı bile.

Petresco acele acele Fontane'ın eline rengârenk bir tomar kâğıt tutuşturdu:

"Üstad, üstad," dedi, "işte biletleriniz, bagaj makbuzu, pasaportunuz... Güle güle üstad, çok çok da teşekkür ederim. Hayırlısiyle Miami'ye varırsınız inşallah!"

Fontane da: "Allahaısmarladık dostum, asıl ben teşekkür ederim size," dedi, sıraya girdi.

Dışarıya çıkınca arkasına döndü, Lolita'yı gördü. Genç kadın son bir defa daha, heyecanlı bir şekilde, ona burnunu büzdü. Biraz sonra uçağa binmiş, bin güçlükle kemerini bağlamağa uğraşıyordu. Hostess gelip yardım etti. Güleryüzlü, esmer bir Amerikan kızıydı bu. İngilizce olarak ona;

"Her halde önemli bir zat olmalısınız," dedi, "baksanıza, bir sürü gürültü-patırdı yapıyorlar sizin için."

Fakat Fontane'ın İngilizcesi o kadar kötü idi ki, sonunda zavallı onunla konuşmaktan vazgeçti. Pervaneler fırtına koparırak birbiri peşi sıra dönmeğe başladı.

Uçak yükseldiği zaman Fontane pencereden aşağıya bir göz attı. Uçurumlar, doğan güneşin aydınlattığı sivri tepeler ve tâ aşağıda, ovada Magdelana nehrinin gümüşî şeridini gördü. O zaman Medellin'e giderken yaptığı uçuşu acı acı hatırladı; kendini ne kadar genç, ne kadar mutlu hissetmişti! Elindeki **Parma Manastırı**'nı rastgele açtı, o anda okuduğu cümle yüzünden hayallere daldı. Cümle, kont Mosca'dan bahsediyor, şöyle diyordu: **"Havai tavırlarının ve parlak edasına rağmen bu bakan, fransızlara yakışacak bir ruha sahip değildi: Keder denen şeyi unutmasını bilmiyordu çünkü.."** Fransızlar için sert bir hükümdü bu ama, sahi miydi acaba? Guillaume, Minnie'yi tanıdığı zamanlardan sonra pek de öyle büyük duygu fırtınaları, sarsıntıları geçirmemişti. Pauline ile hayatı son aylara kadar sarsıntısız ve mutlu geçmişti. Wanda ona biraz acı çektirmişti ama Guillaume bu işte bir "Fransız ruhu" na sahip olduğunu göstermiş, onu çabucak unutmuştu. Bu sefer, aksine, kendini pek derinden yaralı hissediyordu. "Pişmanlık duyuyor, muyum acaba? Hayır... Bu enfes kızı daha bu sabah son defa görmüş değil miyim?"

Öndeki koltuğun arkalığından çanta gibi büyük bir göz, bunun içinde de bir harita, bir yemek listesi, bir tabaka mavi kâğıt vardı. Boş olan bu kâğıt, yolcunun intibalarını yazması içindi. Guillaume Fontane cebinden bir kalem çıkardı, kâğıdı **Parma Manastırı**'nın üzerine yerleştirdi. Lolita'nın söylediği şarkı kıtalarına uygun şekilde, âdeta farkında olmaksızın yazmağa başladı:

Kederli bir gün oldu
Ayrıldığımız o gün,
Üstelik sis de vardı,
Ay Lolita!

Böylece on tane kadar kıta karaladı: "İlk gençlik çağına dönüyorum galiba?" diye düşündü. "Hem gülünç bu, hem çok tatlı."

O sırada hostess geldi, İngilizce olarak: "Kemerlerinizi takın lûtfen," dedi. Uçak Baranquilla'ya gelmişti. Güneşten cayır cayır yanan bu hava meydanında, bakanlık tarafından kulağı bükülen, beyaz elbise giymiş bir vali ona İspanyolca "hoş geldiniz" anlamına gelen sözler söyledi. Fontane artık bu dilden tek kelime anlıyamaz hale gelivermişti: "Güzel tercümanımı kaybettim de ondan," diye düşündü. Anlaşılmaz konuşmalarla geçen bu on dakika ona pek uzun göründü. Uçaktaki yerine tekrar oturduğu zaman cebinden mavi kâğıdı çıkararak yazdıklarını tekrar okudu. Kendi kendine: "Okul çocuğu mısraları bunlar," dedi. "Hani peri masallarında bazı insanlar vardır. Bir büyücü çıkar, onları başka bir kılığa sokuverir ama yine de ne olduklarını hatırlar onlar. Ben de öyle mi oldum acaba?.. Adam sen de, bu çocukça şeyler beni mesut ediyor ya, ona bakarım."

Parma Manastırı'nı tekrar okumağa çalıştı ama her sayfayı çevirdikçe zihni o tatlı, pırıl pırıl günlerin hayallerine doğru kayıyordu. Epey zaman hayallere daldıktan sonra başka bir kâğıt daha aldı, bu sefer de şunları yazdı:

Ah o mutlu günler,
O kısa saadet!
O sihirli anlar
Rüya mı yoksa?

O uzak diyarda
Seni sevdim ben.
O sabah duyduğum
Çıplak sesin miydi?

Gönlümü dolduran
O tatlı hayaller
Bir serap mıydı,
Yoksa bir rüya mı?

Torca'daki o gün
Bir yalan mıydı?
Yukka ekmekleri
Var mı, yok muydu?

Bütün yol boyunca
Yumuşak elini

Tutmuşum sevgilimin:
Ne tatlı şeydi bu!

Güzel Lolita'm
Hayal oldun sen.
Kimler aldı da
Götürdü seni?

O güzel kokunla
Sarhoşum, sarhoş.
Ayrılığa, acap,
Dayanacak mı gönül?

Duyduğu hicranı böyle kâğıt üzerine dökünce biraz ferahladı, gözlerini kapadı. Gece hiç uyumamış olduğu için uyuya kaldı. Rüyasında kendisini Nevyork'a gelmiş gördü. Konferans vermek için geniş bir salona giriyor, son dakikada neden bahsedeceğini unutuveriyordu. Sıçrayarak, kaygı içinde uyandı. Güzel hostes onu sarsalamakla meşguldü. İngilizce:

"Maşallah, ne de güzel uyuyorsunuz," dedi, "Panama'ya geldik, bakın."

Miami'de Lolita'nın kendisine hediye ettiği kadın üzengisine amerikalı bir gümrükçü musallat oldu. Adam lâf dinlemiyordu.

Fontane: "Peru'da hediye ettiler bunu bana..." dedi. "Sadece mânevî bir değeri var..."

Gümrükçü alaylı alaylı:

"Ya, öyle mi?" dedi. 'Mânevî değeri var ha? Ama som gümüşten bu, hem de antika... Mânevî gümüş de hiç görmemiştim..."

Ama sonunda her şey yoluna girdi.

XVI

DOLORES GARCİA'DAN GUİLLAUME FONTANE'A

Granada Oteli
Bogota

"Gözlerim yaşlarla buğulu, gidişini seyrediyordum ki

birden, uçak yutuverdi seni. Her şey bitmişti artık... Güzel bakışından, güzel sözlerinden ayrılmıştım. Kederle, hüzünle dolup taşmış bir yağmur bulutu gibi, yerle gök arasındaydım sanki. Dudaklarımı öylesine ısırdım ki, ancak bu sayede gözyaşlarımı tutabildim. Ama konuşmak, basma-kalıp şeyler söylemek gerekiyordu. Bereket versin Marcel Lopez imdadıma yetişti. Kolumdan tuttu, hiç unutamıyacağım bir nezaketle beni arabaya kadar götürdü. Sonra senden bahsetti, seni övdü... Şimdi ise odamda yalnızım. İçimde de o öldürücü kaygı hissi, o acı duygu var. Sana böyle bir mektup yazmam doğru mu bilmem. Ama acı çekiyorsam bu, seni sevdiğim içindir. Bana bu acıyı ihsan etti diye Tanrı'ya şükrediyorum. Kolunu uzatmışsın, elini omuzuma koymuşsun, sevgi dolu bir bakışla son defa bakıyorsun bana... Bana verdiğin bütün o şeyler için Allah senden razı olsun, sevgili Guillaume.

Dolores."

GUİLLAUME FONTANE'DAN DOLORES GARCİA'YA

Pierre Oteli

Nevyork

"Gönderdiğin son mektubu bu sabah aldım, Lolita. Daha elyazını görür görmez aklıma neler geldi bilsen! Yüzünü, ince belini, sonra burnunu o sevimli büzüşünü yine götüyor gibiyim: Bir sürü insanın arasında bile o hareketin aramızdaki samimî, gizli bağı canlı, diri tutmaktaydı.

Lima'da Périchole'ün evinde
Tanıdım ben "arkadaş"ı;
Güzeldi, ciddîydi, çılgındı.
Tanrı affedecek bizi.

Bogota'da bir akşamüstü
"Senora"m heykel oluverdi.
O kadar güzeldi ki ah,
Aklım başımdan uçuverdi.

Ne de hoştu yüzer iken!
Sonra birden sudan çıkıp
Yanıma uzanıverdi.
Güzeldi, cana bedeldi.

Dağınık saçlariyle peri,
Sudan çıkınca melek oluverdi...

Devam edeyim mi?.. Yoksa sana -ve bana- yaraşan şeyler değil mi bunlar? Seninle beraber on beş günlüğüne Medellin'e gitmediğime ne kadar pişmanım bilsen. Yine gelip kapıma vuracaktın: "Biraz gireyim mi?" diye soracaktın. Odalarımızda kucak kucak orkideler olacaktı. Ben de kış için bir yığın hâtıra toplamış olacaktım. Ay Lolita!"

DOLORES GARCİA'DAN GUİLLAUME FONTANE'A

"Uçaktan, sonra Nevyork'tan yazdığın iki mektubu da aldım. Yazmak basit, kolay bir şey ama dünyanın bütün saadetine kavuşmuşum gibi geliyor bana. Sen gittikten sonra ben de kendimi kedere kaptırmıştım ama, mektupların bana yeniden ümit verdi. Bu mucizeyi yaratmış olmak hoşuna gidiyor, değil mi? Benliğinin ta içlerinden kopan bu güzel sözler sanki bana misafir gelmişler de gözlerimden geçip gönlüme akıyorlar. Hepsinde de yapmacık olmıyan, gerçek bir duygu ışıldıyor sanki. İşte, mektubunun sayfalarında bunları buluyorum ben. Bir itirafta bulunacağım sana: Yazdığın o minicik şiirler var ya, onları o kadar çok okudum ki artık ezbere biliyorum. Çocukça bir şey ama, gerçek bu... **"Ne de hoştu yüzer iken..."** O sahne yine gözümün önüne geldi. İçim o güzel günün hayaliyle yine dolup taştı. Rüya değildi bütün bunlar, değil mi? Böyle anları yaşamak her kula nasib olmaz. İyi ki Tanrı bizi seçti bunun için. Sevdiğim için yaşıyorum ve bana sert davranırsan, ölüveririm belki de. Bu mucize ile güzelleşen vücuduma bakıyorum; yüzümü de, senin oldu diye, okşuyorum. Şimdi bu mektubu götürüp postaya vereceğim. Gidip sana ulaşacak diye onu nasıl kıskanıyorum bilsen! Ben hep seni düşünüyorum, sen de beni düşün, emi? Bütün istediğim bu.

Dolores."

Ha, az daha sormağı unutuyordum: Gerçekten çok güzel miyim ben?"

GUİLLAUME FONTANE'DAN DOLORES GARCİA'YA

Güzümü yaz yaptın benim:
Öyle aydın bir yaz ki hem,
Bu viran ömrün akşamı
Sabah oldu birdenbire.

İlk soğuklar başlayınca,
Yazık, çiçekler solacak.
Kıştan ürktüm ben, Lolita
Hep genç kalmak istiyorum.

Nevyork, 19 Ekim. Çılgınca hayallerle, eseflerle, kederlerle başbaşa yalnız geçirdiğim bir pazar günü.

DOLORES GARCİA'DAN GUİLLAUME FONTANE'A

"Bogota'dan Lima'ya giden o uzun, çölü andıran yolu, bu sefer tek başıma aştım. Yanımda bakışlarını arıyordum. Acı çeken, bahtsız, bitkin, üstelik derdini anlatmağa hakkı olmayan bir insan rolündeydim sanki. Bu rolü de yapmacıksız olarak, iyi oynamağa çalıştım. Beni anladığına eminim. Şimdi işte yine Lima'ya geldim. O mahzun yüzlü delikanlı, yani Fransa işgüderi var ya, o telefon etti. Sonra da Hernando Tavarez senden haber sordu. Sevimli Marita Miguez de aradı beni. Bundan sonra seni burada bana hatırlatacak ne çok insan, ne çok şey var! Yaz bana, Guillaume, sevgi dolu, güzel mektuplar yaz bana. Ve unutma ki burada, bu esrarlı, acaip şehirde aşk mucizesiyle hayatı baştan başa değişmiş bir kadın var.

Dolores."

GUİLLAUME FONTANE'DAN DOLORES GARCİA'YA

"Lolita'cığım, Fransa'ya dönmek üzere yarın yola çıkıyorum. Son konferansımı dün akşam Filadelfiya'da verdim. Corneille'den bahsettim ama aslını ararsan ikimizden bahsettim. Ah! Niye sen de burada değilsin! Ama şu da var ki bu konuşmada bulunamıyacaktın sen. Filadelfiya'da, Cadillac'ı kadar kendisi de kudretli bir piyes yazarı bulacaktın

her halde... Ama yüreğim seninle dolu iken nasıl da zalimleşiyorum bak. Senin "sevgi dolu, güzel" mektuplarından o kadar hoşlanıyorum ki. Sade olduğu için güzel olan bir Fransızcan var. "Yüzümü, senin oldu diye okşuyorum", ne güzel söylemişsin bunu...

"Bu akşam da, Bogota'daki o yaslı gecemizde olduğu gibi, bavullarımı hazırlamam lâzım. Ama ne yazık ki o sarışın güzel odamda değil şimdi. Beşinci kattaki odamın penceresinden caddede bir yanıp bir sönen kırmızı, yeşil işaret lâmbalarını görüyorum: Yakutla zümrüt bunlar sanki. Sana aldığım o altın haçı takıyor musun sevgilim? Seninle iki hafta müddet, sihirli bir âlemde yaşadık. Şimdi oradan bambaşka bir âleme giderken ben de senin gibi düşünüyorum: "Rüya değildi bütün bunlar, değil mi?" Ama o ışıklı âlem şimdi bütün benliğimi dolduruyor."

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

I

Hervé Marcenat Guillaume Fontane'ın 27 ekimde "İle-de-France" transatlantiği ile döneceğini gazetelerden öğrendi. Mme Fontane'a telefon ederek: "Havre'a kadar sizinle geleyim isterseniz," dedi.

Mme Fontane: "Havre'a kadar mı?" dedi, "neden? Vapurda bir alay sıkıcı insan vardır şimdi. Guillaume'la konuşmağa fırsat bile bulamayacağız. Sonra da yabancılarla dolu bir kompartımanda Paris'e dönmek zorunda kalacağız... Yok, yok, gider onu Saint-Lazare garından karşılarım daha iyi... Guillaume sizi de istasyonda görürse çok sevinir muhakkak!"

Mme Fontane'ın sesi soğuk ve yorgundu. Uzun zamandır kocasından ayrı kalıp nihayet onu görecek olan bir kadının sesi böyle mi olmalıydı? Marcenat treni beklemek için Saint-Lazare garına geldi; Mme Fontane'ı bir sıranın üzerine oturmuş, beklerken buldu. Sinirli, yorgun bir hali vardı. Hervé Marcenat onun karşısında ayakta durarak birazdan kocasını görmekle duyacağı sevinçten bahsetti. Mme Fontane çekingen cümlelerle cevap verdi, sonra lâkırdıyı değiştirdi: Bertrand Schmitt'in son romanından, Léon Laurent'ın yaptığı genel provadan, Guillaume'un dönüşü dolayısiyle nihayet Larivière'den alabildiği yeni arabadan bahsetti. Hervé Marcenat onun bu kasılmış edasına sıkıntı duydu. Kalabalığın perona doğru üşüştüğünü görünce bayağı ferahladı. Havre'dan transatlantik yolcularını getiren tren heybetli heybetli gara giriyordu. Hervé Marcenat kalabalık arasında Mme Fontane'a güçlükle yol açtı. Yolcular, dalgalar halinde her tarafı kaplıyorlardı. Onların ise bu kalabalığa karşı yürümeleri icabetti. Sonunda Hervé kaygı ile etrafına bakınan, elindeki bastonu havaya kaldırarak bir hamalla konuşan birini gördü. Hemen Guillaume Fontane'a doğru koştu: Onu sıhhatli, gençleşmiş, güneşten yanmış buldu.

Sonra da Hervé Marcenat onu Mme Fontane'ın bulunduğu tarafa doğru götürdü. Karı-koca kucaklaştıktan sonra birbirlerine baktılar: İkisinde de, uzun bir ayrılıştan sonra sevdiği insanla tekrar karşılaşınca duyulan, fakat açığa vurulamayan o hayret vardı.

Fontane sevgi dolu bir sesle: "Yine zayıflamışsınız, Pauline," dedi. "Geldim ya, biraz meşgul olayım sizinle."

Pauline Fontane: "Evet," dedi, "geç bile kaldınız!"

Guillaume Fontane Hervé Marcenat'ya döndü: "Ah dostum," dedi, "ne güzel bir yolculuk oldu bu, bilemezsiniz. Ovidius Naso turnemi çok güzel bir şekilde hazırlamış... Sonra ne memleket o Güney Amerika! İnsanlığın istikbali orada. Eski Roma'nın geleneğini buluyorsunuz orada, ama Doğu'nun tesiriyle çeşnilenmiş, Amerikan etkisiyle gençleşmiş olarak... Ya o Fransız kültürüne olan bağlılıkları! Düşünün ki genç genç kadınlar Lôforgue'u, Max Jacob'u, Apollinaire'i ezbere biliyorlar!"

Mme Fontane: "Sonra da anlatırsınız bunları, Guillaume," dedi, "şimdi gümrüğe uğramak lâzım."

Onun buz gibi sesi hepsinin üzerinde bir sıkıntı, bir çekingenlik havasının çökmesine sebep oldu.

II

Bu dönüşten hemen sonraki günler Fontane ailesi için bir felâket ve düşmanlık devresi değil de, rahatsızlıkla dolu gergin bir devre oldu. Pauline göze batarcasına çekingen bir tavır takınmıştı. O korkunç, anlayışlı dikkatiyle kocasının hiçbir sözünü; hiçbir hareketini gözden kaçırmıyordu. Kocasından şüphelenmesini gerektirecek şeyler de eksik değildi. Guillaume Fontane bu yolculuktan bambaşka bir adam olarak dönmüştü. Seyahatinden dostlarına, onları şaşırtan, hattâ bazan hoşlarına gitmeyen aşırı bir heyecanla bahsediyordu.

Edmée Larivière: "Bogota'nın bir cennet olduğuna benim de inanasım geliyor ama, Guillaume ne Floransa'dan, ne de Toledo'dan böyle bahsetmemişti hiç!" diyordu.

Sonra Edmée onun, gönül işleri hakkında da uzun uzun konuştuğuna dikkat etmişti. Guillaume Fontane bunu işten anlar bir eda ile, mânalı sözler kullanarak yapıyor, kendi-

ninden daha genç dinleyicileri ise onun bu haliyle eğleniyorlardı.

Comödie Française'e gidip Bérénice'in bir temsilinde bulunsa koridorlarda: "Ne güzel, değil mi? ne güzel!" diyerek dolaşıyor, sonra da Titus'un Bérénice'den ayrılmak zorunda kalınca söylediği içli mısraları tekrarlıyor, "bizi ayıran bunca deniz varken..." diye mısraı ise büsbütün belirterek okuyordu.

Guillaume'un güzel olan bir piyesi övmesi tabiîydi ama, sanki içini döker gibi, ne diye piyesin yalnız burasını okuyor, ne diye kendini Bérénice'den "bunca denizle ayrılan..." kederli, ağlamaklı Titus'ün yerine koyuyordu?

Pauline Fontane bunları anlamıyacak kadar aptal değildi. Sonra kocasının her fırsatta sevişmeyi, ten ve şehvet aşkını göklere çıkardığına da dikkat etmişti. Fontane: "Engin bir şehvet olmadan engin bir güzellik de olamaz," diyor, hep bu konu üzerinde konuşuyordu. İspanyol edebiyatına derin bir ilgi duyar olmuştu. Birdenbire yüz kadar kitabını tavanarasına gönderdi, onların yerine de kütüphanesine Lope de Vega'nın, Calderon'un, Federico Garcia Lorca'nın kitaplarını yerleştirdi. Gelecek eserinin ne olduğunu soranlara: "Beni Hz. Davud'un ihtiyarlık günlerini şenlendiren Sunam'lı bir bâkire vardır, adı da Abigail'dir. Onun hayatını canlandıran drama benzer bir şeyler yazmak istiyorum," diyordu. Bazan, yeni bir **Faust** yazmaktan söz ettiği de oluyordu. Postacının gelişini, hiç sebep yokken, büyük bir sabırsızlıkla bekliyordu. Onu hiç bu halde görmemiş olan uşak Alexis bile bu işlere karşı kederle karışık bir hayret göstermekteydi.

Pauline Fontane uşağa soruyordu: "Neden çağırmış beyefendi seni?"

Alexis havaya bakıp içini çekerek:

"Üçüncü defadır ki postacı geldi mi diye sordu da!" diye cevap veriyordu.

Edmée Larivière bir gün Hervé Marcenat'yı evine çağırıp sorguya çekti:

"Nasıl, sevgili üstadının dünyanın öbür ucunda yaptığı kaçamaklara dair bir şeyler öğrenebildin mi bari?" dedi.

"Hayır, ama dilinin altında bir bakla var senin..."

"Lima'da Fransa işgüderi olan Saint-Astier buraya, annesine bir mektup yollamış. Tam bizim Guillaume'un Lima'da bulunduğu sırada yazılmış bir mektup bu. Saint-Astier'nin annesi bunu bana gösterdi. Galiba seninki orada güzel bir aktrise tutulmuş, onun peşine takılmış. Kızın adını unuttum şimdi, ama Guillaume nereye gittiyse o da beraber gitmiş."

"Yok canım?"

"Vallahi!"

"İnşallah Mme Fontane'ın kulağına gitmez bunlar..."

Edmée Larivière: "Duymadıysa şaşarım doğrusu," dedi. "Çünkü Paris'te bunu bilenler çok. Hariciyeciler kadar geveze insanlar güç bulunur; bir şeyi bilmez görünmek namuslarına dokunur sanki, onun için her duyduklarını önlerine gelene anlatırlar. Böylelikle diplomatça, bile bile, isteye isteye pot kırarlar ama iyi de pot kırarlar ha. Sonra, Pauline'in dostu da var, düşmanı da. Birçok hanımları pazar günleri davet etmez oldu. Onlar da bunun acısını çıkaracaklar tabii!.. Ne diye öyle ağlamaklı bir tavır takındın? Bu iş, Nedjanine'le olup bitenden bambaşka. Wanda Fransa'da oturuyordu, Guillaume'un her zaman zihnini çelebilirdi. Öteki ise dünyanın öbür ucunda. Söylendiğine göre çok hoş bir şeymiş..." Sonra da Edmée dalgın dalgın ilâve etti :"Ama ne diye Guillaume'a musallat oldu acaba?"

"Guillaume ilgi çeken bir erkektir; sonra, şöhreti de var."

"Evet ama, altmışına geldi o artık, sonra bir aktrise ne faydası dokunabilir?.. Piyes yazmaz ki o... Yok yok, öyle geliyor bana ki birkaç hafta boyunca günün adamı oldu orada... Çünkü biz kadınlar kendimize daima ya bir kimseyle, ya bir şeyle cilâ vermek; böylelikle parlayıp sivrilmek isteriz... Ya parlak mücevherler, ya da parlak erkekler lâzımdır bize. Neden, diyeceksin. Çünkü kölelikten yeni kurtulduk biz, ve toplumdaki yerimizden henüz pek emin değiliz. İşte zaafımızın sebebi de aslında budur. Her an güven duymak istiyoruz, ancak yanımızda böyle bir erkek bulunduğu zamandır ki kaygılarımızı yatıştırabiliyoruz."

Hervé Marcenat: "Ona bakarsan," dedi, "birçok erkekler de uydurma bir takım şeylerle sivrilip parlamak isterler Kadınlar nasıl elmas gerdanlıklar peşinde koşarlarsa, onlar da meselâ kırmızı kravatlar peşinde koşarlar. Erkekle-

rin birçok çocukça emelleri, çoğu zaman bir aşağılık duygusu beslemelerinden ileri gelir."

Edmée Larivière: "O başka bahis," dedi. "Yüksek emelleri, ihtirasları olan bir erkek eserleriyle, yahut emelleri dolayısiyle parlamak ister, kadın ise, aksettirebileceği bir ışık arar. Misal mi istiyorsun: O Peru'lu kadının bizim Guillaume'u baştan çıkarması gibi. Söylendiğine göre büyük bir aktrismiş, yani herkes onu öyle bilirmiş. Bu yeter de artardı ona bile ama, hayır, oradan geçmekte olan "günün adamı" nı da elde etmeği canı çekmiş olacak... Neyse, önemli şeyler değil bütün bunlar. Guillaume avunur gider. Ama şunu da iyi bil ki bu işte Pauline'in kulağını bükecek olan ben değilim."

Fakat Hervé Marcenat dostlarının hayatına yabancı bir kadının karışmasından dolayı Edmée Larivière'in hafif tertip kızmış olduğunu da farketti.

III

İtiraflar da kadınlara benzer: Çok arzuladıklarımız bizden bucak bucak kaçar da korktuklarımız, çekindiklerimiz peşimizi bırakmaz. Hervé Marcenat bu yeni macerada ne bahasına olursa olsun Guillaume Fontane'ın sırdaşı olmak, onun itiraflarını dinlemek istemiyordu. Fakat Fontane'la yalnız kalınca, bir türlü başlayamıyan bir fırtına gibi, tehditlerle dolu bir itirafın kendi etrafında dönüp dolaştığını görüyordu. Fontane'ların evinde günler eskisi gibi geçmeğe başlamıştı. Her pazar eve yine misafirler geliyordu. Yalnız Mme Pauline Fontane'ın düşünceli, dalgın bir hali vardı. Kocası ise hâlâ çalışmağa başlamamıştı.

Bir gün Hervé Marcenat yine öğle yemeğine onlara gelmişti. Pauline Fontane yemekten hemen sonra kalkıp dışarıya çıkınca Hervé bu sefer artık o kadar çekindiği o itiraflardan yakasını kurtaramayacağını anladı. Fontane'ın her sözünden, açığa vurmak istediği sır görülüyordu. Fakat Hervé hep anlamamazlıktan geldiği için, iki üç defasında da Guillaume Fontane içini dökmek fırsatını bulamamıştı. Nihayet dayanamadı:

"Uzun zamandır zihnimi kurcalayan bir iş var," dedi, "ondan bahsetmek istiyorum size. Sonra aksi gibi, susmağa da mecburum, bu ise sıkıntımı daha da arttırıyor. Ama sizin beni ele vermeyeceğinizden eminim. Mesele şu..."

Sonra Guillaume Fontane Hervé Marcenat'ya onun daha önce Edmée Larivière'den duymuş olduklarını anlattı:

"Pasifik kıyılarında çok güzel bir kadınla karşılaştım," dedi. "Bir içim suydu doğrusu. Bütün yolculuklarımda benimle geldi. Yalnız aksi gibi Paris'e döneliberi ondan haber alamaz oldum. Bu susuşuna bir mâna vermek için boş yere uğraşıp duruyorum. Nevyork'tayken bana dünyanın en hoş mektuplarını yollamıştı! Çok güzel, çok dokunaklı mektuplardı bunlar... Buraya gelince hiç sesi sedası çıkmaz oldu. Bana gelen mektupların kontrol edildiğini mi sanıyor, yoksa adresimi mi yanlış anladı? Kendi hesabıma hemen her gün ona ateşli mektuplar yazdım. Çok ateşli mektuplardı bunlar, sonra, Voltaire'in yaptığı gibi, bunların içine birkaç mısra da karıştırıyorum. Çünkü hoşlanır görünüyor o bundan... Beceriksizce, hattâ çirkin şeyler bunlar; çünkü kelimenin teknik anlamıyle bir şair denemez bana. Ama tek özellikleri, bunların tamamen yürekten gelme olmaları... Bakın dostum, okuyun...

Hervé kendisine uzatılan kâğıdı tiksinti karışık bir merakla okudu:

MEKTUP ALAMAYAN BİR SEVDALININ FERYADLARI

Ne zaman dolacak acap çilemiz
Korkarım ki öyle yakında değil.
Hiç mektup yok senden, sevgilim benim,
Postayı gözlüyor, hep soruyorum:
Ne zaman dolacak acap çilemiz?

Ne zaman bitecek çılgınlığımız?
Gökyüzü kapalı, her yer karanlık.
Lolita'm beni unutursa eğer.
Son umudu da kaybedeceğ'm ben.
Ne zaman bitecek çılgınlığımız?

Ne zaman bitecek ah bu sessizlik?
Tek satır yaz bana, kurtar beni sen.
Ama ne çare, haber yok sevgiliden.
Paris'in üstüne karanlık çöktü.
Ne zaman bitecek ah bu sessizlik?

Hervé Marcenat kâğıtı bir şey söylemeksizin Guillaume

Fontane'a uzattı. Ona hem acıyordu, hem de utanıp sıkılmıştı. Fontane kâğıdı katlayıp bir uçak zarfına koydu. Sonra da zarfı kapattı:

"Hadi siz de gelin dostum," dedi. "Pul alalım da şu zavallı şiiri postaya atalım... Onun dediği gibi: "Bulutlar postası"... Bu gibi mektupları, yazdığım öbür mektuplarla postaya yollayamam. Sonra bir de bakarsınız, Pauline: "Kim bu Senora Dolores?" diye sorar bana. Onun için her iki üç günde, herhangi bir bahane bulup mektubu kendim postaneye götürüyorum. Hoş bir gezinti de oluyor bu hem."

Beraber Boulogne Ormanı'na girdiler, küçük Saint-James gölünün etrafında dolaştılar. Sonbahar yapraklarının yaldızlı, gür yığınları adacığı doldurmaktaydı. Kapkara suların üzerinde bir kuğu yavaşça kayıp gidiyor, peşisıra çift bir iz bırakıyordu. Sonra bir çam korusundan geçtiler. Ağaçların düzgün sıralar halindeki gövdeleri Guillaume Fontane'a Lima'daki zeytinliği hatırlattı. O zeytin ağaçlarını Hervé Marcenat'ya anlatmağa çalıştı:

"Mehtapta o soluk renkli yapraklar... şey... tabiatüstü bir ışığa bürünmüş gibi geldi bana," dedi. "Ah dostum, oradaki birkaç hafta içinde, bütün ömrümden daha fazlasını yaşamış gibi oldum sanki. İnsan geçmiş bir zamanın uzunluğunu, o zamanın zihnimizde bıraktığı hayallerin sayısı ile ölçer, değil mi? İşte benim hâtıramda da Dolores'le geçirdiğim günlerin her biri, bir yıla bedel."

Hervé Marcenat kendisini bu gibi hâtıralara kaptırmanın tehlikeli olabileceğini hatırlattı ona. Bu kadar uzak bir yere hâlâ mektup yollamak akıl işi miydi? Sonunda Mme Fontane'ın nasıl olsa bu ateşli mektuplaşmayı öğrenmesi muhakkak sayılabilirdi. O zaman Mme Fontane ne yapacaktı? Zaten onun ahbaplarından birkaçı bu maceraya dair bir şeyler duymuşlar, dedikodu yapmağa başlamışlardı. Tatlı bir maceraydı bu ama, uzun zaman sürecek hali yoktu: Bunu tadında bırakmak en doğru iş değil miydi acaba? Hervé Marcenat:

"Sonra üstadım," diye devam etti, "siz şüpheci bir zatsınız, bu kadar geçici bir duyguyu hem kendiniz, hem başkası için böyle ölüm-kalım meselesi haline getirmenize de şaşıyorum doğrusu."

"Ne, geçici mi? Ne münasebet, dostum... Şüpheciliğim ona olan bağlılığımı daha da kuvvetlendiriyor, aksine. Benjamin Constant'ı siz de seversiniz. Hayat hakkındaki dü-

şüncesini de hatırlıyorsunuz herhalde; onun düşündüğü gibi hayat geçmişi de, geleceği de olmayan acaip bir şeyse, mesut olmak için karşımıza çıkan bir fırsatı ne için, kim için feda edelim?"

"Öyleyse ben de size Benjamin Constant'ın başka bir sözü ile cevap vereyim üstadım: **"Hayatta başlıca mesele, insanın başkasına verdiği ıztıraptır; en ustalıklı mantık bile insanın, kendisini seven bir kalbi kırıp yaralamasını haklı gösteremez."**

Bu sözler Fontane'a dokunmuştu. Durdu, bastonunu havaya kaldırdı:

"Ha, çok güzel bu!" dedi... "Çok da doğru hem!... İnsanın başkasına acı çektirmesini hiçbir şey haklı gösteremez muhakkak... Ama insan iki gönül arasında kalmışsa, bunlardan ya birini, ya da ötekini yaralamak gerekiyorsa ne olacak? Bir insan, hayatının en güzel, en mükemmel zamanlarını borçlu olduğu bir kadının kalbini, öyle uluorta kırabilir mi? Yok azizim yok, bunlar öyle şeyler ki, insan mecbur kalmadıkça feda edemez."

"Üstadım, siz fedakârlığınızı yaptınız: Ondan ayrıldığınız gün başladı bu fedakârlık."

"Yoo, buna da inanmayın... Tekrar buluşmak için yemin verdik birbirimize. Bir çaresi de bulunacak bunun elbet. Belki o gelir, İspanya'da bir turne yapar; yahut ben gider, Lâtin Amerika'da bir konferans turnesi daha yaparım... İnsan bir şeyi kuvvetle istedi mi o şey muhakkak olur. Uzaklık böyle bir duyguyu öldüremez; tam tersi, onu kuvvetlendirir ve... şey... saf, temiz bir hale sokar."

"Peki ama Mme Fontane ne olacak?"

"Ama dostum, bütün bunların karımla ilgili bir tarafı yok ki; bu yüzden onun üzülmesini katiyen istemem; Dolores'e söyledim bunu, pekâlâ da anladı. Bütün bu işler, bambaşka bir sahada olup bitiyor, bilmem anlatabildim mi?"

Kuru yapraklar ayakları altında boğuk, ipek gibi bir hışırtı çıkarıyorlardı. Hervé Marcenat bu hüzünlü sesi duyunca bir yıl önce aynı sararan ağaçların altında, aynı arkadaşla yaptığı ilk gezintiyi hatırladı. O zamanlar Guillaume Fontane ona anlaşılmaz, usta bir yazar gibi görünmüştü. Şimdi ise onun ne kadar zayıf, duygularını ne kadar gizleyemez olduğunu görüyordu. Fakat bu yüzden daha büyük bir yakınlık duydu ona.

IV

Edmée Larivière Guillaume Fontane'ın dönüşünü kutlamak için bir akşam yemeği vermek istedi. Oğullarından doğrudan doğruya haber almak isteyen Saint-Astier'leri; Bertrand Schmitt'leri; gürültücü bir gazeteci olan Bertier'yi ve Pauline Fontane'ın ısrarı üzerine de ressam Wanda Nedjanine'i çağırmıştı ki Hervé Marcenat buna pek şaştı. Gazeteci Bertier, Fontane'ı dostça sitemlerle karşıladı:

"Sizi kıskanıyorum doğrusu, üstadım," dedi. "Otuz bin kilometrelik yoldan sonra, gidişinizdekinden daha genç görünüyorsunuz... Ayıp değil mi bu? Şeytanla bir anlaşma mı yaptınız yoksa?"

Mme de Saint-Astier de cırlak sesiyle lâkırdıya karıştı:

"Oğlum da yazdı bunu bize," dedi, "M. Fontane gençliği ile bütün Amerika'ya parmak ısırtmış... Lima'dayken oğlumu da gördünüz, değil mi üstad?"

"Evet, gördüm Madame. Kutsal bir koruluğun yakınında da çok ilgi veren kimselerle karşılaşmak fırsatını hazırladı o bana..."

Mme de Saint-Astier onun sözünü kesti: "Evet, o da yazmıştı bunu bize!" dedi. Fakat bunu o kadar kinayeli bir şekilde söylemişti ki kocası, dikkatli olsun diye, onu kolundan tuttu. Sonra Fontane'a sordu:

"Sevdiniz mi o memleketleri?"

Mme Pauline söze karıştı. Acı acı: "Guillaume'a bakarsanız, cennet Pasifik kıyısındaymış," dedi. "Öyle değil mi Guillaume?"

"Ben hiç de böyle bir şey söylemedim, Pauline. Yalnız: oraları çok hoşuma gitti, dedim, o kadar. Benimle gelseydiniz siz de çok hoşlanırdınız her halde."

Edmée Larivière o grupu dağıtıp lâkırdıyı değiştirmek için epey uğraştı. Bir ara Hervé Marcenat kendini bir köşede, Wanda'nın yanında buldu. Wanda ona:

"İyi mi oldu sanki bu, Hervé?" dedi. "Sizin Guillaume'u ben gibi zararsız bir kızdan kurtarayım derken, yüz defa daha tehlikeli bir büyücüye kaptırdınız."

Hervé Marcenat: "Ne?" dedi. "Sen de mi duydun bu hikâyeyi?"

"Hem hiç aklımda yokken: Şili'li genç bir yazarın portresini yapıyorum, adı da Pablo Santo-Quevedo... Politik se-

bepler yüzünden Avrupaya sığınmak zorunda kalmış. Ateşli, orijinal, şahsiyet sahibi bir çocuk... Pablo oradayken Dolores bilmem ne adında bir aktrisle sevişmiş. Sonra da Guillaume abayı yakmış ona, kadını kaçırmış âdeta. Evet, inanır mısın? Kaçırmış düpedüz! Amma çocukça şey ha!"

"Peki, senin Pablo ne söylüyor bu genç kadın için?"

"Ha, bak, Pablo tarafsız olamaz bu işte; çünkü eskiden Dolores'le sevişmiş... Ama söylediğine göre çok hoş kadınmış, sonra sanatında deha derecesine varan bir ustalık gösteriyormuş. Fakat Pablo: "Onun kadar tehlikeli kadın yoktur," diyor. Birçok aile ocağını söndürmüş, kendi kocasına olmadık eza-cefa etmiş, bir takım delikanlıları çılgına döndürüp sonra yüz çevirmiş. Pablo da bunlardan biriymiş. Dolores bıkınca, onu da bırakıvermiş... Hattâ Pablo'ya göre isterse Guillaume'u karısından ayırtabilirmiş bile."

"Saçmalama Wanda. Bu kadın dünyanın ta öbür ucunda. Hem Guillaume'u ne yapsın o? Sorarım sana!"

"Vallahi orasını bilmem Hervé'ciğim. Yalnız Pablo diyor ki: Dolores çağırmaya görsün, Guillaume Fontane her şeyi bırakıp ona koşacaktır. Yahut da bir Avrupa'ya gelmek istese, yolculuğunu tertiplemek için bütün memleketlerin hükûmetleri onun emrine girecektir... Pablo hoş inançlara da biraz kapılıyor. Dolores'te çingene kanı var, büyü yapar, afsun yapar, daha neler neler yapar o, diyor... Yine Pablo'ya göre, hiçbir erkek dayanamamış ona... İşte Hervé, üstadınızı benden kurtarıp hangi ellere vermişsiniz bak. Çok iyi bir marifet yapmışsınız doğrusu."

Yemekten sonra Pauline Fontane gidip Mme de Saint-Astier'nin yanına oturdu:

"Oğlunuz Guillaume'a karşı çok nazik davranmış," dedi. "İkimizin de teşekkürlerini bildirin ona lûtfen."

Mme de Saint-Astier hafifçe öksürdü:

"Oğlum M. Fontane'ın kazandığı başarıdan çok sevinmiş. "Memleketin prestijine de çok faydalı oldu bu ziyaret," diyor... Yalnız... bakın hanımefendi, öyle geliyor bana ki, kadınlar her işte birbirlerini desteklemelidir. Beni dinlerseniz kocanızın bu memleketlere tekrar gitmesine izin vermeyin."

"Zaten böyle bir niyeti de yok, ama neden söylediniz bunu bana?"

"Vallahi, dedikodudan nefret ederim ben, şekerim. Son-

ra oğlum da gizli diye, yazdıklarını size söylediğimi duyar-ın bana içerler... Ama sizi uyarmağı da borç biliyorum. Kocanız Lima'dayken günün her saatini oğlumun kadın ahbaplarından biriyle geçirmiş. O memleketlerin en büyük aktrisiymiş o... Aklınıza bir şey gelmesin hani. Tehlikeyi haber veriyorum size, o kadar."

Pauline kendinden emin bir eda ile gülümsemeğe çalışarak:

"Benim için merak etmeyin," dedi. "Yirmi beş yıldır evliyiz biz. Guillaume kadınlarla düşüp kalkmaktan hoşlanır. Ben beraber gitmemişdim ya, kendine bir tercüman, bir kılavuz aramış olacak. Bundan tabiî ne var?"

"Ama bu kadını tanımıyorsunuz siz! Oğlum onun büyücü gibi bir şey olduğunu söylüyor!.. Kocanız yaştaki erkeklere dikkat etmek lâzım, şekerim. Meselâ ben hiç kocamı yalnız başına yolculuğa bırakmam... Sizin yerinizde olsam, M. Fontane'la bu işi bir konuşurdum."

Biraz ileride Guillaume Fontane, etrafını alan bir kadın topluluğuna ispanyol tiyatrosu hakkında bir şeyler anlatıyordu. Pauline ona bakarak şöyle düşündü: "Hayatından ne memnun bir hali var!... Bu aptal kocakarının sözlerine mi inanayım yani?" Ama için için de acı duymaktaydı.

V

Guillaume Fontane karısı ile olan münasebetlerinin o eski güven dolu, samimî halini yavaş yavaş kaybetmekte olduğunu hissediyordu. Ama bu değişiklikten dolayı o, Pauline'i kusurlu buluyordu. Pauline'in Dolores'le ilgili bir şeyler bilmediği zamanındaydı; onun için de, sevgisini gizlemekte gösterdiği ihtiyattan ötürü kendi kendini tebrik ediyordu.

Fakat Kolomb devrinden önce sanattan, savan'lardan, Ande dağlarından ne türlü bönce, göze batarcasına bahsettiğinin; Paris'e uğrayan Güney Amerikalılara karşı nasıl anî ve mânâsız bir ilgi gösterdiğinin; Champs-Elysées tiyatrosunda verilen bir flamenco şarkıları resitalinde takındığı cidden saçma tavırların Fontane kendisi de farkında değildi. Onun için Pauline'le hiç konuşmadan, başbaşa yedikleri yemekler sırasında karısının yüzünün neden asık olduğunu, neye ikide bir derin derin içini çektiğini anlayamıyordu. Onu

yatıştırmağa çalışıyor, özene bezene, sevgiyle seçtiği bir sürü hediyeler alıyor, fakat bu yüzden onda ancak belirsiz bir gülümseyiş uyandırabiliyordu.

Bir pazar günü öğleden sonra, solgun bir kasım güneşi çıktığı sırada, karısına: "Hadi gidelim de seninle Saint-James gölünün etrafında şöyle bir dolaşalım," dedi. Pauline razı oldu. Ağaçlardaki kuru sonbahar yaprakları dökülmüştü. Sular da çekilmişti.

Guillaume Fontane: "Şu küçük gölün hayatımızda ne büyük rolü var değil mi?" dedi. "Bizim mutlu ve kederli, genç ve yaşlı, sağlam ve hasta günlerimizi gördü o. Hattâ, etrafını ne kadar zamanda dolaştığımıza bakarak, sağlık durumumuzu bile ölçebiliriz."

Pauline, dalları suya giren bir söğüt ağacının altında, Guillaume'un karşısında durdu:

"Ya şimdi bu göl bizi nasıl buluyor acaba?" dedi. "Bir daha buluşmamacasına ayrılmış olarak mı, yoksa sözde evli olduğumuza herkesi inandırmağa uğraşırken mi görüyor bizi?"

Guillaume Fontane: "Sizi anlayamadım," diye kekeledi.

"Ben de sizi anlayamadım, Guillaume. Ne istediğinizi anlayamıyorum. Peru'da bir metresiniz var mı, yok mu?"

Guillaume şaşırdı, bocaladı, yutkundu; suya, gökyüzüne baktı; sonra ağır ağır:

"Evet," dedi, " o yolculukta bir kadına rastladım, çok sevdim onu."

"Hiç olmazsa bu açıksözlülüğünüz için teşekkür ederim size; yalan söylemiş olsaydınız bu akşamdan tezi yok, sizi bırakıp gidecektim."

Guillaume'un duyduğu heyecanın şiddeti onu birdenbire, Pauline'e ne kadar bağlı olduğunu ölçmek imkânını verdi. Yer, ayaklarının altından yokoluyordu sanki. Bir müddet sustuktan sonra, gölün kenarındaki dar yolda yine yanyana yürümeğe koyuldular.

Guillaume sordu: "Ama nasıl oldu da öğrendiniz bunu? Bense elimden geldiği kadar..."

"Elinizden geldiği kadar mı? İyi ama o acaip sözlerinize, o safça böbürlenişinize ne demeli? Guillaume, ağzını her açışınızda, "ben âşıkım," diye bağırıyordunuz âdeta! Bütün tanıdıklarımız sizi gözetliyorlardı; gülünç bir şeydi bu. Kulağımı bükmeselerdi bile farkına varacaktım bunun."

"Demek kulağınızı da büktüler ha?"

"Çocuksunuz Guillaume! Bu yaşa gelmişsiniz, her şeyin çabucak öğrenilivereceğini; kıskançlık, hınç denen şeylerin hep pusuda beklediğini; her kara haberi yayıverecek bir şom ağızlı bulabileceğini öğrenememişsiniz. Öyle insanlar vardır ki ancak başkalarını üzdükleri zaman sevinirler... Siz daha Bogota'dayken iki tane imzasız mektup almıştım ben, orada bir metresle gezip tozduğunuzu bildiriyorlardı. Mektupların birinde gazetelerden kesilmiş parçalar vardı. İspanyolca bilmediğim için hepsini anlayamadım ama, üç tane resim vardı. Ayrı ayrı yerlerde çekilmişti. Hepsinde de siz, her seferinde başka türlü giyinmiş aynı genç kadının yanındaydınız... Bunu anladım ama, bakın."

Guillaume durdu, bastonunu havaya kaldırdı:

"İmzasız mektuplar mı? Hangi alçak yazmış bunları?.." dedi.

"Kim bilir? Belki de yüz bulamamış bir erkek, başka bir kadın, kıskanç bir arkadaş, yahut sadece, canavar ruhlu birisi... Dünyada sürü ile var bunlardan."

"Demek geldiğim gün onun için bu kadar soğuktunuz bana karşı?"

"Ne türlü bir tavır takınacağımı bilemiyordum ki?.. "Bu macera ciddî mi değil mi; geçici mi, yoksa kuvvetli bir şey mi?" diye soruyordum kendi kendime. Umudumu da kesmemiştim ama sizin, o cezbeli haliniz hemencecik işin çyüzünü bana anlattı. Oradan uzaklaşmış, buraya dönmüştünüz ama, unutamamıştınız onu. Uşak Alexis'den, postayı dört gözle beklediğinizi öğrendim. Hattâ Lima'dan pullanıp damgalanmış o zarflardan birini bile gösterdi o bana: Adresiniz güzel majüskül harflerle yazılmıştı ama pek acemice bir usul bu, ne de olsa göze çarpıyor..."

Fontane Dolores'in akıllı bir kız olduğunu söylemek istedi:

"Şey... dedi... yazıyı değiştirmek için değil, okunaklı olsun diye yapılır bu."

"Pekiyi, siz ona nasıl cevap veriyordunuz, Guillaume? Postaya giden mektuplar arasında sizinkileri hiç görmedim ben."

Guillaume suç işlerken yakalanmış bir çocuk gibi: "İki günde bir kendim götürüyor, büyük postaneye atıyordum onları..." dedi.

Pauline yine durdu, titriyordu:

"Bunu da yaptınız demek ha? Siz ki en ufak bir ziyaret, küçücük bir alış-veriş bile yapmazsınız... Şöyle böyle tanıdığınız bir kadın için... her iki günde bir..."

"İyi ama yavrucuğum, onu şöyle böyle tanıyorum denemez ki."

"Evet, biliyorum; Saint-Astier'nin annesi geçen gün Lariviére'lerdeyken söyledi bana: Beraber yolculuk da yapmışsınız... Allahaşkına Guillaume, nasıl oldu da bu kadar düşüncesizce hareket edebildiniz?"

Gölün nihayetine gelmişlerdi. Bisikletle dolaşan bir çocuk bir an onları birbirinden ayırdı.

Guillaume: "Zannetmeyin ki Pauline, Güney Amerika'ya macera aramaya gittim ben. Tam tersi: Hastalığınızdan sonra, sizi üzen masum bir takım arkadaşlıklardan iyice vazgeçmeye karar vermiştim. Ama bu kadına kim dayanabilir ki? Genç, güzel, alımlı, kendini sevdirip saydırmak için hiçbir şeyi eksik değil..."

"Peki, o kadar genç, o kadar güzel, o kadar alımlı olduğu halde sizi sevdi mi sanıyorsunuz o?... Bırakın Allahaşkına, Guillaume..."

"Öyleyse ne diye Bogota'ya kadar benimle beraber geldi?.. Beni sevmesinin şaşılacak bir şey olduğunu anlıyorum ama, gün gibi aşikâr bir şeyi de inkâr edemem ya!'

"Ne kadar safsınız azizim! Saint-Astier'nin annesi: "Evet, çok istidatlı bir aktrismiş o," diyor ama, "sahnede de, sahne dışında da fındıkçının biriymiş," diye ilâve ediyor..."

"Pauline, böyle bir şeyi Saint-Astier'nin annesine yakıştırırım ama, size yakıştıramam doğrusu. Saf olayım, kabul; ama okuduğum şeyi de anlarım ben nihayet. Hiç çekinmeden şunu söyleyebilirim: Ancak... şey... seven bir kadın, aldığım o güzel mektupları yazabilir."

"Yaaa! Size güzel mektuplar da yazıyormuş demek! Ne kadar görmek isterdim şu mektupları! Dinleyin beni, Guillaume, sizinle oturabilirim ama bir şartla: Bu macera hakkında her şeyi açıkça söyleyeceksiniz bana. Hayatta tahammül edemediğim tek şey, aldatılmış olmaktır, komedilere yaraşan bir takım kurnazlıklarla bazı şeyleri benden gizlemenizdir. Sırdaşınız haline gelirsem, kendimi aldatılmamış

farzedeceğim. Sonra da, zamanla belki affedeceğim sizi... Söyleyin bana bakayım, adı ne onun?"

"İyi ama, bu sefer de onu ele vermiş olmuyor muyum?"

"Hangi bakımdan? İstesem yarın öğrenirim ben onun adını. Mme de Saint-Astier oğluna yazar, olur biter... Zaten başka bir şey daha söylediler bana: Burada, Paris'te genç bir Şili'li varmış. Sizden çok önce yavuklunuzun âşıkı imiş o."

Fontane bocaladı ama ekini belli etmek istemedi:

"Belki de öyledir..." dedi, "zaten Dolores kızoğlan kız olduğunu hattâ yüzde yüz sadık olduğunu iddia etmedi ki hiçbir zaman; ama benimle beraber geçirdiği yirmi günün de..."

"Hayatının en mutlu günleri olduğunu söyledi, değil mi? Bu yaşa gelmişsiniz de dünya kadar eski bu basma-kalıp lâflara inanıyorsunuz ha? Ama durun, Dolores demiştiniz... Dolores, soyadı ne?"

Guillaume yorgun yorgun içini çekti: "Dolores Garcia," dedi.

Evlerinin kapısına yaklaşıyorlardı.

Pauline: "Guillaume," dedi, "adresini verin bana. Ona mektup yazacağım."

Guillaume bahçenin parmaklıklı kapısını açıyordu, bunu duyunca telâşlandı: "Mektup mu yazacaksınız?" dedi. "Ne diyeceksiniz ona?"

"Ona söyliyecek bir yığın şeyim var, inanın... Diyeceğim ki: "Başka bir kadının üzüleceğini düşünmeden evli bir erkeği ayartmak doğru değildir. Ama, kocamı samimî olarak seviyorsanız, sizin olsun o. Çünkü boşanma işinde hiçbir güçlük çıkarmıyacağım."

Alexis kapıyı açmağa geldiği için bir müddet sustular. Uşak paltolarını aldıktan sonra, Guillaume karısının odasına gitti:

"Boşanmak mı," dedi. "Böyle bir şey yok... Bir tek defa bile ona ne evlenme teklifinde bulundum, ne de böyle bir şeyi vaadettim. Tam tersine, hep sizi övdüm ona. Bizim dünyanın en anlaşmış karı-kocası olduğumuzu, sizden vazgeçemiyeceğimi söyledim..."

"Kabul etti mi o da bunları? Sonra da "beni seviyordu", diyorsunuz."

"Kabul etmiyordu. Bana hep: "Karımdan bahsetme, hoşlanmıyorum bundan," diyordu."

"Ay! Üstelik senli-benli de mi konuşuyordu? Benim yirmi beş sene evlilikten sonra elde edemediğim şeyi o yirmi günde elde ediverdi ha?"

"Canım, bir dil meselesi bu nihayet... İspanyolcada herkes birbiriyle sen-ben diye konuşur... Şurasını iyi bilin ki Pauline, ben sizle onun arasında hiçbir zaman bir kıyaslama, bir yarışma yapmağa kalkışmadım. Siz benim karımdınız, yine de öylesiniz; o yolculuktan sonra size tekrar kavuşmağa can atıyordum. Isbatı da şu: Dolores'ten ayrıldığım sırada o benimle sapa bir otelde on beş gün kalmağa hazırdı ama, ben istemedim: Sırf Fransa'ya dönüşümü geciktirmiyeyim diye... Ama ben de erkeğim nihayet, arada sırada birkaç günlük bir rüya hayatına benim de ihtiyacım var..."

Pauline acı bir tavırla: "Ama rüyalarınız etli canlı, bakıyorum," dedi.

O sırada uşak Alexis çayı getirdi: Anlayan, fakat işe karışmağa cesaret edemeyen eski bir dostun üzgün hali vardı onda.

VI

Bu itiraftan sonra Fontane ailesinin hayatı daha mesut bir hal almadı ama daha hareketli hale girdi. Guillaume karısına Dolores Garcia'nın adresini vermişti. Karı-koca yalnız kalır kalmaz Pauline kocasını bir soru yağmuruna tutuyordu:

"Nasıl rastladınız ona?... Size ne dedi?... İkinizden hangisi ilkönce bu ahbaplığı sevişme haline soktu?... Ne vakit, ne gibi bir bahane bularak odanıza geldi?... O zaman ne yaptınız?"

Hafızasından çok muhayyelesi kuvvetli olan Fontane, hatıralarındaki boşlukları doldurmağa uğraşıyordu ama Pauline onu öyle amansız bir dikkatle sorguya çekiyordu ki, birbirini tutmayan yerleri hemen bulup çıkarıveriyordu:

"Yalan söylemeyin Guillaume!" "Saint-Astier'ye Dolores'ten hiç bahsetmedim ama o yine onu benimle öğle yemeğine çağırdı," diyorsunuz. Olur iş mi bu? Saint-Astier durup dururken Dolores'i ne diye davet etsin?"

"Ne bileyim canım? Saint-Astier'nin akıl hocası değilim ya ben... Memleketinde Dolores'in yüksek bir mevkii var da ondan, her halde."

Guillaume Fontane bütün gün kütüphanesine kapanıp kaldığı için Pauline çoğu zaman o korkunç sorgulama işine akşamın saat onuna doğru başlıyordu; ama, delice bir direnişle de sabahın saat ikisine, üçüne kadar bu işe devam ediyordu. O uğursuz günlerin her birinin nasıl geçtiğini tesbit etmek arzusundaydı çünkü.

"O Castillo var ya, Guillaume? Şairmiş hani. Size karşı nasıl davranıyordu?.. Kıskanç mı, yoksa, tersine, muzaffer bir edası mı vardı?"

"Ne bileyim ben, unuttum gitti. Hem ben sizin gibi, geçmişte bütün olup bitenleri noktası noktasına aklımda tutamam ki... Hattâ bazı günler Dolores'in şeklini şemalini bile unutur gibi oluyorum."

"Onun şeklini şemalini hatırlamak istediğiniz oluyor demek?"

Guillaume çoğu zaman karısının karşısında, inatçı bir sorgu yargıcının sıkıştırdığı bir suçlu gibi ses çıkarmadan, başı eğik duruyordu. Cevapsız kalan beş altı sorudan sonra da:

"Amaan Pauline, öldüreceksiniz beni!" diye inliyordu. "Cehennem âzabı gibi bir şey bu!"

O zaman Pauline: "Ya benim için hoş bir şey mi sanki?" diyordu.

Guillaume uykudan bitkin bir halde, konuşmaya son vermek için boşyere uğraşıyordu. Saatin geciktiğini söyleyecek olsa Pauline:

"Ama metresinizden gecenin saatlerini esirgemiyordunuz, eminim buna," diyordu.

"İşte bunda aldanıyorsunuz. Geceyarısı oldu mu odasına gönderiyordum onu. Bu yüzden benimle alay bile ediyordu."

"Peki, o zaman ne yapıyordu? Odasına nasıl dönüyordu?.. Sizin odanızdan çıktığını hiç gören olmadı mı?"

"Ne bileyim canım!.. Bilmiyorum artık..."

Guillaume geceleri ancak birkaç saat uyuduğu için her sabah yorgun, çalışmağa isteksiz bir halde kalkıyordu. Lolita'nın mektupları bile onu avutamıyordu. Üç hafta bekledikten sonra artık ondan muntazam şekilde mektup almağa başlamıştı. O uzun sususunun sebebi neydi acaba? Guillaume bunu kaygı ile kendi kendine soruyordu. Dolores Ande dağlarına bir yolculuktan bahsediyordu. Bunu yalnız mı yap

mıştı. Şimdi Castillo'nun bir piyesinin provalarını yapmakla meşguldü. Ara sıra onun bir cümlesi Guillaume'un sevgisini yine canlandırıyordu. Genç kadın: "Yazdığın şiirler dudaklarımda mutlu bir gülümseyiş yarattı," diyordu, "sonra bu gülümseyiş orada kökleşti, öylece kaldı..."

Karısıyle Douglas Ormanı'ndaki gölün kenarında yaptıkları o uğursuz tartışmanın ertesi günü Guillaume Dolores'e mektup yazıp durumu bildirmiş, Pouline'den bir mektup alacağını ona haber vermişti. Fakat cevap ancak onbeş günde geliyordu. Guillaume da Dolores'in bu mektup karşısında ne gibi bir tepki göstereceğini bilemiyordu. Onun öfkelenmesinden, zaten yarını olmayan bir bağa son vermesinden çekiniyordu. Fakat Guillaume o mektubunda yine Pauline'i övmüş, ayrıca: "Pauline sana yazacağı mektupta fazla ileri giderse bunu öfkenin tesiriyle yapmış olacağı için onu mazur görmen gerekir," diye ilâve etmişti. Bunları yazmış olmakla dürüst davranmış olduğu kanaatindeydi.

Guillaume Fontane'ın, hayatını altüst etmekte olan buhrandan Paris'te serbestçe konuşabildiği tek kadın, Edmée Larivière'di. Genç kadın Guillaume'a her şeyi bildiğini; hareketleri tasvib etmemekle beraber, içini dökerse kendisini dinleyebileceğini ona hissettirmişti. Guillaume ona uzun ziyaretler yapıyor, bundan büyük zevk alıyordu: Çünkü sevdiğinden bahsetmek hoş şeydir. Sonra sevimli bir kadınla bundan bahsetmek daha da hoştur. Fontane, romanlara yaraşan, bu macera yüzünden Edmée'nin gözünde asilleşmiş olduğunu sanıyordu. Fakat, bu konuşmaları Edmée'nin de aradığı, bunlardan onun da hoşlandığı doğruydu. Sevgiyi bulamadıkları zaman kadınlar bunun kokusunu, yankısını veya parıltısını severler.

Guillaume Fontane: "Biliyorum," diyordu, "Pauline'e büyük bir anlayış göstermek zorundayım: Onun da beni anlamasına çok muhtacım çünkü. Ama ne de olsa ,insan gücünün bir sınırı var nihayet. Bir suç işledim, kabul. Ama her Allahın günü ve gecesi, bu suçu nasıl işlediğimi ona anlatmak... Olacak şey mi bu? Hem Pauline kendisini üzmekten başka şeye yaramıyacak olan bir takım olayların hikâyesini on defa, yirmi defa ne diye anlattırıyor bana bilmem ki? Her şeyi noktası noktasına hatırımda tutamıyacağım için, bazan sözlerimin de birbirini tutmadığı oluyor tabii."

O zaman Edmée Larivière:

"Öyle demeyin Guillaume," diyordu, "biz kadınlar bir durumu, yahut bir duyguyu tahlil etmekten hiçbir zaman usanmayız. Siz erkekler ise hareket, faaliyet halindesinizdir; evet, bir romancı bile öyledir hattâ; onun faaliyeti de romanını yazmaktır... Biz kadınlar saadetin de, felâketin de uzun uzun tadını çıkarırız... Onun için Pauline'in bu halini çok iyi anlıyorum ben."

Guillaume: "Evet ama," dedi, "ne yazık ki ben onu anlayamıyorum artık. Ne istiyor ki acaba? Bazan beni kendi halime bırakıp Dolores'e uzun uzun mektuplar yazıyor: Bazan küfür ediyor, bazan da ruh büyüklüğü gösteriyor olmalı her halde. Arada bir benim saadetimin, kendisinin saadeti olduğunu söylüyor: "Yeniden buluşmanıza bile engel olmam," diyor, "yeter ki bana yalan söylemeyin, güvenilir bir arkadaş muamelesi edin bana. Ona inanmak lâzım gelirse, Dolores'e şöyle yazmış: "Kocamı mı istiyorsunuz? Alın, sizin olsun. Siz daha gençsiniz, daha güzelsiniz; ben ortada yokum. Gelip buluşun, evlenin onunla..." Zavallı Lolita, bunlara pek şaşmış olmalı. O hiçbir zaman böyle şey istemedi ki... Onu görürsem, çok, ama pek çok sevinirim şüphesiz. Hattâ onunla Sevilla'da, Granada'da, yahut Ande dağlarındaki herhangi cennet gibi bir yerde buluşmayı bile dehşetli sevinç duyarak aklımdan geçiriyorum. Ama Dolores Paris'e gelsin! Ben Pauline'den ayrılayım! Sonra Dolores'le evleneyim! Olacak iş değil bu doğrusu."

Edmée: "Bereket versin ki değil," dedi. "Bir aktrisle evlenip onu kıskanmanızı, küçük bir tiyatronun kulislerinde dolaşıp durmanızı hiç yakıştıramıyorum size doğrusu, Guillaume!... Sonra Pauline de var. Siz onun o fedakâr tavırlarına bakmayın, tamamen yapmacıktır bu. Pauline gururu uğruna sizi başkasına verir ama bu yüzden de ölür. Geçen gün Ménétrier'lerde gördüm onu: kelimenin tam mânasiyle ıztıraptan altüst olmuş. Unutmayın, Guillaume: Karınızın size beslediği sevgi, çok güzel bir duygudur. Sizi tanıdığından beri hiçbir erkeğe başını çevirip bakmadı bile. Allah bilir ya, böylesine de pek rastlanmaz hani!" ,

Guillaume: "Vallahi şaşırdım kaldım," dedi... "Muhakkak olan şu ki bu şekilde yaşayamayız artık. Ne yapmalı, bilmem ki?"

Edmée: "Daha sert olun Guillaume," dedi. "Kadınları

kendi hallerine bırakmak doğru değildir. İdare edilmeğe muhtaçtır onlar."

Fontane gittikten sonra Edmée'ye Claire Ménétrier misafir geldi. O da bu maceraya karışık bir ilgi duyuyordu:

"Pauline, yavruları kaçırılmış bir dişi arslana benziyor," dedi, "perişan bir tavırla hakikati öğrenmeğe çalışıyor. Rakibesinin ne türlü bir kadın olduğunu öğrenmek için hiç çekinmeden sağa sola başvuruyor. Wanda'nın evine gidip çay içtiğini söylesem inanır mısın? Evet şekerim, o genç Şili'li var ya, Dolores'in âşıkıymış hani. İşte onu görmeğe gitmiş oraya."

Edmée: "A!" dedi, "sen hanımın adını da biliyorsun bakıyorum," dedi.

Claire: "Tabiî," diye cevap verdi. "Ben de şu Şili'liyi göreyim dedim. Hoş çocuk; vaktiyle de o kadını delicesine sevmiş."

"Demek tam Guillaume'un dediği gibi bu kadın, öyleyse... Peki ama o Şili'li neden soğumuş ondan?"

"Onunla beş dakika konuşsan, hiç de soğumamış olduğunu hemen anlarsın... Hayır, soğumuş değil ama, Dolores'le devamlı şekilde mesut olmanın hiç olmazsa kendisi için imkânsız olduğunu anlamış. Ondan uzaklara gitmek gibi bir de babayiğitlik göstermiş... Çok iyi, efendi bir çocuk."

"Peki, Guillaume'la olan bu macerayı nasıl izah ediyor?"

"Söylediği akıllıca, belki de doğru bir şey. Ona göre mesele şu: Dolores her şeyden önce bir aktris ya: Her aşk macerasını yeni bir rol gibi oynuyor ama bunu çok iyi oynamağa çalışıyor. Başarıyor da, ve rolünü yaptığı müddetçe buna kendi de inanıyor. Fontane'la da olgun bir yazarın hem hayranı, hem sevgilisi olan genç bir arkadaş rolünü oynamak istemiş. Rolünü çok iyi tertiplemiş, çok da güzelmiş bunda. Bana kalırsa, Guillaume'un edindiği intibaların doğru olduğu da anlaşılır ama Şili'li delikanlıya sorarsan diyor ki: "Guillaume Fontane gider gitmez Dolores hemen başka bir erkek bulmuş, onunla da, hep o aynı mükemmellikle, bambaşka bir rol oynamıştır."

Edmée: "Anlıyorum," dedi. "Ama ne de olsa Guillaume'u hemen unutmuşa benzemiyor. Daha geçenlerde Guillaume'un kendisi heyecan dolu, çok güzel mektuplar okudu ondan."

"Bu da olamaz mı yani? O sırada da Dolores uzaklardaki sevgiliye heyecan dolu, çok güzel mektuplar yazan bir kadın rolündeydi öyleyse."

"Zavallı Pauline! Bizler, kocalarımızın her günkü eşleriyiz. Böyle aktrislere, oyuncu kadınlara karşı kendimizi korumamız hiç kolay değil. Onlarda istidat var, kabiliyet var, itibar var... Sonra sanat daima, tabiîlikten daha gerçek gibi görünüyor."

Claire: "Ama hepimiz de biraz rol yapmıyor muyuz yani?" dedi.

"Evet ama hepimizde istidat yok buna... Maamafih ben sonunda Pauline'in zafer kazanacağına inanıyorum... Ama kendini aşırı bir öfkeye kaptırıp her şeyi bozarsa o başka. Şu anda Guillaume çok pişman; duyduğu vicdan azabı da ona anlayışlı olmasını emrediyor. Bununla beraber karısının her akşam yaptığı bitmez tükenmez, sesli sessiz kavgalar yüzünden onu epey çileden çıkmış gördüm. Şunu da unutmamalı: Dolores Garcia her şeyden önce bir aktris ama, Guillaume Fontane da her şeyden önce bir yazar. Yazamayan bir yazar ise sonunda kuduracak hale düşer."

Claire ayağa kalkarak: "Erkekler ihtiras denen şeye katlanırlar ama ondan hoşlanmazlar," dedi.

VII

Guillaume Fontane karısiyle metresinin yapıp ettiklerini gittikçe anlayamaz hale geliyordu. Pauline şimdi hemen her gün Dolores'e mektup yazıyor, ona mücevher gibi, eşarp gibi hediyeler de gönderiyordu. Dolores de Guillaume'a hemen mektup yazıp soruyordu: "Cevap verip teşekkür etmem lâzım mı? Senin söylediklerine bakarak, karına daima saygı ve hayranlık besledim. Benim yüzümden başkasının ıztırap çekmesini istemem." Fakat mektubuna yine de "şefkat ve sevgi dolu" cümlelerle devam ediyordu. Demek ki Dolores her şeyin kesilip atılmasına taraftar değildi. Guillaume, Dolores'e teşekkür etmesini salık verdi. Mart ayı başında Pauline kocasına, güzel majüsküllerle yazılmış, Lima'dan pullanıp damgalanmış zarfın bu sefer Madame Guillaume Fontane'a yollanmış olduğunu bir çeşit gururla gösterdi. Akşam da geç vakitlere kadar kocasiyle konuştu: "İstersen seni bırakayım ona," dedi. Guillaume ise her şeyden usanmış, bez-

gin ve bitkin bir haldeydi. Günün birinde sarhoşluğunun geçeceğini, kendisini bu iki kadının arasında buluvereceğini düşünüyordu.

Bir sabah uşak Alexis esrarlı tavırlarla geldi, Guillaume'a: "Yabancı bir bay sizi görmek istiyor," dedi. "Sizi rahatsız ettim ama kusura bakmayın: Hani geçen yaz sizi seyahate götüren bay var ya gelen o. Düşündüm ki..."

"İyi etmişsin Alexis. Görüşeceğim onunla... Oooo, merhaba **Ovidius**, merhaba dostum. Nerden çıktınız böyle? Son defa sizinle o zevk ve ahlâksızlık diyarı olan Bogota'da görüşmüştük... Ne yaptınız bakalım o zamandanberi?"

"Sizden sonra Bogota'da biraz daha kaldım, üstad. Sonra aynı yolculuğu bu sefer tersine yaptım. Bir turne için Lima, Santiago, Buenos Aires, Montevideo'ya gittim... Sonra Nevyork'taki büroma uğradım... Oradan da İtalya, Yunanistan ve Mısır'a gittim... Mısır'ı bilir misiniz, üstad? Herkes tapınıyor size orada... "Guillaume Fontane" dediniz mi bütün Mısır kadınları kendilerinden geçiveriyorlar... Vallahi dalkavukluk için söylemiyorum. Hakikatin ta kendisi bu... Sizin için bir turne daha hazırlayacağım üstad: İskenderiye, Kahire'ye gider, Atina ve Roma'ya uğrayıp döneriz... Büyük bir başarı olacak bu..."

"İstemem dostum, istemem... Çok enerjiksiniz, çok da inandırıcı şekilde konuşuyorsunuz ama... bir daha beni yaş tahtaya bastıramazsınız artık. Bir kere, buradan ayrılabileceğim çok şüpheli. Bu kış doğru dürüst çalışamadım. Zavallı karım hasta... Sonra, yola çıkmağa niyetlensem bile oralara değil de, o kadar tatlı hâtıralar edindiğim o Güney Amerika memleketlerine giderdim. Peru'ya, Kolombiya'ya gidelim, derseniz, hemen değil ama biraz daha sonra gitmeğe razı olurum bakın..."

Petresco sabırsızlandı:

"Üstad," dedi, 'sizi oralarda çok seviyorlar ama, her sene de gidemezsiniz ya oraya... Halk daima yeni adlar, yeni çehreler arar... İki üç yıl sonra olursa belki, bakın... Sonra ben kendi hesabıma Peru ile Kolombiya yerine Arjantin'le, Brezilya'yı tercih ederim. Çünkü ilk iki memlekette Fransızca bilenler azdır, çok azdır hem... Bu yüzden çok zarar ettim oralarda..."

Fontane sır tevdi eder gibi bir eda takındı:

'Peru'yu düşünüşümün sebebi," dedi, "Lima'da bana tanıttığınız o sevimli hanım var ya, -adı da Dolores Garcia hani-, işte onunla hâlâ mektuplaşmakta oluşumdandır. Çok hoş mektuplar yazıyor."

Ötedenberi pek saygılı olan Petresco, sert sert cevap verdi:

"Ay! Bitmedi mi hâlâ o macera? Aman, ne yapıyorsunuz üstad..."

Sonra: "Gelmişken Mme Fontane'a da saygılarımı sunabilir miyim?" diye sordu. Guillaume o zaman, **Ovidius**'un üzerine yağacak olan soru yağmurunu düşündü.

"Yok dostum, yok," dedi, "gerçekten imkânsız bu... Söylemiştim ya, karım hasta, kimseyle görüşmüyor."

Petresco hem acımış, hem de biraz alınmış bir eda takındı:

"Vah vah üstad," dedi. "Üzüldüm buna, pek çok üzüldüm, pek çok üzüldüm hem. Mme Fontane'a büyük saygı beslerim çünkü!"

Fontane: "Bana ders verir gibi bir hali var," diye düşündü ve konuşmaya oldukça sert bir tavırla son verdi.

Biraz sonra Ovide Petresco, Pauline Fontane'a telefon etti. Kim olduğunu anlatmak istiyordu ama Pauline onun sözünü yarıda bıraktı:

"Evet, efendim," dedi, "hatırladım sizi. Bir şey mi istiyorsunuz?"

"Sizinle yalnız olarak görüşmek istiyorum da... Ama üstadın haberi olmasın bundan. Ayak dirediğim için özür dilerim Mme Fontane ama çok önemli bir iş için bu; benim için değil de sizinle üstad için önemli... Sizi çok büyük bir tehlikeden kurtarabilirim bakın."

Pauline, kendi deyişiyle o "uğursuz yolculuk" la ilgili her şeyi çok merak ediyordu. Onun için o da Petresco'yu görmek istedi:

"Yalnız," dedi, "eve gelirseniz muhakkak kocamla karşılaşabilirsiniz."

Petresco: "Öyleyse kolayı var, dışarıda buluşalım," dedi. "Tronchet sokağında bir kahve vardır, ben hep oraya giderim. Hele sabahları orada bir tanıdığınıza rastlamazsınız her halde... Yarın saat onbir iyi mi?"

Pauline Fontane bir saniyelik tereddütten sonra kabul etti.

Ertesi gün arabasını "Printemps" mağazalarının önünde durduttu, mağazanın içinden geçip öbür taraftan tekrar sokağa çıktı, Petresco'nun adını verdiği küçük kahveyi aradı. Heyecanlı, kaygılı, meraklıydı. Çok rahatsız hissediyordu kendini. Ömründe tek bir gizli randevu kabul etmemişti. Adı, hayatının en büyük felâketiyle ilgili olan bu Petresco'nun ona söyleyeceği şeyler için daha şimdiden korku duyuyordu. Fakat bir şeye delice saplananlarda görülen o iradeli, serbest adımlarla dar ve loş bir salona girdi. Salonun uzunluğunca iki yanda sıra sıra masalar sandalyeler vardı. Her masa öbüründen bir bölme ile ayrılmıştı. İlk masada iki delikanlı oturmuşlar, ellerindeki posta pullarını evirip çevirerek birbirleriyle değişiyorlar, sonra iki kâğıda bazı sayılar yazıyorlardı. Pauline Fontane birkaç adım atar atmaz, ayağa kalkmış olan Petresco'yu gördü. Petresco Pauline'e doğru ilerleyip elini öptü, onu kuytu bir masaya oturttu, ne içeceğini sordu.

Pauline: "Teşekkür ederim," dedi, "bu saatte bir şey içmeğe alışık değilim."

"Ama bir şey ısmarlamak da lâzım... Bir meyve suyu?.. Olur mu?.. Garson, bir portakal suyu, bir de "porto flip"."

Sonra yine o ciddî, acıklı tavrını takındı:

"Madame Fontane," dedi, "sizi görmek isteyişimin sebebi, bazı işlerde kulağınızı bükmek içindir... Telefonda da söylemiştim: Size büyük sevgi, saygı besliyorum. Üstada da derin hayranlığım ve sevgim var... İşte bunun içindir ki, ailenizin şerefi tehlikeye düşmesin istiyorum... Bazı sebepler yüzünden bunun maalesef böyle olacağından korkuyorum... Ah, Madame Fontane, 'kocanızla siz de gelin" diye yalvardığım zaman beni dinlemediğinize hiç iyi etmediniz... Kadınların çok sihirli, büyüleyici oldukları o memlekette, yalnız bir erkeğin ne demek olduğunu bilemezsiniz siz."

Karşılarındaki masaya iki adam oturmuştu. Filmlerdeki gangsterleri andırıyorlardı. Alçak sesle bir şeyler konuşuyorlar, Pauline arada bir: 'Üç tane... King'i yoketmeli..." gibi sözler işitiyordu. İçinde, kötü bir film sahnesi yaşarmış gibi bir his vardı. Güçlükle konuşabildi:

"Dolores Garcia'dan bahsetmek istiyorsanız her şeyi biliyorum. Kocam hepsini anlattı bana. Sonra ben de bu... hanımla mektuplaşıyorum. Yalnız, çok önem verdiğim bir nokta var: Onun hakkında beni aydınlatabilirsiniz. Nasıl başladı bu... iş? Kim istedi bunu? O kadın mı, yoksa kocam mı?

"O kadın istedi!... İlk akşamdan sonra bana: "Petresco, elde edeceğim onu, gör bak," dedi. Madame Fontane, benim sözümü bir kere dinlemediniz, sonu felâket oldu!.. Şimdi ikinci defa haber veriyorum size ve diyorum ki: "Dikkat edin Madame Fontane... Dolores, hele kendisi istemedi mi, öyle çabucak unutuluverecek kadınlardan değildir."

"Çok mu güzel?"

"Güzelden de fazla bir şey... Bir peri, bir büyücü o..."

"Peki, kocamı neden tekrar görmek istiyor? Bir peri elini şöyle bir sallasa, başına yeni yeni âşıklar toplayıverir."

"Neden mi?.. Madame Fontane, kadınlarla "neden" olduğu bilinmez hiçbir zaman... Dolores üstadın onu Paris'e getirtmesini, kendisi için piyesler yazmasını bekliyor... Yine tekrar ediyorum bakın: Madame Fontane, onun buraya gelmesini önleyin, mahvolursunuz yoksa! Üstad sizi seviyor; sizden bahsettiği zaman en güzel sözleri kullanıyor... Yalnız unutmayın ki altmışına da yaklaştı o..."

"Dolores yirmi beş yaşındaymış değil mi? Onu da biliyorum."

"Hayır Madame Fontane, hayır! Otuz yaşında o. Pasaportunu gördüm çünkü... Ama öyle hoş, öyle sevimli ki anlatamam. Üstadla tekrar karşılaşınca onu yine avucunun içine alıverecek... İnanın, ben sizden yanayım: Önce, size hürmetim var, sonra da üstadı başka memleketlere, İtalya'ya, Mısır'a götürmek istiyorum... Ama oralara siz de beraber geleceksiniz, Madame Fontane... Gelmelisiniz de, yoksa yine başlıyacak bu iş... Bir portakal suyu daha içer misiniz?"

Pauline biraz daha oturarak Petresco'yu açık, kesin suallerle epey hırpaladı. Fakat günlerden, saatlerden, olaylardan yana o da Guillaume kadar belirsiz, müphem konuşuyordu. Pauline ondan daha fazla bir şey öğrenemiyeceğini anlayınca çıkıp gitti.

Madeleine Meydanı'nda bir çiçek pazarı kurulmuştu. Birkaç tane krizantem satın aldı: "Matem çiçekleri bunlar," dedi, "bundan sonra da bana yaraşanı bu."

VIII

İhtiras haline gelmiş bir aşk, nasıl seyredeceği belli bir hastalıktır ama bilgili, tecrübeli bir hekim kansere tutu-

lup da başkalarında hemen teşhis edebileceği bu hastalığı kendine nasıl kondurmazsa, Fontane da, farkında olmaksızın, yavaş yavaş nekahat devresine giriyordu. Dolores'e yazdığı, ondan aldığı mektuplar yine "şefkat ve sevgi dolu" idi ama, mektuplar seyrekleşmeğe başlıyordu. Tersine olarak, Dolores'le Pauline arasındaki mektuplar ise daha sık gidip gelmekteydi. Guillaume iki kadının neler yazıştıklarından habersizdi; ikisinin bir olup kendisine karşı acaip bir ittifak kurmalarından çekiniyordu.

Guillaume Fontane döndüğü zaman ilk fırtına belirtilerini görüp kimi telâşlanan, kimi gizliden gizliye sevinen aile dostları, fırtınanın böyle sessiz sedasız uzaklaştığını görerek seviniyorlardı. Edmée Larivière, Fontane'ı tek başına gelip bir çay içmeğe davet etti:

"Neniz var Guillaume?" diye sordu. "Hasta mısınız yoksa? Birkaç zamandanberi pek kederli görüyorum sizi. Halbuki seyahatinizden, bir İspanyol fatihi gibi ateşli ve genç olarak dönmüştünüz. Bakıyorum da, bu ateş sönmeğe başlıyor şimdi. O gönül maceranız ne oldu?"

Guillaume Fontane: "Hiç," dedi, "olduğu yerde sayıyor. Zaten başka türlü olmasına da imkân var mıydı? Beslenmek için, o maceranın ufacık bir hâtıra demetinden başka şeyi yok. Aradan altı ay geçince, eski hâtıralarımız hakkında nemiz varsa söyleyip bitirdik. "Geçmişten sonra hal var ya," diyeceksiniz. Evet ama, şu da var ki hal, yani içinde yaşadığımız şu an her birimiz için ayrı ayrı, başka ve uzak. O da ben de en çok sanatımız için yaşıyoruz. Dolores bana provasını yapmakta olduğu piyeslerden bahsediyor. Ben bu tafsilâtı üstünkörü okuyup sonra da ona yazmağı tasarladığım romandan bahsediyorum. Bu hiç de ilgilendirmiyor her halde zavallı kızı. Çünkü cevaplarında hiç bundan bahsetmiyor. O benim kimlerle konuşup görüştüğümü bilmiyor. Ben de onun etrafında kimler var, onu bilmiyorum. Öyleyse ne kaldı? Gelecek mi? İleride yapacağımız buluşmalardan ona uzun zaman umudla bahsettim: "Granada'ya, Sevilla'ya ne zaman geleceksin? Medellin'e ne zaman yine beraber gideceğiz?" diye sordum. Bu buluşmaları hâlâ arzuluyorum ama olabileceklerine artık hiç inanmıyorum. Bir şey söyliyeyim mi Edmée, belki de şaşacaksınız buna: Pauline bu işe karışmasaydı da yeniden alevlenmeseydi bu, iştahım çoktan geçmiş olacaktı."

"Ne acı, Guillaume! Halbuki ne ateşli bir aşk gibi görünüyordu bu!"

"Ama bir aşk ne kadar büyük olursa olsun, beslenmek için bir takım şeylere muhtaçtır."

"Demek Pauline onunla mektuplaşıyor ha? Ne tuhaf iş bu? Birbirlerine neler yazıyorlar acaba?"

"Vallaha, ikisi de söylemiyor bunu bana. Öyle geliyor bana ki bazen karşılıklı küfürler yağdırıyorlar, bazen de benim sırtımdan birbirlerine dostluk gösterileri yapıyorlar."

"Neye sizin sırtınızdan?"

"Çünkü kadınlar birbirlerini tutarlar. Bunu benden daha iyi bilirsiniz siz."

Edmée dalgın dalgın: "Yok ,yok," dedi, "daha çapraşık bir şey bu. Kadınların arzuladıkları erkeği elde etmeleri söz konusu oldu mu aralarında daha ziyade rekabet çıkar. Ama iki kadının, geçici bir şekilde de olsa, aynı erkekle pekâlâ yapabileceklerini akılları kesti mi, ortaya bir "harem" çıkıverir; kadınlar da "sultan"ı çekiştirerek köleliklerini unutmağa çalışırlar... Zaten bu işte Pauline efendisini başkasına kaptırmış, yahut başkasiyle paylaşmış durumda değil ki... Ama söyleyin bana Guillaume, kendiniz hep demiştiniz ya, size bu kadar tatlı bir saadet yaşatmış olan böyle bir aşkı niçin daha iyi savunmuyorsunuz? Gençliğe yeniden kavuşmak, dediğiniz gibi "hayatiyetinizin artması", güzel bir şeydi hani. Bunlardan vaz mı geçiyorsunuz yoksa?"

"Pauline benim de ara sıra neşeyle, serazadlığa, şefkate ihtiyacım olduğunu anlamağa çalışıp bunları kendisi bana vermeğe çabalasaydı belki vazgeçmezdim bundan... Bunu yapabilir de o, biliyorsunuz. Pauline tam mânasiyle mükemmel bir kadındır, çok marifetlidir ama bu işi şeref meselesi haline sokarak menfî bir durum takındı, taş kesildi âdeta. İkisi de İspanyol sanki bu kadınların, vallahi şaşkına döndüm."

Edmée bir müddet hiçbir şey söylemedi. Sonra:

"Bana kalırsa," dedi, "asıl önemli olan, sizin ne istediğinizi bilmenizdir. "Ne Pauline'den vazgeçerim, ne de Dolores'ten..." diyorsunuz ama ikisini de elde tutamazsınız ki. Şu halde bir seçim yapmak gerek. Azizim Guillaume, yaşlandıkça daha iyi anladığım bir şey var ki o da şu: Seçebilmek... Bütün sağduyu işte bu tek kelimede saklı. Benim durumuma bakın meselâ: Oldukça hoş bir kadındım ben..."

"Güzeldiniz, çok güzeldiniz. Şimdi de öylesiniz..."

"Neyse, hoşa gidecek kadar güzeldim, diyelim... Karşıma binlerce macera fırsatı çıktı. Bunlara kapılmak arzusunu beslemedim mi sanıyorsunuz? Ama iki defa evlendim, iki defasında da tam mânasiyle sadık bir eş oldum... Yolumu seçmiştim çünkü bir kere."

Guillaume Fontane: 'Benim istediğim, bir müddet yalnız kalıp zihnimi toparlamaktan ibaret..." dedi.

IX

Guillaume Fontane'ın Lorrain'e giderek yaptığı "yalnızlık tedavisi" tesirli oldu. İlk kocası Börsch'ün Pauline'e bıraktığı ev bir t penin tam üzerindeydi. Fontane pencereden bakınca kıyılarında söğütleri, kavakları ve kızılağaçları ile Moselle nehrini ve Pauline'in meydana getirdiği sebze bahçesini görüyordu. Büyük, derin sessizliği ancak bir kayın ağacının dallarında yuva kurmuş olan kuşların cıvıltısı bozmaktaydı. Ağacın dalları taş balkonun kenarında yavaş yavaş sallanıyordu. Fontane sabahları çalışıyor, o çok sakin saatlerin tadını çıkarıyor, yemekten sonra da çayırlıktaki dar yola inerek nehir boyunca gezintiye çıkıyordu. Etrafında kaynaşan bütün o bitkilerin, hayvanların yaşayışı ona âdeta bir tevazu duygusu veriyordu.

Kendi kendine: "Söğütlerle kırlangıçlar da insanlar gibi ihtiyarlıyorlar, bunu biliyorum ama ihtiyarlığın bende uyandırdığı acıdan da kurtulamıyorum," diye düşünüyordu.

Sonra, birdenbire yeni bir takım işler tasarlıyarak kendini diri ve çevik hissediyor: "İhtiyarlık yüzünden mi acı duyuyorum?" diyordu, "asıl ihtiyarlığı kötü kullanmak üzüyor beni..."

Nehrin kumluk, beyaz kıyısında durdu, ayağının dibinde sular ürpermekteydi. Havanın temizliğine hayran oldu, uzun uzun nefes aldı: "İhtiyarlık çökmek değil, kurtulmaktır," diye düşündü. "Hayat denen şey tabiattan çıkmıştır, yine zahmetsizce tabiata dönüvermelidir."

Vadiden beyaz, hafif buğular yükseliyordu. Bu temiz ve erkek topraklar hiçbir zaman ona bu kadar güzel görünmemişti. Kendi kendine: "Yok yok," dedi, "insan hayatını küçülmüş, âdileşmiş olarak bitirmemeli... Sonra, bana acı çektiren, ihtiyarlık mı oldu?.. Edmée'nin de dediği gibi benim bütün derdim, bir seçim yapamamaktan ileri geliyor... Hoş, yine de yapmıştım bu seçimi ya. Pauline'in iki defa bu iş-

ten vazgeçmeğe kalkıştığını gördüm; iki defasında da buna dayanamadım. Ondan pekâlâ da ayrılabilirdim ama yapmadım. Yarın da aynı durumda kalsam, aynı şeyi yapardım... Demek ki döne dolaşa yine aynı fikre dönüyorum: Şehvetli bir aşk, asıl aşkın yanında hiç kalır. Halbuki daha bir yıl önce bu fikir ne kadar yavan görünmüştü bana. Şehvetli aşkın yarattığı zevkler hoştur, canlıdır ama devamlı bir bağ yaratmağa yetmez bunlar. Aklı başında bir insan aşkın bu türlüsüne pek inanmaz. Hakkı da vardır... Asıl gerçek aşk, ulvî'ye, yüksek şeylere olan ihtiyaçtır... İşte Pauline'de de, Dolores'te de bunu aradım ben... Bunu Dolores'te aradım, çünkü Pauline uzun zaman her şeyi bol bol verdikten sonra, beni hayal kırıklığına uğratmıştı..."

Ufukta oynayıp duran kızıl bir lekeye bakmak için durdu. Neydi bu? Bir orman yangını mı, yoksa batan güneşin bir pencere camında yarattığı parıltı mı? Yeniden yürümeğe başladı: "Hayır," dedi, "ben Dolores'e, Pauline'e olan kırgınlığım yüzünden gitmedim. Dolores'e gittim, çünkü o öyle istiyordu ve ona dayanmak imkânsızdı. Birine hayran olmağa ihtiyacım vardı, bu hayranlığı onda şahıslandırdım. Dolores'i hep bana bağlı, hep benimle meşgul sandım... Böyle değildi bu halbuki, böyle olamazdı... Kabahati de yoktu ki Dolores'in. Benim için hürriyetini feda etmeğe söz vermişti o.. Ama aradığım asîl ruhlu insanın yanıbaşımda olduğunu da göremiyordum. Çünkü kusurlarına rağmen Pauline'de, benim Dolores gibi hercai bir kadından boş yere istediğim o gurur, o temizlik, o tam tamına bağlılık fazlasiyle vardır..."

Çayırda güzel, semiz inekler adım adım ona doğru ilerliyordu. "O tam tamına bağlılık ki, ben onu istiyordum ama, kendim öyle olmağa yanaşmıyordum... Bağlılık erkeklere mahsus bir şey değildir, erkeklerde bağlılık, sadakat tabiî olamaz, diyordum. Ama güzel olan hiçbir şey tabiî değildir ki. Erkeğin büyüklüğü fedakârlığa, hattâ ölüme varacak kadar kendini bir işe vermektir... Meselâ bu ineklerin yerine getirilmesi güç ödevleri yok, vicdan azabı da duymuyorlar, ama onlar inek nihayet..."

Eve döndüğü zaman postacı gelmişti. Lolita'dan bir mektup vardı; bir an o güzel, majüskül harflere baktı. Onlar yüzünden yüreği kaç defa çarpmıştı! Sonra mektubu açtı. Dolores ona Lima'da yapılan bir tiyatro şenliğini anlatıyordu. Pedro-Maria Castillo'nun yeni yazdığı bir piyeste büyük başarı kazanmıştı:

"Omuzları olmayan, beyaz bir rob giymiştim; görseydin çıldırırdın. Sahneye çıkarken cesaret bulayım diye seni hatırladım. Hoşuna gitti mi?.. Beni hiç sahnede görmemiş olmana o kadar üzülüyorum ki. En çok istediğim ne, biliyor musun? Paris'te temsiller vermek: Önce kendimi tanıtmak için İspanyolca, sonra da Fransızca temsiller vermek. Böyle bir şey tertipleyebilirsen ben de hemen kalkıp gelirim..."

Guillaume mektubu birkaç defa okudu. Dolores'in niçin hâlâ böyle şeyler söylediğini anlamağa çalıştı. Genç kadın Guillaume'a mektup yazdığı zamanlar gerçekten onu düşünüyor muydu acaba? Akşam odasında tek başına oturarak ona cevap yazdı:

GUİLLAUME FONTANE'DAN DOLORES GARCİA'YA

Sevgilim, kazandığın o başarı esnasında, seyirciler arasında bulunmadığıma üzüldüm ama böylesi daha iyi oldu. O akşam muhakkak birçok kimseler etrafını alıp seni övmüşler, sana kur, kompliman yapmışlardır her halde. Sana hayran olduğum için, sevinecek, fakat hayranlarını görerek üzülecektim. Sonra, karımla arkadaş ta oldun artık. Bu ise ikimiz arasında acaip, biraz da bulanık bir hava yaratıyor. Ben kaderime razı oldum, fakat büsbütün de üzüntüsüz olmadı bu...

Son yıllarımın en güzel günlerini sana borçluyum. Benliğimin o çok güzel bir şekilde alevleniverişinin içimde yarattığı duyguyu bir daha bulabilecek miyim acaba? Pek sanmıyorum. Sen çok hoştun, yine de hoşsun Lolita, ve senin yerini bir başkası kolay kolay tutamaz. Zaten böyle bir şeye de kalkışacak değilim. Bu hâtırayı, mutlu fakat biraz kasveti bir hayata renk ve koku veren bir şey olarak saklıyacağım: Tıpkı kırlardan toplanan bir kucak taze çiçeğin bir çalışma odasını şenlendirmesi gibi. Ay kavakların arkasından yükselir, baykuş da harap kulesinden dışarıya çıkarken ben ne düşünüyorum, biliyor musun? Yarın sen Paris'e geliversen, bütün bu sağduyulu fikirler ne olur, sonra işler ne hale girer? Öyle sanıyorum ki senin gelişin ortaya bazen ıztıraplı, çok defa tatlı, fakat epey güç bir durum çıkaracak. Kendimi bir takım arzulara kaptırmayayım yine... Burada üç ay kalacağım. O ay ışığı altındaki zeytinliği, Bogota'daki kilise çanlarını, bizi Cali'ye götüren uçağı düşünüyorum hep.

Yaşlanmış bir insana yaşama imkânı vermek için, ne kadar az şeye ihtiyaç var..."

Bu mektup Fontane'ın o sıralarda ne gibi bir ruh hali içinde bulunduğunu epey doğru bir şekilde göstermekteydi. Fontane uykudan uyanan bir adama benziyordu. Öyle bir adam ki, etrafındaki gerçek eşyayı görür, ama hâlâ zihninde dolaşmakta olan, fakat sabah sisleri gibi yavaş yavaş kaybolup giden rüya kırıntılarını görünce de hayret duyar.

Sakin bir çalışma ile geçen bütün o yaz boyunca, karısıyla barışma arzusu onda gittikçe daha kuvvetle yer etti. Çok defa penceresinden kanalın durgun suyuna ve güneşin altında ışıldayan nehire baktığı zaman, yalnız romanlarda görülen bir takım olayların çok tatlı şeyler olduğunu düşünüyor, fakat bunları gelip geçici bir takım maceralarda değil, esasen elde tutulan bir sevginin daha da derinleştirilmesinde aramak gerekeceği sonucuna varıyordu.

"Bilinmeyen bir şey insanda öğrenme arzusu uyandırır mı? Uyandırır şüphesiz... Ama her yaratıkta da bilinmeyen bir taraf kalmaz mı yine?.."

Bunun isbatı ile her gün karşılaşmaktaydı. Pauline de onun yanına gelmişti ama, karısının halini, tavrını anlamakta şimdi her zamankinden fazla güçlük çekiyordu. Pauline artık Dolores'ten bahsetmiyor, Guillaume'la, hazırlamakta olduğu kitap hakkında zeki, anlayışlı konuşmalar yapıyordu. Fakat Guillaume karısının kendisinden uzak durmasından yine acı duymaktaydı.

Pauline: "Ne yaparsınız," diyordu, "güven duygusu bir kere kayboldu mu onu yerine koymak çok güçtür. Size tamamen bağlıyım... Ama, kendi elimden gelemiyecek bir şey yapmış olmanızı da unutamam. Sizle benim aramda daima o kadının çehresi, o kadının vücudü bulunacak..."

"İyi ama, işlediğim bu kusur ya beni size daha çok bağlamak gibi bir sonuç verdiyse; bana sizin eşi bulunmaz bir kadın olduğunuzu daha iyi anlatıp hissettirdiyse?"

"Evet ama, Guillaume, ben bunu bilmek, duymak için ta dünyanın öbür ucunda geçen bir maceraya muhtaç değildim ki."

Guillaume, karısının insafsız olduğunu, öfkesine körü körüne saplanmış bulunduğunu düşünüyordu. Halbuki kendisi Pauline'e tekrar yakınlaşmak için sabır dolu, büyük bir gayret sarfetmekteydi. Dolores'i ilk gördüğü günün yıldö-

nümü yaklaşınca Pauline yine sinirli bir hal aldı. Çünkü bu gibi yıldönümlerine acaip bir önem vermek gibi, doğuştan gelme bir huy vardı onda. Guillaume Lolita'dan bir mektup daha aldı. Genç kadın bunda Tessa'yı yeniden oynayacağını bildiriyor: "Sevgilisine sadık peri rolünü yapacağım, hoşuna gitti mi?" diye soruyordu. Ertesi gün Guillaume ona cevap yazdı, bunun da son mektup olmasını arzuluyordu.

GUILLAUME FONTANE'DAN DOLORES GARCIA'YA

"Evet, perimin kendine göre sadık olması hoşuma gider şüphesiz. Ben de o büyülü, güzel anları hiç unutmuyorum. Birbirimize rastlayalı bir yıl oluyor, Lolita, o yıldönümü günü Lima'da isen, Magdalena kilisesine git, bir an beni düşün. İnsan, hep yok olan bir kimseye hayatını vakfedemez; olsa olsa ona bir dakika, bir de dua hasreder. Bütün bunlar gerçek miydi acaba? diye düşünüyorum. Bu sakin, kırlık yerde de buna inanmakta tereddüt ettiğim zamanlar oluyor. Sonra zihnimin derinliklerinden hâtıralar birer birer çıkmağa başlıyor: Beni hemen büyüleyivermiş olan ilk bakışını; kıvırcık saçlarını kaldıran ince uzun ellerini; yüzünün sevişirkenki ateşli, dua ederkenki vecidli halini görür gibi oluyorum. Bu hayaller bende öylesine temiz bir halde saklı ki, bu unutamıyacağım rüyadan dolayı ne azap duyuyorum, ne de pişmanlık. Okumuş olduğum çok güzel bir kitap sanki bu, da onu yazanın mucazevî bir kehanetiyle, bana yaşamak istediğim bir hayatı anlatıyor. Kim bilir? Esrarlı bir beldede bir akşam, büyülü bir hayal âleminden böyle çıkıverip, sonra, o tabiatüstü sevimliliğinden hiçbir şey kaybetmeksizin yine ona dönüvermekliğin belki de daha iyi. Sen benim için hiç ihtiyarlamayan, hiç değişmeyen bir şey olarak kalacaksın. Bana gelince, ne yazık ki, senin için ancak bir hâtıra olarak kalacağım; öyle bir hâtıra ki, ancak onun sayesinde son gençlik günlerim, çok yakın olan karanlık geceden kurtulabilecek. Allaha ısmarladık, Lolita. Çalış. Kabiliyetin, en büyük ödevinin ne olduğunu da gösteriyor sana. Allahaısmarladık."

Akşam Guillaume karısına: "Bugün Dolores'e son mektubumu yazdım," dedi.

"Son mektubunu mu?"

"Evet, yani inşallah bu sonuncusudur. Bu sayfa kapan-

dı artık. Henüz beyaz olan öbür sayfada ise yalnız siz yazılı olasınız istiyorum."

"Guillaume, Dolores, Kasım'da Paris'e gelecek. Biliyor muydunuz bunu?"

Bu haber Guillaume'u altüst etti.

"Neee?.." dedi, "bana bundan şöyle bir bahsetmişti ama, böyle muhakkak, hele yakında geleceğini sanmamıştım... Emin misiniz buna?"

"Tamamen eminim. Beraber tertipledik bunu çünkü. Ekim ayında İspanya'da bir turne yapacak, sonra trupuyla beraber Paris'te de temsiller verecek. Hattâ onlar hesabına ben gidip Champs-Elysées Tiyatrosuyla görüştüm."

"Siz mi? Ne delilik bu, Pauline? Hem neden?"

"Meraktan, sonra... belki sizi denemek arzusunda olduğumdan."

"İyi ama, Dolores ancak İspanyolca rol yapabilir. Temsillere kimse gelmiyecek."

"Pek âlâ da gelecek. Şöyle bir züppelik havası yaratıldı mı, olur biter. Biz de bunu yapacağız. Hiç olmazsa bu sayede sevgili komedi artistinizi sahnede görmek imkânına kavuşacaksınız."

Guillaume'un yüzü fena halde asılmıştı. Uzun uzun sustu. Sonra:

"Dolores sahiden Paris'e geliyorsa, o geldiği zaman ben burada olmayacağım," dedi.

Pauline gözlerini yere eğmiş, susuyordu. Hiç cevap vermedi.

X

Dolores Garcia'nın Paris'e gelişinden birkaç gün önceye kadar, Pauline Fontane kocasının şehirden ayrılmağa cesaret edeceğini sanmamıştı. Dolores'ten de katî söz almıştı: Genç aktris Guillaume'la karşılaşınca onu yeniden elde etmeğe kalkışmayacaktı. Dolores böyle bir taahhüde girmişti ama, Guillaume Fontane'ın verdiği kesin karar karşısında buna lüzum kalmamıştı artık. Guillaume karısından Lolita'nın Kasım ayı başında Santander'e gelmiş olacağını öğrenir öğrenmez aynı ay için İsviçre'de bir konferans turnesi yapmağı kabul etti. Dolores Garcia'nın büyülü varlığına kendini yine kaptırmamak için ancak bu çareyi bulabilmişti. Do-

lores'le arkadaşları Paris'e geldikleri zaman, Guillaume Fontane Zürich'teydi.

Dolores İspanya'da temsillere başlayalı on beş gün olmuştu. Oradan Pauline'e bazen şevkli ve heyecanlı, bazen de sızlanış ve şikâyet dolu mektuplar yazdı. Bütün gönlüyle bağlanıp sevdiği bir memleketi ziyaret etmiş olmaktan çok seviniyordu. Granada'yı, Sevilla'yı, Toledo'yu umduğundan çok fazlasiyle beğenip sevmişti. Yalnız, trupunun pek de umduğu gibi karşılanmamış olmasından biraz üzgün görünüyordu. İspanyol tenkidçileri "kendi memleketlerinin şivesiyle konuşan bu bir çeşit taşra trupunu" küçümser bir hoşgörürlükle karşılamışlardı. Sanattan anlayan birkaç kişi, Dolores'in oynayış tarzını övüyordu. Ramon de Martina adlı bir yazar ise iptilâ derecesinde bir devamlılıkla temsilleri şehirden şehire takibetmişti. Dolores bir de resim göndermişti: Genç kadın bu yaşlı şairin dizleri dibine oturmuş, o da ona sevgiyle bakıyordu. Bununla beraber, maddî bakımdan başarıları pek de büyük olmamıştı ve üzülen, cesaretini kaybeden aktris, bütün umudlarını Fransa'ya bağlıyordu: "Parisliler bizden hoşlanırlarsa bunların önemi kalmıyacak," diyordu. Ayın beşinde Montalembert otelinde olacağını, temsillerin de ayın dokuzunda başlayacağını ilâve ediyordu.

İki kadın saat altıya doğru otelde buluşacaklardı. Pauline oldukça heyecanlıydı. Guillaume'a göre kendine en çok yakışan robla şapkayı özene bezene seçti. Otele gelince kapıcıya:

"Mme Dolores Garcia burada mı?" diye sordu.

Kapıcı dahilî telefonu açtı:

"218 numara mı?" dedi. "Mme Fontane geldi, sizi bekliyor."

Sonra Pauline'e dönerek:

"Mme Dolores Garcia şimdi gelecek," dedi.

Pauline holde, asansörün karşısındaki koltuklardan birine oturdu. Birçok resimlerini göre göre artık tanımış olduğu çehreyi beklemeğe başladı. Çok geçmeden asansör indi, Mme Fontane da davrandı ama içeriden yalnız sarı saçlı, tıknaz bir adam çıktı. O anda da Pauline, sanki bir ikinci bir varlığın kendisini çekmiş gibi, başını kaldırdı, merdivende ince belli, çok güzel bir genç kadın gördü. Kadın ağzında uzun bir sigara ağızlığı olduğu halde basamaklardan birinde durmuş, ona bakıyordu. Pauline Dolores'i tanıdı. O da gözle-

rini Pauline'e dikmiş olduğu halde, merdivenleri yavaş yavaş indi.

Mme Fontane: "Ne ustalıklı bir mizansen bu!" diye düşündü. Dolores yanına geldiği zaman Pauline onun kızıla çalan sarı saçlarına, yeşil gözlerine, kusursuz edasına baktı: Genç kadında çekingenlik ve sevgi ile karışık bir ciddiyet vardı. Pauline ayağa kalktı. Dolores heyecanını belli etmemeğe çalışarak alçak sesle:

"Sizsiniz demek!" dedi.

Pauline elinde olmaksızın yine: "Nasıl da bütün tavırlarının hakkını veriyor," diye düşündü, "bu karşılaşmanın önemini belirtti ama, hiç de gösterişe kaçmadı bunda." Sonra, kocasının Paris'ten giderek yaptığı fedakârlığın büyüklüğünü bir anda kavrayıverdi.

Dolores: "Bin kişi içinde görsem yine tanırdım sizi." dedi. "Tam beklediğim gibi çıktınız çünkü: Güzelsiniz, temizsiniz."

Pauline: "Siz de tam beklediğim gibi çıktınız," dedi. "Güzelsiniz, tehlikelisiniz."

Dolores oturdu,, yapmacığa kaçmadan gülümsedi:

"Tehlikeli mi? Sizin için değil artık. Sözümde duracağım. Bana inanıyorsunuz her halde, değil mi?"

Pauline mütevazı bir zafer edası takındı: "İnanıyorum," dedi, "hem sonra çok kolay da olacak bu. Çünkü kocam Paris'te değil, siz buradayken o seyahatte olmak istedi. Ama daha sonra bahsederiz bundan... Bugünlük sadece size şehri gezdireyim, alışverişlerinizde yardım edeyim, faydası dokunacak kimselerle tanıştırayım diyordum... İsterseniz sizin için bir öğle yemeği vereyim. Nasıl, tiyatroda işler yolunda mı?"

O sırada kapıcı yanlarına yaklaştı:

"Mme Dolores Garcia'yı telefondan istiyorlar," dedi.

Pauline onu beklerken kendi kendine: "Guillaume yalan söylememiş," dedi, "dayanılmaz derecede güzel bir kadın. Yoksa ben de mi tutuldum ona, ne?" Dolores geri geldi:

"Affedersiniz," dedi, "tiyatronun genel sekreteri telefon ediyor. Bu akşamı muhakkak kendisiyle beraber yemek yiyeyim istiyor... Çok kibar bir adam, bize de çok yardımı dokundu."

Pauline: "Merciat mı bu yoksa?" diye sordu. "Evet, ki-

bar çocuktur... Temsillere ne zaman başlayacaksınız?"

"Perşembe akşamı," "Kanlı Düğün" le başlıyacağız inşallah. Çarşamba günü sahnede prova yapacağız. O güne kadar bir işim yok. Bir porto, yahut bir kokteyl içer misiniz? Hayır mı?.. İzin verirseniz ben bir Martini içeceğim."

Oradan geçmekte olan bir barmeni çağırıp içkisini ısmarladı, sonra hem şefkatli, hem utangaç bir eda ile:

"Bana karşı çok iyi davrandınız," dedi, "sonra, tam bir hanımefendisiniz siz... Evet, evinize yemeğe gelmekle, Paris'i sizinle birlikte gezmekle çok sevineceğim Pauline. İzin verir misiniz, sadece Pauline diyeyim size?.. "Madame" demek güç geliyor bana doğrusu; hem sonra, sizi o kadar iyi tanıyorum ki. Siz de beni kısaca Dolores diye çağırırsanız çok sevinirim. Böylelikle beni birazcık affetmiş olduğunuzu da göstermiş olursunuz. Size hiçbir kötülük yapmak istememiştim, biliyorsunuz bunu, değil mi?"

Sesinde titrek, okşayıcı bir eda vardı. Pauline:

"Bir otelin holü bu gibi izahlar için uygun bir yer değildir," dedi, "sonra konuşuruz bunu. Şimdiki halde yarın için bir randevu saati kararlaştıralım. Nereleri gezmek istiyorsunuz? Notre-Dame'ı mı? Saint-Séverin'i mi? Louvre Müzesi'ni mi?"

"Oh! Hepsini tabiî, sonra da Rue de la Raix ile Napoléon'un mezarını... Ama tiyatroya gitmek istiyorum en çok."

"Öbür gün sizi Comédie-Française'e götüreyim isterseniz."

Lolita saadetten soluğu kesiliyormuş gibi: "Ah!" dedi, "yıllarca hayalini kurmuştum ben bunların..."

Martini'sini bir yudumda içti, bir sigara daha yaktı, sonra da ilâve etti:

"Burada, otelde, iki arkadaşım daha var. Adları Conchita ile Corinna... Onları da götürmek kabil mi acaba? Öyle sevinirler ki!"

Pauline: "Bundan kolay ne var?" dedi. "Tiyatro müdüründen bir loca bileti isterim, olur biter."

Paris'te sözü geçen bir kadın olduğunu göstermekten az çok zevk duyuyordu. İki kadın biraz daha konuştular, ertesi gün için hazırladıkları programı tamamladılar. Dolores'i bir kere daha telefondan istediler. Gelince:

"Bizim büyükelçi telefon ediyor," dedi. "Bu akşam bize buyurun ama, kusura bakmayın. Malûm ya misafir umduğu-

nu değil, bulduğunu yer, diyor."

Pauline ayağa kalktı:

"Yarına kadar sizin için yapabileceğim başka bir şey var mı?" diye sordu.

"Hayır... Ama durun, evet evet!.. Her zaman günah çıkarttığınız rahiple her zaman saçınızı yaptırdığınız berberin adresini isteyecektim sizden."

Pauline gülümsemekten kendini alamadı. Otelden çıkarken: "Ne şirin, ne cana yakın şey," diye düşünüyordu. "Guillaume onu bu sefer görmemekle iyi cesaret göstermiş doğrusu."

Dolores'le yaptığı bu konuşma sırasında o kadar az acı duyduğuna kendisi de şaştı.

Kendi kendine: "İnsan cesaret etmeye görsün, her şey nasıl da kolaylaşıveriyor," diye düşündü.

XI

Ertesi gün öğle yemeğinden sonra Pauline arabasına binip Montalembert oteline gelerek Dolores'e haber yolladı. Birkaç dakika sonra da üç güzel kız İspanyolca cıvıldaşarak aşağıya indi. Dolores iki arkadaşını Pauline'e tanıttı: Conchita Endülüs tipli, çok kıvırcık saçlı bir esmerdi; daha ufaktefek olan Corinna ise Peru kadınları gibi iri gözlü, minik ayaklıydı. Dolores kadar olmamakla beraber, ikisi de Fransızca konuşuyorlardı.

Onlarla beraber geçirdiği bu günden Pauline'in zihninde hep ışıklı bir hâtıra kaldı. Üç genç kadının Paris'e hayranlıkları, kuşlar gibi cıvıldaşışları, anlaşılmaz bir şekilde çabuk çabuk konuşmaları ona alışılmadık, çok sevimli bir şey gibi göründü. Pauline doğduğu şehirle gururlandığını hissediyor, yürekleri şevk ve heyecan dolu bu yabancı kadınları Paris'te ağırlamaktan sevinç duyuyordu. Notre-Dame kilisesi hepsini, üçünü de hayrette bıraktı. Dolores Notre-Dame'ın kamburundan, Esmeralda'dan bahsetti. Sonra kiliseye girince taşlar üzerinde dize geldi, eliyle göğsünü döverek bir müddet dua etti. Mihrabların önünde de durarak ayrıca dua etti. Her seferinde dize gelip başını elleri içine alıyor, sonra vecdli bir halle ayağa kalkıyordu. İçinde kutsal emanetler duran bir sandukanın önüne gelince anahtarlarını ille onun üstüne koymak istedi. Pauline'e:

"Muhakkak yapmalıyım bunu..." dedi, "siz de yapsanıza."

"Neye yararmış bu?"

"Anahtarlarınız yalnız saadetin üzerine açılsın diye."

Kiliseden çıkarlarken annesiyle beraber gezmekte olan güzel bir çocuk gördü. Birden onu kucağına aldı:

"Ne şeker şey!" dedi. "Bir çocuk gördüm mü kucaklamadan yapamam."

Sonra çocuğu Conchita ile Corinna'ya verdi, onlar da onu öptüler. Çocuk büyülenmişti sanki; annesi ise korkudan dona kalmıştı.

Arabada Dolores kısık bir sesle bir flamenco şarkısı mırıldanmağa başladı. Sonradan arkadaşları da ona katıldılar. Dolores kolunu Pauline'in koluna geçirmişti. Pauline yavaş yavaş bir gençlik, bir gamsızlık havasına gömüldüğünü, çekingenliğinin eriyip gittiğini hissetti. Bonaparte sokağı ile Saints-Pères sokağına geldikleri zaman Dolores biraz yol yürümek, kitapçılara girip tiyatro, bale, modern resim hakkında kitaplar satın almak istedi.

Pauline: "İyi ama yavrucuğum," diyordu, "bir sandık dolusu kitap eder bu!"

Dolores: "Vapurların ambarlarında yer çoook!" dedi.

İnvalides'e geldikleri zaman, Napoléon'un mezarı etrafındaki parmaklığın önünde birden kendini yere atarak dize geldi. Bir takım dualar mırıldandığı işitiliyordu.

Ayağa kalkarken: "Huzur içinde yatsın diye dua ettim," dedi, "benim kahramanımdır o."

Napoléon istilâsı sırasında İspanya kralı olan Joseph Bonaparte'ı hayal meyal hatırlayan Conchita, İspanyolca ona itiraz edecek oldu. Üçü de İmparator hakkında ateşli bir tartışmaya giriştiler. Invalides'in kubbeleri onların cıvıltılarını aksettiriyordu. Saat beşe doğru hava kararmağa başlamıştı. Mme Fontane gidip bir pastanede çay içmeyi teklif etti. Onlarsa Pauline'in kendileriyle beraber otele gelmesi için ayak dirediler.

Dolores: "Size çay getirtiriz, biz de kokteyl içeriz," dedi.

Pauline'i odalarına çıkardılar. Bir masanın üzerinde kocaman bir mum vardı.

Corinna:: "Peru'dan getirdik bunu," diye izah etti. "Okunmuştur, fırtınalara, kasırgalara iyi gelir. Gök gürledi mi yakarsınız, biraz dua edersiniz. Böylelikle yıldırımlar-

dan korunmuş olursunuz.

Pauline onlardan istemeye istemeye ayrıldı. Yıllardanberi bu kadar eğlenceli, hoş bir gün geçirmemişti.

Srtesi gün öğle üzeri Pauline Dolores'i aldırmak için arabasını gönderdi. Evinde bir öğle yemeği tertiplemişti. Büyük bir aktör olan Léon Laurent'la romancı Jenny'yi, Bertrad Schmitt'le karısını, Christian Ménetrier ile karısını ve genç edip Hervé Marcenat'yı bekliyordu. Hervé artık gazetelerde tiyatro tenkidleri yapmağa başlamıştı. Ayrıca, Champs-Elysées tiyatrosunun genel sekreteri Claude Merckat da gelecekti. Saat nedir bilmeyen, sonra bu kadar erken öğle yemeği yenmesini de pek acaip bulan Dolores geç geldi. Pauline misafirlerine, yemeği Peru'lu bir aktris şerefine verdiğini söylediği için, herkes Dolores'i merakla bekliyordu. Paris'te bu gibi dedikoduların hemen yayılıp hemen unutulmalarına rağmen, herkes -kadınlar iyice, erkeklerse hayal meyal- Fontane ailesinde bir aktris yüzünden dargınlık çıktığını bilmekteydi.

Isabelle Schmitt, Claire Ménétrier'ye: "Gelecek olan o mu acaba?" diye sordu. "İnanılmaz şey bu. Guillaume Paris'te yok. Bizim bildiğimiz Pauline ise kocasının metresini imkânı yok yemeğe çağırmaz."

Claire: "Burası bilinemez pek," dedi. "Pauline çok ince, zeki bir kadındır... Gelecek hanımın adı neymiş?... Dolores Garcia mı? Tamam, odur öyleyse."

"Peki, Guillaume ne yapıyor acaba?"

Claire: "Şimdilik ortalıkta görünmüyor o," dedi, "ikisi dövüşsünler diye onları başbaşa bırakmış."

"Evet ama, hiç de dövüşüre benzemiyorlar!"

Dolores her zamanki gibi sükse yarattı. Herkes onu güzel buldu; çok iyi Fransızca bilişine şaştı; sevimliliğine hayran kaldı. Dolores her erkeğe hoşuna gidecek bir şey bulup söyledi: Léon Laurent'a: "Buenos-Aires'te temsil verdiğiniz zaman sizi alkışlamıştım," dedi. Ménétrier'ye de: "En çok istediğim ne, biliyor musunuz? **Viviane**'ı oynamak," dedi.

Dolores'in boyunu bosunu dikkatle incelemekte olan Léon Laurent: "Tam da o role uygun bir vücudu var," dedi.

Yemekte şundan bundan konuştular. Léon Laurent o kendine has, kesik kesik çıkan sesiyle aktörlük mesleğinden bahsetti:

"İstidadı olmayan, yani başka bir kimsenin şahsiyeti-

ne bürünmeğe ihtiyacı ve imkânı bulunmayan bir kimse tamah etmemelidir bu mesleğe," dedi.

Ménétrier: "Beni de her zaman şaşırtan nedir biliyor musunuz?" dedi, "artistlerin nasıl da çabucak değişiverdiklerine hayret ederim hep. Bazen kulislerde bir aktrisle konuştuğum olur: bana ev kirasından, tiyatroda çıkan bir anlaşmazlıktan, bir kürk mantodan bahseder. Sonra sahneye çıkar, bir de bakarsınız ki ağlıyor. Bir sinema stüdyosunda ise bu iş daha da çatallaşıyor: Bakıyorsunuz bir artist aynı rolü belki on defa yeniden yapıyor ama, on defasında da doğru ve yerinde hareket etmesini biliyor."

Léon Laurent: "Ses sanatkârları da öyle değil mi," dedi, "istedikleri anda tam ve uygun nağmeleri buluveriyorlar. Onun için şaşmamalı buna."

O sırada Pauline de söze karıştı: "Sizce," dedi, "büyük bir aktör bir şahsın kalıbına tamamiyle girmeli midir?"

"Girmelidir ama akla yakın bir sınır içinde yapmalıdır bunu... Aslını ararsanız iki çeşit artist vardır: Her hangi bir rolü oynayabilenler -ki asıl büyük artistler de bunlardır-, bir de yalnız kendi rollerini oynayanlar. Bunların şahsiyetleri sevimliyse, yaptıkları rol de sevimli olur, ama tam mânasiyle aktör denemez bunlara." Sonra Dolores'e döndü: "Meselâ siz," dedi, "söylendiğine göre hem **Le Crosse du St. Sacrement** hem de **La Dame aux Camélias**'yı çok iyi oynarmışsınız. Doğruysa bu, sapına kadar artistsiniz demek."

Dolores saygılı bir gülümseyişle sordu: "İyi ama, bir kadının hakikî hayatta da kendi şahsında Périchole'le Marguerite Gautier'yi birleştirmesine hakkı yok mudur?.. Fındıkçı bir kadın da pekâlâ ihtirasla sevebilir... Yalnız, aynı erkekle yapmaz bunu belki. Doğru değil mi?"

Bertrand Schmitt, Pauline'e eğilerek: "Nükte yapmasını da biliyor," diye fısıldadı.

Pauline çalışkan öğrencisini göstererek övünen bir öğretmen edasiyle:

"Çok iyi biliyor hem," dedi.

Bertrand Schmitt devam etti: "Nitekim, yine aynı yoldan gidersek, iki çeşit romancı vardır: Birisi yalnız kendinden bahseder, öbürü ise her çeşit insanı tasvir edip canlandırabilir. Ama, birincilerin de yabana atılır romancılar olduğunu söylemek istemiyorum ha. Stendhal o sınıftandı meselâ: Kendisi nasıl olmuşsa; nasıl olmak istiyor idiyse; kaderin sevkiyle bir bankerin oğlu olarak doğsaydı nasıl olacak

idiyse ormanlarında da öyle bir erkeği canlandırır; bir kadını tasvir etmek istedi mi de kendini o kadının yerine koyardı; sonra bir de ne tip bir kadın tarafından sevilmek istiyor idiyse o tip kadını canlandırırdı. Balzac ise yaratma kabiliyeti olan romancılardandı: Demin sizin de söylediğiniz gibi, Laurent, zaman zaman bir tefecinin, ihtiyar bir kızın, bir kapıcının, bir suikastçının, bir yargıcın kalıbına girer o."

Christian: "Balzac romanlarında kendini de kullanır," dedi. "Bazı romanlarında açıkça görülür bu."

Bertrand: "Tabii," dedi, "İnsanlık Komedyası'ndan ne diye yalnız kendini hariç tutsun? Başkalarını nasıl inceliyorsa, kendini de incelemiştir, ama daha fazlasını yapmamıştır..."

Hervé Marcenat da söze karıştı; romancı için de, tiyatro artisti için de lüzumlu olan "başlangıç noktası" ndan bahsetti:

"Mücerret bir fikirden ilham alınarak gelişi-güzel yaratılıveren bir konu da, bir şahıs da iyi olmaz hiçbir zaman, değil mi?" dedi. "Tabiatın kendisi kadar taklidi güç bir şey var mıdır? M. Ménétrier, siz çok güzel dramlar yazıyorsunuz. Ama bence bunların tek kusuru, içlerinde zekâya biraz fazla yer vermenizdir."

Christian Ménétrier bu söze alındı: "Hiç de zeki bir adam değilim ben," dedi. "Düşmanlarım adımı öyle çıkarmışlar."

Léon Laurent öfkeli öfkeli: "Benim için de durum aynı," dedi. "Beni sevmeyen tenkidciler "aydın" bir aktör olduğumu söylerler hep. Halbuki aslı yok bunun. Ben hiçbir zaman bir şahsiyeti bir muhakeme üzerine bina etmem. Bilâkis onun kendi içimde yer etmesine çalışırım... Tanıdığım en iyi artistlerden bazıları, oynadıkları şeyden hiç mi hiç bir şey anlamıyorlardı."

"Peki, seyirciler bunun farkına varmıyorlar mıydı?"

Romancı Jenny: "Seyirci hiçbir şeyin farkında değildir..." dedi. "Seyirci tiyatroda bir rüyada gibidir, bu rüya her hangi anî bir şey yüzünden yarıda kalmadıkça, seyirciler de her şeyi kabul ederler."

Léon Laurent: "Orası öyle," dedi, "tiyatronun seyircide yaratacağı hayallere sınır yoktur."

Bertrand Schmitt: "Onun için de," dedi, "dekora, mizansene bu kadar büyük yer vermek saçmadır bence. Fakat zamanımızda da herkes bunun için çırpınıyor. Bense manasız

buluyorum bunu..." Sonra Dolores'e sordu: "Siz de böyle düşünüyor musunuz?"

Dolores: "Ben Paris'e öğrenmeğe geldim, öğretmeğe değil," dedi.

Pauline: "Bu akşam Comédie-Française'e götürüyorum onu," dedi, "orada hayli aşırı bir mizansen görecek."

Yemekten sonra Dolores, Léon Laurent'la konuştu. Büyük aktör gelip onu yaptığı rolde seyredeceğine söz verdi. Pauline, Hervé Marcenat'dan Dolores'le trupu hakkında bir yazı yazmasını istemişti. Genç kadın ona bu yazı için gerekli malzemeyi verdi. Sonra Ménétrier ile **Viviane** hakkında konuşmağa başladı. Konuşmaları öyle hareketli bir hale geldi ki bir ara Claire telâşlandı, birdenbire kocasına yaklaşarak sert bir tavırla:

"Affedersin, sözünü kestim Christian," dedi, "ama saat üçte bir randevumuz var, gideceğimiz yer de buradan epey uzak."

Her zaman olduğu gibi, iki kişinin gitmesiyle âdeta tılsım çözülüverdi ve herkes Dolores Garcia'yı tekrar görmek arzusunu belirterek çıkıp gitti. Erkeklerden birkaçı ona: "Sizi otelinize kadar götürelim," dediler ama Pauline Dolores'i alıkoydu, iki kadın yalnız kaldılar.

Dolores: "Konuşma zamanı geldi artık," dedi.

Sevimli ve sert bir hareketle, sigarasını şömineye attı.

Pauline: "Salonda oturmayalım," dedi, "benim odama gelin."

Dolores onun peşi sıra yürüdü.

XII

Pauline Fontane'ın yazı odasına girince Dolores kâğıt yığınlarına, kitap dolu raflara ve hele duvarları kaplayan resimlere merakla baktı. Guillaume'la Pauline'in Mısır'da, Roma'da, sonra çok daha gençken Toledo'da, daha gençken mayo ile bir plâjda çekilmiş, resimlerini seyretti.

Pauline acıklı bir tavırla: "Evet," dedi, "iyi bakın... İşte tam yirmi beş yıllık bir saadet... Sonra siz gelip yıkıverdiniz bunu."

Dolores yavaşça: "Yıktım mı onu?" dedi. "Guillaume beni görmemek için kalkıp gittiğine göre, siz kazandınız."

"Kaçıp gitmiş olması bile henüz iyileşmediğini gösteriyor.. İyileşmiş olsa bile, hiçbir zaman eskisi gibi olmıyacak bu.. Onunla aramıza hep sizin yüzünüz, sizin vücudünüz gi-

recek... Evet, bu çok güzel yüze, bu oynak vücude bakıyorum da düşünüyorum: Benim kocam... Ah, korkunç bir şey bu!"

Pauline'in dudakları titriyordu. Dolores:

"Hep onunla sizin aranızda olacağıma inansaydım, gurur duyardım bundan," dedi. "Ben sizin fenalığınızı istemem, Pauline; hiçbir zaman da istemiş değilim. Kocanızla sizin, sevgiyi her şeyden üstün tutan bir çift olduğunuzu nereden düşünebilirdim ben? Sizi hiç görmemiştim; daha yaşlısınız sanıyordum... Guillaume sizden saygı ile, sevgi ile bahsediyordu ama, bana da çok pervasızca davranıyordu."

"Petresco bana asıl sizin..."

"Ne bilirmiş o bunları?.. Fontane'ı ele geçirmeği arzuladım, itiraf ediyorum bunu. Konuşmasını seviyordum; kibarlığını, sadeliğini, çocukça hallerini seviyordum; onun şahsında beni belki bir taşra hayatından kurtaracak olan erkeği görüyordum... Evet, bütün bunlar doğru. Ama şiddetli bir mukavemet görseydim, bu dostluğu bambaşka bir cepheden ele alırdım."

Pauline âni bir hareketle Dolores'e doğru eğildi:

"Çok makul, soğuk bir tarzda konuşuyorsunuz," dedi. "Ama görmüyor musunuz ki, benim için yeryüzünde her şeydi, her şeyimi feda ettiğim erkekti o? Sonra günün birinde siz ortaya çıkıveriyorsunuz. Elinizde gençlik, güzellik, deha, her şey var. Aşk denen şeyi bile duymaksızın canımdan kıymetli bir şeyi elimden alıyorsunuz... Sofu olduğunuzu söylemiştiniz, Dolores; kiliselerde secdeye kapandığınızı gördüm. Bu hırsızlıktan, bu cinayetten sonra vicdanınız rahat mı bakalım? Sanıyor musunuz ki Tanrı affedecek sizi?.."

Dolores, Pauline'in yanıbaşında dize geldi. Gözleri yaşla dolmuştu:

"Ama böyle olmadı ki bu!" diye bağırdı. "Tekrar ediyorum: Nasıl bir kadın olduğunuz hakkında en ufak bir fikrim yoktu. "Aşk bile duymadan..." diyorsunuz. Aslı yok bunun. Ben o yirmi gün boyunca Guillaume'u sevdim. Pek âlâ da sevilebilir o, bunu herkesten daha iyi siz bilirsiniz."

Pauline omuzlarını silkti: "Ama o yola çıkar çıkmaz bir yandan ona ateşli mektuplar yazıyor, öbür yandan da onu Castillo ile aldatıyordunuz her halde."

Dolores acı ile gözlerini kapadı:

"Hayır, öyle değil bu," dedi, "öyle değil... Hiçbir şey anlamıyorsunuz siz... Pauline, sizin için hayat kolay; anne,

daha çocukluğundanberi savaşmak zorunda kalmış olan ben gibi zavallı bir kız için kolay değil. Evet, erkeklere ihtiyacım var benim; onlara oldukları gibi katlanmak zorundayım... Ama bütün bunlar benim yirmi gün müddetle Fontane'ı sevmiş olmama bir engel teşkil etmez... Diyeceksiniz ki: Adam sen de, bir rol de bu olmuş... Belki öyle olmuştur ama, heyecanla, gerçekten oynadım ben bu rolü... Çok şehvetliyim ben; Guillaume de öyle.."

Pauline hıçkırmağa başladı: "Susun Allah aşkına..." dedi.

Dolores de ağlamağa başlamıştı. Pauline'i kucakladı. Böylece epey uzun bir zaman geçti, sonra ikisi de yatıştılar. Dolores şefkat dolu bir eda ile kendini bıraktı, sarışın başını Pauline'in dizleri üzerine koyarak:

"Şurasını anlamak lâzım," diye fısıldadı, "siz cemiyet kurallarına uygun, saygı değer bir yaşama tarzı seçmişsiniz; kendinizi bir tek erkeğe vakfetmişsiniz; bunda da saadet bulmuşsunuz belki, orasını bilemiyorum... Ama macera dolu, hür, ihtiraslı bir başka hayat tarzı daha var ki ben de onu seçtim. O da insana çok tatlı saadet anları yaşatır ama, korkunç umutsuzluklar da verir... Bu hayat tarzı sizce... nasıl diyeyim... daha az mı asildir? Sanmıyorum bunu. Siz, güveni seçmişsiniz; ben tehlikeyi seçmiş bulunuyorum. Hayatımda on defa ne olacağını bilmeden her şeyi terkettim... Tiyatro hayatında facia rollerinde başarı kazandıktan sonra birdenbire realist bir komedi rolü istedim... Sevişmelerimde ise günün birinde istikbalimi emniyet altına alıp beni koruyan, kudretli bir âşıkı terkedip yoksul, şöhretsiz bir aktörle evlendim... Yemin ediyorum bakın... Erkekler bu gibi çılgınlıkları severler. Pervasız, cür'etli kadınlara bayılırlar. Bunun için de kabahat bende mi?"

Pauline: "Benim de hiç tehlikeyi göze almadığımı sanmayın..." dedi. "Guillaume daha evlenmeği aklından bile geçirmediği sıralarda, onun metresliğini yaptım."

"Sahi mi? Ne kadar şaştım buna, bilseniz... Ben sizi o kadar kendi halinde biliyordum ki."

Sonra gözlerinde vecd dolu bir ifadeyle Pauline'e bakarak:

"Sizi seviyorum, Pauline," dedi, "bana inanıyorsunuz, değil mi? Seviyorum ve size hayranım. Güzelsiniz siz, şekerim, evet, güzelsiniz. Dünyanın en ışıklı yüzüne, en ifadeli gözlerine sahipsiniz... Çok bilgilisiniz, her şeyden anlıyorsu-

nız. Paris'te yaptığımız o gezintiden sonra dün akşam arkadaşlarımla aramızda: "Dehşet bir kadın o!" diyorduk. Çok yüksek, ince duygularınız var ve bunda sizi Guillaume'dan üstün buluyorum ben... Evet, evet, sözümü kesmeyin. Guillaume sevgi hakkında güzel şeyler söylüyor ama, daha çok şehvet var onda. O anda yanında olan güzel bir vücut, ona bu şeyleri söyletiyor. İhtirasın... nasıl söyliyeyim... mutlak ihtirasın ne olduğunu bilmiyor o. Ama siz, şekerim..."

Pauline: "Siz Guillaume'u yaşı ilerledikten sonra gördünüz," dedi "Ben onu ihtiraslı iken de tanıdım. Yirmi beş yıl müddetle birbirimize çok bağlı olarak, mesut yaşadık. Sonra yaşlılıkla beraber birtakım şeytanlar musallat oldu ona. Ben böyle şeylere pek inanmazdım ama, ne yazık ki, yaşlanınca erkeklere bu gibi şeytanların iyice musallat olduklarını da görmüş bulunuyorum... Onun için onu elden, elimden kaçırdım."

Lolita ayağa kalkarak: "Onu elinizden kaçırmadınız, kendiniz de pek âlâ biliyorsunuz bunu," dedi. "Yalnız, onu elinizde tutmak istiyorsanız biraz daha ustalıklı davranmanız lâzım... "Hayır" demeyin. İnsanın sevgisini savunması ayıp değildir... Siz Guillaume için mükemmel bir çalışma arkadaşısınız ama, onun bambaşka bir cephesi var ki, onu ihmal ediyorsunuz... Ben bunu bilirim... Kültürlü kadınlar, sevgi denen kumarda hep kaybederler. Erkekler kafalarını yoran kadınlardan usanırlar. Onlarla konuşmasına konuşurlar ama... yanlarından etli canlı, güzel bir kız geçti mi, onun peşine takılırlar... Evet, Pauline, evet... Erkek, kadında biraz da neşe, eğlence arar... Ben Guillaume'u saatlerce güldürüyordum."

Pauline: "Zorla güzellik olmaz," dedi, "çocukça hareketler yapmağa kalkışırsam gülünç olurum ben. Oysa, beni olduğum gibi sever, ya da aramızda her şey bitmiştir."

"Tabiî, şekerim... Yalnız, bunun iki bakımdan da doğru olduğunu görmüyor musunuz? Siz de onu olduğu gibi sevmek zorundasınız. Ben de size diyorum ki: Guillaume şehvetli bir erkektir, neşeden, şiirden hoşlanır. Sizde şiir denen şey var, buna eminim Pauline, ama... nasıl söyliyeyim... siz bu şiiri gizli tutuyorsunuz."

Dolores başını yine Pauline'in dizlerine koymuştu. Pauline farkında olmaksızın, onun kıvırcık saçlarını okşamakla meşguldü.

Dolores devam etti: "Sonra, bir şey daha var. Siz mut-

sına göre haşin, çok haşin oluveriyorsunuz. Gördüm ben bunu... Bilhassa mektuplarınızda... Halbuki doğru değil. İnsan ne diye sert olmalı? Ne hakkı var buna? Herkesin benliğinde olup bitenler bilinmez ki... Kul kusursuz olmaz, derler. Niçin daha çok sofu değilsiniz? Arada bir çapkınlık yapıyorum diye, sofu olduğuma şaştınız... Ama sizden daha sofuyum ben. Merhamet denen duygu içimde yer etsin diye çalışıyorum... Evet... Doğru bu. Ben sizinle bunu denedim. Siz de Guillaume'la deneyin. O her şeyden önce bir sanatçıdır. Kendi karısı olan kadından biraz da yumuşak, sıcak bir kalb ister... Sanatçılar bencil olurlar. Ama, eserlerini koruyabilmeleri için böyle olmaları da lâzımdır. Onları elimizde tutmak istiyorsak, tevazulu olmamız, ön plâna onları almamız gerektir. İşte onun içindir ki, en büyük insanları bile büyüleyen bir tiyatro artisti, sanatçıları çabucak kaybediverir. Çünkü sanatçı da bir artisttir, etrafında hayranlar bulunsun ister... Pek anlatamıyorum düşündüğümü galiba, değil mi?"

Pauline bir an düşünceye daldı:

"Yok," dedi, "aksine çok iyi anlatıyorsunuz bunu... Evet, Guillaume, yaşlandıkça belki de ona karşı sert, sabırsız, mütahakkim davranmışımdır, mümkündür bu... Belki yeteri kadar şefkat göstermemişimdir. Ama bundan acı duyduysa, ne diye söylemedi?"

Lolita ayağa kalkarak aynanın karşısına geçti. Saçlarını düzeltirken:

"Erkekler hiç konuşmazlar... sadece somurturlar, sonra da gidip saadetlerini başka yerde ararlar," dedi. "Onların bu halini sezip ona göre davranmak bize düşer. Saçlarınızı boyatmıyarak, çok koyu elbiseler giyerek hiç iyi yapmıyorsunuz, Pauline... Tam on yıl kazanmak sizin elinizde."

"Ama Guillaume, siyah renkten hoşlanır. Hattâ, madem ki artık sırdaş olduk, açıkça söyliyebilirim bunu size: Lima'da çok gözalıcı bir kırmızı rob giymişsiniz, diye sitem etmiş size."

"Hatırlamıyorum. Belki de etmiştir. Ama beni düşündüğü zaman aklına hep neşeli, iç açıcı renkler geliyordur, bundan da eminim... bir denizci fanilâsı, kıvırcık ve dağınık saçlar düşünüyordur. Sizin kır saçlarınız ise çok mükemmel şekilde "ondüleli", şekerim, çok muntazam onlar..."

Elini Pauline'in saçları arasından gecirdi, onları hafifçe dağıttı. Sonra arkadaşça bir eda ile gülümsiyerek:

"Tiyatroya uğramam lâzım," dedi, "beni bekliyorlar... Ama sizinle konuştuğuma da çok memnun oldum... Öyle geliyor ki bana, sizi seviyorum Pauline. Sizin arkadaşınızım. Sizi hep tanımışım gibi geliyor bana. Sözlerime inanıyorsunuz, değil mi?"

Birbirlerinden ayrılmadan önce, iki kadın kucaklaştılar.

XIII

Dolores ve arkadaşlarının Paris'te verdikleri temsiller acı bir başarısızlıkla sona erdi. İşin ayarı bir türlü bulunamamıştı. Başka sahneler için yapılmış olan dekorlar Fransız sahne makinistlerini şaşkına çeviriyordu. Bu yüzden dekorlar çok güç değiştirilebiliyor, perde araları uzadıkça uzuyordu. Alışmadıkları bir beslenme rejimi, artistleri ağırlaştırmış, hantallaştırmıştı. Conchita, onun arkasından da Corinna bazı provalara yetişemediler. Dolores, Paris'lileri fethetmek için beslediği yakıcı arzuyu arkadaşlarına da aşılamağa uğraşıyordu ama, boşuna. Genel prova günü trupun artistleri, seyircilerin oyunu takip bile etmediklerini farkettiler. Bu yüzden cesaretleri kırıldı, oyunda gösterdikleri gevşeklik Dolores'in bile elinin ayağının tutulmasına sebep oldu.

Mme Fontane'ın nüfuzu sayesinde birkaç tenkidçi temsilleri öven yazılar yazdılar. Başka tenkidçiler ise, kendileri için anlaşılmaz olan bu temsilleri saygıdan uzak bir küçümseyişle karşıladılar. Yalnız Hervé Marcenat, Dolores Garcia'nın dehasını gerektiği gibi tahlil etti. Fakat onun bir hükme varmak için sahip olduğu verilere öbür tenkidçi arkadaşları sahip değildiler. Halka gelince, o da uzun boylu ilgi göstermedi. İkiye ayrılmış olan İspanyol kolonisi ise artistlerin kabiliyetlerinden çok, politik düşüncelerine ilgi gösteriyordu. İspanyol hayranı küçük bir grup hariç, Fransız seyirciler, piyeslerin metinlerini anlamıyordu. Boş bir salon karşısında oynamak mecburiyeti ortaya çıkmasın diye, son temsillerden vazgeçmek lâzım geldi.

Dolores Garcia, bu yüzden çok acı bir hayal kırıklığına uğradı. Paris'e o, bir müslümanın Mekke'ye gidişi gibi gelmişti ama, Paris onun değerini takdir etmiyordu. Bu, onu acı bir hayrete uğratmıştı. Birkaç gün müddetle, Fransızca, roller yapmak umuduna kapıldı. Pauline, Léon Laurent'dan genç aktris için bir randevu aldı. Onun, Dolores'in Tessa piyesinde oynadığı başrolü dinleyerek kendisine öğütler vermesini sağladı. Fakat Léon Laurent, Dolores'in umudlarını büs-

bütün kırdı:

"Siz mükemmel bir artistsiniz," dedi. " Kanlı Düğün" ün tercümesini okumuştum. Gidip sizi o piyeste seyrettim. Beni heyecanlandırdınız... Hem öyle kolay kolay heyecana kapılmam ben, ha... Yalnız, Fransızcayı çok iyi konuşuyorsunuz ama, bu şive ile ancak, bunu haklı gösterebilecek roller yapabilirsiniz. Ama gelgelelim, bu gibi roller pek azdır ve bunları oynamak sizin için merdivenin çok alt basamaklarına inmek olacaktır... Onun için, madem ki bana danışıyorsunuz, iki cümle ile düşünceyi söyliyeyim size: Bir yıl müddetle telâffuz dersleri alın, yahut Fransız sahnelerinde oynamaktan vazgeçin."

Pauline, Dolores'i avutmağa çalışıyordu. Genç kadın kederli kederli ona:

"Yok yok," dedi, "bu yaştan sonra yeniden okula başlayamam... Hem burada neyle geçineceğim?"

"Ne yapacaksınız öyleyse?"

"O ihtiyar İspanyol şair var ya, beni çok seviyor, Toledo'ya çağırdı. Lima'ya dönmezden önce yazlıktaki evinde bir ay geçireyim istedi. Evi daha önce de görmüştüm. Karanlık, mistik manzarası hoşuma gitti. Onun davetini kabul edeceğim."

Pauline kendini tutamadı: "Bir kişiyi daha nârınıza yakacaksınız!" dedi.

Lolita yine o canlı, neşeli edasını takınmıştı:

"Acımayın ona canım," dedi, "canı yanmak istiyorsa, ne yapalım?.. Sonra o adam evli değil. Bu yüzden kimseye ıztırap çektirmiş de olmıyacağım..."

Ertesi gün öğleye doğru Pauline, Montalembert oteline telefon etti. Ona:

"Mme Garcia bu sabah uçakla Madrid'e gitti," dediler. Pauline şaşırdı, tiyatroya telefon etti. Orada kimse bir şey bilmiyordu. Genç artist ortalıktan sır oluvermişti.

Mme Fontane bir daha Lolita'nın bahsini duymadı. Yalnız yaşlı şair Ramon de Martina telâşlı telâşlı Toledo'dan telefon etmiş: "Ben onu boş yere Toledo'da bekleyip durdum ama, gelmedi." demişti. Pauline sonraları Wanda'ya resmini yaptıran Şili'li genç şairden Dolores'in Madrid'e uğramaksızın arkadaşlariyle Santanderde buluştuğunu, Avrupadan ayrıldığını öğrendi.

Şili'li genç şair Pablo Santo-Quevedo: "Pek dokundu bu başarısızlık ona," dedi, "onun için kimseyi gözü görmek is-

temedi."

Pauline üzülmüştü. Kocası o sıralarda İsviçre'deki konferanslarını sona erdirmekle meşguldü. Dolores'in böyle birdenbire ortadan kayboluverdiğini ona yazdı. Guillaume Fontane verdiği cevapta: "Acaip kız!" diyordu. "Allaha ısmarladık bile demeden, iz bile bırakmadan, bir hayal-yaratık gibi çıkıp gitti... Paris'in hayatından o, bir an parlayıp oynaşan, sonra birden yokolan bir alev gibi, gelip geçti..."

XIV

İki gün sonra Guillaume Fontane evine döndü. Acaip bir şekilde kendinden memnundu: Yenilmesi hemen hemen imkânsız bir arzuyu yenmiş, bir kere daha şeytanın uyuna mıştı. Pauline'in ona ilk anlattıklarına pek şaştı. Karısı, durup dinlenmeden Lolita'yı övüyor; onun hoşluğunu, nüktelerini, bilgisini, meziyetlerini anlata anlata bitiremiyordu:

"Evet Guillaume," diyordu, "meziyetleri de var onun. Aslında saf, temiz bir kız o. Bana çok iyiliği dokundu, göreceksiniz bakın: Gözlerimi açtı âdeta. Şimdi her şey değişecek."

Evlerinin bahçesinden çıkmışlar, kendileri de farkında olmaksızın küçük Saint-James gölünün kenarına gelmişlerdi. Bu yolu neşe içinde yürümüşlerdi. Pauline, zihni hep o konu ile dolup taştığı halde, ateşli ateşli anlatıyordu. Guillaume da onu hayret dolu bir sevinçle dinlemekteydi: Bu sevincinin iki sebebi vardı: Çünkü Pauline, Lolita'dan bahsediyordu ona; sonra da Guillaume, karşısında, uzun zamandır kaybetmiş olduğu o eski Pauline'i tekrar bulmaktaydı. Mevsimin son güzel günlerinden biriydi. Gölün suları bulutsuz göğü, hareketsiz ağaçları aksettiriyordu. Fontane durdu, bastonunu havaya kaldırdı:

"Ben hiç bir şeyin değişmesini arzulamıyorum, Pauline," dedi. "Sizinle beraber yine eskisi gibi, yani... şey... bu işler olmazdan önceki gibi yaşamaktan başka bir dileğim yok."

"Ben de öyle. Ama insan geçmişin bir parçasını de öyla ulu-orta silip yokedemez ki; hem yazık da olur buna. Ben bu geçmişi olduğu gibi kabule, hattâ onu sevmeğe hazırım. Evet Guillaume, bu kısa saadeti hissettiniz diye pek seviniyorum. Yani bundan daima iyi bir hâtıra saklıyacaksınız ya, buna sizin hesabınıza memnunum; ayrıca kendi hesabıma da seviniyorum: çünkü bu, size saygı göstermeği öğretti bana...

Evet, evet, tabiî, saygı görmeğe hakkınız var sizin: Önce o kadını elde edebildiğiniz, sonra da ondan vazgeçebildiğiniz için."

"Sizin de Pauline, öfkenize hâkim olabildiğiniz için saygıya hakkınız var.... Sizinle yine başbaşa kaldığım için ne seviniyorum, bilseniz! Güzelliği ne olursa olsun, bir insanın kafasını ve kalbini ikiye ayıran bir duygu sonunda onu yokeder, ama kendisi de yokolup gider."

Durdu, sanki ilk defa görüyormuş gibi, uzun uzun karısına baktı:

"Ne olmuş böyle size Pauline, Allah aşkına?" dedi. "Gençleşmişsiniz siz."

"Bu da Lolita'nın yarattığı bir mucize. Hiçbir şey farketmediniz mi? Hayır mı? Öyleyse sırrımızı söyliyemiyeceğim size... Yalnız, bir tek şey isteyeceğim sizden Guillaume. Bunca yıldan sonra artık bana siz demeseniz de, senli-benli konuşsak olmaz mı? Ne zamandanberi özlemiştim bunu, bilemezsiniz; ama başlangıçta bu bakımdan sizde kuvvetli bir karşı-koyma, bir inad olduğunu seziyordum. Bunu da, Minnie'yi bir türlü unutamamış olmanıza atfediyordum... Sonradan tam yirmi yıl, bunu istemeğe cesaret edemedim... Ama güzel dostumuz Lolita için daha ilk gününden bunu yaptığınıza göre..."

"Ne demek Pauline, tabiî... Şu dakikadan tezi yok hem..."

"Çok iyisiniz siz, Guillaume."

Guillaume Fontane yavaşça düzeltti:

"Çok iyisin sen... Yalnız işin can sıkıcı tarafı şu ki, herkes şaşacak buna."

"Herkes mi? Kimse farkına varmaz bunun."

Gebeliği epey ilerlemiş bir genç kadın, bir askerle elele tutuşmuş, oradan geçiyordu. Pauline ikisine de uzun uzun baktı. Mutlu, yatışmış bir hali vardı.

Guillaume: "Amma da çılgınlık etmişim ha!.." diye düşündü. "Fakat bu çılgınlık bizi belki de çok kasvetli bir ihtiyarlıktan kurtardı."

Sonra yüksek sesle:

"Ah bilsen..." diye devam etti, "bütün bunlar o kadar basit ki... Benim aradığım sadece..."

Bakıştılar.

Bir kuğu, suların üstünden kayıp gitti.

SON

André Maurois, hepsi bu seride çıkan İklimler, Aile Çevresi ve Patronlar romanlariyle okuyucularımızın çok iyi tanıdıkları ve lezzetle okudukları bir yazardır. Bu ünlü Fransız romancısının son yazdığı eseri de bugün size sunuyoruz. Artık olgunluk çağını yaşıyan yazar, bu romanında yaşlı bir sanatçının evlilik dışı aşkını ve onun yarattığı türlü zevk ve üzüntüleri mükemmel bir şekilde canlandırmıştır.

4